

*închin această carte tuturor celor căzuți în lupta
împotriva comunismului*

Piatra Neamț 1998

PREFAȚĂ

Nu am fost înzestrat cu darul povestirii, dar obligația, pe care o avem cu toții în fața istoriei, de a face cunoscute generațiilor următoare abuzurile și crimele, săvârșite în special cu tineretul român în timpul dictaturii comuniste, m-a determinat să încerc a pune pe hârtie unele momente trăite de mine sau petrecute sub ochii mei în închisorile comuniste din România. Dacă pe parcurs voi crede de cuviință să povestesc anumite scene la care nu am fost martor, voi menționa acest lucru, precizând și sursa de unde dețin informația.

Probabil din neștiință sau rea intenție, mi s-a pus și încă mi se mai pune de multe ori întrebarea: „Te-ai îmbătat și ai scăpat vreo vorbă de te-au arestat?” sau „Vezi dacă ai avut încredere în prieteni”? Asemenea

întrebări mă fac să relatez motivele arestării mele, încercând să rememorez cauzele care au dus la arestarea mea și prin care să se înțeleagă mai bine ceea ce a însemnat deținutul politic în România.

Cei care am luptat împotriva comunismului nu eram îmbătați cu alcool, ci eram cuprinși de dragostea de neam, de țară, de dreptate, de adevăr, de libertate și mai ales de dorința de a ne apăra biserica și credința în Dumnezeu. Acestea au fost cauzele care au făcut ca închisorile din țară să devină neîncăpătoare pentru români. Am început această luptă fără a fi îndemnați de cineva, ci pentru că propria noastră conștiință nu ne permitea să rămânem nepăsători. Spre deosebire de tineretul de azi, generațiile din trecut au fost beneficiarele unei educații sănătoase, având rezultate mult superioare celei ce-i i-a urmat. Educația primită de la părinți avea la bază credința în Dumnezeu, frica de păcat, iubirea de neam și de țară. Am fost crescuți într-o atmosferă plină de dragoste și respect față de cei din jurul nostru, nefiind intoxicați de propaganda ateismului comunist sau a luptei de clasă. Am avut norocul să nu cunoaștem influența nefastă a televiziunii

cu filmele sale obscene și libidinoase sau alte blestemății. Dimpotrivă, părinții și bunicii noștri ne vorbeau despre faptele frumoase sau eroice din viața înaintașilor noștri, care ne impresionau atât de mult, încât ele deveneau pentru noi simboluri vrednice de urmat. Ajunși pe băncile școlilor, aflam tot mai multe lucruri noi, iar îndemnurile și sfaturile primite de la dascălii noștri ne-au făcut să trăim cu convingerea de nestrămutat că ne-am născut creștini și români, că așa trebuie să trăim și să murim. Pentru noi, această convingere constituia însuși rostul vieții noastre pe pământ. De aceea, noi nu am ajuns în închisori din spirit de aventură sau din dorința de a face acte de bravură, ci din convingerea fermă că ne facem datoria față de neam și țară, față de biserica noastră, față de noi înșine.

Prin scrierea cărții de față, voi fi poate învinuit de unii că mi-am asumat o sarcină pe care nu am reușit să o duc la îndeplinire așa cum ar fi trebuit. Nu-i acuz și, din punctul lor de vedere, cred că au dreptate. Dar trebuie și ei să mă înțeleagă, deoarece eu nu am urmărit să descriu viața din închisorile comuniste, ci am căutat să

prezint doar unele momente care mi s-au părut mai deosebite din timpul șederii mele în aceste temnițe.

Eventualii cititori se vor aștepta poate să găsească în aceste amintiri descrieri amănunțite, analize psihologice ale unor indivizi, ale unor grupuri de oameni sau ale unor întâmplări, încât să fie cât mai ușor și mai bine cunoscută și înțeleasă viața trăită în închisorile comuniste.

Așa ar fi normal, astfel se procedează când intenționezi să faci literatură. Eu nu am fost preocupat de acest lucru, scopul meu fiind de a evoca unele momente trăite de mine mai intens, așa cum le trăiam eu atunci, cum le vedeam, ce simțeam și cum le suportam. Fără îndoială, voi fi judecat, compătimit sau acuzat de către unii care ar fi mai mult sau mai puțin îndreptățiți să facă acest lucru. Este dreptul lor să o facă, să mă condamne sau nu, după cum și eu am dreptul de a ține sau nu seama de aprecierea lor, deoarece, înainte de verdictul dat de ei, eu m-am prezentat în fața propriei mele conștiințe, pe care o consider suprema instanță de judecată.

Cine din lumea de azi ar putea să înțeleagă apariția unor stări anormale, ajungând uneori chiar până la momente de nebunie colectivă, datorită unei terori diabolic gândite și aplicate? își închipuie un tânăr de azi cum poate un om să accepte moartea sa pentru a salva pe altul ?

Câți își pot închipui că un om preferă să accepte să fie torturat și să-și mănânce propriile fecale, decât să-și lovească camaradul de suferință sau decât să afirme că nu mai crede în Dumnezeu ?

Va putea înțelege cineva care nu a trecut prin iadul din închisorile comuniste cum poate fi transformat un om în torționar sau cum este posibil ca un om să ajungă insensibil când vede cum torționarul își chinuiește victima, ajungând chiar până acolo încât să nu mai facă aproape nici o deosebire între ei, dimpotrivă - părându-i-se ceva obișnuit? Dacă aceste stări sunt de neînțeles pentru cititorul de azi, pentru noi atunci păreau normale, deoarece noi nu mai gândeam normal, devenind deci și noi anormali. Este un lucru dureros, dar adevărat.

Comunismul a folosit toate mijloacele de a ne distruge atât fizic cât și sufletește. Vorbeau în numele

umanității, dar ne torturau moral sau fizic prin băți, sete, frig, foame, umilințe, singurătate, schingiuri, încercări de corupere a celor mai slabi pentru a provoca suspiciuni, deznădejde, neîncredere, iar când au considerat că acestea și-au făcut efectul, au încercat să distrugă și ceea ce a rămas nealterat în noi și anume sufletul.

La Pitești, atât timp cât omul-materie era subordonat sufletului, ne simțeam oameni, sufeream, răbdam, dar căutam să rămânem ceea ce am fost, adică oameni adevărați. Atunci când a fost atacat și sufletul, s-a încercat alungarea lui Dumnezeu din el, iar acolo unde s-a reușit, au început să dispară mila, respectul, dragostea și iubirea aproapelui, nădejdea; deținuții au fost desensibilizați, mutilați sufletește, devenind deci oameni anormali; unii mai mult, alții mai puțin, dar aproape toți altfel de cum am fost și ar fi trebuit să rămânem.

Am încercat să evoc în memoriile mele ceea ce am trăit, iar dacă vor apărea deosebiri între diverse mărturii, ele se datorează fie perioadei de timp, fie condițiilor în

care au fost ținuți cei ce povestesc și nu unei lipse de obiectivitate.

REZISTENTA ANTICOMUNISTĂ

Era în toamna anului 1945. Războiul se terminase prin înfrângerea armatei germane, iar România rămăsese pradă hoardelor bolșevice. Apusul, amețit de bucuria victoriei, trăia din plin prezentul, căutând să tragă cât mai multe foloase în urma prăbușirii Germaniei, iar viitorul nu-l preocupa decât prin prisma propriilor interese.

Jertfele făcute de poporul român în lupta împotriva Germaniei au fost zadarnice, nefiind luate în seamă; dimpotrivă, vom fi pedepsiți pentru a fi avut curajul de a ne opune și lupta împotriva comunismului. Nu am fost numai abandonați de către puterile occidentale, dar am fost vânduți rușilor pentru a fi desființați ca națiune sub masca ideilor utopice și inumane ale comunismului.

Simțeam cum ne scufundăm într-un întuneric din care nimeni nu știa când și cum vom putea să ne salvăm. Crimele, violurile, jafurile și abuzurile comise de

hoardele sovieto-comuniste au produs răni adânci în sufletele curate ale tineretului, ceea ce a declanșat o atitudine ostilă față de cotropitori.

Aceasta era atmosfera în 1945, când țara fiind mutilată, prădată și sărăcită, iar poporul umilit în urma unui simulacru de armistițiu, tineretul nu putea să rămână nepăsător la ceea ce se petrecea sub ochii lui. Așa cum se întâmplă în vremuri de grea cumpănă, o parte a tineretului a uitat de tot ceea ce îl despărțea și s-a unit în fața primejdiei reprezentate de bolșevismul rusesc, alăturându-se celor ce au prevăzut cu mulți ani înainte pericolul comunist, celor aparținând Mișcării Legionare. Spre rușinea noastră, odată cu venirea hoardelor bolșevice, au apărut la suprafață și gunoaietele, rezultate din frământările acestui popor. „Ce-i de făcut?” era întrebarea pe care și-o puneau toți cei ce iubeau țara, neamul și credința străbună. Unii, însă puțini la număr, uitând îndatoririle față de acest neam, urmărind câștigarea unor privilegii, au pactizat cu ocupanții și s-au pus necondiționat la dispoziția lor. Cei mai mulți păreau a fi resemnați, lăsându-se în voia sorții, în speranța că Dumnezeu nu ne va părăsi și ne va ajuta să supraviețuim.

A treia categorie, în carp predomina tineretul, n-au acceptat nici pactul cu dușmanul și nici pasivitatea.

Tineretul, crescut și educat în spirit național și creștin, în timp ce se ducea un război pentru salvarea ființei naționale și a hotarelor lăsate de strămoși, nu putea rămâne nepăsător. Ne dădeam seama de îndatoririle ce ne reveneau ca fii ai acestui neam; eram conștienți că drumul pe care va trebui să pornim nu va fi deloc ușor, că vom avea de înfruntat multe obstacole și că orice luptă se câștigă prin jertfe și suferință. Astfel gândeam atunci și eram convinși că nu greșeam.

Comportamentul și aspectul trupelor bolșevice dăduse un semnal de alarmă, parcă spre a ne preveni de ceea ce ne așteaptă. În acele vremuri, când neliniștea cuprinsese întreaga suflare românească, eram elev în ultima clasă a Liceului „Petru Rareș” din Piatra Neamț. Venisem după o întrerupere de doi ani a cursurilor de zi, deoarece clasele VI și VII (X și XI după noua reformă) le absolvisem ca „elev particular”, cum se spunea atunci celor ce nu frecventau cursurile. Atmosfera găsită era deosebită de cea pe care o lăsasem cu doi ani în urmă; colegi și profesori noi, comportament diferit atât din

partea unor colegi, cât și din partea unor profesori. În locul seriozității și a disciplinei din trecut, domnea o atmosferă de dezordine, panică sau frică.

Un coleg basarabean, rus sau ucrainean la origine, Urum Valentin, împreună cu un evreu, Glasman, prin diferite promisiuni sau șantaje, încercau să atragă de partea lor pe unii colegi, pentru a înființa o organizație comunistă în liceu, denumită, după câte îmi amintesc, „Tineretul progresist”. Cunoscând adevărata față a comunismului, nu puteam rămâne nepăsător la ceea ce se întâmpla în jurul meu. Trebuia făcut ceva, dar întrebarea era cu cine și ce anume se poate face. Eram coleg de clasă cu Emil (Milucă) Săndulescu, care în 1941 fusese selecționat, împreună cu alți elevi, printre care mă număram și eu, pentru a fi încadrat ca „Frățior de cruce” pe lângă unitatea Frățiiilor de Cruce din liceu. Deoarece după câteva zile a avut loc lovitura de stat a generalului Antonescu din ianuarie 1941, pentru a fi protejați, am fost abandonați, rămânând doar cu unele amintiri frumoase. După ce l-am urmărit însă câteva zile, pentru a vedea cum se comportă, m-am adresat lui, întrebându-l dacă știe ceva despre existența F.D.C. în liceu, deoarece

consideram că numai alături de acest grup F.D.C. s-ar putea face ceva pentru a contracara influența comunistă în școală.

Spre dezamăgirea mea, Milucă Săndulescu nu știa nimic, deși eu eram convins că trebuia să existe.

Întrebarea pusă lui Milucă a avut darul de a-l trezi din acea stare de nepăsare care începuse a pune stăpânire pe majoritatea colegilor, iar mai târziu el va fi acela care mă va întreba în repetate rânduri dacă am descoperit ceea ce căutam. Nu i-am spus, pentru că era impulsiv din fire și dornic de afirmare, ceea ce nu era potrivit în acel moment. Întrucât eram sigur că se poate conta oricând pe sentimentele lui patriotice, am considerat că este mai bine a-l ține în anturajul nostru, fără a-i da posibilitatea de a bănuși ceva. Și pentru a se putea înțelege atmosfera din acele timpuri, voi povesti următoarea întâmplare:

Într-o oră de dirigenție, provocându-se de către colegul nostru Marius Lupu o discuție în legătură cu drepturile noastre istorice asupra Basarabiei și Bucovinei, subliniindu-se totodată și modul sălbatic de comportare al armatei rusești, care umbla cu ceasurile deșteptătoare la gât sau la curea, dirigintele clasei, profesorul Vasile

Chirișescu, ne-a întrebat: „Ce putem face în fața puhoiului rusesc?” Marea majoritate ne-am declarat partizanii luptei pentru drepturile noastre istorice, care trebuie să fie sfinte tuturor, iar la o a doua întrebare: „Când și cum?”, aproape toți ne-am ridicat în picioare, spunând hotărât: „Și mâine mergem voluntari să luptăm cu arma în mână împotriva rușilor cotropitori”

Dirigintele, dându-și seama că nu mai poate conduce și controla discuția mai departe, a zis că este mai bine să închidem convorbirea și, luându-și catalogul, a părăsit clasa, spunând: „Maurul și-a făcut datoria, maurul poate să plece”. A doua zi, toată discuția din clasă a apărut în presa locală, cu atacuri vehemente împotriva profesorului V. Chirișescu, care a fost acuzat de activitatea legionară din trecut, cerându-se totodată intervenția justiției pentru pedepsirea celor vinovați pentru atacurile verbale și insultele aduse „armatei sovietice, eliberatoarea României”. Am avut noroc că judecător de instrucție în acel timp era Octavian Rotundu, frate cu directorul liceului, Aurel Rotundu. Cu ajutorul lor au fost chemați, pentru a fi interogați la tribunal, numai cei care au luat parte la discuție și care au fost propuși de

noi. Prin declarațiile date, toți am negat cele scrise de presa locală, susținând că întreaga discuție a fost denaturată. Ca urmare a celor declarate de noi, cercetările nu au mai continuat, iar autoritățile comuniste de atunci s-au mulțumit cu darea afară din învățământ a profesorului V. Chirițescu și cu exmatricularea din liceu a lui Marius Lupu, care era cunoscut ca făcând parte din organizația de tineret a Partidului Național Țărănesc. Această nefericită întâmplare, soldată cu pierderea unui coleg și a unui profesor dintre cei mai iubiți și respectați, avea să ne facă să fim mai prudenți în viitor. Milucă Săndulescu, ajuns sublocotenent de securitate, avea să rămână același om plin de entuziasm și nu peste mult timp va fi arestat, deoarece pusese la cale cu alți camarazi, sublocotenenții Petrescu Eftimie și Roșu Vasile, ca, la un moment potrivit, să ocupe cazarma și să pună mâna pe armamentul și muniția unității, cu care să plece în munți și să înarneze pe cei care se opuneau instalării comunismului în țară. Au fost însă vânduți de un subofițer ce urma să-i însoțească, la proces cerându-i-se condamnarea la moarte, pentru a fi în cele din urmă osândit la 25 de ani închisoare.

Nu mi-a trebuit prea mult să descopăr ceea ce căutam și, spre satisfacția mea, majoritatea îmi erau prieteni. Nu eram mulți, dar toți oameni de acțiune. Acest grup avea ramificații în toate școlile din oraș, având astfel posibilitatea de a întreține o atmosferă anticomunistă în rândul întregului tineret. Eram mulțumit de descoperirea făcută și nu mă mai simțeam singur.

Din clasa mea, aproape o treime din elevii de origine română făceau parte din această unitate a F.D.C și, spre mândria mea, erau printre cei mai buni elevi din clasă. Îmi amintesc dintre ei pe: Nicolae Perceli, Dumitru Perceli, Ion Comănici, Constantin Văleanu, Alexandru Ungureanu, Octavian Văideanu, cărora li se adăugau alții din clasele mai mici, ca: Juncu Vasile, Pleșca Ioan, Măzăreanu Petru, Gavrizi Gheorghe, Crețulescu Neculai, Matei Ioan etc. care aveau obligația morală de a prelua și continua lupta.

Scopul principal al Frățiilor de Cruce era educarea tineretului în spiritul moralei creștin-ortodoxe, educarea națională prin cultivarea dragostei de neam și de țară, educarea caracterelor, implantarea în sufletul tineretului a sentimentelor creștine de dreptate, echitate, de dragoste

de muncă etc. Căutam să facem cunoscute frumusețile țării prin dezvoltarea turismului etc. Ne străduiam să avem o comportare cât mai demnă, căutând să ne atragem cât mai mulți simpatizanți. Urmăream de asemenea atenționarea tinerilor muncitori din județul nostru asupra pericolului comunist, reușind în scurt timp să organizăm un grup de rezistență anticomunistă și în mijlocul lor. Cei ce, pe parcurs, nu respectau normele cerute de noi, erau eliminați treptat fără a-și da seama, din rândurile noastre, nu printr-o atitudine dură, care i-ar fi transformat probabil în potențiali dușmani, ci prin evitarea întâlnirilor și a discuțiilor cu ei, lăsând impresia că am renunțat la scopurile noastre. Așa se explică și faptul că nu toți cei care au făcut parte cândva din F.D.C. sau corpul studentesc deveneau ulterior membri ai Mișcării Legionare.

Aici ajungeau numai cei care doreau și dovedeau că duc o viață bazată pe morala creștină și că doresc să se pună în slujba neamului românesc. Cei care nu se încadrau în aceste principii de viață erau abandonați o dată cu terminarea liceului și nu li se mai făcea legătura mai departe cu centrele universitare. Cu timpul s-a reușit

să se formeze un centru de rezistență și în cadrul Regimentului 15 Dorobanți din Piatra Neamț, cu care țineam o strânsă legătură. Întrucât se punea problema unui posibil război, pe care tot răsăritul Europei îl aștepta în nădejdea eliberării de sub jugul comunist, ne făceam tot felul de planuri de acțiune, cum să procedăm la apariția unor asemenea momente. Ne străduiam să cunoaștem cât mai bine pădurile din împrejurimi și să căutăm anumite locuri unde să ne adunăm și să ne ascundem în caz de nevoie, îmi amintesc cum ne-a crescut moralul când am hotărât să facem un lagăr de noapte împreună cu tinerii muncitori și cu grupul de militari pe muntele Cernegura, iar faptul că militarii (plutonierul Chelaru Florin, sergentul major Panduru Dumitru și sergentul major Ostache) au reușit să sustragă din magazia regimentului câteva arme cu care au venit în pădure, a fost pentru noi o adevărată victorie. Deși spre ziuă armele au fost duse din nou în magazia regimentului pentru a nu se observa lipsa lor, numai faptul că am reușit să le scoatem afară din unitatea militară a fost suficient pentru a ne convinge de solidaritatea și încrederea ce ne lega pe toți. Scopul nostru, printre altele,

a fost să verificăm cum reacționează fiecare membru la o acțiune mai neobișnuită, iar rezultatul s-a dovedit deosebit de îmbucurător. Numărul membrilor începea să crească, împreună cu optimismul din sufletele noastre.

O dată cu terminarea anului școlar 1945-1946 s-a hotărât ca la Piatra Neamț să se organizeze o tabără F.D.C. la care să participe reprezentanți ai tuturor grupărilor F.D.C. din Moldova și Bucovina. Au mai venit în această tabără reprezentanți din Cluj, Timișoara, Turnu Severin. S-a căutat un loc mai greu accesibil în munții din apropiere, unde am putut sta, după câte îmi amintesc, o săptămână, fără a fi văzuți de cineva. Tabăra a fost organizată de regionala F.D.C. Iași, care era condusă de Florică Dumitrescu, student la Facultatea de Medicină. Ea a constituit, la drept vorbind, un preludiv la șirul acțiunilor de rezistență armată care vor urma, dar acestea de durată, în alte zone ale Carpaților. Dintre cei care au luat parte la această tabără, îmi amintesc de următorii: Buliman Ioan, Săpătoru Gheorghe, Berza Eugen, Niță Cornel - jud. Bacău; Dumitrescu Florian, Comșa Ieronim, Livinschi Mihai, Livinschi Anton, Cocâlnău Iulian - jud. Iași; Popescu Paul, Merișca

Constantin - jud. Roman; Perceli Neculai, Perceli Dumitru, Gavrizi Gheorghe, Comănici Ioan, Văideanu Clement, Pascaru Lucian, Popa Neculai -jud. Neamț; Rotaru Petru -jud. Vaslui; Huțanu Dumitru, Moldovan Toader din Pașcani; Balanișcu Chirică, Abăcioaie Leon studenți din Cluj; Călinescu Puiu din Timișoara; Popescu Nicolae din Turnu Severin; Tcaciuc Emil, Coriciuc Traian - jud. Rădăuți, Ionescu Paul - jud. Botoșani; Șufaru Gheorghe - jud. Dorohoi și alți câțiva, pe care nu-i mai rețin. La organizarea acestei tabere am fost sprijiniți de mulți oameni în vârstă, în mod deosebit de familiile I. Simionescu, P. Olaru și altele. O parte din cei care au luat parte la această tabără aveau să fie uciși în timpul anchetelor din vara anului 1948 sau în timpul reeducării de la Pitești. Și-au găsit moartea în timpul anchetelor Tcaciuc Emil din Rădăuți, omorât la București, Abăcioaie Leon din județul Dorohoi, omorât la Cluj, Buliman Ion din Bacău, omorât la Suceava. La Pitești au fost omorâți în timpul reeducării Niță Cornel din Bacău și Balașnicu Chirică din Pomârla (județul Dorohoi), iar mulți alții au dispărut fără urmă, nemaiputându-se afla ceva despre ei.

Această tabără va rămâne una dintre cele mai plăcute amintiri din tinerețea mea. Aici s-au legat prietenii pe care nimic nu a reușit să le distrugă, s-au modelat caractere și s-a hotărât soarta multora dintre noi. Aici am putut să-mi dau seama că nu distanța, ci caracterul apropie sau îndepărtează pe oameni. Frumusețea naturii parcă ne-a ajutat să ne unim sufletește, să ne respectăm reciproc, să înțelegem mai bine viața și să o trăim așa cum ne-a fost dată de Dumnezeu. Doream ca timpul "să se scurgă mai încet, pentru a trăi din plin acele clipe frumoase. Și totuși, după o săptămână, ne-am despărțit cu speranța că ne vom revedea în toamnă, în centrele universitare spre care ne va duce soarta.

Înainte de a ne despărți, am ridicat în mijlocul pădurii o cruce mare din lemn de aproximativ trei metri înălțime pe care am scris „Tabăra F.D.C. Ionel Moța, iulie 1946". Apoi, în grupuri mici, noaptea, a trebuit să conducem la gară pe cei ce nu cunoșteau orașul, pentru a pleca fără să atragă atenția Siguranței de atunci. După această ispravă a noastră care a avut loc, după câte îmi amintesc, între 20-28 iulie 1946, ne vom bucura și noi de vacanța mult așteptată.

O dată cu sosirea toamnei, a trebuit să ne despărțim de locurile unde ne trăisem copilăria și să facem acel pas plin de speranță și optimism spre viața de student. Ajuns la Iași, ardeam de nerăbdare de a cunoaște și a mă integra în viața studentescă, atât de mult visată de toți cei care doream să ne continuăm studiile. Întâlnindu-mă la Iași cu Florică Dumitrescu, i-am cerut să-mi facă legătura cu grupul studenților de la Facultatea de Drept, unde eram înscris. Mi-a răspuns pozitiv, dar mi-a spus că el dorește ca eu să rămân în afara acestui grup, propunându-mi să activez mai departe în cadrul F.D.C. al regionalei Iași. Cu această ocazie mi-a spus că va trebui să mă ocup de grupurile F.D.C. din sectorul I, respectiv județele Neamț, Bacău și Roman, urmând a ține legătura permanent între aceste județe și regionala F.D.C. Iași. Nu mă așteptam la așa ceva, mi se părea o sarcină destul de importantă, dar neacceptarea acestei propuneri ar fi putut fi interpretată ca o slăbiciune, ceea ce nu doream. Analizând atent noua sarcină, ca și riscurile ei, am început să am mai multă încredere în mine și în același timp am căutat să mă achit cu conștiinciozitate de obligațiile ce-mi reveneau.

După ce mi s-a făcut legătura cu grupurile din județele Bacău și Roman, pe cei din Neamț cunoscându-i (întrucât venisem din mijlocul lor) am început să-mi fac un plan de acțiune. Am luat legătura cu ceilalți doi șefi de sectoare, Ieronim Comșa și Dan Lucinescu, consultându-ne cum este mai bine să acționăm. Primul lucru pe care l-am făcut a fost deplasarea la toate grupurile pentru a cunoaște situația reală, pentru a-mi da seama ce trebuie făcut imediat și ce se poate face în viitor. La fiecare grup am atras membrilor atenția că pe viitor toate legăturile, atât pe verticală cât și pe orizontală (între grupuri) vor trebui să se facă numai prin mine. Cunoșteam foarte bine grupul din Neamț, condus atunci de N. Crețulescu, de asemenea grupul de la Bacău, cu o parte din membrii săi, în frunte cu I. Buliman, șeful de grup. La Roman, lucrurile erau mai complicate, deoarece nu cunoșteam decât o singură persoană. În acel timp, conducerea grupului fusese luată de către Sebastian Dănilă, care îl înlocuise pe Constantin Merișca. Pentru că acesta plecase la facultate, mi s-a recomandat de la Iași ca, în cazul că nu-l voi găsi pe Dănilă, să-l caut pe Constantin Doina, care cunoaște întreaga activitate din

Roman. De la început am atras atenția șefilor de grupuri de a nu spune nimănui numele meu, restul membrilor trebuind să știe că vin din partea regionalei Iași. La fel și eu am căutat să cunosc numai numele ce-mi erau absolut necesare. Luasem această măsură pentru ca, în cazul unor eventuale arestări, cel anchetat, în situația că nu ar fi rezistat la tortură, să nu aibă ce declara, stopându-se cel puțin temporar cursul anchetelor și al eventualelor arestări.

Întrucât la Roman nu l-am găsit acasă pe Sebastian Dănilă, m-am dus la C. Doina, transmițând prin el lui Dănilă unele instrucțiuni. Acest Doina îmi fusese prezentat ca un om de mare încredere, mai ales că mai făcuse închisoare și în timpul lui Antonescu. Abia după arestările din luna mai 1948 aveam să ne dăm seama că devenise informatorul Siguranței și că, atunci când se oferea să mă conducă pe căi mai lăturalnice la gară, nu făcea decât să mă dea în primire altor agenți pentru a mă lua sub supraveghere. O dată cu parodia de evadare a lui Doina din incinta Siguranței de la Roman, care s-a făcut ca să fie induși în eroare cei ce nu fuseseră încă arestați și ca să nu fie descoperit ca agent al Securității, toată

lumea din închisoare își va da seama de ticăloșia de care a fost în stare acest om; a fost parcă și un avertisment pentru mai târziu, când aveam să constatăm de câte cozi de topor a avut parte poporul nostru în întunecata perioadă a comunismului.

Zilele s-au scurs normal până în primăvara anului 1947, când am primit vestea că în nordul Moldovei și în Bucovina au fost făcute arestări, iar printre arestați sunt o parte dintre foștii membri ai grupurilor F.D.C. din acea regiune. Dintre ei, Adrian Căraușu, Gheorghe Șufaru, Paul Ionescu și alții luaseră parte la tabăra din 1946 de la Piatra Neamț. De aceea, se presupunea că Siguranța ar fi putut afla ceva și despre noi, aceasta determinându-mă să trec pe la toate grupurile spre a-i pune la curent cu situația nou creată, luând măsuri să se ascundă tot ceea ce ar fi prezentat un risc pentru noi sau un motiv de acuzare pentru Siguranță, ca: arhive, cărți, circulare etc. Tot acum îmi voi da seama că sunt supravegheat la Iași, iar C. Doina, sub pretextul că dorește să vadă dacă nu sunt urmărit, mă va însoți până la urcarea în tren. Întrucât la Iași se bucura de o încredere totală, nu mi s-a părut suspectă comportarea sa. Mi-am dat seama că sunt

urmărit și că eram mereu provocat la diverse discuții de către un individ pe care îl văzusem de multe ori în Piatra Neamț. Pretindea că este și el înscris la facultate și că a venit pentru a-și susține examenele. Ca să ies de sub privirile lui, am părăsit lașul, renunțând la ultimele două examene, și am plecat acasă la țară. Adevărul este că cei arestați din nordul Moldovei și din Bucovina nu aveau nici o vină în legătură cu urmărirea mea, totul datorându-se lui Doina.

Vara a trecut fără apariția unor semnale de alarmă, iar toamna am plecat din nou la Iași, pentru a-mi da cele două examene. Chiar de la primul examen a apărut același individ de la Piatra Neamț, de sub privirile căruia cu greu puteam scăpa.

Având din nou convingerea că sunt urmărit (păreră poate exagerată datorită răspunderii ce-mi revenea), m-am hotărât să plec iarăși din Iași, renunțând la ultimul examen, sperând că voi reuși să-l susțin în sesiunea de iarnă. Probabil „umbra mea” nu se aștepta la așa ceva, încât nici la Roman, Bacău și Piatra Neamț nu am mai observat să fiu urmărit, ceea ce m-a făcut să cred că eram supravegheat numai la Iași. Din acest motiv, m-am

hotărât să rămân la țară, în comuna natală, de unde să-mi continui activitatea. În aceeași toamnă se va muta și Florică Dumitrescu la București și, în locul lui, va veni la conducerea F.D.C. din Moldova Gheorghe Ungurașu. Această schimbare la conducerea F.D.C. îmi va fi de mare folos în timpul anchetelor, deoarece Gh. Ungurașu, arestat mai târziu, mă va putea ocoli în timpul cercetărilor, eu nefiind în Iași, iar Florică Dumitrescu fiind anchetat în București, probabil că nu s-a insistat prea mult asupra activității lui de la Iași.

Spre sfârșitul lunii noiembrie 1947, a venit la mine la țară, în comuna Dragomirești, Ion Buliman din Bacău, spunându-mi că este trimis de Gh. Ungurașu pentru a mă anunța că s-a hotărât constituirea unui adăpost în munți, în apropierea satului Solonț-Uturea și că sunt chemat și eu pentru a lua parte la această muncă și a cunoaște totodată acest loc, unde urma să ne adunăm când ar fi fost nevoie. Astfel, în ziua respectivă, am plecat la Bacău la I. Buliman, iar de acolo am mers împreună acasă la Gh. Ungurașu, cu care am plecat la locul stabilit pentru construirea adăpostului. Ne-am adunat acolo, după câte îmi amintesc, următorii: Gh. Ungurașu, Dan Lucinescu,

Ieronim Comșa, Stoica Marcu Aurelian, I. Buliman, Mircea Moței, N. Simionescu și subsemnatul. S-a hotărât construirea unui adăpost unde trebuia să ne adunăm în cazul că va începe un război între țările apusene și URSS. Scopul nostru era de a forma grupuri de rezistență, spre a împiedica trecerea armatelor rusești spre vest sau retragerea lor spre răsărit, pe valea Troțușului. În cazul izbucnirii unui conflict armat între URSS și puterile apusene, în acest loc urma să se instaleze comandamentul care să coordoneze acțiunile de rezistență armată din Moldova sau chiar din țară, în funcție de desfășurarea evenimentelor. Armamentul pe care îl aveam aici era destul de modest, dar mai aveam și în alte locuri, de unde trebuia să fie adus la timpul potrivit.

În plus, aveam promisiuni din partea unor militari că ne vor pune la dispoziție tot ceea ce vom avea nevoie. Mai greu era însă transportul armamentului decât procurarea lui. Îmi amintesc de o întâmplare când numai norocul a făcut ca totul să se termine cu bine. În iarna anului 1945-1946, Gh. Ungurașu venea din Ardeal într-un tren personal ce circula pe ruta Ciceu-Comănești,

fiind îmbrăcat în uniformă militară. În ranița pe care o ținea lângă el, avea grenade defensive, pe care urma să le ducă la Solonț. La un moment dat, când, din cauza unei curbe și a terasamentului slab, trenul mergea cu viteză redusă, își făcu apariția în vagon conductorul însoțit de o patrulă militară. De teama de a nu fi prins că umblă în uniformă militară în mod ilegal, dar mai ales de frică să nu i se găsească grenadele din raniță, Ungurașu sări pe geam din vagon. Zăpada destul de mare îi amortiza căderea și începu să se rostogolească într-o văgăună. Spre groaza și nedumerirea lui, nu departe de el se mai rostogolea ceva. După dispariția trenului, va vedea că obiectul ce se rostogolise în apropiere era ranița lui cu grenade. În tren, alături de el, mai călătoreau niște femei, care l-au văzut cum ținea cu grijă ranița lângă el. Văzându-l sărind pe geam, din spirit de solidaritate, acestea i-au aruncat ranița pe geam. Gh. Ungurașu ne povestea, cu mult haz, cum îi era frică să se apropie de raniță și să o ia în spate și că, în afară de sperietură, se mai pricopsise cu o criză de hernie, încât nu știa ce să mai facă cu ranița. Totuși, în cele din urmă, a reușit să ajungă cu ranița cu grenade la Solonț.

Tot aici urma să ne întâlnim, în cazul unei amenințări de a fi arestați, și să hotărâm ce aveam de făcut fiecare. Am muncit timp de o săptămână, reușind să construim un adăpost subteran, peste care am pus trei rânduri de bușteni de fag în grosime de aproximativ un metru, apoi pământ și l-am acoperit cu frunze și crengi uscate. Eram mulțumiți de munca noastră, unde la nevoie puteam să ne adăpostim în jur de 20 oameni, iar în privința rezistenței eram încredințați de soliditatea lui la un bombardament de artilerie. În interiorul adăpostului am lăsat la plecare și cele câteva arme de care dispuneam în acel timp, împreună cu muniția respectivă, întrucât în timpul lucrului vremea se răcise și începuse să ningă, ne-am improvizat o colibă de cetină care ne proteja de zăpada ce cădea în timpul nopții, dar nu și de apa rezultată din topirea ei, din cauza focului ce ardea în apropiere. Noaptea făceam de planton câte unul, atât pentru pază, cât și pentru întreținerea focului. Dormeam îmbrăcați, pe un strat gros de cetină, care să ne ferească de răceala pământului înghețat. Ne simțeam bine și nimeni nu se plângea că i-ar fi fost frig în timpul somnului.

În ziua în care totul era aproape gata, iar noaptea urma să părăsim locul, ne-am trezit cu un pădurar care se apropia. Când a ajuns la adăpost, era mai speriat decât noi, mai ales când a văzut și cele câteva arme din jurul nostru.

Nu avea curajul să scoată o vorbă. După câte îmi amintesc, Gh. Ungurașu a rupt tăcerea, spunându-i să nu-i fie teamă, că suntem studenți și că dorim să avem un adăpost pentru a ne feri de ruși, în cazul că ar începe un război. I-a atras atenția să nu vorbească nimic despre ce a văzut, adăugându-i, spre a-l înspăimânta, că mai sunt asemenea ascunzișuri și că dacă va anunța poliția ar putea să regrete. Era speriat și a promis că nu va spune nimănui ce a văzut, apoi, luându-și rămas bun, a plecat poate cu regretul în suflet că nu ne-a ocolit. Părea un om cumsecade și, cu toate că și-a dat seama de ceea ce urmărim noi, prin comportarea ulterioară, a dat dovadă că a fost un bun român și că nu ne-a trădat.

Datorită acestui incident, am camuflat bine locul, am băgat armele în adăpost și ne-am îndepărtat de acolo, urmărind până a venit noaptea dacă nu se apropie cineva, ca urmare a unui denunț. Totul a decurs normal, iar

noaptea ne-am dus la Moinești, de unde fiecare am plecat spre casele noastre.

Îmi amintesc că împreună cu I. Buliman am călătorit spre Bacău în lada unui camion, și am ajuns aproape înghețați.

Nu am mai trecut vreodată pe la adăpostul nostru, deși promisesem acest lucru, pentru că nu am mai avut când.

Soarta nu le-a surâs nici celor care s-au adunat acolo, deoarece, din primele zile de anchetă, Siguranța a aflat de locul acestui adăpost. În închisoare la Suceava se vorbea astfel despre descoperirea iui.

Gioga Parizianu, student la Facultatea de Medicină, fiind bătut groaznic la Siguranță, la Bacău, în special la cap, în urma unui șoc psihic a început să-i amenințe, spunând că dacă scapă de la Siguranță se duce direct la Solonț, ia de acolo o mitralieră și o să-i împuște pe toți. În urma acestei amenințări, torturile asupra lui s-au intensificat, până când omul a acceptat să vorbească despre locul amintit. A fost dus în pădurea Solonț, însoțit de o companie de soldați bine înarmați, care au înconjurat locul respectiv, surprinzându-i pe cei din adăpost și luându-le posibilitatea de a scăpa din încercuire. Câțiva

militari, punându-l pe Parizianu în fața lor, s-au apropiat de adăpost, cerându-le ocupanților să se predea. Eugen Berza a vrut să deschidă foc asupra celor ce se apropiau, dar a fost oprit de către Mihai Iorgovanu pentru a-i salva viața lui Parizianu și pentru că oricum nu se mai putea scăpa prin cordonul mare de militari.

Despre existența acestui buncăr, Siguranța fusese informată de Constantin Doina din Roman, care se pusese în slujba ei, dar nu cunoștea locul unde fusese construit.

Iarna s-a scurs fără evenimente deosebite, iar eu căutam să-mi fac datoria de profesor la Gimnaziul Unic din Răz-boieni-Neamț și totodată să întretin printre țărani o atmosferă de optimism. Reușisem să constitui niște grupuri de țărani, cu care încercam să oprim influența comunistă în mediul rural. Aveam un astfel de grup în comuna Țibucani, în fruntea căruia se afla Gh. Ambrozie, ori la Războieni, unde conducător era D. Holcă, acesta fiind cel mai numeros, cu ramificații și în alte sate. Din acest grup îmi amintesc de Vasile Chirilă, Dumitru Filimon, Ioan Pisalute, Pavel Caia, învățătorul Ioan Rădescu și alții. În comuna Dragomirești, frații

Neculai și Gheorghe Văideanu și Pavel Cenușă aduseseră de asemenea în jurul lor numeroși țărani.

Și la aceste grupuri s-a luat măsura să nu se cunoască decât capii între ei, iar pe orizontală cel mult 3-4 persoane. Din fericire, toți acești țărani au putut fi salvați de la arestare. Păcat că unii dintre ei, fiind cunoscuți ca anticomuniști înverșunați, vor fi terorizați și șantajați ca să facă unele compromisuri, pentru a fi discreditați. Cu toate acestea, nici unul nu a vorbit nimic despre ceea ce discutasem sau proiectasem împreună, iar Securitatea nu a aflat niciodată despre vechile noastre discuții sau proiectele noastre.

Evenimentul cel mai important, cu urmări grave, a avut loc la sfârșitul lunii februarie sau martie 1948, când la Liceul «Petru Rareș» din Piatra Neamț a fost arestat elevul C. Popârda din clasa a VII (XI), asupra căruia s-au găsit niște cărți interzise, în urma unui denunț făcut de către un coleg. Era un copil foarte bun și, fiind sărac și orfan de ambii părinți, era întreținut la liceu de către Regimentul 15 Dorobanți. t)us la Securitate, anchetat și maltratată, a reușit să evadeze într-o noapte, ieșind printr-un geam din podul Securității, apoi, sărind într-un copac

și de acolo în stradă, a reușit să dispară, ducându-se la colegul său Petrică Măzăreanu.

Fiindu-le frică de o eventuală percheziție la locuința lui P. Măzăreanu, noaptea a fost dus pe muntele Pietricica și ascuns într-o groapă rămasă din timpul războiului, acoperit cu niște măracini, până a putut pleca din Piatra Neamț. Am fost anunțat între timp de șeful grupului din localitate și s-a hotărât deplasarea lui undeva în Dobrogea, la niște macedoneni, urmând ca pe parcurs să vedem ce se poate face pentru el. Cu plăcere îmi amintesc cum s-au oferit țărani, cărora le spuseseam cele întâmplare, să contribuie și ei cu ce pot pentru a-l ajuta pe C. Popârda. Urmând apoi și arestarea mea, nu am mai aflat niciodată nimic despre el.

Cu câteva zile înainte de capturarea mea, am fost surprins că a venit într-o seară la mine Pavel Cenușă, om din sat, aducându-mi niște cărți legionare, spunând că îi este frică să le mai țină în casă și că a fost trimis cu ele la mine de N. Văideanu. Le-am primit și le-am ascuns provizoriu undeva afară din casă. Aveam să aflu mai târziu că și el ar fi fost unul dintre cei care i-au condus la mine pe cei ce aveau să mă aresteze. Nu cunosc exact

poziția lui după arestare, dar bănuiesc că atunci când a început să fie șantajat, fiindu-i. frică, mi-a adus acele cărți pentru a putea fi salvate, deoarece, chiar dacă i-a condus la mine pe cei care m-au arestat, a făcut-o din frică, dar nu a divulgat pe nimeni. Dacă mai târziu comportarea lui a mai lăsat de dorit, după spusele unora, care este adevărul despre el numai Dumnezeu știe, dar bănuiesc că a fost numai o campanie de denigrare, urmărindu-se compromiterea lui.

La începutul lunii mai 1948, am primit o scrisoare de la Comșa Ieronim din Iași, prin care mi se comunica că au fost făcute unele arestări la Târgu Neamț, ca urmare a unei consfătuiri studențești care a avut loc la Mănăstirea Sihăstria, unde urma a se hotărî planul de luptă ce trebuia adoptat în viitor; eram anunțat și că trebuie să fiu pregătit, ca în caz de nevoie, să dispar de sub ochii Siguranței și să mă retrag la adăpostul nostru din apropiere de Solonț. Mi se spunea că voi fi ținut la curent cu desfășurarea evenimentelor, din care cauză Sf. Paști le-am petrecut sub tensiune, împreună cu Gh. Pivin, un amic originar din Cernăuți, și care, neavând pe nimeni în țară, venise la mine.

El îmi va spune de arestarea studenților Iosipescu Romeo, Constantinescu Emil, Mătase Gheorghe, Lucinescu Dan și a profesorului Gheorghică. îmi va povesti despre tot ce s-a întâmplat și cum au reușit unii să scape. Ulterior, se bănuia că și acolo a fost la mijloc o vânzare, deoarece Siguranța luase unele măsuri. Să fi fost opera aceluiași C. Doina?

El mi-a adus ultimele vești, care m-au mai liniștit întrucâtva, deoarece, după informațiile pe care le deținea, începutul noilor arestări nu va avea loc înainte de 1 iunie.

Probabil versiunea fusese lansată chiar de către Siguranță, la Iași, unde aveam doi oameni care ne țineau la curent cu ceea ce auzeau, iar prin zvonul lansat se urmărea a ne liniști, pentru a ne putea aresta la data ținută încă secretă la nivelul cel mai înalt.

Eram preocupat acum de modul în care aș fi putut aduna niște arme pentru ascunzișul nostru, deoarece la marginea satului fusese un depozit de armament și, în afară de ce aveam eu, tot satul era plin cu arme, luate de acolo după 23 august 1944.

ARESTAREA. ÎNCHISOAREA SUCEAVA

În acea stare de nesiguranță mă găseam în noaptea de 14-15 mai 1948, când, după miezul nopții, am auzit bătăi în ușă și mișcări pe la geamuri. Trezit din somn, fără a mai întrebă cine este, am deschis ușa și în fața mea au apărut doi indivizi cu pistoalele în mână, spunându-mi că sunt de la Siguranță și că vor să facă o percheziție. În jurul casei câinii lătrau, ceea ce dovedea că mai erau și alții prin apropiere. Mai târziu aveam să aflu că au fost câțiva binevoitori din sat care i-au adus la domiciliu și și-au oferit serviciile, fie de bună voie, fie în urma unor șantaje. Fără a-și mai cere voie, au intrat în casă, continuând să țină pistoalele în mâini, iar după ce am aprins lampa, au început percheziția. Între timp, eu mă îmbrăcam și priveam cum umblă printre cărți, căutând să le arăt o totală indiferență. Pentru a rupe tăcerea, le-am spus că sunt cursurile după care mă pregătesc la facultate, căutând să le distrag atenția, deoarece printre cursuri se găseau și niște cărți scrise de Nichifor Crainic și N. Paulescu, care erau interzise. Se putea observa că

nu le trecuseră multe cărți printre mâini, întrucât numele celor doi autori i-au lăsat indiferenți. Tocmai când credeam că totul s-a terminat, unul dintre ei se uită după oglinda din perete. Noroc că era noapte, deoarece cred că mă îngălbenisem în acel moment, întrucât mi-am amintit că acolo se găsea scrisoarea primită de la Iași, prin care mi se comunicau arestările făcute la Târgu Neamț și mi se cerea să fiu pregătit pentru o posibilă dispariție și să mă îndrept spre adăpostul nostru de lângă Solonț-Uturea. Scrisoarea era pusă în altă scrisoare de la o prietenă și le ascunsesem acolo pentru a nu fi văzute de sora mea. Văzând că vor să le citească și fiind o treabă nu tocmai ușoară pentru ei am aprins o țigară, pentru a-mi păstra și a ascunde neliniștea și m-am oferit să le-o citesc eu.

Cum nu observaseră că sunt două scrisori, nu am mai așteptat încuviințarea lor, le-am luat scrisorile din mână și am început să le citesc, la început mai rar și cuvânt cu cuvânt pentru a mă putea urmări, căutând să le câștig încrederea. Furați probabil de conținutul scrisorii, nu au observat că am sărit o pagină împreună cu scrisoarea de la Iași, apoi, sub motivul că nu doresc să fie văzută scrisoarea de sora mea, am rupt-o și am aruncat-o în

sobă. Până să se dezmeticească ei, i-am dat foc, ceea ce a făcut ca unul dintre ei să-și dea seama că i-am păcălit și a venit imediat la sobă, dar văzând cum ardeau bucățile din scrisoare nu a mai zis nimic, pentru a nu se da de gol față de colegul lui, mai puțin experimentat.

Nu s-a arătat a fi supărat de ceea ce făcusem și s-a comportat tot timpul civilizat. După arderea scrisorilor nu au mai continuat percheziția și mi-au spus că va trebui să merg cu ei la Piatra Neamț, unde se va încheia un proces-verbal, care trebuie semnat și de mine. Mulțumit că am reușit să ard scrisorile și că nu mai continuă percheziția și în alte locuri, mai ales pe afară, unde ar fi putut găsi ceva arme, am fost de acord cu plecarea la Piatra Neamț. Porneam la drum, lăsând în urmă casa și câinii care continuau să latre spre cei ce ședeau ascunși în apropiere, cât și spre cei ce mă luau din mijlocul familiei. Pășeam liniștit pe o cale pe care singur mi-am ales-o, fără a ști când și cum se va termina, dar eram convins că este drumul prin care se poate ieși din beznă spre lumină. Ședeam în mașină încadrat de cei doi agenți ai Siguranței, căutând să par cât mai liniștit și prefăcându-mă că nu bănuiesc nimic din ceea ce mi se

pregătește. Nu se făcuse ziuă, când am ajuns la Siguranța din Piatra Neamț. Pe atunci localul Siguranței era într-o casă particulară, pe strada Mihail Sadoveanu, colț cu I.L.Caragiale și care fusese transformată în acest scop. În podul casei se amenajase o cameră mare, unde încăpeau până la 80-100 oameni.

Intrând în această cameră, mi-am dat seama de amploarea arestărilor; am înțeles că situația era destul de gravă și că nu era vorba numai de un proces-verbal.

Primul lucru pe care l-am făcut a fost să văd cine mai era arestat. Toți erau puși cu fața la perete și mi s-a atras atenția că nu am voie să vorbesc sau să privesc în jurul meu. În acele clipe, nu mă muncea numai curiozitatea, ci trebuia neapărat să încerc, cât de cât, să-mi dau seama de ceea ce se petrece. La prima vedere, am bănuț că s-au făcut arestări pentru a fi duși în lagăr, deoarece fuseseră aduși aici tot felul de oameni, de diverse orientări politice. M-a nedumerit lipsa unora care ar fi trebuit să fie arestați printre primii. Se găseau arestați muncitori, intelectuali, elevi, bătrâni, femei etc.

Pe măsură ce timpul se scurgea, numărul arestaților creștea și am început să-mi dau seama că situația este

gravă și nu poate fi vorba de trimiterea în vreun lagăr. După masă începură să se audă gemete ale celor torturați, ceea ce a făcut lumină în mințile tuturor.

După câteva zile, deoarece toate camerele se umpluseră cu arestați, unii am fost duși la penitenciarul din localitate.

Pentru prima dată vedeam cum suntem repartizați în camere, după anumite criterii. Un arestat cu numele de Dumeni, pe care îl cunoșteam de la Războieni și care, în podul Siguranței, se așezase lângă mine, cu toate că nu era un loc bun, repartizat în aceeași cameră, ocupă patul de lângă mine și se ținu permanent în preajma mea. Aici eram supravegheați de un gardian introdus în mijlocul nostru, pe care îl cunoșteam și în mod discret l-am rugat să-mi anunțe părinții unde mă aflu. Am observat" că am fost urmărit de Dumeni care, revenit la locul meu, se apropie de mine încercând să pară discret și mă rugă să vorbesc cu gardianul să-l ajute și pe el să trimită un semn acasă. Mi-am dat seama de ticăloșia lui, am înțeles că urmărește să-l aibă la mână pe gardian cu un fapt compromițător, așa că, înjurându-l pe gardian, i-am spus iscoadei că mi-a vorbit urât și că mi-a interzis să mai

discut cu el. Cu toate că gardianul mi-a anunțat părinții unde sunt și că pot să-mi trimită alimente și îmbrăcăminte, nu am mai vorbit nimic cu el și nici măcar nu i-am mulțumit pentru serviciile făcute, din dorința de a nu-i face rău. Acest gardian îmi era consătean și-mi va povesti, după ce mă voi elibera, că unul dintre anchetatori a fost informat că a stat de vorbă cu mine, dar, recunoscându-și vina, a fost sfătuit să nu-mi facă nici un serviciu și să nu spună la nimeni despre cele întâmplate. A fost probabil unul dintre vechii anchetatori, care nu a vrut să-l bage în pușcărie. După câteva zile, am fost scos din cameră și pus în lanțuri împreună cu Gheorghe Pivin și duși din nou la Siguranță, unde am fost vâri într-un beci.

În tot timpul cât am stat la Siguranță, atât prima dată cât și a doua oară, nu mi s-a dat nimic de mâncare. A trebuit să mă limitez la ceea ce mi se oferea de către cei ce primeau pachete de acasă. Cum în categoria acestora intrau puțini, iar cei ce nu primeau, fie din cauza distanței, fie datorită faptului că familiile nu știau unde se află, formau marea majoritate, s-a ajuns ca toată lumea să sufere de foame. Când am fost dus de la

penitenciar din nou la Siguranța, nu mi s-a permis să iau cu mine mâncarea și schimburile primite de acasă, toate rămânând pe patul ce-mi fusese repartizat.

În beciul Siguranței, unde am fost băgat, pe jos era nisip ud, fiind astfel obligat să stau tot timpul în picioare. Tinerețea m-a ajutat să suport destul de ușor oboseala, foamea și frigul. Până atunci mai credeam că nu au date precise despre mine, ceea ce îmi dădea curaj. A doua sau a treia zi am descoperit o firidă într-un perete, în care am găsit un borcan cu brânză amestecată cu unt, rămasă de la un alt arestat ce fusese scos de acolo. Am mâncat puțin, restul rămânând în firidă și după plecarea mea la Suceava.

La Suceava, stând în cameră cu V. Ungureanu din Târgu Neamț, am aflat că fusese borcanul lui și că, atunci când a fost mutat de acolo, nu putuse să-l ia, părându-ne rău la amândoi după brânza nemâncată.

Anchetatorii, în mod intenționat, când vroiau să ne mute dintr-o cameră în alta, ne chemau la cercetări, iar apoi eram trimiși în altă cameră, unde nu aveam nimic din cele puține ale noastre, urmărindu-se astfel din primele zile înfometarea și distrugerea morală a

individului. La anchetă am fost scos de două sau trei ori, fără a da vreo declarație. Ne băteau îngrozitor, cu frânghia udă, cu bastoane de cauciuc sau ciomege, dar pe mine nu m-au bătut. M-au amenințat, m-au spânzurat de picioare cu capul în jos, dar nu m-au lovit. Stoian, comandantul Siguranței, mi-a spus înainte de a pleca la Suceava că, dacă la Piatra Neamț nu am vrut să vorbesc nimic, să știu de la el că, acolo unde voi fi dus, voi spune totul. Nu l-am crezut, dar știa el unde ne trimite și ce ne așteaptă. Mai târziu, după ce am venit acasă, aveam să aflu că se cunoștea cu un frate de al meu, care pe atunci era judecător de instrucție și probabil din această cauză nu m-a bătut și m-a avertizat în legătură cu Suceava.

La Siguranța din Piatra Neamț, Petrică Măzăreanu, elev la Liceul „Petru Rareș”, a fost bătut cel mai mult și cu o cruzime greu de imaginat. Auzeam atât ziua cât și noaptea, din beciul unde ședeam, gemete care te cutremurau. Îmi va povesti mai târziu la Suceava și voi vedea pe corpul său urmele loviturilor, care parcă nu mai vroiau să dispară. Îl băteau cu frânghia udă până leșina, apoi îl băgau într-o cadă cu apă rece până își revenea, ca să înceapă din nou bătaia. Voiau să afle de la el unde se

ascunsese C. Popârda după evadarea de la Siguranță și tot ce știa despre grupul F.D.C. din Piatra Neamț. Cu toate chinurile la care a fost supus, nu au reușit să obțină de la el nimic. A fost condamnat la 5 ani închisoare, iar după ce a fost pus în libertate, a fost arestat din nou, condamnat la moarte și executat în 1954, ca urmare a unor lupte avute cu miliția. Se poate spune că a făcut parte dintr-o familie de martiri. Fratele său Mircea Măzăreanu, absolvent tot al Liceului „Petru Rareș” și student la Politehnică în București, după ce a fost condamnat la 20 de ani închisoare, a fost și el executat. Sora lui elevă, după cum îmi povestea tatăl lor, a fost supusă celor mai groaznice torturi. Mama lor a fost și ea arestată și condamnată la un an închisoare, iar tatăl, după o pedeapsă de 7 ani, a mai primit și alta, administrativă, de 3 ani, în Delta Dunării, la colonia Periprava. Aceasta este pe scurt drama unei familii de ceferiști, care a trăit sub dictatura comunistă.

Tot la Piatra Neamț, Gh. Pivin, ca urmare a bătăilor la care a fost supus, a încercat să se sinucidă, tăindu-și venele de la o mână, dar a fost descoperit și salvat de la moarte. Nici femeile nu s-au bucurat de un tratament mai

bun; amintesc doar cazul farmacistei Baliu, căreia tot în timpul anchetei i-au fracturat o mână, ca urmare a loviturilor date cu ciomagul.

După ce am fost ținut la Piatra Neamț două săptămâni, am fost dus la Suceava, unde aveam să fac cunoștință cu adevărata față a comunismului și cu ceea ce erau în stare să facă cei care s-au pus de bună voie în slujba Moscovei. După o percheziție sumară, deoarece nu aveam nici un fel de bagaj, am fost dus într-o celulă unde l-am găsit pe I. Negură, student la Iași, pe care îl cunoșteam din anul universitar 1946-1947. Numai după câteva zile de la sosirea în celulă, aveam să văd că I. Negură acceptase să fie informatorul Siguranței și va contribui la arestarea unui gardian din satul său, care îi adusese un rând de schimburi de acasă, iar mai târziu va trece de partea lui Țurcanu în timpul reeducării și va fi unul din cei care îmi va face primirea la Pitești în camera 4 spital.

Odată intrat în noua celulă, nu apucasem să ne punem obișnuitele întrebări (când a avut loc arestarea, unde, pe cine am mai întâlnit, etc.), că ușa se deschide și este împins în mod ostentativ în celulă același Dumeni. Mai

târziu voi vedea că mi-a fost de un real folos aducerea lui, deoarece, dacă nu ar fi apărut în celulă Dumeni, aş fi vorbit ceea ce nu trebuia cu Negură. Aşa că întotdeauna răul are şi partea lui de bine. Peste câteva zile am fost chemat să mi se dea schimburile ce îmi fuseseră aduse de la penitenciarul din Piatra Neamţ, devenind şi eu posesorul unui prosop şi al unei perechi de ciorapi pentru schimb.

După puţin timp de la sosirea în Suceava, am fost scos din celulă şi dus la parter în faţa unui anchetator, care de la prima vedere m-a făcut să-mi dau seama că mă aflu în faţa unui om cu experienţă, înaintea căruia trebuie să-ţi cântăreşti bine orice cuvânt. După obișnuitele întrebări pentru identificare, m-a întrebat dacă îmi sunt cunoscute o serie de nume şi dacă am avut contacte cu persoanele respective. Îmi erau cunoscute aproape toate numele de care am fost întrebat, dar am răspuns că nu cunosc nici o persoană din cele menţionate, după care am fost trimis la celulă. Ajuns în cameră, mi-am dat seama de amploarea arestărilor şi de marele volum de informaţii pe care îl deţin anchetatorii.

Ulterior am aflat că se numea Ciupagea și că era șeful anchetatorilor de la Suceava, unde au fost aduși toți cei arestați din Bucovina și din partea de nord și centru a Moldovei.

În aceeași zi am fost dus la alt anchetator, despre care se vorbea că îl cheamă Panaitescu și că ar conduce anchetele și arestările pe întreaga țară, zvon ce nu a putut fi verificat.

Era un bărbat înalt, puțin cărunt, de aproape 50 ani, îmbrăcat foarte elegant, într-un costum gri și cu un comportament civilizată. Mi-a pus aceleași întrebări ca și Ciupagea și, primind aceleași răspunsuri, m-a trimis în cameră. Mergând spre cameră, mi-am dat seama că m-a chemat mai mult pentru a mă vedea și a-mi arăta că mi se cunoaște cel puțin o parte din activitatea mea de la Iași. A doua sau a treia zi, am fost dus la anchetatorul care se ocupa de județul Neamț, al cărui nume era I. Aramă și care era de un sadism greu de imaginat. Toată ancheta lui se baza pe bătăi; era ajutat de doi indivizi care simțeau o plăcere în a bate și a tortura oamenii, pe nume Blehan și Danielevici. Atât după figură, cât și după vorbă, nu păreau a fi români.

Pentru supușenia oarbă față de partidul comunist și contribuția avută în cercetările de la Suceava, anchetatorul I. Aramă va câștiga încrederea superiorilor lui, folosind cel mai bun prilej de afirmare și promovare în ierarhia securității comuniste. Fiind un om perfid, sadic, dar și laș, s-a folosit în tot timpul anchetei de cei doi bătauși, Blehan și Danielevici, la torturarea celor arestați, iar când aceștia depășeau limita suportabilului, părăsea încăperea, făcându-le semn să se continue. Aceste plecări nu se datorau unor sentimente umanitare, dimpotrivă, era o fugă de răspundere în cazul unor decese.

Ieșit din cameră, urmărea prin vizetă continuarea bătăilor, ceea ce-i făcea pe bătauși să fie mai brutali. Ca dovadă a încrederii ce obținuse după terminarea anchetelor, va primi sarcina de a supraveghea deținuții din închisoarea Suceava, precum și desfășurarea proceselor, nefiind străin de pregătirea așa-zisei „reeducări”. Scoaterea informatorilor ca plontoane pe sală și libertatea de care se bucurau, sau folosirea lui N. Dumei ca informator și chiar ca anchetator, confirmă rolul jucat de I. Aramă în această acțiune. Mai târziu,

Aramă va ajunge la Galați cu gradul de colonel, iar după 1989, drept răsplată pentru serviciile făcute regimului comunist, va fi avansat de regimul neocomunist la gradul de general și adus în București, pentru a i se pierde urma.

Prima anchetă a fost mai mult un prilej de tatonare, de intimidare și de a ne cunoaște, ancheta limitându-se la întrebări ce urmăreau mai mult relații decât acțiuni propriu-zise, iar după aproximativ două ore am fost trimis în celulă.

În acest timp, ușile de la camerele de anchetă erau deschise, pentru a se auzi loviturile ce se dădeau, precum și gemetele celor bătuți, urmărindu-se prin aceasta înspăimântarea celor ce erau duși pentru a fi anchetați. Seara, după orele 22, am fost scos din nou din celulă și dus la camera de anchetă. În drum spre biroul de cercetări, gemetele și zgomotul loviturilor făceau ca să te cuprindă groaza. În camera de anchetă, de la început mi s-a spus că trebuie să declar și să scriu tot ce știu, iar dacă nu o fac de bună voie mă vor obliga și, că până la urmă voi scrie tot ce cunosc, aducându-mi-se aminte parcă de cele spuse de Stoian la Piatra Neamț. Când le-am răspuns că nu am nimic de scris, s-au repezit asupra

mea, începând să mă lovească cu toții, cu pumnii și cu picioarele, cu bastoane de cauciuc, iar Aramă cu un ciomag, până ce am fost doborât pe dușumea. Apoi mi-au legat mâinile cu o sfoară, mi-au băgat genunchii între mâini, au introdus pe deasupra mâinilor, sub genunchi, printre coapsă și gambă un par și ridicându-mă cu tot cu par, l-au pus cu capetele pe câte o masă; am rămas astfel atârnat de par cu capul în jos și cu tălpile picioarelor în sus.

După ce mi-au scos pantofii din picioare, au început bătaia la tălpi cu ciomagul, apoi cu bastoane de cauciuc. Ca să nu se audă prea tare gemetele, aveau obiceiul să ne astupe gura cu un ciorap, asemenea unui căluș. Această operațiune se făcea tuturor, având și scopul de umilire a celui anchetat. Când vedeau că picioarele se învinețesc și se umflă, erai dat jos de pe masă și, după ce erai dezlegat, te obligau să alergi prin cameră sau sală, pentru a se pune în mișcare sângele prin țesuturile strivite. În timpul alergării, continua bătaia cu ciomagul, cu pumnii și cu picioarele în felul următor: anchetatorii se așezau pe sală sau în cameră, dacă era mai mare, în linie dreaptă sau semicerc, având între ei o distanță de 2-3 m, iar

victima era obligată să alerge prin fața lor. Când începea alergatul, primul anchetator îți dădea o lovitură de picior în burtă sau ficat, cum se nimerea, încât de durere te aplecai fără să vrei în jos, cu mâna la locul unde erai lovit. În timp ce alergai încovoiat de durere, al doilea te lovea cu ciomagul în spate. În urma loviturii primite, încercai să te îndrepti sau chiar să te lași pe spate, timp în care al treilea anchetator îți aplica o nouă lovitură de picior la ficat sau burtă, care din nou te făcea să te apleci de durere în față, dându-i posibilitatea următorului să te lovească cu ciomagul de-a lungul spatelui.

În felul acesta, aproape toate loviturile te găseau cu mușchii destinși, fără nici o șansă de a le amortiza. Dacă totuși reușeai să nu te îndrepti, încercând să rămâi încovoiat pentru a-ți apăra ficatul sau burta, te loveau toți în spate, până te îndreptai spre a primi lovitura pregătită pentru un anumit punct. Fiind obligat să alergi cât mai repede spre a se pune în mișcare sângele din tălpile picioarelor, loviturile erau atât de dese, încât era aproape imposibil să iei o măsură de autoapărare prin încordarea mușchilor.

Cel de la mijloc, care lovea cu ciomagul, era schimbat din când în când de către ceilalți doi, deoarece numărul loviturilor lui erau duble în raport cu ale celor ce loveau cu picioarele sau pumnii. Când credeau că ai alergat suficient și nu cedai, erai din nou pus pe par și urcat pe mese pentru a fi bătut iarăși la tălpi, după care urma iar faza a doua de alergare.

După aproximativ 3-4 ore de anchetă și bătăi, am fost trimis la celulă pentru a mă gândi dacă accept să scriu tot ce știu.

Deși nu dădusem nici o declarație, ceea ce mă frământa era nu ce făcusem eu, ci ceea ce știau ei. Mă convinsesem că ei cunosc multe lucruri, dar nu știam ce anume aflaseră din cele știute de mine. În această situație, pentru mine nu erau decât două posibilități - a spune totul sau nimic. Prima soluție însemna capitularea în fața dușmanului și încărcarea conștiinței cu victime ce decurgeau din această atitudine. A doua posibilitate însemna chinuri, suferințe, poate moartea sau salvare miraculoasă. Această ultimă posibilitate, în timp, se putea bifurca, dându-ți șansa de a alege una din cele două variante: prima variantă era intransigența până la capăt,

iar a doua era o soluție de compromis, adică de a recunoaște ceea ce ei au ca date precise din alte surse. Am considerat că a doua variantă este cea mai bună, deoarece prima ar fi dus la exterminare și nu ar fi folosit la nimic, din moment ce ei cunoșteau din alte informații o mare parte din activitatea mea. Tot în sprijinul variantei a doua începea să-și facă apariția și slăbiciunea pornită din întrebarea: „Voi putea rezista până la urmă tuturor chinurilor dacă aș alege prima variantă?”

În celulă am avut timp suficient de gândire și să hotărâsc ce am de făcut. Am considerat că soluția cea mai potrivită pentru acel moment este tăcerea, răbdarea și așteptarea, pentru a-mi da seama, cât de cât, de modul cum vor evolua evenimentele. Cei din cameră dormeau parcă lipsiți de orice griji, în timp ce eu căutam să descopăr ce ar putea cunoaște călăii. Mergând la anchetă, am întâlnit câțiva cunoscuți și ne-am făcut semne discrete că nu ne cunoaștem, dar era prea puțin.

Pe atunci nu ți se puneau ochelari la ochi sau pătura în cap când mergeai la anchetă, iar gardienii erau majoritatea din cei vechi și ne priveau cu înțelegere și

chiar milă. Știau că suntem în cea mai mare parte studenți și elevi și mulți erau cu sufletul alături de noi.

A doua zi dimineața am fost scos din nou la anchetă și, în afară de vechea formulă de a spune tot ce știau, pentru a-mi demonstra că sunt în posesia multor date, m-au întrebat ce cunoștințe am despre un grup de elevi de la Liceul Comercial din Piatra Neamț și dacă îi știu. Auzisem de ei, dar nu reușisem să-i cunosc, fiind un grup izolat și neavând nici o legătură cu grupul meu. Mi-a fost ușor să dau un răspuns negativ, din care cauză au început din nou să mă bată la tălpi, apoi am fost scos din cameră pe sală la alergat și bătut, după cum am mai arătat. Neavând probabil informații suficiente că aș fi avut legături cu ei sau alte date concrete despre activitatea mea, după vreo două ore de anchetă și bătaie, anchetatorii m-au trimis la celulă pentru a mă gândi, avertizându-mă că voi fi chemat din nou după masă.

Aveam să aflu mai târziu, când vor fi aduși la Suceava, că unii dintre elevi au fost siliți să spună că mă cunosc. Deoarece picioarele îmi erau umflate și se învinețiseră, mi-am înfășurat tălpile cu un prosop, gândindu-mă cum se va termina această anchetă. Întrucât

turnătorul Dumei făcea glume văzându-mi picioarele umflate și înfășurate în prosopul ud, mi-a venit ideea să mă plâng în cameră că îmi cer lucruri despre care nu știu nimic, dând ca exemplu elevii din Piatra Neamț. În jurul amiezii, Dumei era scos în fiecare zi la anchetă, probabil ca să mănânce mai bine și să spună ce a mai auzit vorbindu-se în celulă; revenea după aproape două ore, cu țigări și bine dispus. Pentru a-și ascunde intențiile, încerca să povestească fel de fel de lucruri ce le auzise sau văzuse în timp ce era anchetat, căutând să lase impresia că și el era anchetat și supus unor mari presiuni.

Dumeni, când a fost scos la „anchetă”, a povestit probabil că eu mă plâng că nu cunosc elevii din Piatra Neamț despre care sunt anchetat, deoarece după masă nu am mai fost scos la cercetări, așa cum fusesem avertizat. Tot de la Dumeni am aflat, ceea ce s-a confirmat ulterior, că Lucian Pascaru scrie cu lux de amănunte tot ceea ce știe, îndemnându-i și pe alții să facă la fel și motivând că, cu cât vom fi mai mulți arestați, cu atât mai greu se va putea face un proces unui număr mare de oameni. Acum îmi dădeam seama că ei sunt în posesia unor informații despre activitatea mea dusă la Piatra Neamț. Pascaru

făcuse parte din unitatea F.D.C. a Școlii Normale din Piatra Neamț, luase parte la tabăra din 1946 și cunoștea multe lucruri, iar acum căuta să aștearnă pe hârtie tot ceea ce își amintea, contribuind la implicarea multora în proces, pe baza declarațiilor lui. După câteva zile cu anchete mai ușoare, într-o zi am fost scos pentru cercetări încă de la ora opt dimineața și întrebat de această dată dacă îl cunosc pe Ion Buliman din Bacău, pe cine mai cunosc de acolo și apoi ce știu despre un adăpost din apropiere de Solonț, în care se găseau arme. Ca să mă înfricoșeze, Blehan și Danielevici își făceau de lucru cu niște ciomege și bastoane de cauciuc. Îmi dădeam seama că au intrat în posesia unor informații, totuși am răspuns negativ la întrebările puse, întrucât nu știam ce anume cunosc ei.

Ca urmare a răspunsurilor primite, au început să mă bată : m-au lovit la început cu pumnii, cu picioarele și cu bastoanele de cauciuc, apoi am fost legat și pus în „morișcă”, pentru a fi bătut la tălpi, cu o duritate care parcă le întrecea pe toate, urmând ca de obicei alergarea, însoțită de loviturile obișnuite în burtă, ficat și pe spinare. După mai bine de o oră de anchetă și bătaie, au

început să-mi pună mai multe întrebări sub formă de pariuri, pentru fiecare întrebare fixându-se un număr de lovituri la tălpi, dacă îmi dovedeau că le cunosc și că nu vreau să le declar. îmi dădeam seama de situația dificilă în care mă aflam, dar eram obligat să accept propunerile lor, întrucât numai așa îmi puteam da seama de ceea ce cunosc ei și ce aș fi putut recunoaște eu la nevoie. îmi amintesc că prima întrebare a fost „dacă îl cunosc pe Ion Buliman din Bacău”, la care am răspuns „nu”, urmând ca pe parcursul anchetei să-mi dau seama ce anume se cunoaște din acțiunile la care participasem împreună. Pentru această întrebare trebuia să primesc 50 de lovituri la tălpi, dacă îmi dovedeau că îl cunosc. Am fost întrebat apoi ce știu despre un adăpost din pădurea din apropiere de Solonț, întrebare pentru care cota fixată era de 100 lovituri la tălpi, în cazul în care mi se dovedea că nu sunt sincer. Începuseră parcă să mă amuze aceste întrebări, cu numărul lor de lovituri, deoarece nu-i credeam în stare să mi le aplice. Eram și interesat să văd ce știu până acum despre mine, căci au urmat apoi întrebări ca: ce arme am ascuns acolo? cine le-a adus? cine a luat parte la construcția adăpostului ? și altele, la care răspundeam

automat „nu”, fără să dau impresia că mă gândesc la ceva, mai ales că întrebările erau puse repede, una după alta, ca să sperie și să nu-ți dea timp de gândire. După punerea tuturor întrebărilor ce-i interesau pe ei, m-au întors cu fața la perete și am auzit cum se deschide ușa și cum cineva intră în cameră.

Când mi-au spus să mă întorc cu fața, spre surprinderea mea l-am văzut pe Ion Buliman. Aș putea spune o dublură nereușită a lui Buliman, cu o față cadaverică, făcând eforturi disperate pentru a se ține în picioarele care refuzau parcă să-l sprijine. Nu mai avea nimic din trăsăturile lui de altădată; era de nerecunoscut.

L-au pus să spună de când mă cunoaște și să redea principalele momente la care am participat împreună.

Abia mai putea să vorbească, iar în timpul povestirii se oprea din când în când pentru a-și recăpăta forța, să poată continua mărturisirile.

A spus că mă cunoaște din 1946 și că a fost la mine acasă ultima dată în luna noiembrie 1947, când mi-a spus că s-a hotărât să construim un punct de rezistență în apropiere de Solonț etc. M-au întrebat ce am de spus, la care am răspuns că nimic nu-i adevărat și că totul este o

înscenare. Când povestea Buliman, hotărâsem să mă mențin pe aceeași poziție pentru a-mi da seama de ceea ce au aflat ei și cam ce nu se cunoștea încă. În acel moment, Ion Buliman, printr-o mișcare a umerilor, mi-a dat a înțelege că nu a mai putut rezista, uitându-se spre mine cuprins parcă de deznădejde și neputință. Din toate cele spuse de el mi-am dat seama că vorbea numai de lucruri și fapte cunoscute de mai mulți, dar despre ce știam numai noi doi nu a scos nici un cuvânt.

Acum am putut să aproximez ce informații dețin ei despre activitatea mea. Din acea zi nu l-am mai văzut pe Ion Buliman, și, după cum îmi amintesc, chiar în noaptea următoare a murit. Am auzit o altă versiune a morții sale, cum că ar fi fost dus la spital după confruntarea cu mine, unde ar fi murit după câteva zile. Nu este exclus ca această versiune să fi fost lansată de anchetatori, spre a ascunde moartea sa în incinta închisorii. Cu o noapte înainte de confruntarea noastră fusese bătut cu o cărămidă în piept, până i-au distrus plămânii. În timpul bătăii, a făcut o hemoptizie masivă, vărsând aproape 2 litri de sânge și numai astfel a fost învins. Anchetatorii știau că va muri, de aceea m-au scos atât de dimineață la

anchetă. Nu l-am acuzat nici atunci, nici după aceea, fiind tot timpul convins că a fost un om deosebit și că a murit ca un martir.

După moartea lui Ion Buliman, întâlnindu-mă cu cel mai bun prieten al său, Vasile Alupei, acesta mi-a spus că în ziua de 29 iunie 1948, comisarul Voicescu, care l-a anchetat și bătut, a venit în celulă la el și l-a întrebat dacă Ion Buliman a fost bolnav de plămâni.

Răspunzându-i-se că „a fost perfect sănătos” și fiind întrebat la rândul său, de ce i-a pus această întrebare, anchetatorul Voicescu îi spuse că Ion Buliman a avut o hemoptizie puternică și că el crede că era bolnav de TBC. Or, numai faptul că Buliman era militar la data arestării, fiind încorporat cu puțin timp înainte, dovedește că se bucura de o sănătate perfectă.

După îndepărtarea lui Ion Buliman, a început calcularea loviturilor ce urma să le primesc în urma pariului impus de anchetatori, în total 260 lovituri la tălpi. În urma acestei confruntări, mi-am dat seama despre ce se poate vorbi și despre ce nu. După zâmbetul celor ce făcuseră calculul, speram că este o glumă și că vor renunța a mă mai bate. Dar m-am înșelat când am

crezut că mai există și câte o fărâmbă de omenie în acești călăi. M-au legat și m-au așezat din nou pe parul dintre cele două mese, iar Danielevici a început să mă lovească, în timp ce Blehan număra loviturile zâmbind satisfăcut. Nu-mi amintesc câte lovituri am primit, știu doar că după un timp am fost dezlegat și pus să alerg, iar ei continuau să mă bată conform metodelor întrebuintate până atunci. După ce au considerat că am alergat suficient, m-au legat din nou și m-au pus la morișcă, pentru a continua bătaia la tălpi, cerându-mi să declar tot ce știu și amenințându-mă cu noi confruntări. M-au bătut până mi-am pierdut cunoștința, iar după ce mi-am revenit, m-au dezlegat, obligându-mă să alerg din nou și să primesc loviturile în timpul alergării, conform obiceiului. Parcă, pentru a căuta să demonstreze că nu sunt dispuși să facă concesii, au continuat să numere loviturile până la 260, ca după aceea atenția să le fie îndreptată spre alergare și loviturile cu picioarele.

Din acea zi am început să scriu și eu declarații privind activitatea mea propriu-zisă. Scriam căutând să confirm ceea ce știau ei, fără a mă îndepărta de la cele cunoscute, în cea mai mare parte numai despre activitatea mea și

încercând să minimalizez anumite lucruri. Astfel, tot timpul am susținut că eu m-am dus la Solonț pentru a lua parte la o tabără de muncă, fără a cunoaște scopul acestui adăpost, evitând astfel unele contradicții cu declarațiile date de alții. De asemenea, deplasările mele la grupurile F.D.C. din Roman, Bacău sau Piatra Neamț căutam să le justific deoarece eram student la Drept și puteam să lipsesc de la cursuri, fiind folosit drept „curier”. N-am afirmat vreodată că am avut sarcina să mă ocup de aceste grupuri și nu am folosit în declarație denumirea „Sectorul I. F.D.C. din Moldova”.

Acceptând această poziție, trăiam permanent sub tensiunea unor noi mărturii, urmare a altor arestări. De aceea, de câte ori eram scos la anchetă eram obsedat de întrebarea: Oare ce au mai aflat? Nu după mult timp avea să vină în camera unde stăteam un fost comisar din Iași, după câte îmi amintesc se numea Marcov. Era basarabean, fiind unul din cei doi oameni din cadrul Siguranței care ne țineau la curent cu tot ce ne interesa. De la Iași fusese însărcinat cu escortarea unui nou arestat până la Suceava, urmând a fi dat anchetatorului Pompilian, care se ocupa de județul Iași. După ce l-a

predat anchetatorului, în loc să îi dea un act prin care să se confirme predarea celui adus, i-au spus să-și scoată cravata, cureaua, șnururile, pentru că este arestat. În plicul sigilat care conținea actele privind pe cel arestat se găsea și mandatul lui de arestare.

Il compăttimeam, dar era și un motiv de a ne distra de pățania lui. Ne amuza când îl auzeam spunând că mai bine fugea în munți cu cel arestat. îmi amintesc că a primit o condamnare de 7 ani, pe care a suportat-o destul de greu.

Activitatea mea de la Piatra Neamț cunoscută de ei s-a limitat numai la anul 1946, când făcusem parte din grupul F.D.C. De la Doina, din Roman, știau despre mine că țin legătura între județele din centrul Moldovei și Iași.

Susținând că eram numai curier, am căutat să-i conving că nu cunoșteam decât o persoană două din județ. O dată cu aflarea implicării mele în construcția adăpostului de la Solonț și a legăturilor mele cu alte județe, s-a pus accentul pe activitatea mea dusă în afara județului, mai ales că cea din Piatra Neamț era cunoscută din declarațiile lui Pascaru.

Deși nu aveau informații importante în acest sens, au continuat presiunile asupra mea, scoțându-mă mereu la anchetă. Era spre sfârșitul cercetărilor și căutau să mai descopere ceva. Într-o zi am fost scos din nou din celulă și dus la anchetă. Fără să mai întrebe ceva, mi-au dat hârtie și mi-au spus să scriu tot ce nu am declarat până în acel moment.

Începuse să mă cuprindă panica, neștiind ce lucruri noi au apărut în alte declarații. Le-am spus că nu mai am nimic de scris, întrucât am declarat tot ce am știut. Drept urmare, m-au luat din nou la bătaie în toate felurile, la palme, la tălpi, alergări etc. La un moment dat am crezut că au aflat că fusesem numit în 1947 șeful sectorului I. F.D.C, dar m-am liniștit cu gândul că voi susține că șef de sector sau curier este același lucru. Îmi era de asemenea frică să nu fi aflat ceva despre cele câteva grupuri de țărani, dar despre aceștia eram hotărât să nu vorbesc, indiferent de torturile la care aș fi fost supus. A vorbi despre ei însemna pentru mine nu numai a-i trăda, dar și a mă rupe pentru totdeauna de sat, de familie, a mă compromite definitiv în fața celor ce mă cunoșteau de copil, aruncând o pată de neșters asupra părinților mei.

îmi era frică să nu fi vorbit despre ei Gh. Pivin, deoarece îi prezentasem pe câțiva; el putea să o facă, eu însă nu. Susținând în continuare că nu mai am ce spune, am fost din nou luat la bătaie în toate felurile practice până atunci. După bătaia la tălpi și alergarea prin cameră, am fost legat cu mâinile la spate și culcat cu fața în sus în mijlocul camerei, cerându-mi să spun pe cine mai cunosc la Roman sau la Bacău în afara celor declarați. Această întrebare parcă mi-a dat forțe noi, confirmându-mi lipsa unor noi date privind activitatea mea și parcă eram mai liniștit. Blehan și Danielevici ședea în cameră în direcții opuse, iar lângă mine Aramă mă amenința, cerându-mi să declar pe toți pe care îi cunosc. La un semn al lui Aramă, cei doi au început să alerge spre mine, sărind în același timp cu câte un picior pe pieptul meu. În timp de Blehan și Danielevici continuau să sară pe pieptul meu, Aramă cu Dumei, ce a apărut între timp în cameră, îmi cereau să declar pe toți cei pe care i-am cunoscut la Roman și Bacău și pe care nu i-am declarat încă. Fiind crescut la țară, fusesem destul de voinic, iar pentru a diminua efectul săriturilor pe piept, în timp ce se apropiau de mine, căutam să inspir cât mai mult aer în

plămâni. Acum ancheta mi se părea mai ușoară decât atunci când eram bătut la tălpi. Văzând că nu mai obțin nimic de la mine și fiindu-le probabil frică să mă mai bată sau să mai sară pe pieptul meu ca până atunci, au chemat pe, comisarii anchetatori Bălăceanu și Pompilian, care se ocupau de loturile din județul Iași, spre a-i ajuta și a continua ancheta. Aceștia erau considerați cei mai experimentați dintre anchetatorii de la Suceava, fiind cunoscuți și pentru duritatea și sadismul lor.

După ce m-au dezlegat și m-au ajutat să mă ridic de pe podea, după aproape două ore de anchetă condusă de aceștia, am reușit să-i fac să creadă că este posibil să nu mai cunosc pe cineva în afară de șefii de grupuri. Deși unii din Bacău mă cunoșteau încă din 1946, nu au spus numele meu celorlalți, ceea ce a făcut ca eu să apar numai în declarațiile lui Buliman și în altele unde nu am putut fi ocolit. În legătură cu lașul, întrucât Florică Dumitrescu se mutase la București, fiind anchetat acolo, iar Gheorghe Ungurașu a fost arestat mai târziu, probabil nu s-a vorbit de mine, deoarece nu s-au făcut confruntări

și nu am fost supus anchetatorilor ce se ocupau de județul Iași.

După această anchetă foarte grea, în urma căreia am rămas cu o ruptură de peritoneu, cele ce vor urma vor fi mai ușoare și de mică importanță, nemaifolosindu-se vechea formulă „spune tot ce știi”, în unele cazuri recurgându-se și la confruntări. Ca urmare a unor mutări din celule, voi ajunge în aceeași cameră cu Dan Lucinescu, Titi Stoica, Octav Obreja ș.a., care m-au pus la curent cu arestările din Moldova și Bucovina. Apariția unor noi capete de acuzare căutam să o pun pe seama uitării sau a faptului că au fost considerate fără importanță și, fiind acum cunoscute de ei, le recunoșteam și eu, dacă nu implicau pe cineva din afară. Cu toate acestea, se trăia sub tensiune, deoarece se reușise să se mai salveze câte ceva. Într-o după-amiază, pe la sfârșitul lui august sau septembrie, apăru în cameră N. Crețulescu, fost șef de grup F.D.C. Neamț în anul 1947.

Nu știu cum am sărit în fața lui întrebându-l de unde vine și dacă a fost anchetat, deoarece nu auzisem de arestarea lui până atunci. Mi-a spus că vine de la

București și că nu a fost încă anchetat. Nu l-am mai lăsat să vorbească și am început - să-i spun ce trebuie să declare și apoi ce se știe și ce poate spune pentru a nu fi bătut. Nu am terminat de spus tot ce aș fi vrut să-i spun că ușa se deschise și fu chemat la anchetă. Începui să trăiesc din nou sub o tensiune greu de relatat și nu știam cum să-i mulțumesc lui Dumnezeu că ne-a ajutat să ne întâlnim. Era în joc libertatea unor oameni și mă gândeam la o răzbunare din partea anchetatorilor pentru că i-am mințit că nu mai știu nimic. După aproximativ două ore, care pentru mine au fost extrem de lungi, a apărut în cameră N. Crețulescu.

Am sărit să-l întreb cum a decurs ancheta. Mi-a spus că totul a decurs bine și că a dat o declarație așa cum îi spusese eu. A povestit apoi că anchetatorul, văzând că declară de bună voie, s-a purtat frumos, spunându-i că bine a făcut că a declarat tot ce știe de bună voie, deoarece totul este cunoscut de ei.

L-au întrebat apoi cum de s-a hotărât să spună tot. Când a răspuns că în camera în care a fost repartizat s-a întâlnit cu mine și că l-am sfătuit să declare tot, deoarece este cunoscută activitatea noastră, nu l-au mai întrebat

nimic. Am răsuflet ușurat văzând că am scăpat de noi anchete, mulțumit și de salvarea celor ce nu fuseseră arestați. După mai puțin de o oră, N. Crețulescu va fi mutat în altă cameră, dar nu înainte de a fi pus la curent cu tot ceea ce știu sau nu știu anchetatorii.

Dumnezeu ne ajutase atât pe mine cât și pe Crețulescu, poate unicul care a avut norocul să treacă prin anchetă fără să fie maltratat. Anchetele se răreau, doar apariția unui nou arestat ne mai tulbura liniștea. Și în continuare anchetatorii vor face o nouă greșală. Cei care erau aduși din alte părți sau noii arestați nu vor mai fi repartizați în camere cu alți arestați, cum s-a întâmplat cu Crețulescu, ci vor fi băgați în celulele de la subsol. Aceste celule aveau însă geamurile spre curtea unde eram noi scoși la plimbare, unde reușeam să primim sau să transmitem ceea ce ne interesa. Această situație va avantaja pe toți deținuții, nemailimitându-se numai la o cameră.

Scriind aceste amintiri, am căutat să redau doar câteva momente din timpul anchetelor ce au avut loc sub regimul comunist. După câte se vorbea prin închisoare, anchetele de la Suceava au fost printre cele mai dure și

umilitoare din țară, justificate poate prin marele număr de arestări din toate păturile sociale, precum și prin aversiunea moștenită din tată în fiu a moldovenilor față de rușii cotropitori. La Suceava au fost omorâți oameni în bătai, alți oameni și-au pierdut mințile din cauza torturilor sau au rămas cu infirmități pentru toată viața. Gradul de ticăloșie al acestor torționari s-a putut vedea atunci când anchetatorul Aramă și cu Dumei l-au forțat pe Constantin Olaru să-și bată propriul tată, care nu voia să recunoască niște învinuiri ce îi erau aduse.

Anchetatorii, voind să-l includă în proces și pe Petru Olaru, un vechi legionar căruia nu i-au găsit nici un cap de acuzare, l-au bătut pe fiul său Constantin Olaru, pentru a recunoaște că și tatăl său era implicat în activitatea sa.

Ca orișice tânăr, Olaru nu și-a dat seama de gravitatea acestei afirmații și, pentru a scăpa de bătaie, a scris declarația așa cum l-a învățat anchetatorul Ion Aramă, împreună cu N. Dumei.

Petru Olaru, care mai auzise de asemenea cazuri, nu voia să recunoască, rezistând la bătăile la care era supus. Deoarece P. Olaru era bătrân și bolnav, fiindu-le frică să-

l mai bată ei, l-au adus pe C. Olaru, care era deosebit de timorat și l-au obligat să-și lovească tatăl, cerându-i să recunoască afirmațiile sale. Pe baza declarației lui C. Olaru și a altora, obținute în urma torturilor la care au fost supuși, P. Olaru a fost și el condamnat, la 5 ani închisoare.

Ajuns la penitenciarul din Gherla, se va îmbolnăvi foarte rău, iar un reumatism poliarticular îl va anchiloza în așa grad, că nu se va mai putea mișca din pat. Chiar în situația aceasta nu va fi scutit de chinurile reeducării. Modul cel mai sadic de a-l chinui era când un reeducat îl lua în spate ținându-l numai de mâini și începea să-l scuture, provocându-i dureri îngrozitoare. Atât de gravă a fost acea anchiloză, încât chiar când a ajuns în libertate nu a mai coborât niciodată din pat.

De același tratament brutal și plin de cruzime au avut parte atât bărbații cât și femeile, bătrânii sau minorii. îmi amintesc de călugărul Comănici de la Mănăstirea Neamț, care, purtând același nume cu un nepot al său, a fost și el arestat, torturat și umilit fără nici o vină. Ți se rupea inima de mila lui, din cauza umilințelor la care era supus.

Masa era foarte slabă, încât în scurt timp majoritatea am ajuns distrofici. Unora li se mai acorda dreptul la pachete cu alimente sau îmbrăcăminte, dar această favoare era lăsată la aprecierea anchetatorilor și a șefilor de Siguranță din județ, iar de multe ori aceste drepturi deveneau motive de șantaj pentru cei naivi. Spre sfârșitul toamnei, mi s-a adus și mie un pachet cu haine pentru iarnă, iar înainte de proces am primit unul cu alimente. În județele unde șefii de Siguranță și anchetatorii mai aveau în suflet un strop de omenie, se primeau pachete lunar și avea parte de ele aproape toată lumea, ceea ce nu putea fi vorba la cei din județul Neamț.

Datorită regimului aspru, precum și a diverselor forme de șantaj, oamenii care afară se bucurau de respectul tuturor vor deveni aici unelte ușor de manevrat de către anchetatori. Astfel, A. Rotundu, fostul director al Liceului „Petru Rareș” din Piatra Neamț, arestat fără a avea vreo vină, va deveni colaborator al anchetatorilor, fiind surprins cu numeroase note informative. Dr. Butnaru, arestat fără motiv, după ce a ajuns poloniar și pus să împartă masa, a avut o comportare urâtă atât față de bărbați cât și față de femei. Se putea observa la mulți

din cei care au fost arestați din întâmplare că ne priveau cu oarecare răutate, considerându-ne pe noi vinovați de întemnițarea lor, fără să-și dea seama că erau victimele unor intrigi puse la cale în mod discret de către anchetatori și oamenii lor.

Tot în această pușcărie va fi aruncat acel germen al reeducării în sufletul unor oameni dezechilibrați mintal, descoperiți de cei însărcinați cu acest lucru, acțiune ce va culmina la Pitești și de care voi vorbi pe parcursul amintirilor.

În această atmosferă vor începe procesele de la Suceava, unde s-a deplasat Tribunalul Militar din Iași, avându-l ca președinte pe generalul Gh. Gheorghe. Pentru fiecare județ au fost făcute mai multe loturi, pe diverse categorii: elevi, studenți, femei, maturi etc. Au fost formate trei completuri de judecată, care au funcționat în trei schimburi, deci zi și noapte.

Apărarea a fost numită din oficiu, nepermițându-ni-se să luăm legătura cu avocații. Nu numai că nu am fost apărați la proces, dar am fost mai mult acuzați.

Nu s-au cerut, cel puțin pentru minori sau bătrâni circumstanțe atenuante, dimpotrivă, se cereau pedepse

grele, care să fie de exemplu și pentru alții. De la Piatra Neamț au, fost repartizați pentru a ne apăra avocații Katz, I. Mâță și I Timofte, care nu au făcut decât să batjocorească justiția românească. Demn de remarcat este că în timpul procesului nu a fost nici un caz de arestat care să se umilească în fața instanței, nimeni nu a lăsat să se înțeleagă că ar regreta cele făcute și toată lumea a renunțat la ultimul cuvânt, ca urii protest la parodia de proces ce a avut loc.

Odată judecați ne simțeam mai ușurați, scăpați de griji și speram să nu mai avem de-a face cu teroarea anchetatorilor și să fim transferați la un penitenciar de execuție a pedepsei.

ÎNCHISOAREA PITEȘTI - REEDUCAREA(1)

Închisoarea din Pitești este cunoscută și va rămâne în istorie prin atrocitățile și crimele ce au fost comise în timpul reeducării. *Am avut norocul sau poate nenorocul de a fi și eu în această perioadă în penitenciarul din Pitești, unde am putut să văd „cum a fost creat omul”.*

cu virtuțile sau slăbiciunile sale. Mi-a fost dat să văd cum un om se poate transforma, cu sau fără voia lui, într-un instrument de tortură pentru semenii lui sau cum poate accepta martiriul cu seninătate. Pentru a putea înțelege cum de a fost posibil să se ajungă la asemenea crime, consider că e necesar să se urmărească, pe cât este posibil, evoluția acestei reeducări diabolic gândite, prin care se urmărea distrugerea fizică și morală a tuturor celor care au avut curajul să se opună comunismului.

La noi în țară cuvântul reeducare îți amintește fără să vrei de închisoarea din Pitești și de crimele ce s-au petrecut acolo împotriva studențimii române, însoțite de o intensă propagandă mincinoasă prin care vina era atribuită victimelor. De aceea consider util a face un mic istoric al acestei reeducări de tip comunist, care cu timpul s-a transformat într-un adevărat măcel asupra tineretului român și căruia ulterior i-a fost atribuită vina celor petrecute.

Dacă citim „Ziar de lagăr - Caracal 1945” scris de Onisifor Ghibu, vom descoperi afirmația că: „Burghezii trebuie reeducați”. Acest slogan va apărea și în penitenciarul din Suceava, însoțit de unele manifestări

ostile față de intelectuali și de zvonuri de punere în libertate sau de amenințări, pentru a intimida deținuții. Zvonurile vor circula prin închisoarea Suceava lansate prin Lucian Pascaru, Neculai Dumeni sau Alexandru Bogdanovici. Concomitent cu ele, vor apărea în penitenciar și unele broșuri, precum și promisiuni de punere în libertate.

Promisiunile de punere în libertate erau făcute la Caracal în schimbul unor adeziuni la B.P.D. (Blocul Partidelor Democratice), în timp ce la Suceava, punerea în libertate era chipurile condiționată de sinceritatea din timpul anchetelor.

Apariția broșurilor comuniste în lagărul de la Caracal confirmă implicarea administrației în această acțiune, ajungând până acolo încât să determine redactarea unei declarații concepută de poetul Buznea și care va fi purtată prin barăci de avocatul evreu Untermann, care purta la gât o cruciuliță de argint; el a reușit să adune 1058 de semnături, dintr-un efectiv de aproape 1400 de oameni.

În această atmosferă, nu trebuie să ne surprindă faptul că încep a fi concepute diverse memorii, iar justificarea

lagărelor și necesitatea reeducării vor găsi mediu prielnic chiar și în capul autorului. Tot în această carte vom afla, din surse provenite de la Petru Groza, că responsabilitatea acestor lagăre aparținea lui Teohari Georgescu (Burăh Tescovici) și unui Consiliu Suprem, format din doi evrei, doi unguri și un român. La fel se va întâmpla și cu așa zisa reeducare începută în 1948 și oprită în 1952, dirijată de același Teohari Georgescu, ajutat tot de un Consiliu, din care făceau parte Alexandru Nicolski, Dulgheru, Zeller, nefiind însă străini nici Gheor-ghiu-Dej, Emil Bodnăraș, Vasile Luca, Ana Pauker, C. Pârvu-Iescu, *Walter Roman* etc.

Implicarea administrației în această reeducare o demonstrează festivalurile artistice, îndemnul de a se înscrie în P.C.R., precum și schimbările apărute în fruntea acțiunii de reeducare. De exemplu, Elefterescu este preferat lui Isăceanu. Asemenea evoluții au avut loc și în penitenciarul Suceava: de pildă, Țurcanu îi este preferat lui Bogdanivici.

Efectul nefast al acestei reeducări, chiar fără să fi fost făcute presiuni fizice, se poate constata din afirmația făcută de dr. Cotoiu din Arad: „Fac orice pentru a scăpa

de aici", prin condamnarea politică a incidentelor de la Cluj sau prin compunerea unui „Imn al muncitorilor democrați”. În acest timp, la București, Teohari Georgescu afirma: „Nu există libertate pentru bandiți”, expresie atribuită tuturor celor ce se împotriveau comunismului. Efectul presiunilor în numele unei „reeducări” s-a putut constata când cei puși în libertate au fost încolonați și conduși la sediul partidului comunist, purtând steaguri și au fost puși să țină discursuri, depășind, după cum afirmă și autorul, „orice margini de bun simț și de demnitate”.

Dar același lucru se poate spune și despre atmosfera ce s-a creat în barăci, datorită lichelismului multora dintre internați.

Făcându-se o paralelă între regimul aplicat în lagărul de la Caracal și cel aplicat studenților la Pitești, s-ar cuveni ca cei ce-și permit a judeca și condamna victimele de la Pitești sau Gherla să-și facă un proces de conștiință, pentru a vedea dacă sunt suficient de informați asupra celor ce s-au petrecut în aceste închisori și dacă au dreptul moral de a judeca și condamna. Revenind la așa-zisa reeducare de la Pitești, vom vedea că această acțiune

de reeducare a fost începută la închisoarea Suceava, inițiatorul ei fiind considerat Bogdanovici Alexandru, student la Facultatea de Drept din Iași, căruia se vor alătura Țurcanu E., Dumeni N., Pascaru L., Mărtinaș Al., Caziuc Gh., Negură I. și încă vreo câțiva pe care nu-i mai rețin.

Personal, nu am crezut niciodată că această idee i-a aparținut lui Bogdanovici și că ea s-a declanșat în toamna lui 1948, odată cu intrarea în scenă a acestuia, dimpotrivă, susțin că, germenul acestei reeducări a apărut încă din luna iunie (iulie) 1948 și că însuși Bogdanovici este o victimă a celor ce au lansat această idee. Ca unul care m-am aflat în acel timp în penitenciarul din Suceava și urmăream cu neliniște desfășurarea evenimentelor, am putut observa unele lucruri pe care abia la Pitești voi reuși să le înțeleg în toată complexitatea lor. Trăind din plin fenomenul reeducării, am putut să-mi dau seama că „marii patrioți” făcuți cadou de Stalin poporului român: Ana Pauker, Zeller, Nicolski etc. au învățat ceva la Moscova și nu au stat degeaba nici la București, unde au pregătit aproape perfect un plan diabolic, menit să distrugă tot ce avea mai bun poporul român. De acest

plan nu au fost străini nici cei ajunși în fruntea PCR, adică toată clica ce conducea în acea vreme destinele țării.

Tot la Pitești îmi voi da seama că reeducarea a început la Suceava o dată cu îndemnurile lansate de Pascaru și Dumeni de a se declara totul, motivându-se că, cu cât vom fi mai mulți arestați, cu atât vor fi mai puține perspective de a ni se face un proces și că vom fi apreciați pentru sinceritatea noastră. Repet, îndemnurile erau lansate de Pascaru, fost secretar al partidului „Frontul Plugarilor” - organizația județeană Sălaj și de Dumeni, slugă credincioasă a Siguranței din acele vremuri. A fost un început de tatonare a atmosferei din mijlocul arestaților, precum și o verificare a unor probabili aderenți ai acestei „reeducări”. A fost doar un început, în a cărei capcană au căzut un singur muncitor și câțiva elevi care erau sub influența lui Pascaru sau Bogdanovici. Cu toate că rezultatele erau lamentabile, deoarece muncitorul făcuse declarațiile mai mult de frică decât din convingere, aceștia vor continua chiar și fără succes în munca lor murdară, sfârșind prin a se alătura cu trup și suflet acțiunii de mai târziu a lui Țurcanu. Tot în

Pitești voi găsi și explicația arestării lui Dumeni, folosirea lui la început ca informator prin celule, pentru ca în scurt timp să fie scos la biroul de cercetări în scopul de a asista și a ajuta la anchete.

Am auzit și întâlnit numeroase cazuri de oameni care au stat ani de zile fără a fi anchetați, dar nu am auzit ca un deținut politic, după mai puțin de o lună de zile, să poată să asiste la anchetarea altor deținuți, arestați pentru aceeași cauză. Cu această ocazie, Dumeni a început să ducă muncă de lămurire cu cei anchetați îndemnându-i să spună tot ce știu, iar apoi a început să-i cerceteze și chiar să-i bată pe cei anchetați. Lui Dumeni nu-i era aproape nimic interzis: avea acces la dosarele celor anchetați, iar cuvântul lui avea mare greutate în fața anchetatorilor. Scopul lui, când asista la anchetare, era de a descoperi oameni cu caracter slab, spre a fi recrutați și apoi folosiți după dorința sa. La fel ca Dumeni era și Guțu Neculai din Rădăuți.

O dată cu apariția lui Țurcanu la Suceava, Guțu va deveni ajutorul și mâna dreaptă a acestuia.

În toamna anului 1948, în urma unei convorbiri (caz neîntâlnit până atunci) a lui Bogdanovici cu tatăl său,

care fusese prefect al județului Botoșani, s-a observat o schimbare în atitudinea acestuia, schimbare care va fi considerată de mulți ca începutul reeducării, datorită faptului că solicita cărți și broșuri spre a fi citite și comentate. Din informațiile care circulau în cercuri mai restrânse, având la bază unele mărturisiri intime ale lui Bogdanovici, cărora nu li se dădea amploare spre a nu influența masa de deținuți, tatăl său îl asigurase, în timpul convorbirii avute la vorbitor, că se va renunța la proces în schimbul unei acțiuni de reeducare, care ar fi putut motiva viitoarea atitudine a puterii. Se vorbea, în legătură cu intervențiile prefectului Bogdanovici pentru fiul său, că ar fi fost făcute la Bodnăraș și că acesta i-ar fi sugerat ideea reeducării, care ar fi putut duce la renunțarea intentării proceselor.

Bogdanovici, știind că la Caracal în 1945 au fost puși în libertate foarte mulți oameni în urma unei parodii de reeducare, va cădea în cursa întinsă de comuniști de a încerca o nouă reeducare, sperând să scape de proces cel puțin pe elevi și pe fete.

A fost suficient să apară acest germen al reeducării, pentru ca apoi Ministerul de Interne să preia acțiunea.

Sub presiunea tatălui său, Bogdanovici acceptă ideea reeducării, sperând să obțină un regim mai bun pentru deținuți și apoi o eventuală punere în libertate. Astfel, va trece la fapte și va încerca o reeducare pe cale pașnică, fără a se exercita presiuni asupra altora, totul limitându-se la cititul și comentatul broșurilor ce li se puneau la dispoziție, prin administrație, de către cei care coordonau și conduceau din umbră. Această parodie de reeducare făcută de Bogdanovici nu va fi pe placul administrației și nici al lui Țurcanu, care va declara un adevărat război împotriva lui Bogdanovici. Având încredere în spusele tatălui său, Bogdanovici își va continua fără zgomot acțiunea lui de reeducare, nedându-și seama de consecințele pe care le va suporta.

Țurcanu Eugen, un tip sadic și dornic de afirmare cât mai rapidă, era adeptul transformării omului prin forță, teroare și umilință, dovenindu-se omul cel mai potrivit pentru planul adus de la Moscova și îmbunătățit la București în scopul de a fi aplicat în România. Simțind acest lucru, Țurcanu se va arăta un elev docil și harnic, căutând să-și însușească toate cunoștințele aduse de către instructorii veniți din capitală. El știa că nu trebuie să se

grăbească; își va recruta cu atenție pe viitorii colaboratori și nu va face decât pregătirea subtilă a metodelor ce urmau a fi puse în practică.

Despre Eugen Țurcanu s-a scris mult; au scris atât cei care l-au cunoscut, cât și mulți care nu l-au văzut niciodată sau cei interesați în a ascunde adevărul. Dintre cei ce l-au cunoscut, cei mai mulți au murit, iar pușinii supraviețuitori preferă să tacă. Urmare a acestei tăceri, voi povesti așa cum mi-a fost prezentat mie și ce știu eu despre el.

În anul universitar 1946-1947, înscriindu-mă la Facultatea de Drept din Iași, l-am văzut pentru prima oară, fiind colegi de facultate. Era înzestrat cu o voință și cu o inteligență remarcabile, dar lipsit total de scrupule și stăpânit de o grandomanie fără de margini: era în stare să se folosească de orice mijloace pentru a-și atinge scopul. Când era vorba de interesele lui, nu cunoștea nici simțul echității și nici mila.

Datorită comportamentului și convingerilor lui politice, pe care îi plăcea să și le afișeze în public, dar mai ales pentru că, fiind președintele „Frontului Democrat Universitar”, abuză de funcție, favorizând pe cei înscriși

în această organizație, dar persecutând pe ceilalți, ajunsese să fie disprețuit în lumea studentească, fapt pentru care avea să se răzbune mai târziu. S-a născut în satul Dârmoxa Păltiniș - Câmpulung Moldovenesc, fiul unui brigadier silvic care avea șase copii. S-a căsătorit de tânăr, iar soția sa, Oltea, era fiica avocatului Saghin, un cunoscut legionar bucovinean.

Despre legăturile lui Țurcanu cu Mișcarea Legionară mi-a vorbit la sfârșitul anului 1946 Aurel Batariuc, șeful grupului legionar de la Facultatea de Drept din Iași, care mi-a spus următoarele: în anul 1940, Eugen Țurcanu a făcut parte dintr-un mănunchi de prieteni din cadrul Frățiilor de Cruce, dar după ianuarie 1941 și-a întrerupt activitatea. La sfârșitul anului 1945, Alexandru Bogdanovici a avut o discuție cu Țurcanu privind activitatea sa legionară, în urma căreia, neajungând la o înțelegere, într-o ședință a grupului studentesc legionar s-a hotărât eliminarea pentru totdeauna din Mișcarea Legionară a lui Țurcanu, pentru faptul că s-a înscris în partidul comunist, unde ducea o activitate intensă, devenind astfel nu numai un pericol, dar și un dușman al Mișcării Legionare. Am fost avertizat să nu discut ceva

cu el, chiar dacă voi fi provocat. Or, dacă la vârsta de 14-15 ani a făcut parte din Frățiile de Cruce, sau chiar dacă a mai avut unele legături sporadice cu acest grup F.D.C., nu însemna că putea să aibă calitatea de legionar, această calitate necesitând satisfacerea mai multor condiții, pe care Țurcanu nu le îndeplinea.

Ca planton în penitenciarul Suceava, el va accepta să facă unele servicii, ducând țigări sau diverse mesaje de la o celulă la alta, căutând prin aceasta să cunoască atât legăturile dintre deținuți, cât și unele informații de care se va folosi în viitor.

Deși era cunoscută rivalitatea dintre Bogdanovici și Țurcanu, ulterior mulți dintre cei care nu cunoșteau acest lucru, sau în mod intenționat, au pus pe seama lui Bogdanovici întreaga reeducare, precum și numărul celor ce acceptaseră acțiunea.

Analizând metodele folosite în timpul reeducării din Pitești, apare clar deosebirea față de metoda pusă în practică de Bogdanovici, care se baza pe libera opțiune a individului, fără mijloace de constrângere, în timp ce în grupul lui Țurcanu se vehiculau aceleași lozinci care vor circula și la Pitești, îndemnul de a spune totul pentru a se

obține încrederea partidului, lansat prin gura lui Pascaru, ca și îndemnul lui Dumei, de a spune totul de la început, deoarece până la urmă „tot va trebui să vorbim” sau basmul că șederea noastră în pușcărie depinde de sinceritatea din timpul anchetelor, vor fi preluate și de Țurcanu, rămânând valabile pentru Pitești, deoarece făceau parte din instructajul primit de la cei care pregăteau reeducarea. Aceste îndemnuri erau normale când ți le spunea un anchetator, dar spuse mereu de un camarad de suferință, însemnau cu totul altceva.

În afară de Țurcanu, Securitatea mai găsisse încă trei persoane dispuse să execute orice li se cerea. Cel mai important dintre aceștia era Dumeni Neculai, grec la origine, cum îi plăcea să se laude, care, în 1940, din oportunism, intrase în poliția legionară, pentru ca apoi să se pună la dispoziția Siguranței antonesciene, iar mai târziu la a celei comuniste, sperând astfel că îi vor fi trecute cu vederea abuzurile săvârșite în trecut. Dumeni va rămâne, în amintirea celor care l-au cunoscut în închisoarea din Suceava, ca una din cele mai josnice figuri întâlnite în timpul detenției. Datorită legăturilor sale din toamna anului 1940 cu Mișcarea Legionară,

Siguranța comunistă îl va folosi pentru urmărirea vechilor legionari. Înzestrat cu un oarecare talent portretistic, va fi trimis în comuna Războieni, unde își va deschide un mic atelier, pentru a se justifica prezența lui în localitate.

În realitate, scopul stabilirii lui în comuna Războieni era să urmărească pe vechii legionari din comună. Familia Crăciun din Războieni era rudă prin alianță cu CZ.Codreanu, iar preotul Sultan, tatăl lui Donat Sultan, mort la Brașov la 3 septembrie 1940, se refugiase din Basarabia în această comună. Sergiu Sultan, al doilea fiu al preotului, ce fusese condamnat în timpul lui Antonescu și reușise să evadeze, constituia un alt motiv pentru stabilirea lui Dumeni în Războieni (pentru a fi mai bine supravegheată locuința preotului).

Nu lipsit de importanță era și faptul că în comuna Războieni fusese un puternic centru legionar, unii dintre legionari cunoscând prigoana și lagărele din timpul lui Carol II. Dar iată cum îl caracterizează pe Dumeni o rudă a lui: „Mințea cu o nonșalanță, încât îl credeai până la urmă. Avea puterea de convingere și știa să-ți pătrundă în suflet pentru a putea să-și atingă țelul, niciodată cinstit.

Era și un bun psiholog. Avea avantajul de a putea discuta cu orice intelectual, om de la sat sau muncitor din fabrică. Găsea tonul și cuvântul necesar pentru fiecare din orice categorie socială. Știa să se comporte ca un bolnav sau ca un copil. Deci era destul de înzestrat, numai că pe toate le făcea în scopuri știute numai de el. Nu avea scrupule. În viață a muncit foarte puțin timp. A trăit pe seama altora, mai ales pe seama soției, a rudelor și a străinilor, pe aceștia din urmă escrocându-i de așa manieră, încât ei nici nu-și dădeau seama până nu se vedeau păgubiți. Le făcea pe toate în așa fel încât nu putea fi acuzat. Șantajul era una din armele lui preferate. În primul rând își șantaja soția, amenințând-o că, dacă nu-l suportă, va dezvălui că ea are un frate întemnițat politic. I-a șantajat și pe cei ce i-au împrumutat bani, cu diverse informații culese cu privire la familiile respective. În fond era un laș. La un moment dat, fiind în vizorul poliției, a plecat la țară la un preot și l-a convins să-l găzduiască, iar dacă îl reperează autoritățile, să-l ascundă în cuptor. N-a fost cazul, dar nici nu cred că l-ar fi ascuns, descoperindu-l că este un escroc. Alt exemplu: Cumnata lui s-a trezit din senin arestată la miezul nopții

și a doua zi dusă cu avionul la București pentru anchetă. Era uimită și îngrozită în același timp. La anchetă află că, în timpul verii, ar fi dus niște bani unei persoane din București din partea lui. Dânsa habar n-avea; când a fost adus și el la confruntare, a avut tupeul să se adreseze ei: «Fetiță, fii sinceră și recunoaște că ai dus banii lui X. Așa e bine și cinstit». La indignarea dânzei, care a fost spontană și argumentată, el și-a recunoscut minciuna, a fost răsplătit cu două palme. După aproximativ o lună a apărut acasă. Fiind întrebat de ce a fost atât de lichea, a răspuns: «Fetițo, ai fost prostituată. Dacă recunoșteai nu pățeai nimic, nici tu, nici eu». La un moment dat a declarat că va pleca în Anglia, unde va cere azil politic, acolo fiind așteptat de personalități politice, el fiind un lider legionar. A plecat la București luând paltonul de blană al soției și o plapumă, motivând că va avea nevoie de bani. După un timp, a reapărut slab, prăpădit, spunând că ar fi fost urmărit și arestat lângă avion, precum și alte minciuni. Nimeni nu l-a crezut, dar nu aveau ce-i face. A fost atât de rău încât și-a urât și rudele care-l ajutau. Pe una din ele a acuzat-o în scris la organizația de partid din localitate, întrebându-se cum de aceasta mai poate fi

suportată în învățământ, având, în 1946, 200 ha de pământ, 5 ha vie, etc., în speranța că va fi exclusă din învățământ. Dar nu a reușit nimic, deoarece persoana în cauză i-a recunoscut scrisul și a dovedit că este un mincinos".

Cu asemenea oameni voia partidul comunist să facă reeducare în închisori. N. Dumeni era al doilea preferat al regimului, după Țurcanu, în vederea reeducării, iar cele relatate de ruda lui s-au petrecut după eliberarea lui Dumeni din închisoarea Suceava.

Dacă cei însărcinați cu pregătirea și punerea în practică a monstruoasei reeducări nu i-ar fi găsit pe Țurcanu sau Dumeni, până la descoperirea altora s-ar fi folosit de N. Guțu sau Lucian Pascaru, care s-au pus de asemenea în slujba siguranței comuniste. Merită menționat faptul că N. Guțu a fost acela care a vândut în 1947 grupurile F.D.C. din Nordul Moldovei și Bucovina, dând siguranței toate informațiile necesare arestării, împreună cu fotografiile din timpul consfăturilor secrete.

Planul de reeducare fiind bine stabilit de către inițiatori, rămăsese doar să se procedeze la instruirea celor ce urmau să-l pună în practică. Dintre cei care

acceptaseră jocul infam, trebuiau aleși doar cei care îndeplineau cel puțin următoarele condiții: inteligență, dorința de a parveni, sadism (spre a nu fi influențați de suferințele celor torturați), posibilitatea de a fi șantajați (condiție care cred că era cea mai importantă).

Dacă toți cei care au fost pregătiți în acest scop aveau mai mult sau mai puțin aceste calități, Țurcanu îi depășea prin sadism și dorința de a parveni, ceea ce a cântărit mult în alegerea lui, renunțându-se definitiv la Guțu și Dumeni (care vor fi puși mai târziu în libertate), în timp ce Pascaru va fi condamnat și folosit în alte mârșăvii la Aiud.

Efectele încercării de reeducare a lui Bogdanovici au fost neînsemnate, iar cei ce se apropiau de el erau mai mult atrași de modul cum vorbea, de inteligența lui, sau veneau din simpla dorință de a citi o carte sau a auzi ce scrie în ea. Trebuie spus că majoritatea celor ce-l ascultau vorbind erau elevi și nu puteau fi învinuiți de desfășurarea ulterioară a evenimentelor la Pitești. În grupul lui Țurcanu, poziția ideologică era net leninistă: lupta de clasă, ridicarea în slavă a comunismului, a lui Stalin, a URSS-ului. A rămas de pomină afirmația lui

Bârjoveanu din Roman, făcută într-o zi cu mâncare foarte slabă, când, în tăcerea care cuprinsese camera, s-a auzit glasul lui: „în URSS, la toate colțurile de stradă sunt chioșcuri cu pâine proaspătă, de unde oricine poate lua cât dorește, fără plată, fiecare luând însă numai cât are nevoie". Cui aparțineau aceste afirmații, preluate de către cei care voiau să se reeduce, nu este greu de imaginat. Poate Nicolski sau Bârlădeanu, care au fost trimiși în patria adoptivă, să fi adus ultimele vești din raiul bolșevic...

Chiar în timpul cercetărilor începuseră să apară în închisoare diverși necunoscuți, care aveau lungi discuții cu Țurcanu, Bogdanovici sau Dumeni și despre care nu se știa decât că sunt de la Securitate sau M.A.I.

Guțu, cu care am stat un timp în aceeași celulă când era ajutorul lui Țurcanu, pentru a ne câștiga simpatia, ne mai spunea câte ceva, dar important pentru noi era că ne spunea că sunt străini și se interesează de soarta noastră, că vor să știe cum suportăm pușcăria și că uneori mai anchetează pe câte unul, deși perioada de anchetă se terminase. În realitate îi interesa numai moralul nostru, căutând totodată oameni de care puteau să se folosească.

O dată cu apropierea procesului, regimul deținuților începuse să se înrăutățească și eram din ce în ce mai izolați. De această perioadă va profita Țurcanu, care, pe postul lui de planton, era greu de urmărit; Guțu, ajutorul lui, va afirma în repetate rânduri că nu l-a văzut în ziua respectivă. Se pregătea ceva, dar noi nu ne puteam imagina ce ne așteaptă. Se vedea clar că Bogdanovici fusese abandonat, în timp de Țurcanu își pregătea oamenii cu care va porni la drum.

În această perioadă, până la plecarea la Pitești, s-a hotărât probabil soarta lui Bogdanovici, care nu corespundea planului celor de la București. El trebuia să dispară o dată cu tot ce cunoștea din discuțiile avute cu emisarii C.C.-ului, precum și cu promisiunile auzite de la tatăl său. Dispariția lui Bogdanovici era pentru Țurcanu ca o ieșire dintr-un coșmar, deoarece inteligența, cu care era înzestrat primul, constituia un pericol pentru al doilea. Cei ce pregăteau atunci reeducarea erau siguri că prin această dispariție va rămâne o pată neagră în istoria reeducării. Stăpânit de grandomania lui, Țurcanu nu-și putea închipui că și lui, ca și celorlalți, care știau prea multe, li se va pregăti aceeași soartă, același sfârșit, pe

care îl vor avea chiar și acei slujitori ai regimului care cunoșteau prea multe și ar fi prezentat un risc în păstrarea secretului ce trebuia ascuns omenirii. Bogdanovici va mărturisi înainte de moarte că-și merită soarta deoarece a acceptat să încerce acea reeducare, având încredere în comuniști; nu a îndrăznit însă să-și acuze tatăl pentru îndemnurile care i-au fost date, asumându-și astfel întreaga vină și primind cu demnitate atât chinurile, cât și moartea.

Dacă Bogdanovici și-a primit cu demnitate soarta, Țurcanu, orbit de dorința lui de ascensiune și încurajat de promisiunile celor ce-i ofereau tot ce ar fi dorit el, a devenit o unealtă ușor de manevrat și a căutat prin toate mijloacele să dovedească că merită acordarea întregii încrederi. Se visa din nou într-un post din conducerea P.C.R., de unde să fie trimis acolo unde râvnea înainte de arestare (în diplomație sau în unul din posturile sus-puse).

Unii susțin că, dacă nu ar fi existat Bogdanovici la Suceava, nu ar fi apărut fenomenul Pitești. Cei care cred acest lucru nu cunosc îndeajuns scopurile urmărite prin reeducare sau cad pradă diversiunilor lansate de cei

interesați. Sunt convins că, atât cu Bogdanovici, cât și fără el, reeducarea tot ar fi avut loc.

Țurcanu nu avea nevoie de parodia de reeducare a lui Bogdanovici; era suficientă sămânța aruncată în timpul anchetei de către Dumeni și Pascaru, pentru a se orienta asupra oamenilor, sau ar fi început el reeducarea, de la capăt. Chiar dacă nu ar fi apărut nici Țurcanu, existau: Dumeni, Pascaru, Popa Al., Livinschi, Mărtinuș, Bogos Constantin, sau s-ar fi încercat în altă închisoare unde se găseau oameni dispuși a face orice în schimbul eliberării - cum era Ludovik Rek.

Faptul că acest fenomen a apărut la Suceava nu este ceva întâmplător. Este cunoscut că cel mai mare curent anticomunist a început în Moldova și că acesta se datora Mișcării Legionare. Atmosfera anti ruso-comunistă se amplificase în întreaga Moldovă încă din timpul războiului. Răpirea Basarabiei, a nordului Bucovinei și a ținutului Herței, care nu mai fuseseră niciodată sub stăpânire rusească, va face să crească ura împotriva Rusiei bolșevizate și a comunismului instalat în țara noastră. Tineretul crescut și educat până atunci într-un spirit patriotic, simțindu-se abandonat de noul regim pus

în slujba Moscovei, se va îndrepta spre Mișcarea Legionară, atras de principiile patriotice și moral-creștine ale acesteia, dorind un front comun împotriva bolșevismului. Astfel, o parte din acest tineret a ajuns în temnițele comuniste. Puterea, simțind acest pericol, va căuta să lovească la început acolo unde rezistența era mai mare, pentru a o compromite și distruge. Regimul își dăduse seama că nu mai are în față un singur dușman - Mișcarea Legionară - ci a mai apărut încă unul și anume Tineretul, care renunța a mai sta în expectativă, dimpotrivă, începea să se opună fățiș instaurării comunismului în țară.

Trebuia deci găsită o soluție spre a lovi și în el și regimul a descoperit-o. Pentru a evita orice rezistență sau dezaprobare în sânul aparatului represiv, de care trebuia să se folosească (în rândul căruia mai erau oameni vechi), va crea o atmosferă de ură împotriva legionarilor, în rândul cărora vor fi socotiți toți cei care erau împotriva regimului, ajungându-se astfel ca tuturor celor care nu erau de acord cu ei să li se spună „legionari”. Realizând acest lucru, scopul trebuia atins prin punerea în practică a reeducării.

Dacă nu ar fi reușit la Suceava, în mod sigur s-ar fi încercat în altă parte și tot acolo am fi ajuns.

Cred că ne-am convins în timp de faptul că, peste tot, comuniștii s-au folosit de orice mijloace pentru a-și atinge scopurile. Iar atunci țelul lor era să distrugă cei mai mari dușmani ai comunismului și anume Mișcarea Legionară și Tineretul, astfel încât să rupă veriga ce făcea legătura dintre cele două generații. Numai din libertatea de care s-a bucurat Dumeni, având acces la declarațiile date, ne putem da seama ca se căutau oameni cu caracter șubred, care să poată fi manevrați fără limită, până la atingerea scopului criminal al autorităților. Pe nimeni nu ar fi mirat dacă, în lipsa lui Țurcanu, Dumeni ar fi primit o condamnare de 7 ani, cu care să fie șantajat să joace rolul lui Țurcanu, în schimbul unei promisiuni de a fi pus în libertate.

Care a fost motivul aducerii tuturor studenților din țară la închisoarea Pitești, chiar și a celor din Aiud, condamnați în timpul lui Antonescu? Nu se îndoiește nimeni că singurul motiv a fost acela de a se începe reeducarea, urmărindu-se distrugerea lor fizică și morală, compromiterea lor. S-a ales această închisoare fiind

situată în afara oraşului; acolo se putea face orice fără riscul de a fi auzite ţipetele şi gemetele deţinuţilor de către locuitorii din apropiere. S-a dovedit ulterior că, acolo unde închisorile nu au fost perfect izolate, tentativele de reeducare au eşuat.

După această scurtă introducere voi încerca să parcurg din nou, în măsura în care memoria mă mai ajută, drumul de la Suceava la Piteşti şi chinurile suportate în acest penitenciar.

Ştirea lansată de Guţu, ajutorul lui Țurcanu, că studenții vor pleca la Piteşti m-a bucurat. Tot el ne va spune unde vor pleca muncitorii, intelectualii, elevii, femeile, fiind foarte bine informat de către superiorul său. Când am fost întrebați fiecare ce ocupație avem, deși fusesem profesor suplinitor la Gimnaziul Unic din Războieni, putându-mă da drept funcționar, spre a ajunge la Aiud, am spus că sunt student, pentru a merge la Piteşti (eram atunci înscris la Facultatea de Drept din Iași). Doream să fiu în mijlocul studenților, unde aveam foarte mulți cunoscuți, aveam încredere în unitatea noastră și speram să ne organizăm viața de pușcărie în așa fel încât să ne pară cât mai ușoară. Speram că ne vom bucura de un

regim omenesc, de acordarea unor drepturi elementare - legătura cu familia, asistență medicală, dreptul la plimbare etc. Speram mai ales la dreptul de a primi cărți, hârtie, creioane. Toți fiind tineri, cu moralul ridicat, doream din tot sufletul să folosim acest timp pentru pregătirea noastră intelectuală.

Dar toate acestea s-au dovedit a fi numai niște vise ale noastre, demonstrându-ne că nu am cunoscut îndeajuns comunismul și că greșeam crezând că în România nu se va petrece ceea ce s-a petrecut în Rusia. Nu puteam concepe cu mintea tânără de atunci că în țara noastră e vor apare atâtea cozi de topor care se vor vinde rușilor bolșevizați. Credeam că dragostea de Dumnezeu și neam va uni acest popor pentru a rezista blestemului căzut asupra lui. Timpul petrecut în închisoarea din Suceava ne-a făcut să fim mai realiști.

Trecutul ne călise, iar prezentul ne preocupa mai puțin. Toate gândurile noastre se îndreptau spre viitor. Eram convinși că drumul pe care am pornit nu-i deloc ușor, că vom avea multe de îndurat și că, pentru a ajunge la capătul lui, se va cere probabil multă jertfa. Aveam experiența a peste un an de pușcărie și știam că ne

așteaptă vremuri grele. Nădăjduiam că Dumnezeu ne va ajuta să trecem peste toate aceste obstacole și să ieșim cu conștiința împăcată că ne-am făcut datoria după puterile noastre. Dacă fizic eram sub stăpânirea celor vânduți Moscovei, din punct de vedere spiritual eram independenți și aveam încredere că viitorul este de partea noastră și că Dumnezeu ne va ajuta.

Cu aceste gânduri vom părăsi Suceava, după ce am primit mâncare pe trei zile și anume: pentru prima zi o bucată de mămăligă și aproape 100 g brânză, pentru a doua și a treia zi câte trei cartofi fierți și 200 g pâine pe zi. Apoi, sub înjurăturile obișnuite, luându-ne bagajul, am plecat spre gară, unde am fost înghesuiți într-un vagon dubă vreo sută de oameni, din care doar jumătate puteau sta pe niște bănci, ceilalți trebuind să rămână în picioare. Din când în când se mai făceau schimburi de locuri, unii pentru a se mai dezmoști, alții pentru a se mai odihni.

Cei mai avantajați erau cei care reușiseră să intre pe sub bănci. Condițiile de călătorie erau mizerabile. Vagonul avea două geamuri mici, pe care se aplicase plasă de sârmă deasă, încât aerisirea se făcea foarte greu.

Gardienii care ne însoțeau nu voiau să deschidă ușa pentru a se mai aerisi, deoarece ajungea la ei mirosul din vagon. WC-ul era într-un capăt al vagonului, iar deplasarea din partea opusă spre acesta se făcea pășind pe umerii celor ce ședeau pe bănci. Norocul era că, datorită transpirației și lipsei de apă, WC-ul se folosea destul de rar. Ziua, pentru a nu fi văzuți prin gări, eram scoși în afara orașului și ținuți pe o linie moartă până se lăsa seara întunericul.

Era luna august, iar căldura din vagon devenea insuportabilă, deoarece era construit din metal și razele soarelui îl înfierbântau, transformându-l într-un cuptor. Toți ne dezbrăcaserăm, rămânând numai în chiloți. Apă ni se dădea numai seara și dimineața când eram duși din gări, cel mult două căldări la o sută de oameni. După ce elevii au fost debarcați la Târgușor, situația s-a mai ameliorat, fiind mai puțină înghesuială. După trei zile de călătorie în condițiile arătate, am ajuns la Pitești.

Spre deosebire de Suceava, închisoarea din Pitești era mai modernă. Drumul de la gară până la închisoare l-am făcut pe jos, prin mijlocul orașului, în plină zi, probabil pentru intimidarea populației. La intrare, pe frontispiciul

închisorii, parcă pentru a ne avertiza, era scris pe o pancartă mare: „Pentru dușmanii poporului nu există nici milă, nici îndurare”. După terminarea obișnuitei percheziții, am fost duși într-o cameră mare, care va rămâne cunoscută în istoria neamului românesc sub denumirea de „Camera 4 spital”.

Aici, spre surprinderea tuturor, am fost întâmpinați de către trei studenți veniți înainte de la Suceava și anume: Țurcanu Eugen, Negură Ion și Unișor Constantin. Toți erau cunoscuți de la Suceava ca inițiatori și adepți ai reeducării, fiind dispuși a face orice pentru a fi pe placul administrației. O dată cu întâlnirea acestora, am simțit că toate planurile ce le făcusem începeau să se năruie.

Am căutat să mă liniștesc, preferând împreună cu C. Văleanu un loc pe priciul de scândură, cât mai departe de ei.

Țurcanu nu ședea în cameră, motivând că este planton pe sală, dar toți ne-am dat seama că se bucură și aici de un regim special, ca și la Suceava.

Am petrecut perioada de carantină în această cameră, într-o atmosferă destul de grea, după care am fost repartizat pe celular în secția „muncă silnică”. Celulele

fuseseră prevăzute pentru două persoane, dar acum se introduseră paturi suprapuse, încapând astfel până la opt oameni (se dormea câte doi în pat).Paturile erau din metal, iar pe baloturile de tablă, în loc de saltea sau scânduri, era pusă o rogojină. Repartizarea în celule a fost făcută tot de către Țurcanu; când putea el strecura câte un turnător printre noi.

Pentru cele în care nu a avut de unde să recruteze informatori, dispunea de câțiva subordonați pe care îi purta dintr-o celulă în alta, după cum dorea el. Acestora noi le spuneam că „umblă cu ursul”. Viața din celulă era parcă mai acceptabilă decât la Suceava. In afară de paturi, mai aveam o tinetă fără capac pentru necesitățile firești. Apă ni se dădea câte o gamelă după masa de prânz, când mergeam să golim tineta, ocazie când se mai putea folosi WC-ul fără știrea gardianului. După masa de seară ni se mai permitea să luăm o gamelă cu apă, pe care o foloseam numai în scopuri igienice, deoarece de băut nu bea nimeni, întrucât ciorbele subțiri țineau locul apei. Când aduceam gamela cu apă, trebuia să mergem repede, iar dacă se vărsa un pic de apă pe ciment era vai de cel în cauză, motiv pentru care veneam cu gamela

umplută pe jumătate, de frica bătailor. Despre săpun, pastă de dinți, periută, nu putea fi vorbă. Pentru igiena personală trebuia să rupem bucăți de cârpă din cămăși sau haine, iar dacă eram prinși cu așa ceva eram bătuți cumplit, pe motiv că se înfundă WC-ul. îmi amintesc că Eugen Otparlic, pentru că în loc de hârtie igienică a folosit o bucată de cârpă, a fost bătut de gardianul Dina, încât s-a ales cu două coaste rupte, iar peste puțin timp a trebuit să fie trimis la Sanatoriul TBC din Târgu Ocna. Mâncarea era foarte slabă, de obicei ciorbă de varză sau arpacaș, cartofi se dădeau mai rar, iar fasole foarte rar. Dimineața, la început, ni se dădea surogat de cafea (orz), mai apoi terci, mâncarea preferată a tuturor. La plimbare, din august 1949 și până la plecarea din Pitești (august 1951) am fost scos de două ori, exact o dată pe an.

Am auzit că, în timpul când* eu eram la infirmerie, în anul 1951, s-ar fi scos deținuții mai des la plimbare. La baie eram duși la două săptămâni, dar acest eveniment devenise cu timpul un mijloc de terorizare. Indiferent dacă era vară sau iarnă, când se anunța „pregătirea pentru baie” trebuia să ne dezbrăcăm complet și să așteptăm până ni se deschidea ușa. Nu aveam voie să luăm cu noi

decât un prosop, iar când plecam din celulă, de la etajul I sau II până la subsol trebuia să fugim.

Gardienii ne așteptau pe scări, cu cravașe sau cozi de mătură și ne loveau, așa încât, din cauza loviturilor și a frigului, fugeam cât mai repede. Această bătaie era organizată, deoarece la fiecare etaj șefii de secții ne așteptau pregătiți cu cravașe și ciomege. Ajunși la baie, când intram sub dușuri, ori ne frigeam, ori apa nu era deloc încălzită.

La baie erau deținuți de drept comun, care manevrau robinetele după cum primeau ordine. Dacă nu eram obligați să stăm sub duș când apa era fierbinte, atunci când era rece, în special iarna, nu ni se permitea să ieșim de sub duș. La baie ni se dădea câte o bucată de săpun, dar timpul pentru baie fiind foarte scurt, de multe ori ieșeam cu săpunul pe noi. Din această cauză renunțam la folosirea săpunului, de teamă că nu vom avea timp să ne curățăm de el.

Prosoapele le foloseam mai mult pentru a ne freca cu ele sub duș, deoarece nu se acorda timp pentru șters.

Așa uzi cum eram, sub ploaia de lovituri și în bătaia frigului, fugeam cât puteam pe scări pentru a ajunge mai

repede în celulă. De la baie, reușeam uneori să furăm o bucățică de săpun, pe care o foloseam la scris pe fundul gamelelor, putând astfel să mai învățăm câte ceva.

Cel mai crud dintre gardienii pe care i-am avut la Pitești a fost Georgescu. Era de o răutate rar întâlnită; spunea că el este plătit pentru a ne bate și că, dacă conducerea i-ar cere, ne-ar omorî. Se mândrea că este cumătru cu căpitanul Iordache de la Securitate și că el execută ordinele date. Nu a avut mult timp posibilitatea de a ne tortura, deoarece, într-o dimineață, când eram la infirmerie, am auzit în curtea de la drept comun mare gălăgie. Printr-un geam se putea vedea ce se petrece acolo; spre surprinderea mea, l-am văzut pe gardianul Georgescu, deținut acum, în mijlocul deținuților de drept comun, rugându-se de ei să nu-l bată. Unul îl tunde, iar restul făcuseră un cerc în jurul lui, improvizând tot soiul de glume, în timp ce unii îi mai dădeau câte un picior în fund. Văzându-l cum merge cu gamela să ceară supliment de ciorbă, pe lângă milă, mi-a venit în minte un vechi proverb: „Dumnezeu nu bate cu ciomagul”.

În dorința de a-și dovedi fidelitatea față de conducerea închisorii, a ieșit în evidență și gardianul Dina. Dacă nu-

l egală în cruzime pe Georgescu, s-a evidențiat prin excese de brutalități, mai ales când erau și alți gardieni de față; asta l-a ajutat ca, nu după mult timp, să fie avansat la gradul de locotenent (după spusele unor deținuți care pretindeau că l-au întâlnit mai târziu).

În iarna anului 1949-1950, ori căldură nu s-a dat, ori caloriferul a fost defect, deoarece niciodată nu am simțit căldură în celulă. Toată iarna am stat cu geamul întredeschis la propunerea lui Romică Eutușianu, hotărând să avem puțin aer dacă nu avem căldură. Dormeam câte doi în pat, punând o pătură pe așa-zisa rogojină și cu alta ne înveleam. Eu dormeam cu Otparlic E. în același pat și toată noaptea stăteam cu spatele unul la celălalt, pentru a ne încălzi. Din cauza frigului, puneam peste pătură tot ceea ce consideram că ar putea ține căldură: haine, prosoape, batiste, ciorapi. În prima celulă îmi amintesc că am stat cu Romică Eutușianu, Eugen Otparlic, Popșa Ion (care au fost trimiși la Sanatoriul TBC Târgu Ocna), cu Constantin Văleanu (fost coleg de clasă în liceu și mort după eliberare) și cu M. Stratulat.

La începutul primăverii, după plecarea unora la Târgu Ocna, am fost mutat în altă celulă, de unde îmi amintesc de Ștefan Sângeap din părțile Botoșanilor și de Gheorghe Costea din județul Bacău, fost coleg de liceu.

La prima vedere m-am bucurat, deoarece întâlneam oameni noi, putând astfel să mai aflu ceva vești care nu erau cunoscute în prima celulă și să le spun pe ale mele.

Pentru a nu pierde timpul în zadar, în fiecare celulă se făcea un program de povestiri; s-au ținut diverse lecții la care trebuia să participe fiecare după cunoștințele și posibilitățile sale. Întrucât nu aveam dreptul la cărți, începusem să regret că nu m-am declarat profesor, pentru a ajunge la Aiud, unde aș fi avut de învățat multe de la cei în vârstă.

Imediat după schimbarea celulelor, primul lucru ce trebuia făcut era să-i descoperim eventualii informatori. Aceștia trebuiau depistați pentru a ști de cine să ne ferim și pentru a încerca să-i convingem să renunțe la aceste fapte detestabile.

Totuși, dacă se urmărea cu atenție viața din celulă, se putea observa că făceam o efort pentru a păstra o atmosferă mai veselă. Se auzise că un student dobrogean,

Șerban, când mergea la baie, s-a aruncat de la etajul II printre scări, murind pe loc când a ajuns la subsol. Se părea că nimeni din celulă nu știa precis cum s-a întâmplat și nici cauza sinuciderii.

După o nouă schimbare prin celule, spre sfârșitul lunii august 1950, a avut loc mutarea tuturor de la secția muncă silnică din celular, la subsol, în trei camere, mari. Eu am fost repartizat la camera nr. 3, împreună cu peste 30 de oameni, din care îmi amintesc doar de următorii: Măgirescu Eugen, Păvăloaie Constantin, Huțuleac Ion, Bordeianu Dumitru, Gri-goraș Ioan, Ungureanu Vasile, Popescu Paul, Tufeanu Mihai, Olteanu Gheorghe, Dumitrescu Ilie, Bandu Paul, Crețulescu Mircea, Andrieșan Gheorghe, Moroianu Vasile, Gheorghieș Dumitru, Juberian Constantin, Zaharia Neculai, Tudose Petru, Pandurescu Aurel, Pintilie Ion, Maxim Vasile, Petrovanu Miron, Sântimbreanu Ion, Gheorghiu Gheorghe, Sârbu Ioniță, Proistosescu Romulus, Cojocaru Petru, Marinescu Neculai, Mitan Virgil, Bârsan Mircea. Cred că au fost și alții, dar nu-i mai rețin. Printre cei cu pedepse mai mari, au fost aduși și câțiva cu condamnări mai mici, de la secțiile corecție sau temniță grea. Aici am

întâlnit vechi cunoștințe și prieteni, prilej de a ne povesti multe. Camerele erau mult mai bune, deoarece în loc de paturi de fier am găsit priciuri mari de lemn și, cu toate că nu existau saltele sau cel puțin rogojini mai bune, se putea dormi acum mai omenește, punând jumătate de pătură sub noi și învelindu-ne cu restul.

Deși păturile erau vechi, uzate și murdare, eram bucuroși că avem posibilitatea de a dormi singuri sub o pătură. După câteva zile în care ne-am putut spune unii altora ceea ce aveam de povestit, viața a început să intre în normal. Timpul se scurgea mai ușor, dar mizeriile și înjurăturile gardienilor ne amarau sufletul. Dispăruseră deosebiri de idei politice sau cele dintre grupările din care făcusem parte fiecare. Toți ne simțeam uniți prin lupta comună pe care o începusem împotriva comunismului. Părea curios cum unele prietenii vechi se destrămau, în timp ce altele noi le luau locul. Nu ne așteptam ca, în curând, să avem mari dezamăgiri.

În ultimul timp, mâncarea se mai îmbunătățise, începuseră să ne dea mai des fasole, uneori chiar carne. Deși burta de vită era foarte prost spălată, găsindu-se des bălegar prin ea, ne bucuram când îi simțeam mirosul pe

sală. Unii ajunseseră să spună cu mare precizie ce fel de mâncare vom primi, numai după mirosul ce venea prin vizetă din celălalt capăt al pușcăriei. Aveai impresia că timpul și-a schimbat cursul și că mergem din nou către epoca de piatră. Mirosul, auzul ni se dezvoltau, în timp ce gustul sau senzația de respingere a ceea ce nu era bun sau curat începeau a ni se atrofia. Resturile de bălegar de la zeama de burtă, o muscă sau un gândac în ciorbă, ori altceva, care în condiții normale îți provocau greața, ni se păreau ceva firesc; greața începuse să dispară. Foamea începuse să pună stăpânire pe noi și să roadă din acea sensibilitate specifică omului. Mulți preferau mâncarea cu copite de vită în locul burții, deoarece copitele dădeau parcă un gust mai plăcut arpacașului. Dar, s-a întâmplat ca, în urma mâncării cu copite, aproape toți să ne îmbolnăvim de diaree, copitele fiind vechi. Într-o seară, primind iar arpacaș cu copite, toată lumea de pe secție și-a deranjat stomacul. Deși aveam în cameră două hârdaie, stăteam la rând pentru a le folosi. Mulți și-au făcut nevoile pe ei. Când hârdaiele s-au umplut cu materii fecale, unii au fost nevoiți să-și facă nevoile pe ciment. Se bătea în ușă la toate camerele, cerându-se permisiunea

de a goli la WC hârdaiele, dar nu s-a deschis nici o celulă. Dimineața am observat prin vizetă cum cei din camera 2 ieșeau cu gamelele pline cu materii fecale pentru a le vărsa în WC. De atunci nimeni nu a mai mâncat copite.

În preajma zilei de 1 decembrie 1950 s-a dat de două ori câte o bucată de crenvurști. Acest eveniment a dat naștere la tot felul de speculații. Unii sperau într-o îmbunătățire a regimului, alții susțineau că este o urmare a unor evenimente internaționale, în timp ce alții se așteptau la o vizită mai importantă, își făceau planuri de ce ar trebui să raporteze și cereau să luăm cu toții o poziție comună. Unii însă au mâncat crenvurștii a doua zi, știau ei ceva și de aceea nu au îndrăznit să-i mănânce.

ÎNCHISOAREA PITEȘTI - REEDUCAREA(2)

În această atmosferă m-a găsit ziua de 5 decembrie 1950, când mă aflam în camera nr. 3 subsol. După masa de prânz s-a deschis ușa și și-a făcut apariția în cameră vestitul torționar **Țurcanu**. La început, a încercat să ne convingă că partidul s-a gândit să ne redea societății, că

și-a arătat bunăvoința față de noi când ne-a îmbunătățit mâncarea, dându-ne chiar crenvurști, iar noi la rândul nostru trebuie să dovedim că dorim acest lucru, să ne rupem de trecut și să începem să ne reeducăm, să dovedim prin fapte aceasta, pentru că numai așa ne vom bucura de tot sprijinul partidului și al administrației. Apoi a chemat pe câțiva, discutând cu ei în șoaptă. În final, ne-a întrebat care este părerea noastră și cine acceptă această reeducare.

Neprimind nici un răspuns la întrebarea pusă, mulți întorcându-i spatele, a plecat nervos, spunând că va reveni mai târziu, pentru a vedea dacă acceptă cineva. La puțin timp de la plecarea lui Țurcanu am fost scoși la WC pentru golirea tinetelor; am fost încuiați în WC, ca niciodată și uitați acolo.

A fost necesar să batem în ușă și să strigăm să ni se deschidă ușa. Ceva mai târziu s-a deschis ușa și am putut merge în cameră. Nu ne așezaserăm bine la locurile noastre, când a apărut din nou Țurcanu, întrebându-ne dacă acceptăm reeducarea. Cum și de această dată nimeni nu l-a ascultat, dimpotrivă mulți încercând să înfiripăm alte discuții, ne-am trezit deodată într-un

zgomot infernal, cauzat de un adevărat măcel, pe care nu-l înțelegeam. Fiind în acel moment cu spatele spre Țurcanu, nu am auzit când a dat ordinul „pe ei!”

Nu-mi dădeam seama cine lovește, căutam să-mi protejez fața și să înțeleg ce se petrece. **Cei mai buni prieteni se loveau sau se călcau în picioare. Nu știam care este victima și care este agresorul. Nu știai pe cine să ajuți. Ne-am comportat ca și cum am fi fost drogați.**

Fiecare nereeducat s-a trezit în spate cu câte un reeducat, care l-a lovit pe neașteptate și cu o brutalitate greu de imaginat. Prezența lui Țurcanu în mijlocul lor îi făcea să fie de o cruzime ieșită din comun. Țurcanu, cu încă 2-3 din apropierea ușii, își urmăreau victimele și totodată modul cum își duc la îndeplinire oamenii lui sarcinile încredințate. Intervenea când credea de cuviință, demonstrându-și cruzimea de care era în stare. Totul s-a petrecut conform unui plan diabolic și bine pus la punct. În timpul când fusesem încuiați în WC, au fost aduse în camere bătele necesare lor și puse la locurile stabilite mai înainte și bine cunoscute de cei ce urmau să le folosească.

Nu mi-am putut da seama cât a ținut acest infern și nici n-am putut să înțeleg ce se întâmplă. Eram șocat. Loviturile nu mă deranjau, deoarece trăiam senzația unei prăbușiri, care era cu atât mai greu de oprit cu cât ea apărea ca o prăbușire colectivă.

Declanșarea acestui măcel a avut darul de a provoca asupra tuturor un șoc psihic, a cărui intensitate a fost diferită de la individ la individ, ajungând la unii a fi comparabil cu o amnezie temporară, care va rămâne ca o sincopă în memoria lui.

Numai cu câteva clipe înainte, ne consideram prieteni, uniți prin aceeași suferință, având același țel de a scăpa de bolșevismul rusesc, iar acum ne găseam, unii cuprinși de deznădejde și neputință, iar alții stăpâniți de o ură feroce și nejustificată, ce le fusese impusă și dirijată de cei ce urmăreau distrugerea tineretului român.

Această ură, uneori fără limită, a fost văzută și simțită de victime, dar a rămas poate neînțeleasă de mulți până astăzi. Nu pot uita clipa când am încercat să văd și să înțeleg ceea ce se petrece în jur. L-am văzut pe Dan Lucinescu, aflat în apropierea mea, căzut pe ciment, cum

își acoperise fața cu mâinile, parcă pentru a nu mai vedea urgia abătută asupra lui, întrebând mereu:

-Ce ți-am făcut eu ție, măi Costache, ce ți-am făcut?

Întrebarea părea a fi ultima rezistență a unui om devenit neputincios, iar loviturile și săritul cu picioarele pe corpul său strâns grămadă păreau un dans satanic adus din altă lume. Mi-a fost suficient să privesc doar câteva clipe, pentru a-mi rămâne în memorie imaginea unei victime neputincioase și fără vreo speranță și a alteia transformată fără voia sa în robot, ca urmare a unei groaznice și îndelungate torturi, prin care s-a reușit ca demnitatea să fie înlocuită prin supușenie și umilință, dragostea prin ură, mila prin nepăsare și sadism, adică o ființă deposedată de orice sensibilitate omenească, fiindu-i apoi inoculate în suflet ura, frica și docilitatea, în asemenea grad, încât îi schilodiseră nu numai sufletul, dar frica și ura îi schimbaseră parcă și înfățișarea.

După ce s-a dat ordinul de încetare și am fost despărțiți în două tabere, una de bandiți și alta de reeducați, a început să se facă lumină și în mințile noastre. Trăiam dezamăgiri pe care nu mi le-aș fi putut imagina vreodată. Prieteni transformați în dușmani, idoli

în strigoi, speranțe în dezamăgiri. Nu puteam înțelege cum a fost posibil așa ceva. Oare numărul lor, sprijinul administrației sau ce alt fenomen ne-a făcut atât de neputincioși? Este adevărat că unii știau ceva, dar de groază nu au vorbit. Alții, din cei ce au stat în celular, pe partea dinspre camera 4 spital, auzeau că se întâmplă ceva, dar nu știau ce anume, erau îngroziți și preferau să tacă, până se va face lumină. Că toți ne-am comportat la fel în momentul declanșării acestui măcel, este greu de explicat de către noi, cei care am trăit aceste clipe și va fi mai greu de explicat și de înțeles de către cei care vor căuta să ne judece.

După ce s-a oprit această bătaie, noi, nereeducații sau bandiții, cum ni se spunea, am fost izolați pe priciul de la geam, pe locurile hotărâte de ei. Hotărârile erau luate de un comitet numit de Țurcanu și condus de Zaharia N., student la Timișoara, având condamnare 3 ani corecție (după câte îmi amintesc). Ca ajutor a fost numit Juberian C, student la Cluj.

Din acest comitet mai făceau parte: Păvăloaie C, student la București și Măgirescu Eugen, student la Iași.

Numirea lui Eugen Măgirescu și a lui Costache Păvăloaie în comitetul de cameră, care urma să conducă demascările, va zdruncina din temelii solidaritatea din trecut, întrucât noi nu cunoșteam și nu ne puteam închipui torturile de neimaginat la care fuseseră și aceștia supuși. Prin această numire, Țurcanu urmărea compromiterea lor în fața noastră, dar voia și să creeze neîncredere în rândul victimelor. Țurcanu a preluat această metodă de la Ana Pauker și Walter Roman, care, în lagărele de prizonieri din Rusia, s-au folosit de elemente slabe din rândul ofițerilor, pentru a influența pe soldați să se înscrie în divizia Tudor Vladimirescu, ce urma să se alăture trupelor bolșevice. Țurcanu va îmbunătăți metoda, izolând pe studenții ce aveau influență asupra celorlalți și care au fost supuși luni de zile la o tortură neîntreruptă, până li s-a anihilat voința și li s-a distrus personalitatea, fiind aduși în stare de roboți, capabili să execute orice, fără să opună vreo rezistență. Schimbarea neașteptată a atitudinii lor în prezența lui Țurcanu a avut darul de a surprinde și descumpăni pe mulți, deoarece nimeni nu putea înțelege ce se petrecuse cu ei. Pentru a-și verifica oamenii de care se folosea și

pentru a-i compromite pentru totdeauna, Țurcanu le dădea anumite însărcinări, având în vedere: modul cum s-au comportat în timpul demascărilor, funcțiile avute înainte de arestare, încrederea și respectul de care se bucurau în rândul studenților etc. Unul dintre cei care trebuia compromis și care din noua postură de reeducat putea produce derută, panică sau neîncredere în rândul celor ce-l știau a fost și C. Păvăloaie. Cunosându-i popularitatea, după o lungă și diabolică tortură, prin care s-a reușit nu numai să-l îngenuncheze, dar și să-i altereze conștiința, a fost trimis în camera 3 subsol, cu misiunea de a organiza un cuib legionar, prin care să înceapă o activitate legionară în închisoare. Prin acest procedeu, Țurcanu voia să cunoască atmosfera din cameră, precum și efectele torturilor la care fusese supus C. Păvăloaie, în același timp supravegheat îndeaproape de alți reeducați. Îl cunoșteam de mult pe C. Păvăloaie, luasem parte împreună la multe acțiuni, iar întâlnirea noastră în camera 3 subsol a fost o adevărată bucurie. Nu am fost surprins de propunerea lui de a ne așeza alături pe prici.

Au trecut doar câteva zile și avea să-mi spună că trebuie să profităm de faptul de a fi ajuns într-o cameră mare, că nu trebuie să pierdem timpul în zadar, ci ar trebui să ne organizăm mai bine viața și că acest lucru se poate realiza prin înființarea unui cuib legionar în cameră, în cadrul căruia să hotărâm ceea ce avem de făcut și că trebuie să ținem ședințe zilnice, pentru a nu ne îndepărta de viața noastră legionară. Am avut din primul moment o rețineră și de la început nu am fost de acord cu propunerea lui, spunându-i că fiecare știe ce are de făcut, că este o greșală să se țină ședințe în grup, având în vedere că nu toți din cameră sunt legionari și că nu ne cunoaștem încă destul de bine. Fiind vechi camarazi, nu i-am putut bănuia noua poziție, ci îi imputam în sinea mea doar o lipsă de tact.

Încercând să-i dovedesc că greșește, i-am menționat pe cei ce nu erau legionari din cameră, spunându-i în final că fiecare poate să țină ședință de unul singur și că orice discuție să nu se poarte deocamdată în grupuri, ci numai între patru ochi, pentru a nu da naștere la unele bănuieli.

Nu a mai insistat asupra acestui lucru, dar m-a întrebat dacă aş fi de acord ca acest cuib să se numească „Cuibul Nicadorilor”, întrebare la care nu am mai spus nimic. Târziu, mi-am dat seama că Țurcanu nu a fost satisfăcut de îndeplinirea sarcinii ce-i fusese dată lui C. Păvăloaie, deoarece oamenii nu s-au lăsat atrași în cursă sau C. Păvăloaie nu a căutat să implice prea mulți oameni în acest joc infam. Despre nemulțumirea lui Țurcanu aveam să ne dăm seama mai târziu, când vom înțelege dese scoateri din cameră ale lui C. Păvăloaie și întoarcerea lui după mai multe ore sau chiar zile; din comportamentul lui se putea vedea că trecuse prin clipe grele. Nu-mi mai amintesc exact ce a reușit să mai facă el, dar rețin că, în timpul bătăilor, Țurcanu ne spunea „Nicadori” următorilor: Paul Popescu, I. Pintilie, I. Huțuleac și subsemnatului. S-ar putea să mai fi fost implicate 1-2 persoane, despre care nu-mi mai amintesc.

Un lucru trebuie precizat însă, că toți cei cărora li s-a propus să facă parte din așa zisul cuib al Nicadorilor, fie că au fost sau nu de acord cu C. Păvăloaie, au fost numiți Nicadori, fapt ce va fi speculat de Țurcanu pentru a justifica intensitatea metodelor sale satanice de tortură, la

care am fost supuși. După plecarea mea din cameră la Infirmerie "și după moartea lui I. Pintilie, se va da o mare importanță acestui cuib, pentru a se putea justifica moartea lui I. Pintilie, deși cauza acestei morți este alta, menționată mai încolo, pentru care nu se poate găsi nici o scuză, decât doar acea nebunie colectivă care s-a abătut asupra noastră. Prin înființarea așa-zisului „Cuib al Nicadorilor", Țurcanu a reușit să-l compromită pe C. Păvăloaie, să-și justifice intensitatea torturilor și mai ales să semene neîncredere între noi.

Tot acum s-a făcut și o percheziție foarte amănunțită, pentru a nu avea cineva vreun ac, cuțit sau altceva, cu care s-ar fi putut încerca o sinucidere sau altă reacție neprevăzută.

Aceleași lovituri și gemete se auzeau acum și dinspre camera 2. Deși groaza ne dădea târcoale, totuși începeam să ne trezim la realitate. Ne căutam din priviri, dar nimeni nu era în stare să zică ceva. În această clipă, gardianul bătu la ușă, anunțând masa. Îmi amintesc că a fost o mâncare de fasole. Ni s-a băgat hârdăul cu mâncare în cameră, iar unul dintre reeducați a început distribuirea ei. Nereeducații au fost puși în fruntea

coloanei, primind în gamelă aproape numai zeama; apoi au luat cât le-a trebuit și reeducații, restul fiind dat afară. Am observat că nu toți reeducații au luat supliment, probabil își aduceau aminte de când au fost și ei în situația noastră; erau poate sufletește alături de noi, dar groaza care îi stăpânea îi transformase în niște executanți docili. Am fost puși să mâncăm fără linguri, sorbind din gamelă mâncarea, așa fierbinte cum era. Ne-am bucurat că ne dăduse numai zeamă, deoarece reușeam să o înghițim mai ușor. În acele clipe, mâncarea devenise un chin chiar pentru cei flămânzi. Am fi aruncat-o dacă am fi putut.

După masă, a urmat închiderea și apoi din nou bătaie. Trăiam clipe de groază. Pentru a ne înspăimânta, era luat câte unul și bătut în mod sălbatic. Era lovit peste tot și fără milă. Pentru a băga groaza și printre cei ce ne loveau, echipele de bătăuși erau mereu schimbate, spunându-se „ăștia nu știu să bată, să treacă alții!” Aprecierea îngrozea în aceeași măsură pe cei loviți cât și pe cei ce loveau, astfel că teama de a fi aduși alături de noi îi transformase în fiare. **Bătaia devenea astfel un fel de concurs în privința brutalității.**

După ce am fost trecuți toți prin această bătaie, am fost puși să facem curățenie pe jos. Cementul era plin de sânge și de lucruri împrăștiate. Am luat fiecare câte ceva în mână, prosop, căciulă, ciorap sau ceea ce am găsit la îndemână și, după ce am fost puși în rând pe brânci, ne-au obligat să mergem frecând cimentul printre cele două priciuri. În tot timpul cât freecam cimentul, nu aveam voie să-l atingem cu genunchii, iar înaintarea trebuia să se facă în salturi „ca broasca”.

Reeducații ședeau înșiruiți la marginea priciurilor și ne loveau cu bocancii sau cu ciomegele, atunci când treceam prin fața lor. Cementul, în loc să se usuce, mai rău se uda din cauza transpirației ce cădea de pe frunțile noastre.

În momentele acelea mi-am adus aminte de filmul francez „Corsarul”, unde cei condamnați să vâslească la galere erau tot așa de transpirați și loviți ca noi. Acum trăiam și eu asemenea clipe, suportând aceleași dureri fizice, la care se adăuga enorma durere sufletească, văzând cum cei ce te loveau erau foștii prieteni și tovarăși de suferință. În fața mea mergea frecând cimentul Romică Proistosescu, originar chiar din Pitești.

în urma lui rămânea o dâră de sânge ce-i curgea din cap și pe care eu o ștergeam încontinuu.

Văzând cum încerc să lustruiesc cimentul cu sânge de om, am avut în acel moment un șoc psihic, căci am început să râd, zicând în sinea mea: „Gardă ți-a trebuit, gardă ai găsit! Freacă înainte, băiete!” și râdeam. Unul din reeducați (devenit mai târziu un foarte bun prieten) m-a observat și a strigat în gura mare că îmi bat joc de ei și că nici nu-mi pasă. Ce a urmat este greu de descris. Știu doar că loviturile date cu ciomagul nu dureau, simțeam numai loviturile date cu tocurile bocancilor în spate, care parcă făceau să se cutremure toate măruntaiele în mine.

Reflexele de încordare a mușchilor pentru apărare nu mai funcționau, încât simțeam orice lovitură până în străfundurile trupului. Când s-a sunat stingerea, bătaia s-a oprit și am fost trimiși la locurile noastre pentru culcare. Întrucât dormeam sub geamuri, ne-am culcat cu toții îmbrăcați, fiind obligați să dormim cu mâinile afară din pătură, încrucișate pe piept, pentru a nu se încerca vreo sinucidere. Noaptea făceau de planton 1-2 reeducați, urmărindu-ne cum dormim. Dacă prin somn cineva

mișca mâna de pe piept era trezit imediat cu o lovitură de ciomag, spunându-i-se să țină mâinile pe piept. Cine dorea să meargă la tinetă trebuia să ridice două degete în sus pentru a primi aprobarea să coboare de pe prici și să folosească tinea. Cu tot șocul psihic suferit și amintit, **Dumnezeu m-a ajutat să nu-mi pierd luciditatea.** După ce-mi făceam rugăciunea în gând, prefăcându-mă că dorm, încercam să caut o soluție de a ieși din acest infern. Eram convins că tot ce se petrece nu-i întâmplător și că totul este pornit de la un nivel superior, fiind patronat de conducerea închisorii. Eram frământat de gândul că trebuie să găsesc soluții pentru a nu face rău nimănui. Ni se cerea să spunem ce nu am declarat la anchetă, ce am discutat sau ce am auzit vorbindu-se în pușcărie etc. Reeducarea era în fapt o continuare a anchetelor de la Securitate,

Aveam persoane care au putut fi ocolite în timpul anchetelor, fiind salvate de la arestare. Îmi răscoleam memoria să văd dacă nu am povestit altora ceva despre ele și ce aș putea face pentru a dovedi că nu a fost adevărat. Stăteam de trei luni în această cameră, timp în care am fost mereu iscodit. Acum înțelegeam cum se

nășteau noi prietenii, cum unii voiau să le păstreze și să le adâncească pe cele vechi, alții le ocoleau, încercând să le facă uitate. Reconstituim toate discuțiile din trecut și de peste tot pe unde trecusem.

Erau lucruri pe care le cunoșteam numai 2-3 persoane și pe care reușeam să le ocolim în timpul anchetelor. Mă îngrozea gândul că a doua persoană, trecând și ea prin acest, infern ar putea vorbi din cauza torturilor sau frica ar putea face ca eu să vorbesc primul. Aceste gânduri erau înspăimântătoare în timpul nopții și te împingeau parcă spre prăbușire. Era clar că pentru început nu existau decât cele două variante valabile și în timpul anchetei de la Securitate - a capitulării necondiționate sau a rezistenței totale, până la găsirea unei soluții mai bune. La Securitate, în timpul anchetelor, varianta a doua s-a dovedit a fi cea mai bună.

Nu-mi aminteam să fi vorbit ceva despre ceea ce nu declarasem la Securitate. Încercam să câștig timp, sperând că Dumnezeu îmi va arăta ceea ce trebuie să fac. Persoana care mă îngrozea mult era Păvăloaie C. Ne cunoșteam de mai mulți ani, a căutat tot timpul să mă tragă de limbă și era de o cruzime ce mă înspăimânta.

Fusese și el torturat foarte mult înaintea mea și nu a mai avut puterea să se smulgă din mâinile lui Țurcanu. Prăbușirea acestui om a fost pentru mine o mare dezamăgire și nu mi-o pot explica decât prin chinurile de neimaginat la care a fost supus, ceea ce cred că a dus la o prăbușire moral-creștină în sufletul său. Din câte am putut să observ eu în această perioadă, cei din ale căror suflete nu a dispărut credința în Dumnezeu și-au păstrat omnia în sufletul lor și nici nu au mai persistat în a face rău atunci când nu au mai fost obligați. Îmi amintesc de un student de la Iași, Bordeianu Dumitru, care, atunci când au început bătăile în camera unde mă aflam, se găsea de partea celor reeducați. Trecuse prin acest iad înainte de a fi adus în mijlocul nostru. Loviturile pe care le dădea el erau cu totul deosebite de ale altora. Întrucât și cei puși să bată trebuiau să se supravegheze unul pe altul, a fost observat că simulează bătaia și turnat șefului de comitet. A fost dus în mijlocul camerei și timp de aproape o jumătate de oră a fost bătut în tot felul. După aceea i-au scos cămașa de pe corp, fiind dezbrăcat în pielea goală până la genunchi și pus să se învâртеască împrejur, pentru a fi văzut de toată camera cum arată. De

la umeri până la genunchi era cu totul vânăt și negru. Mă îngrozeam cum poate fi ucis un om pentru simplul motiv că el nu poate și nu vrea să fie ucigașul altuia. Nu-mi dădeam seama, dar cred că majoritatea dintre noi arătam la fel. L-au bătut cumplit și apoi l-au prezentat tuturor, atât pentru a ne îngrozi pe noi, cât mai ales pe cei din tabăra celor puși să bată, spre a-i speria și manevra mai ușor. Rezultatul a putut fi simțit mai târziu. Și totuși, imediat după dispariția presiunilor, Dumitru Bordeianu a redevenit același om de altădată, cu care era o plăcere să te întâlnești și să stai de vorbă.

Zilele continuau să se scurgă după același program. Deșteptarea, frecarea cimentului însoțită de aceeași bătaie cu picioarele și cozile de mătură, apoi terciul, mersul la WC, acordându-se cel mult 20 de secunde pentru cei nereeducați. Ideea nu știu de unde venise, dar ea a fost introdusă la noi în cameră de către Păvăloaie C.

După venirea de la WC, unde pentru cei reeducați timpul nu era limitat, urma din nou curățirea cimentului, însoțită de aceeași bătaie colectivă, care dura aproximativ o oră. Continua apoi perioada de gândire, prin care se urmărea distrugerea nervilor. În același timp

trebuia să stai pe prici în șezut, cu picioarele întinse și cu mâinile pe genunchi. Cum pe scândură nu era decât o pătură, iar noi eram foarte slăbiți și loviți, această poziție era într-adevăr chinuitoare. Nu aveai voie să te miști absolut de loc. Mișcarea unui picior sau încercarea de a-ți schimba poziția se pedepsea cu numeroase lovituri de ciomag la tălpi sau peste corp. Pot spune că la aceste lovituri am bătut recordul și voi căuta să explic cauza. Eram foarte slăbit și nu suportam să stau pe scândura tare, nemișcat, mai mult de o oră. Oasele mă dureau îngrozitor, atât din cauza lipsei mușchilor de pe fese, cât și a loviturilor primite.

În această poziție, trebuia să-ți reamintești tot ce nu ai declarat la anchetă, tot ce ai putea să spui despre colegii tăi sau altceva ce ar fi putut interesa Securitatea. Începeau să-și facă loc îndoielile privind găsirea unei soluții salvatoare, fără compromisuri sau sacrificii. Pentru ameliorarea durerilor datorate poziției în care ședeam, mi-a venit o idee pe care am pus-o în practică cu oarecare succes. Mi-am pus în gând ca, atunci când supraveghetorul va trece prin fața mea, să mișc numai degetul cel mare de la picior. Eram sigur că mișcarea va

fi observată și că voi fi pedepsit. Nu știam însă cât de brutală va fi reacția celui ce ne supraveghea, dar merita încercat.

Îmi făcusem planul ca, atunci când voi fi lovit, să trag piciorul, luând mâinile de pe genunchi, apoi, sprijinindu-mă de scândură, să-mi schimb poziția. A doua zi încerc să-mi pun planul în aplicare și, când trece pe lângă mine supraveghetorul, mișc degetul cel mare de la picior. Lovitura de ciomag nu se lasă așteptată, iar eu, conform planului, pun mâinile pe scândură și-mi strâng picioarele cu un „au!”. Iau apoi o altă poziție regulamentară, diferită de cea veche și, spre surprinderea mea, lovitura nu se mai repetă.

Văzând că totul a decurs perfect și fiind mulțumit de rezultatul obținut, am considerat că este un succes această încercare și totodată mi-am dat seama că prin mai mult curaj și sânge rece pot fi și ei păcăliți.

După un timp, la o altă mișcare a degetului, lucrurile s-au petrecut aproape identic. Am prins curaj, dar căutam să fac acest lucru cât mai rar, pentru a înlătura orice bănuială din partea lor. Parcă acum puteam sta mai mult nemișcat pe scândura tare. Loviturile erau mai mult sau

mai puțin puternice, depinzând de cel ce le dădea, totuși, când ciomagul cădea peste osul piciorului, durerea era greu de suportat, dar nu era altă soluție.

În afară de tortura fizică cauzată de poziția pe care trebuia să o respecti, era și o alta, mai groaznică, aceea de a asista la torturile altora. **Această tortură psihică cred că a dus la prăbușirea unui număr mult mai mare de oameni decât tortura fizică.** În timp ce noi ședeam să ne gândim, era luat pe rând câte unul de pe prici și bătut sub privirile noastre, spunându-i-se că la fiecare ne vine rândul.

Dacă am fi știut când urmăm, poate am fi fost mai liniștiți, dar starea aceasta de așteptare era îngrozitoare, măcinându-ne nervii. Veneau mereu cu metode noi de tortură și nu știam ce ne mai așteaptă. Am fi vrut să ne vină cât mai repede rândul, să nu mai vedem 2 se întâmplă sub ochii noștri. Unul câte unul, cuprinși de deznădejde, oamenii începeau să cedeze. Parcă aceste chinuri nu ar fi fost suficiente; au început să ne umilească, urmărind să distrugă orice urmă de demnitate din noi.

Diabolica idee de a asista la chinuirea altora, combinată cu diverse metode de umilire și depersonalizare totală a victimelor, a contribuit la prăbușirea celor mai mulți. Este suficient să subliniez doar faptul că, uneori, eram forțați să mâncăm ca porcii, în felul următor: gamela cu mâncare era pusă pe ciment, iar victima trebuia să stea în genunchi, cu mâinile la spate, fiind obligat să se aplece și să-și mănânce toată mâncarea din gamelă, lucru imposibil. De aceea unii își opăreau nasul sau barba, alții cădeau peste gamelă, frigându-se sau vărsându-o, în timp ce acei care își mai păstrasera o doză de luciditate preferau să o răstoarne cu barba, acceptând să fie bătuți și să rămână flămânzi, decât să se chinuie și să se umilească.

Gradul de dezumanizare și robotizare la care se ajunsese în urma îndelungatelor și teribilelor torturi ieșea în evidență și atunci când victimele erau puse să sară unul peste altul, făcându-se o adevărată piramidă peste cel de dedesubt, în timp ce reeducații, cuprinși de o adevărată nebunie colectivă, parcă se luau la întrecere strigând: „grămada până la tavan!" iar gemetele celor de dedesubt părea să le stimuleze strigătele lor demente.

După ce ni s-au luat lingurile, am fost puși să mâncăm din gamelă stând pe brânci. Dacă cineva încerca să se ajute de mâini la ținutul sau aplecarea gamelei, era bătut peste brațe și îndesat cu nasul în gamelă. Mulți s-au opărit sau au încercat să verse gamela cu barba.

Câte unul începe să ceară hârtie pentru a scrie.

Încep prăbușirile, iar panica pune stăpânire pe toți. Ce și despre cine va scrie? Fiecare își pune întrebarea: „Ce se va scrie despre mine și cine va scrie?”

Erau întrebări izvorâte din groază, care ne obsedau și făceau să ne cuprindă deznădejdea. Gândurile zboară și spre celelalte camere, unde aveam prieteni. Ce fac ei și ce gândesc despre noi ? Apoi alte și alte gânduri, din ce în ce mai apăsătoare, în acest timp îi va veni rândul lui Aurel Pandurescu, student la teologie, arestat și în timpul lui Antonescu. A fost bătut într-un mod care depășește orice închipuire. Tot corpul, mâinile, picioarele, fața și tot ce se putea observa aveau numai urme de lovituri. A început să fie călcat în picioare. Nu a mai putut rezista și și-a făcut nevoile pe el. **Sub pretextul că a murdărit camera, a fost forțat să-și mănânce excrementele.**

După aceea a fost pus să stea pe un hârdău, într-un picior, cu mâinile în sus, 24 ore. Un reeducat a avut sarcina să-l supravegheze, să nu-și schimbe picioarele și să stea cu mâinile ridicate. Când nu mai putea respecta poziția cerută, era lovit cu ciomagul peste fluierul picioarelor pentru a sta cu brațele așa cum se cerea. Greu de imaginat, dar a reușit să stea în această poziție până a doua zi spre orele 11, când s-a prăbușit fără cunoștință pe ciment. A fost ridicat pe brațe de acolo și pus pe prici vizavi de mine. În acele clipe, am avut impresia că am în față un corp care nu numai că a fost părăsit de suflet, dar și de tot ce era dumnezeiesc în el. Părea un mușuroi de materie acaparată de puterea răului. De câte ori îmi aduc aminte, îmi apare în față ceva ce nu are nici o asemănare cu ceea ce a creat Dumnezeu în această lume. După un timp, a început să geamă și să ceară o lingură de căc. pentru a-și uda gura. Atmosfera era destul de grea, încât nici cei reeducați nu scoteau un cuvânt. Toți executau ordinele primite în cea mai perfectă liniște. Se părea că trăim într-o lume peste care stăpâna groaza și puterea întunericului. În aceste condiții, programul se respecta cu strictețe.

Bătăile comune continuau cu regularitate dimineața și seara, cu ocazia curățeniei, iar în cursul zilei aveau loc bătăile și torturile individuale.

În altă dimineață, am asistat la o nouă scenă zguduitoare, când a fost bătut **Gheorghe Andrișan**, bucovinean, student la Iași. Era un om de o puritate sufletească rar întâlnită. Din cauza loviturilor, îi curgea sânge pe nas și pe gură. Cu toate acestea, era bătut în continuare, cu pumnii în piept, de către cei cărora li se cerea să dovedească că vor să se reeduce. Modul cum primea Gh. Andrișan aceste lovituri nu-l voi putea uita niciodată. Privirea lui în gol și nepăsarea cu care accepta aceste lovituri parcă nu te mai înspăimântau, ci dimpotrivă îți dădeau curaj. Apoi l-au pus să stea pe un hârdău, într-un picior și cu mâinile în sus. Nu mai știu cât a stat în această poziție, dar îmi amintesc că în ochii lui se putea vedea numai liniște și resemnare.

Mult mai târziu, voi afla că, după plecarea mea la infirmerie, Gh. Andrișan va încerca să se sinucidă: într-o noapte a vrut să-și taie arterele de la gât. Va fi descoperit de P. Popescu și salvat de la moartea pe care și-o dorea în locul torturilor și al umilințelor.

Altă dată, pentru a ne arăta că mai au și alte metode nepuse încă în practică, l-au luat pe Paul Bandu din Constanța și, ca o demonstrație de forță, după ce l-au așezat pe un prici, au tăbărât doi cu ciomegele, lovindu-l în ritmul în care se bate fierul la forjă. Demonstrația a durat circa 15 minute, însă, de la șale și până la genunchi nu mai rămăsese nici o bucată de piele care să nu fie neagră-vânăță. Ceea ce a impresionat pe toată lumea nu a fost expunerea sa dezbrăcat pentru a se vedea efectul loviturilor, ci răbdarea greu de imaginat a acestui băiat de 21 ani. Nici o mișcare, nici un geamăt, nimic nu s-a observat la acest copil. Se vedea pe chipurile celor ce-l loveau o înfrângere a lor și nu a aceluia băiat bătut.

În aceste clipe trecutul nu ne interesa, iar viitorul ne cutremura. De aceea trăiam numai în prezent și eram convinși că viitorul nostru atâră de acest prezent. În această atmosferă ne găseam în preajma Anului Nou. Nu pot preciza dacă înainte sau după 1 ianuarie 1951 mai rămăsesem încă trei asupra cărora trebuia să se mai facă demonstrații de forță, întrucât nu consimțisem să ne facem demascarea. Nu știam pe ce considerente am fost lăsat la urmă, deoarece la început nu fusesem pus alături

de cei care erau considerați a fi mai greu de reeducat. Întrebarea pe care mi-o puneam era: oare fusesem lăsat la urmă pentru că nu cerusem hârtie ca să scriu ceea ce știu sau ei sunt în posesia unor date despre mine? Și care sunt ele ? După cum eram așezați pe prici, eram al treilea, deci aș fi urmat la rând. În dreapta mea era G. Olteanu, student la Cluj, iar pe celălalt nu mi-l amintesc.

Într-adevăr, a doua zi am fost luat la bătaie, la fel cum se procedase și cu ceilalți dinaintea mea. Bătăi la palmă, la tălpi, apoi loviturile unde se nimerea. După bătaie am fost pus să fac 300 de genuflexiuni cu mâinile în sus. Alături de mine era un reeducat care îmi impunea ritmul cu loviturile de ciomag peste picioare, având totodată și sarcina de a număra.

Nu mă așteptam să le execut, fiind foarte slăbit, dar, spre dezamăgirea mea, după executarea celor 300 de genuflexiuni, mi s-a spus să continui până mă vor opri ei. Nu știu cum am avut atâta forță să execut în continuare, pentru ca după un timp să nu mai pot; picioarele îmi tremurau și am căzut sau m-am lăsat pe ciment. Au început să mă lovească și apoi să mă calce cu picioarele. Am simțit că încep să-mi fac nevoile pe mine.

Le-am spus și au oprit bătaia. Nu mi-au permis să merg la hârdău, ci m-au obligat să intru sub prici și să folosesc gamela. După ce mi-am făcut nevoile în gamelă și m-am curățat cum am putut sub prici, am pus gamela la piciorul priciului, am ieșit de sub el și am încercat să mă duc la locul meu. Am fost oprit și trimis să-mi iau gamela și să mănânc tot ce este în ea. I-am rugat să-mi permită să mănânc mai târziu conținutul gamelei, deoarece mă simțeam foarte rău. Nu știu cum arătam, dar au acceptat.

Nu m-am așezat bine pe prici, că ușa s-a deschis și gardianul ne-a spus să mergem la WC. Fără a mai aștepta ceva, m-am repezit la gamelă, am luat-o sub haină și am fugit, intrând primul în WC, unde am vărsat-o, încercând să o spăl la chiuvetă. Această operație nu am mai reușit să o duc la bun sfârșit, deoarece, sub ploaia de lovituri, am fost îndepărtat de la chiuvetă, deși mai rămăsese destulă murdărie pe marginea gamelei. Cu toate loviturile primite, mă bucuram că am scăpat de umilința la care urma să fiu supus. Ajuns în cameră, nu-mi mai amintesc ce s-a întâmplat și nici cât de scump am plătit

îndrăzneala mea de a nu executa ceea ce mi-au spus să fac cu conținutul gamelei.

La masa de prânz ne-am așezat în ordine în fața hârdăului cu mâncare. Cum nu mi s-a permis să spăl gamela, am fost nevoit să o țin cu fundul în sus, ca să nu se observe murdăria. Polonicarul împărțea cu ciudă mâncarea, turnând-o de sus în gamelă, în așa fel încât să ne sară cât mai mulți stropi pe mâini, ca să ne frigă. Când mi-a venit rândul, am întors și eu gamela deasupra hârdăului. Până a observat polonicarul murdăria de pe gamelă, polonicul fusese deja deșertat, iar stropii din gamelă apucaseră să sară atât pe mâna mea, cât și în hârdău. Cu polonicul ridicat, a început să mă înjure că am spurcat mâncarea. M-am retras repede din fața lui, ducându-mă la locul meu. Am mâncat imediat mâncarea și, cu groază, urmăream ce se mai întâmplă. Toată lumea a primit masa în tăcere, dar, ca niciodată, nimeni nu a mai luat supliment, scoțându-se afară restul de mâncare. Dacă m-aș fi prezentat cu gamela nerăsturnată, s-ar fi observat fecalele și m-ar fi obligat să o țin alături de hârdău. Sunt convins că în timpul mesei ar fi făcut tot

felul de glume despre gamela mea, căutând să mă umilească.

Nu a fost civilizată cum am procedat, dar atunci cine mai gândea normal ? Eram sigur că, dacă le-aș fi cerut voie să spăl gamela, nu mi-ar fi permis, dimpotrivă ar fi dat amploare acestui fapt, cu scopul de a mă umili, batjocori.

În urma celor întâmplătoare, în afară de înjurăturile și amenințările polonicarului, nimeni nu a zis nimic.

Pe măsură ce timpul se scurgea, mă simțeam tot mai neputincios și groaza de bătaie începea să mă cuprindă. A doua zi, am fost bătut din nou și cred că atunci mi-a fost luxat sau poate și fracturat maxilarul. Îmi amintesc că, vrând să-l umilească pe Vasile Ungureanu, Țurcanu, venind probabil în mod special pentru acest lucru, l-a pus să mă înjure și să mă lovească. Acesta a refuzat. Repezindu-se la el și lovindu-l, Țurcanu i-a ordonat din nou să mă lovească. Bietul Vasile Ungureanu nu a mai avut tăria de a-l înfrunța și, întorcându-se spre mine, a zis plângând: „Dumnezeii și biserica mătii, îmi spuneai mereu să vorbim despre Căpitan!...” și, de frică, mi-a dat o lovitură puternică în plină față. Nu am simțit nici o

durere, doar o zdruncinătură în cap, însoțită de un întuneric în fața ochilor și pierderea cunoștinței un timp, fără să știu cât a durat, un minut, câteva secunde, nu pot aprecia. îmi mai amintesc că am fost pus să mai execut 100 de genuflexiuni, iar după aceea, pentru a mă umili, am fost obligat să mă trântesc de 50 de ori cu șezutul de ciment. Extenuat la maximum după executarea genuflexiunilor, noua pedeapsă mi s-a părut ca o ușurare a suferințelor. Trebuia să stai cu fundul pe ciment, având picioarele perfect întinse în față, apoi urma ridicarea corpului cât mai sus, cu ajutorul mâinilor lipite de corp, pentru ca, la o comandă dată, să ridici mâinile de pe ciment, îndepărtându-le de corp și căzând în felul acesta în șezut. Dacă la un om normal fesele amortizează căderea într-o oarecare măsură, pentru mine, care eram numai piele și oase, această amortizare nu era posibilă, așa încât căderea pe ciment făcea să mi se zdruncine creierul în cap, iar datorită ritmului accelerat, ajunsesem la un moment dat într-o stare de tulburare mintală.

Aș fi preferat orice fel de bătaie în locul acelor izbituri cu șezutul de ciment. Nu-mi dau seama nici astăzi din ce cauză, dar mi-a rămas în amintire ca una din cele mai

groaznice metode de tortură. Probabil, zdruncinarea creierului, simțită când mi-a fost luxat maxilarul, continuată cu cele cauzate de izbirea cu fundul de ciment, să-mi fi produs o gravă tulburare psihică. Ajuns de la locul de supliciu, pe prici, mi-am pus întrebarea: „Dacă aici pe pământ au loc asemenea chinuri, oare cum vor fi cele din iad?” Era clar că neputința începuse să pună stăpânire pe mine.

Dacă până atunci să alerg sau să fac curățenie pe sub Priciuri pentru mine era ca o evadare din realitate, un fel de relaxare psihică, făcându-mă să nu mai văd ce se petrece în jurul meu, de acum aceste pedepse vor deveni adevărate chinuri.

Spectacolul torturilor celorlalți începea să-și arate efectele, mai ales că știam ce mă așteaptă și pe mine. Seara, cu ochii închiși, îmi făceam în gând rugăciunea și apoi, până mă fura somnul, căutam o scăpare. În majoritate, omenii cedaseră și li se dădea hârtie și creioane pentru a nota ce trebuie să declare, în acea noapte, m-ara hotărât să le spun că accept și eu să scriu tot ce știu.

Luând hotărârea, credeam că mă vor lăsa în pace câteva zile, timp în care speram să-mi vină în minte vreo idee salvatoare. Mă gândeam să repet unele lucruri fără importanță, care mai fuseseră declarate la Suceava și să spun apoi numai minciuni. Nici prin gând nu-mi trecea să divulg ceea ce reușisem să ascund în timpul acelor teribile anchete de la Suceava și nici nu puteam să spun ceea ce discutasem prin celule cu prietenii. Cred că Dumnezeu m-a ajutat și nu mă părăsise, transmițându-mi parcă următoarea idee: să spun că în pădurea de lângă satul meu am un mic depozit de arme.

Eram sigur că voi fi crezut, deoarece Securitatea cunoștea participarea mea la pregătirea punctului de rezistență din pădurea de lângă Solonț, județul Bacău, unde se găsiseră arme. Pentru Securitate, existența unor arme și în alte locuri era plauzibilă. Pentru a întări afirmațiile mele, am dat niște nume fictive de complici cu care am ascuns armele. Am avut grijă să spun numai nume de oameni care nu au existat niciodată în sat, sperând că mai târziu să pot nega existența acestor arme, bazându-mă pe aceste nume și pe faptul că am fost torturat. Scopul meu era să câștig timp sau să fiu dus la

Securitate pentru noi anchete, scăpând astfel din iadul în care mă aflam. Analizasem și perspectiva de a fi dus să arăt locul ascunzătorii, cu care ocazie aș fi încercat o evadare. A doua zi, imediat după terci, am fost întrebat din nou dacă nu am de gând să-mi fac demascarea. Se vedea clar că vor să înceapă din nou torturile. Spre surprinderea lor, am răspuns că m-am hotărât să-mi fac demascarea și că voi declara tot ce știu. În ziua aceea nu am mai fost bătut, spunându-mi-se să mă pregătesc, pentru că voi primi hârtie de scris. Am scăpat eu de la torturi pentru a intra altul în locul meu. îmi părea rău, dar simțeam că mă părăsesc puterile. Bătăile începuseră a-și face efectul. Mâinile mi se umflaseră atât de tare încât nu mai putem strânge pumnul, culoarea palmelor era aproape neagră și înainta printre degete spre partea exterioară. Picioarele erau vinete și se umflau mereu. Vorbeam tot mai greu, fără să știu că maxilarul era luxat sau poate fracturat. Aveam dureri în piept, nu puteam respira decât cu mari dureri și-mi dădeam seama că am temperatură. Cu toate acestea, nu m-am plâns că sunt bolnav, așteptând ca toate să se desfășoare după cum va hotărî Cel de Sus. Ajunsesem să am impresia că toți cei

reeducați mă urmăresc. Teama îmi pătrunsese în suflet mai adânc, o dată cu îmbolnăvirea fizică. Noaptea sunt trezit din somn de plantonul Petrică Tudose, student ieșean la medicină, care-mi spune că dacă doresc apă îmi dă voie să merg să beau. Deși setea mă chinuia, am refuzat. Nu știu cauza reală a refuzului; greutatea de a mă scula de pe scândurile pe care eram întins sau neacceptarea favorului?

După una sau două zile mi s-a dat hârtie și creion și am scris tot ceea ce plănuisem. În cele notate acolo nu am implicat pe nimeni. Aceasta va fi unica mea declarație dată în timpul reeducării. După masă, când am fost scoși la WC, pe mine m-au dezbrăcat în pielea goală și m-au băgat sub un duș cu apă rece. Geamurile și ușa WC-ului erau deschise, iar afară era un adevărat „ger al Bobotezei”. Se făcea un curent groaznic, iar eu, sub dușul rece, nu mai simțeam nimic. Am fost ținut sub duș până au folosit toți WC-ul și s-a terminat cu golitul hârdaielor. Când s-a dat ordin să mergem în cameră, nu am avut timp să iau cel puțin o cămașă pe mine, încât am plecat în pielea goală. Trecând astfel pe lângă gardian,

am observat cum se uita la mine, speriat probabil de felul cum arătam.

Poate că Dumnezeu a vrut ca dușul să-mi scurteze stagiul în acea cameră. Nu știu care a fost scopul dușului la care am fost supus. La Gherla, mi-a spus Ioniță Sârbu, care atunci era în aceeași cameră cu mine, că am fost băgat sub duș pentru că eram tot vânăt și tumefiat. Sau poate s-a încercat o blasfemie a sărbătoririi Botezului Domnului.

Pierdusem noțiunea timpului, dar știu că s-a petrecut după ziua de 6 sau 7 ianuarie.

Seara m-am culcat din nou îmbrăcat, sub același geam întredeschis. În timpul nopții, sunt din nou trezit de aceleași plautoane, care îmi spun că am voie să merg să beau apă. O noapte mai târziu am fost iarăși trezit pentru că gemeam prin somn, îngăduindu-mi-se să dorm pe o parte, dar cu mâinile afară din pătură. Am rămas mai departe în aceeași poziție, fără să spun ceva. Cei ce-mi făceau favorul de a-mi acorda posibilitatea să dorm în altă poziție - primul favor de acest fel, n-o făceau din milă sau datorită vreunui sentiment, ci, după cum aveam să aflu mai târziu, din cauză că gemeam prea mult prin

somn și îi deranjam pe reeducați. Mă trezeau de câte ori gemeam, dar acest fapt nu mă deranja, ajunsesem într-o asemenea stare încât nu mai simțeam nici durerile mele, nu mă mai influențau nici durerile altora, devenisem insensibil la tot ce se întâmpla în jurul meu.

În această stare eram când, a doua zi, vine Țurcanu în cameră și-mi spune să mă îmbrac, că sunt chemat la poartă. Era în jur de ora 14. Această veste mi-a dat puteri nebănuite. Parcă nu mai eram bolnav. Eram sigur că mă cheamă Securitatea ca urmare a declarației mele. M-au ajutat să mă îmbrac, mi-au pus o căciulă cu urechi, fiindu-mi așezată pe cap de Țurcanu, dar lucrurile s-au complicat când a trebuit să mă încalț. Din cauză că picioarele îmi erau foarte umflate, nu s-a găsit în cameră nici o pereche de bocanci în care să-mi intre picioarele. Până la urmă s-a ales o pereche, în care îmi intra numai vârful labelor de la picioare, cu restul călcând pe ștaifuri. Astfel îmbrăcat, am avut nefericita onoare de a fi dus la braț de către Țurcanu până la poartă, timp în care mi s-a atras atenția să nu vorbesc ceva de cele ce se întâmplă în camerele de la subsol.

Cât vorbea el, eu îmi făceam planul cum trebuie să mă comport și ce să spun. De la poartă, unde m-a părăsit Țurcanu, până la camera de anchetă, îmi apăru în minte o nouă bănuială: dacă mi se întinde o cursă pentru a vedea cum mă comport, iar anchetatorul să nu fie decât un reeducat?

Sunt convins că și în acel moment Dumnezeu mi-a redat toată luciditatea și încrederea, care la un moment dat mă părăsiseră. În câteva secunde, am hotărât tot ce trebuie să fac. Până la ușă mi-am dezlegat căciula de sub barbă, dând-o mult spre ceafă, pentru a se vedea urmele loviturilor.

După cum îmi pusese Țurcanu căciula pe cap și mă legase pe sub barbă, mi-am dat seama că urmărea să ascundă urmele loviturilor. Intrând în cameră, țineam mâinile întinse pe lângă corp, dar cu palmele în față, ca să se observe că sunt umflate și înnegrite. Am căutat să fac cât mai mult zgomot, târând bocancii după mine, pentru a se vedea că nu mi-au încăput picioarele în ei. Am încercat să iau o atitudine degajată, urmărind permanent felul în care va reacționa cel la care mergeam, ca să-mi dau seama dacă este anchetator sau reeducat.

După întrebările obișnuite, cum mă numesc, de unde sunt etc., timp în care mă studia foarte atent, uitându-se când la față, când la mâini și picioare, m-a întrebat cum mă simt cu sănătatea. I-am răspuns scurt că sunt răcit. S-a mai uitat o dată la mine, apoi a arătat că a dorit să mă cunoască și a chemat gardianul, spunându-i să mă ducă în cameră. Am plecat, convins fiind că mi-am jucat bine rolul pe care mi-l propusesem și că nu am riscat nimic în cazul în care ar fi fost un om de-al lui Țurcanu.

Având în vedere modul cum a decurs întâlnirea cu securistul, nu mă așteptam la nimic deosebit. Observasem că m-a studiat atent, că a înțeles tot ce se petrece în închisoare și că în sufletul lui mai era un strop de omenie.

Nu-mi închipuiam că în urma acestei întâlniri va începe o altă perioadă în viața mea de pușcărie. După circa o jumătate de oră de la întoarcerea mea, a venit din nou Țurcanu în cameră și l-a pus pe Tudose P., student în anul V la medicină, să mă consulte; acesta, după consultație, i-a șoptit că am apă la plămânu drept. A plecat, spunându-le ceva celor din comitet, iar eu mi-am luat locul pe prici, în poziție de gândire. După o discuție

între membrii comitetului de cameră, a venit Tudose P. și mi-a zis că nu mai sunt obligat să stau cu mâinile pe genunchi. Nu am spus nimic, rămânând în aceeași poziție, deoarece simțeam nevoia să mă sprijin de ceva. Apoi a venit din nou Țurcanu, care m-a mutat de la locul meu pe celălalt prici, spunându-le celor din comitet să-mi dea voie să stau întins pe prici, iar închiderea să mă găsească sub pătură.

Tot acum voi fi martor la o altă scenă zguduitoare, când l-au bătut pe Ion Pintilie. L-au bătut până a înnebunit. În această stare a început să-i înjure, când pe românește, când în limba franceză, trecând apoi la râs și iar la înjurături. Cei care îl băteau, crezând că simulează, continuau să-l lovească, până ce studentul medicinist de la Iași nu a mai putut zice nimic. Ion Pintilie era fiul unui cojocar din Tecuci, fiind singurul copil la părinți. În ziua de Sfântul Ioan (7 ianuarie) ne-au adus un hârdău cu murături în cameră și ne-au dat fiecăruia câte o cană de moare, iar celor ce-și serbau onomastica, câte un litru și apoi 2-3 zile nu ne-au mai dat apă, cu excepția celor ce promiteau demascare. De la litrul de moare, Ion Pintilie parcă era beat din cauza setei, având toată gura spuzită.

El avea ascunsă în căciulă o poezie, la care ținea foarte mult și pe care nu o predase la percheziție.

Probabil a mai știut cineva de ea, deoarece s-a făcut întrebarea repetată „dacă mai are cineva ceva ascuns”. Ion Pintilie nu a spus nimic. I-au desfăcut căciula și au descoperit poezia. Acesta a fost motivul pentru care a fost bătut. Trebuie precizat că poezia nu avea nimic politic în cuprinsul ei. Dându-și seama de monstruozițate a comisă, l-au întins pe prici, vizavi de mine. De atunci nu l-am mai văzut. Am aflat mai târziu că a fost și el dus la infirmerie, unde a murit. De voie, de nevoie, m-am așezat pe prici sub pătură.

Nu mă durea nimic și eram parcă absent la cele ce se petreceau în cameră. Nu am coborât la masă și nici nu m-au obligat să mănânc. Nu mă mai interesa ce se petrece în timpul curățeniei în jurul meu. Chiar și bătaia, la care fusese supus Ion Pintilie, aveam atunci impresia că se petrece undeva departe de mine și nu trebuia să-i dau importanță.

Anormalul începuse să devină normal. Cu câteva zile înainte de a fi bătut Ion Pintilie, am asistat iarăși la o scenă: parcă mă simt rușinat și acum de indiferența totală

de care eram stăpânit la vederea ei. Este vorba de momentul când A. Pandurescu, pentru a scăpa de umilințele și chinurile la care era supus, într-un moment de disperare, s-a aruncat cu capul în hârdăul de ciorbă fierbinte, care tocmai fusese băgat în cameră, sperând că în urma arsurilor să scape definitiv de acest infern. Gradul de dezumanizare, manifestat prin totala indiferență la care ajunseseam, se confirmă și prin faptul că, numai în urma unor repetate încercări de mai târziu, de a delimita cu alți colegi timpul când am stat împreună în camera 3 subsol, mi-am amintit de această scenă. Mi-a rămas doar în memoria vizuală momentul când s-a aruncat cu capul în hârdău, cum a fost scos de acolo și parcă-l văd cum era dus de alți doi la locui său, fiind ținut de subțiori, în timp ce el mergea încovoiat, iar de pe capul lui, aplecat până în dreptul genunchilor, îi curgeau resturile de ciorbă. A fost așezat la locul lui pe prici, în apropiere de ușă, iar eu, stând pe priciul de vizavi, îl priveam cuprins de o totală nepăsare.

ÎNCHISOAREA PITEȘTI - REEDUCAREA(3)

Unele situații descrise până acum mă fac parcă să re trăiesc acele clipe, datorită poate sensibilității care mai continua să existe în mine până atunci. De la această întâmplare nu mi-a mai rămas decât ce mi s-a întipărit în memoria vizuală, după cum se va întâmpla și în cazul Ion Pintilie. Cred că nu greșesc afirmând că în momentele respective continuam să trăiesc doar fizic, întrucât sufletește eram complet distrus. Ce a urmat după aceea în camera 3 subsol nu mai știu și sper să se găsească cineva să povestească. Imediat după închidere, a venit un gardian, ducându-mă la o celulă de pe secția „corecțional”. Nu știu cine mi-a adus puținul bagaj și bocancii, plecasem din cameră așa cum ședeam sub pătură. În noua celulă, am găsit un deținut pe care aveam să-l identific mai târziu în persoana faimosului bătăuș Titus Leonida. Cum a plecat gardianul din cameră, a și venit la mine să mă iscodească. Nu-mi dădeam seama cum era mai bine să mă comport, ca „bandit” sau ca „reeducat” și, pentru a evita discuțiile cu el, m-am prefăcut că adorm; poate și din cauza efortului făcut la urcarea scărilor, am adormit cu adevărat și numai Dumnezeu știe câte zile s-au scurs. îmi amintesc doar că

într-o dimineață, înainte de a se face ziuă, am auzit întrebarea: —Mai trăiește? și apoi răspunsul: —Ar putea să scape; are temperatură numai 39,5.

Mă găseam într-o cameră străină, iar întrebarea era pusă de un alt bolnav. Cât timp am stat în celula de la „corecțional”, nu am aflat niciodată. Bolnavul cu care eram în noua celulă era Puiu Chivulescu din Târgoviște, student la Matematică, sosit de curând dintr-un lagăr din Siberia, unde fusese prizonier de război. Deși avea o mână fracturată de la bătăi, m-a îngrijit cum numai mama ar fi făcut-o. Când mi-am recăpătat cunoștința, nu-mi dădeam seama ce este cu mine. Pentru că aveam mâncărimi, mi-am scos căciula din cap, era udă și se rupea cu ușurință. Putrezise. Încercând să mă scarpin pe cap, am văzut că, sub unghiile care crescuseră enorm, rămânea numai păr. Pipăindu-mi capul, am constatat că din moalele acestuia îmi căzuse părul. Nu aveam timp să mă gândesc ce-i cu mine, fiindcă adormeam imediat. Am vrut să-mi schimb poziția, dar nu am putut. Cerul gurii era ca o rană și aveam impresia că ceva atârnă de el. Buzele erau uscate și mă dureau. Am cerut apă și Puiu Chivulescu mi-a dat câteva linguri, după care am

adormit din nou. L-am întrebat pe Puiu Chivulescu unde mă aflu și mi-a răspuns că sunt la infirmerie, că el este internat de 3-4 zile, dar că m-a găsit aici. Nu l-am mai întrebat nimic.

Adormeam și mă trezeam cerând apă. Setea mă chinuia, cerul gurii mă durea, abia înghițeam apa, dar ceream mereu. Devenisem un adevărat chin pentru Puiu Chivulescu. Îmi amintesc că sanitarul îmi făcea injecții cu o seringă mare, probabil cu glucoza sau ser fiziologic.

Puiu Chivulescu mi-a spus că miros îngrozitor și că ar vrea să vadă dacă nu mi-am făcut nevoile pe mine. S-a necăjit cu o mână să cerceteze de unde vine acel miros. Nu eram murdar, sub mine cearșaful era ud, iar paiele din salteaua pe care zăceam se înfierbântaseră și începură să putrezească.

Dând la o parte pătura, a descoperit de unde vine mirosul, începând cu laba picioarelor și până la genunchi făcusem o adevărată colecție de puroi, iar punga de la piciorul stâng se deschisese în două locuri, la oul piciorului și sub genunchi. Aceasta era sursa mirosului de care vorbea Chivulescu.

La piciorul drept, punga de puroi nu se spărsese, deși ajunsese tot sub genunchi. Am auzit când sanitarul a propus doctorului să-mi facă incizie la piciorul drept pentru a da drumul puroiului să se scurgă, dar doctorul a refuzat.

Alte amănunte mi-au fost povestite de Chivulescu, iar cicatricile se pot vedea foarte clar și în prezent. Urmare a scurgerii puroiului, organismul a început să-și recapete vigoarea, " iar temperatura să scadă. Cu toate acestea setea mă chinuia permanent și consumam foarte multă apă, contrar tuturor recomandărilor. În fiecare seară Chivulescu îmi aducea câte șase gamele cu apă și mi le pune pe noptieră, dar nu-mi ajungeau.

Aveam o sticlură pe care o cufundam în gamelă pentru a o umple, din care beam de trei ori. Știam că nu este bine să bei multă apă în cazuri cu temperatură mare, de aceea sorbeam câte puțin, dar foarte des. Totdeauna, la 5 dimineața, când se dădea deșteptarea, Chivulescu bătea în ușă și cerea voie să-mi aducă apă. Îmi amintesc că într-o noapte am băut toată apa din cele nouă gamele din cameră, aduse de Chivulescu pentru toți din încăperea. O dată cu apa, am început să mănânc și câte puțin arpacaș.

Eram hrănit cu lingura, iar Chivulescu era nevoit să mă trezească mereu, deoarece adormeam cu mâncarea în gură. Oricât mă forțam să mestec arpacașul, nu reușeam. Nu știam de ce. La fel se întâmpla și atunci când se nimerea o bucată de carne sau burtă. Cu toată străduința mea de a le mărunți, trebuia să le înghit tot întregi.

A venit într-o zi doctorul, m-a consultat și l-am auzit spunând sanitarului că lichidul a ajuns din nou până aproape de claviculă. S-a întors peste puțin timp și mi-a făcut o puncție, scoțându-mi o parte din lichid. Între timp, a început să mă doară urechea stângă, iar somnul pusese stăpânire pe mine. Sanitarul îmi lua temperatura zilnic, dimineața și seara, dar refuza să-mi spună cât am. Odată, stând cu ochii închiși, am observat că a venit sanitarul ca să vadă ce fac. L-am auzit pe Chivulescu spunându-i că tot spatele meu este o rană și întrebându-l dacă ar putea să mă panseze. M-a controlat și apoi mi-a pus un pansament pe șale și pe șira spinării. Într-o seară, după câteva zile, când Chivulescu fusese scos de Țurcanu pentru a scrie o declarație referitoare la niște ofițeri prizonieri din lagărele din Siberia (după cum mi-a spus el), eu am încercat să cobor singur din pat, pentru a

merge la tinetă, dar nu m-am putut ține pe picioare și am căzut pe ciment. Nu m-am mai putut ridica și am rămas așa până aproape de miezul nopții» când a fost adus în cameră Chivulescu. Văzându-mă jos, m-a ridicat împreună cu Țurcanu și m-au așezat în pat, de unde nu voi mai coborî fără a fi ajutat de cineva, până când voi rămâne singur în celulă. Tot atunci Chivulescu mi-a povestit că mi s-au făcut câteva injecții cu penicilină, rămase de la cineva care murise și că aceste injecții m-ar fi salvat, ajutând la localizarea puroiului de la picioare. Nu am putut afla numele celui care murise, însă în mod sigur era tot o victimă a reeducării.

Nu este exclus să fi fost Ion Pintilie, care a fost internat în urma mea. Este doar o prezumție. Cu tot consumul foarte mare de apă, urinam foarte puțin, pierdeam apa prin transpirație sau era reținută în corp, datorită deshidratării. îmi amintesc că în această perioadă a mai fost adus în celulă, în al treilea pat, Cornel Luca, ardelean mi se pare. Era un bun povestitor, străduindu-se mereu să pară un om vesel, deși se vedea că trecuse și el prin chinurile demascării. După câteva zile, a fost scos din infirmerie, în locul lui fiind adus Benone Milea, după

câte îmi amintesc, din Domnești sau dintr-un un sat din apropierea acestei comune din județul Muscel. Era timorat și părea sătul de viață. De la el am aflat câte ceva despre Arsenescu și Arnăuțoiu, dar căuta să evite aceste discuții. Fusesse anchetat și torturat la Securitatea din Pitești, apoi dat pe mâna lui Țurcanu, pentru a stoarce de la el tot ce nu reușiseră „organele”. De altfel, au mai fost asemenea cazuri, ceea ce dovedește că metodele folosite de Țurcanu erau mult mai eficiente decât ale Securității. Ar fi însă o mare greșeală dacă am crede că Securitatea era mai blândă decât Țurcanu. Nu! Securitatea era mai perfidă, mai sadică, mai lașă, deoarece se folosea de un bolnav mintal, stăpânit de un sadism care depășea orice imaginație, prin care căuta să-și atingă scopul, **autoritățile fugind totodată de o eventuală răspundere.**

Securitatea trebuie judecată după metodele folosite, după scopurile urmărite și nu după excepțiile întâlnite, care reprezentau cel mult 2-3% și care, mai târziu, au ajuns alături de noi în închisori sau au fost dați afară și trimiși „la munca de jos”. După aproximativ o săptămână, Benone Milea a fost scos din celulă și dus în mod sigur într-un nou infern.

Am putut să observ când își făcea bagajul, un om căzut în ghearele deznădejdiei și care își pierduse orice speranță. Din acel moment nu am mai auzit nimic despre el.

După scoaterea lui Chivulescu din infirmerie, dimineața am cerut să fiu lăsat să merg la WC-ul de pe sală, motivând că eu nu pot duce tineta afară și nici nu mă pot așeza și ridica de pe ea. Cererea mi-a fost aprobată, dar cu ușa deschisă. Am coborât, ținându-mă de pat, am ajuns la perete și, sprijinindu-mă de acesta, am ajuns la WC. Înainte de a mă ridica de pe WC, am încercat să-mi fac toaleta cu o bucată de cârpă. Aceasta, după folosire, am avut impresia că nu a căzut în WC și am căutat să o îndepărtez. Spre surprinderea mea, nu era cârpa, ci ceva moale și umed. Crezând că este poate un vierme intestinal, am încercat să-l îndepărtez. Trăgând de el, simțeam cum iese din mine ceva și-l aduceam printre picioare în față, ca să-l văd. Când am observat ce țin în mână, am înlemnit pentru moment, deoarece **îmi scoteam afară din mine intestinul**. Am rămas câteva clipe cu el în mână și neștiind ce să fac; apoi, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic deosebit, am început să-l împing cu

degetele din nou în anus. După ce nu a mai rămas nici un centimetru afară, m-am ridicat de pe colacul WC-ului și, sprijinindu-mă de perete, am ajuns din nou în celulă. M-am așezat pe pat cum am putut, stând acolo nemișcat până spre seară, fără să mai gândesc la ceva. Înainte de masa de seară, am fost trezit din acea stare de apatie, când s-a deschis ușa și a apărut un alt bolnav în locul lui Chivulescu. Era Mărculescu, absolvent al Facultății de Medicină din Cluj. Când m-a întrebat de ce nu-mi mănânc mâncarea, mi-am dat seama că, deși nu dormisem, nu știam când și cine mi-a adus-o. I-am oferit-o, dar nu știu ce a făcut cu ea. A venit masa de seară, a luat și mâncarea mea, aducând-b lângă pat, dar nu am mâncat. Doctorul Mărculescu a încercat să mă convingă că trebuie să mănânc, dar i-am spus că doresc să fac o pauză, povestindu-i întâmplarea de dimineață. M-a ascultat atent, apoi a început să râdă, probabil pentru a mă liniști și mi-a explicat că, din cauza slăbirii organismului, sfincterul anal nu se mai contractă obișnuit, dar că nu este nimic grav și că, pe măsură ce organismul se va reface, totul va intra în normal. Ulterior

avea să-mi spună cât îi era de frică să nu-mi fi perforat intestinul cu unghiile în momentul introducerii lui la loc. Cu timpul, durerile de la ureche deveneau aproape insuportabile. Ca tratament, primeam: calciu clorat, urotropină și salicilat (pastile). La picioare, puroiul începuse să se reducă, dar eu mă simțeam din ce în ce mai slăbit. Povestindu-i doctorului Mărculescu că nu pot mesteca mâncarea în gură, acesta m-a consultat cu atenție și mi-a spus că am o luxație a maxilarului, însoțită de o probabilă fractură și ca urmare a acestei luxații mă doare și urechea, de asemenea că, după părerea sa, voi face o otită medie sau internă. Spusele lui s-au dovedit întocmai. Cu acea luxație am rămas până în prezent, neputând nici acum să deschid gura normal. Noaptea deveneau aproape insuportabile, trebuind să stau mai mult în șezut, poziție în care suportam mai ușor durerile din ureche. Într-o noapte, puroiul a spart timpanul; simțeam cum se scurge puroiul pe gât, iar durerile deveniseră mai acceptabile. Supurația era extrem de abundentă. Mi se dădea dimineața un pachet de vată pentru pus tampoane la ureche, care abia îmi ajungea până la prânz. Până a doua zi trebuia să storc vata de

puroi, să o spăl și apoi să o folosesc din nou. Cum vata era udă și murdară, trebuia schimbată și spălată .mereu, iar acest lucru era foarte greu de făcut pentru mine. Dr. Mărculescu a observat că. batista îmi era plină de sânge, ceea ce l-a determinat să mă urmărească atent. A făcut rost de o sticlă goală de fosfarin, pe care mi-a dat-o cu puțină apă în ea, sfătuindu-mă să nu mai scuip în batistă, ci să folosesc sticla în acest scop. Mi-a mai spus să arăt doctorului sticla cu sputa hemoptoică. I-am urmat sfatul, așa cum mi-a fost recomandat. Dar starea sănătății părea să se înrăutățească mereu. Puterile, în loc să-mi crească, simțeam că mă părăsesc.

Într-o după amiază, pe la orele 16-17, sunt chemat de doctorul civil Ionescu la cabinetul medical, iar după ce mi face o consultație generală, îmi spune cu o oarecare bunăvoință ca, pe la orele 23, să fiu pregătit, cu bagajul făcut, căci voi fi trimis la spitalul închisorii Văcărești, unde voi putea fi tratat mai bine. Vestea m-a bucurat mult, dându-mi noi puteri. În sfârșit, mă vedeam scăpat, cel puțin pentru un timp, de Pitești. Revenind în cameră, mi-am pregătit bagajul și m-am așezat în pat, așteptând să fiu scos din celulă. Timpul trecea greu, iar eu eram

numai urechi pentru a auzi ce se întâmplă pe sală. După un timp de așteptare, am auzit deschizându-se niște uși și zgomot de pași pe sală. Sosise clipa mult așteptată. Ședeam cu mâinile pe puținul bagaj, gata să sar în picioare. Nu mai simțeam nici durerea, parcă nu eram nici așa de slăbit și mă credeam în stare să merg în picioare pe dubă chiar până la București. Ce putere, ce forță nebănuită mă cuprinsese la gândul că voi scăpa din această închisoare, unde domnea cea mai teribilă teroare pe care a născocit-o mintea omenească!

Dar minutele se scurgeau și, pe măsură ce timpul trecea, în sufletul meu apărea neliniștea, apoi teama și disperarea, întrebări chinuitoare îmi apăreau în minte: „De ce nu m-au scos? De ce m-au mințit? Ce mai au de gând să mai facă cu mine?”

Dacă în situații normale aceste întrebări par banale sau chiar ridicole, atunci și le pune un om prins în ghearele neputinței și ajuns în pragul disperării, al prăbușirii, când vedea că și ultima șansă de salvare era pierdută. Mă vedeam cu bagajul în mână, spre camera 3 subsol. Știam ce mă așteaptă acolo și frica parcă începuse să pună din nou stăpânire pe mine. Chinuit de aceste gânduri, care

pentru mine deveneau un adevărat coșmar, am auzit sunându-se deșteptarea. Nu după mult timp își făcu apariția sanitarul, ca să-mi aducă vată și să-mi ia temperatura.

L-am întrebat de ce nu am fost trimis și eu la Spitalul Văcărești, așa cum fusesem anunțat. Puțin încurcat de întrebarea pusă, mi-a răspuns că s-a considerat că nu aș fi putut rezista pe drum, în situația mea fiind netransportabil. Nu am crezut cele spuse, însă „netransportabil” mi-a rămas în minte, și mi-am pus mai târziu întrebarea: „oare sunt atât de bolnav”?

După masă am fost dus la infirmerie, pentru a fi pansat la picior și a mi se curăța urechea. În lipsa sanitarului, m-a pansat doctorul civil Ionescu, pe care l-am întrebat de ce nu m-a trimis la Văcărești. Mi-a răspuns, fără să se uite la mine: „Nu ți-a dat drumul domnul Țurcanu”. Acest criminal, Țurcanu, era și pentru medicul închisorii, nu numai pentru gardieni, „Domnul Țurcanu”.

De câtă putere dispunea în închisoare, puțini știau, dar deținuții erau convinși că asupra noastră avea puteri nelimitate. Am tăcut amândoi, până am fost trimis în celulă. Ajuns în cameră, m-am așezat pe pat, dar în

urechi parcă îmi rămăseseră cuvintele doctorului: „Nu ția dat voie domnul Țurcanu". Mai târziu, aveam să-mi dau seama că frica și groaza se manifestau direct proporțional cu agravarea bolii.

Mă gândeam că, probabil, acest ticălos, cu puteri nelimitate asupra noastră, investit de către slugile Moscovei, mai avea ceva cu mine. Ce mai știa sau ce mai aflase și de unde, erau întrebări la care nu găseam nici un răspuns.

A doua zi, pe lângă durerile provocate de otită, mi-au apărut altele noi. Nu am spus nimic până în jurul orei 12. Văzând că durerile persistă, i-am adus la cunoștință doctorului Mărculescu că mi-a apărut o umflătură după ureche și că simt dureri în acel loc. S-a sculat din pat și a venit să mă vadă. Mi-a spus că am un început de mastoidită și că trebuie să mă examineze imediat doctorul civil, sfătuindu-mă să bat în ușă. Fie din cauza demoralizării, fie că nu-mi dădeam seama de gravitatea situației, nu am coborât din pat.

Doctorul Mărculescu, văzând că nu mă mișc din pat, s-a sculat și a bătut el în ușă, spunând gardianului că este un caz grav, care trebuie văzut de medic. Norocul meu a

fost că doctorul civil era în acel moment în cabinetul medical și a acceptat să mă vadă. Când a constatat despre ce este vorba, a spus, parcă pentru a mă muștra: „Ce să mai fac cu tine?” și m-a trimis la celulă. Puțin mai târziu a venit sanitarul și mi-a făcut o injecție. Nu știam ce anume, dar doctorul Mărculescu mi-a spus că a fost o penicilină uleioasă.

După vreo 3-4 zile de tratament au dispărut și durerile și acea umflătură de după ureche.

Într-una din zilele următoare, gardianul a întrebat cine vrea să meargă la baie. M-am hotărât să mă duc și eu, deoarece nu mă mai spălasem de la dușul cu apă rece din WC-ul de la subsol și-mi dădeam seama că sunt foarte murdar și că probabil miroseam îngrozitor. Tot de atunci nu mă mai schimbam. Alături de celula în care eram eu, mai era o cameră, tot cu bolnavi. Am fost duși la baie împreună, sprijinindu-mă de perete, dar doi bolnavi din camera vecină, văzând că merg greu, m-au ajutat până am ajuns la subsol. Acolo, zărind gardianul, m-au lăsat să merg singur. Mergeam încet, sprijinindu-mă de perete, când văd că gardianul se apropie de mine, parcă speriat și

mă întrebă aproape în șoaptă: „Ce faci, măi Popa, mai trăiești?”.

Se uita la mine de parcă ar fi văzut un strigoi.

Era același gardian care fusese de serviciu în ziua când am ieșit din WC, ud și în pielea goală. La răspunsul meu că fac „bine”, l-am văzut cum mă privea, cutremurat parcă de ceea ce vedea. M-a surprins întrebarea lui și am înțeles că și în unii din acești oameni care ne păzeau mai rămăsese un strop de omenie. Abia după ce m-am dezbrăcat în baie, mi-a dat seama pentru prima dată de starea jalnică în care mă aflam, între piele și coaste nu mai exista nici o urmă de carne. Nu mai era aproape nici o deosebire între grosimea piciorului din regiunea femurului și cea a tibiei, iar genunchiul cu rotula sa părea o tumoare canceroasă crescută pe os. M-am îngrozit de ceea ce văzusem și am simțit pentru prima dată că încep să lăcrimez de mila mea, dar am intrat repede sub duș, spre a nu fi observat de ceilalți.

Întors de la baie, mai mult ud decât spălat, deoarece nimeni nu mă ajutase, de frică să nu fie pârât lui Țurcanu, asemenea fapte fiind considerate ca „ajutor legionar”, mi-am pus pe mine alte schimburi și am

adormit. Când m-am trezit din somn, mi-am amintit cum arătam la baie și am început să trăiesc realitatea așa cum era. Seara, se auzeau lovituri și vaiete prin apropiere. Știam că sunt torturați cei care nu voiau să scrie așa cum li se dieta de către Țurcanu.

Gândul că voi ajunge iarăși acolo începea din nou să pună stăpânire pe mine. Aveam coșmaruri tot mai dese și, pe cât de stranii, pe atât de înfiorătoare.

La început, prin vis, mi se părea că ceva imaterial pătrunde prin pereți și tavan, începe a prinde contur sub forma unei umbre, luând apoi înfățișarea unei femei monstru, cu sânul din dreapta cât un pumn, iar celălalt cât o căldare, cu părul tăiat scurt (ca Ana Pauker), cu o figură hidoasă și cu un zâmbet straniu; plutind prin aer se apropia cu mâinile spre mine, mă lua din pat și mă ducea cu ea.

Prin vis încep să mă apăr, să mă zbat și mă trezesc într-un țipăt îngrozitor, care se aude pe toată secția. Femeia monstru, nereușind să mă ia, dispăre treptat prin tavan la fel cum apăruse. Trezit dintr-un asemenea coșmar și aflat încă sub impresia îngrozitorului vis, fără să vrei îți pui întrebarea: „Oare când va fi sfârșitul?” Aud

pe cei din jur cum discută speriați, iar eu mă prefac că dorm, deoarece întrebările despre ce am visat mă tulbură mult, făcându-mă să re trăiesc coșmarul ; de aceea, niciodată nu am spus nimănui ce visam, îmi era parcă rușine de starea în care ajunseseam și pretextam că nu țin minte. Cu timpul, locul acestui monstru va fi luat de haite de câini sau lupi, care vor să mă sfâșie, visul sfârșindu-se cu același țipăt groaznic. Interesant este că femeia monstru mi-a apărut numai în timpul când am stat în camera mică, de unde auzeam țipetele, gemetele și vaietele celor bătuți de Țurcanu. A dispărut din vis după ce am fost mutat în camera mai mare, din care se auzea cântându-se „Internaționala" sau strigându-se lozinci comuniste, înlocuită cu haite de câini sau lupi.

Aceste coșmaruri, însoțite de țipete prin somn, nu vor dispărea nici peste 20 de ani.

Țurcanu mă amenința mereu că o să mă dezbrace el de aceste țipete, iar toate calmantele ce mi se dădeau de la infirmerie nu aveau nici un efect.

Într-o dimineață, suntem scoși toți bolnavii pe sală și dezbrăcați la pielea goală, ca să ni se facă percheziție. Era încă iarnă, frig, și noi eram ținuți pe sală în

picioarele goale, pentru percheziția care se făcea foarte încet. Ședeam desculți pe ciment, fără a ni se permite să luăm cel puțin o pereche de ciorapi. Frigul, frisoanele, făceau să-mi clănțane dinții în gură. La un moment dat, se aude mișcare pe sală, iar gardienii devin mai brutali, țipă și înjură spre a fi auziți. În această atmosferă, apare, mândru și încruntat, **generalul criminal Nicolski**, cu o privire plină de ură. Trece pe la fiecare, privindu-ne cu dispreț și răutate. Ajuns în dreptul meu, sanitarul, probabil pentru a demonstra că-și face datoria, începe să mă prezinte, spunând că am fost în stare foarte gravă, cu cangrenă la ambele picioare, apă la plămâni, otită și că acum sunt în afară de orice pericol, datorită tratamentului primit. Nu l-a mai lăsat să continue, replicându-i aproape într-un urlet că nu trebuia să strice medicamentele pe niște bandiți, fiindcă acestea aparțin clasei muncitoare și că singura favoare pe care o merităm noi este de a fi împușcați cinci la un glonț. Apoi, îndreptându-se spre mine și arătându-mă cu degetul, a spus: „Un glonț e prea scump pentru un bandit, ar trebui cinci la un glonț”.

Nicolski era un evreu din Tiraspol, instruit la Moscova și care avea obrăznicia de a da lecții de patriotism, așa cum făceau toate cozile de topor care s-au pus în slujba comunismului. Mi-a fost milă de sanitar, care în loc de laude, cum se aștepta, a primit o mustrare la care nu se gândise. În aceste vizite pe care le făceau lingușitorii Moscovei, nu se interesau de viața deținuților, ci doar umilirea și distrugerea condamnaților. Ținerea noastră dezbrăcați în frig, înjurăturile, insultele sau glumele stupide pe care le făceau, nu urmăreau decât umilirea și distrugerea personalității noastre. Ofițerii, dovedindu-și prostia, găseau un mijloc de distracție, punându-i pe gardieni să ne facă percheziție peste tot, chiar în anus, deși știau că nu vor găsi nimic. Coloneii Sepeanu sau Constantinescu, prin alte metode, urmăreau același scop. Când veneau ei, umblau din celulă în celulă, îmbrăcați civil și foarte eleganți, uitându-se cu dispreț la noi, căutând a lăsa impresia că ne privesc ca pe niște borfași. Nu vorbeau nimic, iar dacă un deținut încerca să spună ceva, întorceau spatele și plecau. Deși această comportare era aparent banală, disprețul și îngâmfarele lor ne iritau, ne simțeam umiliți, desconsiderați. Se creau

astfel condiții de nervozitate, pentru ca ani grei de pușcărie să-și spună cuvântul. Ne revolta faptul că aceste slugi, puse în slujba comunismului și a lui Stalin, nu urmăreau numai să ne distrugă, dar vroiau să murim umiliți.

La câteva zile după vizita lui Nicolski, am fost luat împreună cu Mărculescu și dus în camera mare a infirmeriei; în locul nostru au fost aduși alți bolnavi. În această cameră erau șase paturi, iar din cei găsiți acolo nu cunoșteam pe nimeni. Se vedea că erau aduși din camere în care se făcuse reeducarea: toți erau speriați și se suspectau unul pe altul. De altfel, eram și eu la fel ca ei, dar fiind mai bolnav, puteam să ascund mai ușor această stare. După câte îmi amintesc, în cameră erau următorii: Baruțea Liviu, Clipcea Neculai, Pop Romulus, Eneia Ghiuriță, dr. Mărculescu și subsemnatul. Din cauza durerilor din ureche, mă autoizolasem de restul bolnavilor, neparticipând la conversații. Majoritatea o făceau pe reeducații, urmărind în felul acesta să nu fie provocați la anumite discuții, în urma cărora ar fi putut avea neplăceri. La camera 4 din apropiere, în locul bățăilor, acum se auzea cântându-se „Internaționala” și

strigându-se lozinci comuniste. Scârba și teama îmi tulburau sufletul, aducându-mi aminte de camera 3 subsol. Dintre toți, eu eram cel mai bolnav. Aproape tot timpul, atât ziua cât și noaptea, stăteam în șezut, rezemat de perete, din cauza durerilor din ureche. După câteva zile, este adus în cameră al șaptelea bolnav. Fiind numai șase paturi în cameră, noul venit trebuia să stea cu altcineva. Întrucât eu rămâneam foarte puțin timp întins în pat, l-am luat cu mine. Am aflat că se numea Paul Limberea și era chiar din Pitești. Se plângea că se sufocă. Făcuse pneumotorax spontan în urma bățăilor și, din cauza lipsei de aer, gemea toată noaptea. Mă prefăceam că dorm și-l auzeam pe Nae Clipcea cum îi spunea: „Măi Paulică, nu mai geme atâta, că îl trezești pe Popicu, care este tare bolnav". Simțeam bunătatea din vorbele lui Clipcea, dar și aprecierile asupra stării sănătății mele. Paul Limberea a intrat, a doua zi de la venirea sa, în comă, iar seara a murit alături de mine. Printre cei aflați acolo, îmi amintesc că erau și mediciști, care discutau că, dacă s-ar încerca o scoatere treptată a aerului cu seringă, ar fi fost posibilă o salvare. Nu s-a făcut însă nimic pentru salvarea lui Paul Limberea.

Peste câteva zile apare un alt bolnav și tot al șaptelea în cameră. Acesta era Chirică Balanișcu, student la matematică la Universitatea din Cluj, originar din Pomârla-Dorohoi. A fost unul dintre cei mai buni studenți pe care i-au avut facultățile noastre de matematică. Mult apreciat și ajutat de profesorul timișorean Alici, a reușit să publice unele probleme de matematică în Apus. Acum era foarte bolnav. Ca formă de răzbunare pentru inteligența lui, a fost tot timpul bătut în cap, până a făcut meningită TBC. L-am luat și pe el în pat cu mine; ne cunoșteam încă din anul 1946. Când au plecat cei din cameră la WC, l-am întrebat dacă mă mai cunoaște. S-a uitat lung la mine fără a schița un gest. Știam că va muri și voiam să văd dacă are ceva de spus. Fie că nu m-a recunoscut, fie că i-a fost teamă să nu-i întind vreo cursă sau poate că nu mai era în stare să vorbească. În afară de acea privire adâncă, nu am mai observat nimic. Tot timpul cât a stat în cameră, nu a schițat nici un gest, nu a încercat să scoată un cuvânt. Deși toți eram convinși că zilele-i sunt numărate, eram deosebit de scârbit când vedeam că nici în ultimele clipe pe care le mai avea de trăit nu era lăsat în pace. Liviu

Baruțea, pentru atitudinea lui demnă din trecut, a fost zdrobit în bățai și mutilat sufletește. Acum fusese adus la infirmerie și, abia vorbind, spunea: „își merită soarta, căci îi plăcea să stea călare pe Ceahlău, cu un picior în Cluj și altul în Iași, înveninând sufletul studenților cu ură împotriva comunismului”.

Afirmația propriu-zisă nu îmi provoca dezgust, dar nu puteam să înțeleg dedublarea personalității acestor oameni, care cu numai câteva luni înainte îți impuneau respect și admirație, iar acum doar scârbă. Târziu îi voi înțelege și-mi voi da seama că nu am voie să-i judec, considerând că orice vorbă acuzatoare se transformă într-o piatră aruncată peste un trup însângerat.

Într-o după amiază i-au făcut o puncție în șira spinării, ca să-i ia lichidul pentru analiză. Noaptea a murit, tot în pat alături de mine. A doua zi dimineață, a venit doctorul, pregătit să-i facă o nouă puncție; spunea că cei de la laborator doresc să mai facă o nouă analiză, întrucât la prima găsiseră atât de mulți bacii i, cum nu mai întâlniseră vreodată.

Așa își găseau sfârșitul fiii acestui neam, în timp ce la camera 4 spital, gunoaie ca Țurcanu și slugile sale, cu

ciomegele în mâini, îi obligau pe ceilalți să ridice în slavă armata roșie, comunismul și pe toate cozile de topor puse în slujba bolșevismului rusesc.

Cu timpul urechea începuse să-mi supureze mai puțin, durerile mi s-au mai atenuat, lichidul de la plămâni s-a resorbit, iar rănilor de la picioare începeau să se închidă, începeam să capăt puteri, cu toate că tușea și sângele din spută persistau.

Cei din cameră încercau să mă atragă în diverse discuții, cu toate încercările mele de a nu participa.

Într-una din zile, când venise vorba despre poezie și fiecare își susținea poetul preferat, când m-au întrebat și pe mine, pentru a-mi da seama de atmosfera reală din cameră, le-am spus că cel mai mult îmi place Aron Cotruș, cu poezia „Patru Opincă”. Am încercat să recit câteva versuri din poezie:

PĂTRU OPINCĂ

Io, Patru Opincă,
țăran fără țarină,
plugar fără plug,
ciurdar fără-o vită,

îmi duc viața necăjită,
fără strâmbătăți și vicleșug
și bruşul de mucedă pită
mi-1 plătesc din belşug....
O vorbă a mea-i ca o mie....
Am slujit cu cinste ş-omenie
satului
și Împăratului....

Adevărul este că învățasem această poezie în închisoare și că opera lui o cunoșteam puțin. Știam că se află în Apus și că este interzis, dar vroiam să văd reacția lor. Nu mi-am dat seama cum, în mai puțin de o oră, a și apărut Țurcanu, care s-a repezit la mine, spunându-mi: „Cum e, măi banditule, cu Aron Cotruș? Dumnezeuul mă-tii de bandit, că te fărâm”. Stătea cu mâna ridicată asupra mea, gata să mă lovească. Mă așteptam la așa ceva, speram însă să nu mă bată în infirmerie și-mi pregătisem din timp replica. Luând o poziție de copil nevinovat, îi răspund: „Zău, domnule Țurcanu, nu am știut că și ăsta este bandit”. Cum am spus eu aceste vorbe de sub pătura sub care zăceam, mutra pe care am luat-o sau poate sticla

cu spută hemoptoică pe care o pusesem la vedere să-1 fi influențat, căci, uitându-se plin de ură la mine, a zis către ceilalți: „Lăsați-1 în pace, că-i naiv" și a plecat, aruncându-mi o înjurătură și amenințându-mă că ne vom mai întâlni și vom mai discuta noi peste puțin timp.

După această întâmplare, mi-am dat seama perfect de mediul în care trăiam și nu m-am mai angajat în nici un fel de discuție. Cum au ajuns spusele mele la Țurcanu, nu mi-am putut da seama, deoarece nu-mi amintesc să fi ieșit cineva din cameră. Nu știu dacă cel care l-a informat pe Țurcanu în legătură cu părerea mea asupra lui Cotruș era informator, a făcut-o din frică sau m-a considerat pe mine provocator. Efectul însă a fost că nimeni nu a mai încercat provocări, ca să vadă cum reacționează cei din jur.

Chiar atunci când cineva îl ridica în slavă pe Țurcanu sau elogia conducerea închisorii, mergând până acolo încât să justifice acțiunea de reeducare, căutând să o prezinte ca pe o mare favoare pe care ne-o face partidul ca să ne scoată din întunericul în care am fost ținuți până atunci, cred că nimeni nu-și dădea seama de scopul cu care se rosteau asemenea lucruri, cu excepția celui în

cauză. Teama, prăbușirea sufletească ce îl împingea spre lichelism sau poate dorința de autoizolare, lăsând impresia unei prăbușiri totale sau ce anume îi făceau să se comporte astfel? Nimeni nu și-a putut da seama, cred că mulți urmăreau ultima variantă, deoarece, prin această poziție umilitoare, aveau satisfacția de a nu face rău, fiindocoliți de cei din jur.

Reținerea mea mai departe în infirmerie se datora acelei spute hemoptice care mă va localiza perfect în categoria tuberculoșilor și care mă va salva de la trimiterea din nou în camerele de tortură. Pot fi recunoscător doctorului Ionescu și sanitarului, care nu m-au scos din infirmerie și nu m-au lăsat să ajung din nou pe mâinile reeducaților. Mediciniștii mă sfătuiau să caut să nu mă forțez când expectorez sau tușesc, pentru a nu-mi provoca hemoptizie.

În intimitatea mea, eram sigur că sputa hemoptică nu se datora unui proces de natură TBC și că sângele din spută era din cauza loviturilor primite în timpul bătăilor. Pe lângă faptul că nu aveam voie să spun că am fost bătut, nu aveam nici interesul să le spun că nu sunt

bolnav de TBC, deoarece aş fi fost scos din infirmerie şi trimis în camera de la subsol.

De aceea, din punctul meu de vedere, chiar dacă aş fi fost bolnav TBC, preferam o hemoptizie, indiferent de urmările ei, decât să ajung din nou la subsol. Mai târziu, voi vedea că nu am scăpat nici de această boală, cu care voi avea de luptat mulţi ani şi despre care voi vorbi mai încolo.

În această atmosferă s-au scurs şapte luni de zile în infirmerie, perioadă care m-a salvat de o' reîntoarcere la subsol, unde cred că nu aş fi putut rezista mult, prăbuşindu-mă şi eu ca toţi ceilalţi. Dacă am reuşit să trec prin reeducarea din Piteşti şi să ies cu conştiinţa împăcată că nu am făcut nici un rău nimănui, sunt convins că meritul nu-mi aparţine mie, ci faptului că Dumnezeu nu m-a părăsit şi poate datorită rugăciunilor, posturilor şi lacrimilor vărsate de mama. Dumnezeu s-a îndurat şi m-a învăţat ce să scriu în singura declaraţie dată, a înmuiat inima securistului care a venit să mă ancheteze, după care am fost scos din acel iad pământesc de la camera 3 subsol, unde m-aş fi comportat şi eu ca toţi ceilalţi sau aş fi avut soarta lui

Ion Pintilie. Ce s-ar fi întâmplat cu mine dacă nu l-aș fi avut în celulă pe Puiu Chivulescu sau pe doctorul Mărculescu ? Care ar fi fost soarta mea dacă nu rămâneau acele injecții de penicilină de la nefericitul care a murit, pentru a fi salvat eu cu ele? Astfel de întâmplări salvatoare pentru mine vor mai veni, eu neputând decât să-i mulțumesc lui Dumnezeu pentru grija purtată. Dacă fizic continuam să fiu distrus, moral însă Dumnezeu mă va ajuta să-mi revin cu timpul și să gândesc la ceea ce se mai poate face.

Așa se încheie pentru mine povestea celor doi ani de temniță în închisoarea din Pitești, ani plini de groază, dar și de învățăminte. Dacă pe unii vestea plecării din Pitești îi bucura, sperând că se va sfârși cu acest iad, conceput și aplicat de cei ce de bună voie s-au pus în slujba răului, pentru alții „drama Pitești” începe să ia proporții și mai mari. Teamă de a-și întâlni posibilele victime, ca urmare a declarațiilor date la Pitești, sau gândul că unde merg vor fi obligați să execute ordinele lui Țurcanu, le tulbura sufletul. Regretau că nu au fost lăsați acolo, în acel infern, de groaza de a nu mai fi părtași la asemenea orori. Deși mulți ar fi preferat moartea în locul prăbușirii, se

considerau vinovați de înfrângerea lor și nu mai aveau curajul de a suporta privirile celor ce i-ar fi compătimit sau mai ales ale acelor care nu i-ar fi înțeles. Acest lucru se va adeveri mai târziu, mai ales atunci când absolut toți cei ce au trecut prin Pitești vor fi acuzați că ar fi luat parte la torturarea altora. Cu regret trebuie să mărturisesc că această afirmație gravă a fost făcută de Virgil Ierunca în cartea sa „Fenomenul Pitești”, deși o consider a fi poate printre cele mai bine scrise, în ceea ce privește descrierea și analiza acestui fenomen al reeducării.

Din lipsă de informații suficiente, Virgil Ierunca scrie în cartea sa: „Nu există vreun deținut în timpul Fenomenului Pitești (în afară de cei care au murit sub tortură) care să nu fi săvârșit ceea ce i se cerea, altfel nu putea scăpa. Or, în faza ultimă a reeducării i se cerea să-și tortureze pe cel mai bun prieten”. Pentru a se putea înțelege greșeala făcută în această afirmație, mă voi folosi tot de Virgil Ierunca, atunci când spune că, din relatările lui D. Bacu, reiese că deținuții au fost împărțiți în patru categorii, a 4-a categorie fiind cea a deținuților cu condamnări între 10-25 de ani muncă silnică și care puteau avea o influență asupra celor din jur.

Este adevărat că din această categorie au fost luați o parte din cei care aveau influență asupra majorității și băgați la reeducare, în prima fază, unde au fost torturați săptămâni sau luni de zile, până când au acceptat reeducarea; apoi au fost ținuți sub aceeași teroare și, continuând a fi torturați zi și noapte, au fost puși să bată și ei la rândul lor, pentru a fi compromiși și a demoraliza pe cei în fața cărora apăreau în postura de reeducați. Dar lui D. Bacu și Virgil Ierunca le-a scăpat din vedere un fapt deosebit de important și anume că majoritatea celor din categoria a 4-a, respectiv munca silnică și temnița grea, precum și unii cu pedepse mai mici, sosiți mai târziu în Pitești, au fost băgați în reeducare în ultima serie și că aceștia nu au mai putut să tortureze, neavând pe cine. Nu pot susține că nu ar fi făcut-o dacă ar fi apărut o nouă serie de deținuți care să fie reeducați, dar nici nu pot să afirm că ar fi fost toți puși să facă acest lucru, mai ales că Țurcanu își formase echipa sa de bătăuși, care prezenta mai multă încredere. Se știe, de asemenea, că mulți au trecut prin reeducare de 2-4 ori sau chiar mai mult, datorită nesincerității sau pentru că nu băteau. Se poate presupune că, și printre cei care au

intrat în ultima serie, au existat asemenea deținuți. Voi arăta **cazul tânărului Paul Bandu**, frumos prezentat de **Ion Ioanid în „închisoarea noastră cea de toate zilele”, voi. II**. Am povestit și eu una din multele bătăi pe care le-a îndurat și pot spune că, până la plecarea mea din camera 3 subsol, acest băiat nu a lovit pe nimeni și nici nu am auzit să fi făcut așa ceva, mai ales că faza bătăilor se terminase; și totuși a trebuit să suporte această învinuire până la moarte, fără a se putea dezvinovăți.

Prin transferarea tuturor la Gherla și scoaterea la muncă a studenților, ultima serie a reeducaților a scăpat de cea mai îngrozitoare fază a reeducării, aceea de a-ți bate sau tortura prietenii care ar fi intrat în reeducare după tine, în aceeași cameră. Nu au scăpat însă de obligația de a da informații despre ce auzeau. Or, a da o informație, prin care se spunea că X sau Y așteaptă pe americani sau ceva asemănător, nu poate fi totuna cu torturarea altuia, chiar dacă ambele erau făcute sub influența torturii. Chiar în cazul celor trimiși în fabrică, nu li s-a cerut tuturor să dea informații; Țurcanu a încercat să-i compromită pe cei în care nu avea încredere deplină că s-au reeducat, dându-le ordin să se comporte

ca reeducați. Aceeași soartă o vor avea și cei care nu se prezentau cu note informative; Țurcanu pierzându-și din puterea avută și nemaiputând să-i tortureze, îi va trece în rândul reeducaților spre a-i compromite. Cu toate acestea, cei compromiși în fața celorlalți vor fi mulțumiți sufletește că nu sunt puși să facă rău la nimeni, iar atunci când situația le va permite vor începe să vorbească despre cele întâmplate, căutând să-și justifice comportarea de până atunci; nemaifiind puși în situația de a face rău, vor reuși să-și regăsească încetul cu încetul personalitatea ce le fusese distrusă. Dacă cei ce nu ar fi meritat această învinuire, chiar numai datorită norocului de a fi lăsați la urmă, vor ști să suporte și aceste acuzații, având ca sprijin moral propria lor conștiință, această acuzație adusă tuturor va deschide însă răni adânci în inimile copiilor, părinților sau rudelor lor. S-a observat la rude apropiate ale unor foști studenți deținuți care au trecut prin focul reeducării din Pitești tendința de a evita să spună că tatăl, fiul sau fratele lor era student în momentul arestării, pentru a nu auzi acuzația de tortionar. Fapt dureros, deoarece s-ar fi convenit poate mai

mult respect față de cei care au trecut prin iadul acestei feroase închisori.

Am încercat să evoc pe scurt doar câteva momente din timpul reeducării, care mi-au rămas mai bine în memorie. Pot încerca să justifice aceste orori prin găsirea unor țapi ispășitori ; cred însă că soarta acestora fusese hotărâtă dinainte de a începe reeducarea, deoarece era necesar să dispară toți cei care știau cum a fost pusă la cale oribila crimă, iar aceștia nu erau alții decât cei ce fuseseră instruiți în vederea scopului mârșav. Necesitatea formării lotului pentru Aiud va justifica nepunerea în libertate a lui Țurcanu, alungându-i din minte unele bănuieli, care l-ar fi făcut să-și dea seama că nu este decât o unealtă în mâinile lor, cu posibile urmări imprevizibile.

Nicolski era conștient, de asemenea, că o sistare bruscă a demascărilor ar fi putut avea reacții neprevăzute în rândul deținuților. Probabil teama de această reacție i-a determinat să-i împartă în două loturi pe cei ce urmau a fi judecați, al doilea lot având rolul de a menține teroarea în continuare, fiind transportat la Jilava abia după calmarea spiritelor.

Așa se explică continuarea bătăilor și a torturilor la Gherla, cu atât mai mult cu cât noi victime în plus nu mai aveau nici o importanță pentru cei ce au condus din umbră cumplita reeducare.

Lui Țurcanu i-au fost încredințate unele atribuții în conducerea închisorii, puterea rămânând în mâinile unui ofițer politic, care îl va folosi așa cum îi vor dicta interesele. Livinski și Popa Țanu vor continua torturile în camera 99, sub supravegherea mai mult formală a lui Țurcanu; toate crimele care se săvârșeau acolo se datorau colaborării strânse dintre ofițerii politici Avădanei și Sucigan și cuplul Popa Țanu -Livinski. Țurcanu, simțindu-se amenințat că-și va pierde puterea, va căuta să-și pună oamenii lui în toate posturile de răspundere și va înființa un centru de colectare a informațiilor la parterul închisorii, condus de Gh. Calciu, urmând să diminueze importanța lui Popa Țanu și chiar să-i controleze activitatea.

Încă de la început, pentru menținerea terorii printre studenții veniți de la Pitești, va izola pe unii dintre ei, din cei considerați a nu fi fost încă reeducați, în câteva

celule, spre a începe o nouă reeducare, sperând să se impună în fața administrației.

În una din aceste celule am fost izolat și eu un timp, împreună cu Voicu Andriescu, Victor Dinescu, Dr. Mărculescu și se pare Adrian Băcilă, fiind aduși în mijlocul nostru și doi oameni de încredere ai lui Țurcanu, Dan Dumitrescu și C, Păvăloaie.

Voi afla mai târziu că în celula vecină se află C. Opreșan, împreună cu alții.

O dată cu desființarea izolării și scoaterea tuturor la muncă, Țurcanu și-a dat seama că puterea lui s-a micșorat și nu a mai avut curajul să bată (fiindu-i probabil interzis), așa cum făcuse la venirea în Gherla, când Rodaș a fost groaznic torturat și apoi purtat prin camere pentru că avusese curajul să vorbească despre cele petrecute la Pitești.

Prin punerea în lanțuri a lui Țurcanu și trimiterea lui din Gherla la Jilava și apoi la M.A.I., la începutul verii anului 1952, teroarea își pierde din intensitate; după plecarea celui de al doilea lot, în frunte cu Juberian, teama începe să dispară din sufletul celor ce trecuseră prin reeducarea de la Pitești sau Gherla, iar fostele

victime vor începe să vorbească despre cele îndurate, văzute sau auzite.

GHERLA

Pe la jumătatea lunii august 1951 am fost anunțați să ne facem bagajul. Fiecare ne întrebam unde vom fi duși, dar încercam să ne ascundem teama că am putea fi trimiși din nou în camera unde au loc demascări. Căutam să ne ascundem frica, spre a lăsa impresia că nu mai avem nimic ascuns în noi, și, cu sau fără voia noastră, trebuia să ne recunoaștem învinși. După ce am ieșit pe sală și am văzut că toată lumea a fost scoasă din celule și că ni s-au adus bagajele personale de la magazie, mi-am dat seama că acest iad, numit Pitești, ia sfârșit; dar viitorul nu-mi apărea deloc mai luminos. Fiecare își făcea de lucru cu bagajul primit, nedorind să fie văzut sau să-i vadă pe cei din jur. Nu-mi amintesc să fi cunoscut pe cineva din secția respectivă, dar nici nu doream acest lucru. Plecasem din camera 3 subsol în timp ce teroarea atinsese limita maximă. Eram cutremurat încă de ceea ce se întâmpla acolo și nu-mi puteam imagina ce mutații bruște s-au produs în sufletul

celor rămași în urma mea, schimbări pe care am putut să le constat asupra tuturor celor veniți în infirmerie după mine.

Nu-mi amintesc dacă ni s-a făcut sau nu percheziție, rețin însă că, după ce ne-am luat bagajele în spate, am pornit pe câmp, pe lângă grădina pușcăriei, spre calea ferată, unde ne aștepta un tren, evitând orașul. Mergeam înconjurați de soldați și milițieni înarmați, iar Țurcanu se plimba nestingherit printre ei, supraveghindu-ne să nu facem vreun semn către oamenii de pe câmp, care căutau să lase impresia că își văd de munca lor pe ogoare.

Cu toate acestea, unii încercau să ne privească pe furiș. Nu doream acest lucru, întrucât nu puteam uita cum, cu puțin timp înainte, azeam din infirmerie grupuri de manifestanți, aduși să strige în preajma închisorii: „Cei ce zac în închisori, aceia sunt trădători, moarte lor, moarte lor!”

Eram convins că mulți auziseră de ceea ce se petrecea în închisoare și mă durea atât compătimirea lor, cât mai ales gândul că puteam fi acuzați de cele întâmplate.

Când m-am văzut urcat în vagonul dubă, aveam senzația că am scăpat dintr-un coșmar. Nu-mi amintesc să fi vorbit cu cineva până la Gherla; nu am încercat să provoc vreo discuție, dar nici nu am fost provocat. Ce se petrecea în jurul meu mă depășea. Mă aflam în mijlocul a două categorii de oameni, cu un comportament total diferit. O categorie mai numeroasă era mai tăcută, mai îngândurată și, pentru a se retrage din hărmălaia care domnea în vagon, oamenii se prefăceau că sunt furați de un somn greu și îndelung. Ceilalți vroiau să pară cât mai veseli, încercând să arate că sunt dornici să facă ceva pentru a dovedi că nu mai simt povara educației din trecut, căutând să-și manifeste astfel recunoștința față de Țurcanu și de partidul comunist pentru sprijinul dat ca să devină oameni noi. Voi constata, mai târziu, că mulți dintre ei se comportau contrar voinței lor, deoarece în tabăra celor tăcuți erau oameni care primiseră ordin de la Țurcanu să se comporte astfel, iar tabăra cealaltă era formată din cei care o făceau pe reeducații, preferând, să apară ca oameni slabi și reeducați, să fie catalogați ca informatori, numai să nu fie puși în situația de a face rău cuiva.

Ajunși la penitenciarul din Gherla, am fost primiți de câțiva reeducați ce trecuseră prin Pitești, în frunte cu Popa Alexandru (Țanu) și Livinski M., care de la început au căutat să lase impresia că în această închisoare ei sunt stăpâni, iar noi va trebui să ne subordonăm lor. Pe Livinski îl cunoșteam de mulți ani, iar privirile lui parcă îmi străpungeau inima.

Din partea administrației am fost primiți de către directorul Gheorghiu și ofițerul politic Avădanei, care l-au luat pe Țurcanu din mijlocul nostru, plecând cu el spre birourile închisorii. După aproximativ o oră reapăru Țurcanu, care începu repartizarea noastră în camere, după criterii numai de el cunoscute. Am fost băgați în mai multe încăperi mari de la etajul III, eu fiind, după câte îmi amintesc, repartizat la 85 sau 86, încăpere opusă camerei 99, împreună cu alți circa 40-50 de oameni; acolo am stat câteva zile. Abia aici am început să-mi dau seama de consecințele catastrofale ale reeducării. A fost numit un comitet de cameră de către Țurcanu, cu aceleași puteri nelimitate asupra celorlalți. Cei gălăgioși din duba-vagon continuau să joace rolul de reeducați, în timp ce cei tăcuți trebuiau să o facă pe „bandiții”, cum li se

spunea celor ce aveau o comportare demnă. Acest joc mârșav, însă specific în Europa doar poporului rus bolșevizat, m-a alarmat, obligându-mă la prudență.

Unii au fost scoși la muncă din primele zile și au venit îmbrăcați cu salopete noi „maro”, ceea ce demonstrează că au fost puși în funcții de conducere în fabrică, în timp ce alții, în special așa-zișii bandiți, au primit haine vărgate.

Seara, când veneau de la lucru, toți trebuia să se prezinte în fața comitetului, unde erau obligați să raporteze tot ce au auzit sau văzut în timpul zilei. Unora li s-au dat creioane și hârtie pentru a scrie cele povestite, care sunt date mai departe lui Țurcanu. Dar cele mai valoroase informații veneau de obicei de la turnătorii vechi ai administrației, întrucât nu se cunoșteau între ei. Datorită terorii care-i stăpânea, aproape nimeni nu se lăsa chemat să dea raportul despre ceea ce a auzit și încă nu puteam să înțeleg ce s-a întâmplat în urma mea de s-a ajuns la un asemenea comportament. Îi văzusem cum suportau chinurile, umilințele, chiar lovind pe alții atunci când li se cerea, dar întâlnisem încă puține cazuri de oameni care să facă rău din proprie inițiativă. Acum îmi

dădeam seama că, oricât de grele mi s-au părut zilele în care fusesem doborât de boală, au fost incomparabil mai ușoare decât cele petrecute cu cei care trăiau sub teroarea reeducării. Boala îmi fusese de un real folos, ajutându-mă să scap de acea perioadă îngrozitoare, denumită „autodemascare” sau de așa-zisa „demascare internă”, care a reușit să distrugă orice urmă de demnitate din sufletul tuturor. Sub motivul că sunt bolnav de TBC, stăteam izolat, străduindu-mă să tușesc cât mai mult, sperând ca în felul acesta să fiu ocolit și lăsat în pace.

Spre deosebire de celelalte închisori prin care am trecut, condițiile de viață din Gherla erau mai bune. Camerele erau destul de luminoase, se dormea pe priciuri mari de lemn, pe care erau puse rogojini, iar ca o noutate pentru noi era că aveam WC-ul în cameră. Am renunțat să mai caut explicații la ceea ce vedeam, ședeam pe prici cu un prosop pe față, pus în așa fel încât să pot urmări ce se petrece în cameră și încercând să-mi imaginez cum trebuie să arate „omul nou”, de care vorbea Țurcanu mereu.

Auzeam că unii erau înjurați și amenințați pentru că nu-și dădeau silința să aducă informații din fabrică sau

alții erau alungați fiindcă aduceau informații fără nici o valoare. Cu timpul îmi voi da seama că amenințările făcute nu aveau numai rolul de a-l speria pe cel în cauză, ci erau făcute în așa mod, încât să fie auzite și de cei din jur, pentru a mări teroarea în sufletul auditorilor. Cu fiecare zi ce se scurgea, numărul celor rămași în cameră, nefiind scoși la lucru, se micșora, neputându-mi da seama de ceea ce se întâmplă. După câteva zile, cam între orele 9-10 dimineața, am asistat la aducerea în cameră a lui Rodaș de către Țurcanu. Avea pus pe cap un sac, iar când a fost descoperit pentru a fi văzut, ne-a apărut în față o figură tumefiată, plină de sânge, care parcă nu mai avea nici o asemănare cu figura de odinioară a lui Rodaș. După ce ne-a spus să-l privim bine cu toții, lăsând timp suficient pentru aceasta, a zis: „Rodaș a vorbit! Al doilea nu va mai putea fi văzut, pentru că nu va mai trăi! Eu am peste tot urechi!”

Scena cred că a reușit să ne îngrozească pe toți cei de față și probabil a avut acel efect scontat, de Țurcanu, de a menține și chiar a amplifica groaza în toți cei ce trecuseră prin Pitești. Ceea ce ne îngrijora cel mai mult nu era starea jalnică în care l-am văzut pe Rodaș; mai

văzusem cu toții asemenea scene, dar ceea ce ne înspăimânta era faptul că nu mai puteam să avem încredere în nimeni. Această scenă confirma din plin că și la Gherla s-au petrecut aceleași crime ca și la Pitești și că trebuia să ne punem lacăt la gură, cel puțin până vom reuși să ne dăm seama de situația reală de aici, din Gherla. Majoritatea celor din cameră fuseseră scoși la lucru, iar eu încercam pe cât posibil să stau izolat, urmărind ce se petrece în cameră, sau privind pe geam în curtea fabricii, sperând să văd ceva cunoscuți, și-mi făceam tot felul de planuri cum să mă comport și ce să fac la o eventuală întâlnire, pe care în acele momente nu o doream. Din nenorocire, mulți dintre cei pe care i-am recunoscut erau îmbrăcați în salopete maro, ceea ce îmi spunea că au trecut prin reeducare sau sunt în slujba administrației.

Îmi dădeam seama că poate greșesc, dar frica mă făcea să văd toate în negru. După câteva zile, se fac din nou mutări și sunt repartizat într-o altă cameră. De data aceasta, în afară de studenții veniți de la Pitești, au mai fost aduși în cameră și doi bătrâni. Dacă nu mă înșeală memoria, unul era un fost moșier, Ionescu, din

apropierea Buzăului, al doilea era un vechi conducător sindicalist, care cred că făcea parte din același lot cu Flueraș și se numea Neculai Predescu.

Ambii erau oameni liniștiți, încercând să stea cât mai retrași. Cu Predescu am vorbit ceva mai mult, dar despre amândoi am rămas cu impresii frumoase. Seara, cei ce doreau să câștige încrederea lui Țurcanu i-au înconjurat, provocându-i la tot felul de discuții, în speranța că vor putea să obțină ceva de la ei, cu care să se prezinte la Țurcanu, spre a se achita de sarcinile pe care le primiseră.

Înainte de a fi amestecați cu ceilalți deținuți, studenții au fost împărțiți în două categorii. Prima categorie era cea formată din „băieții buni”, între care erau ascunși cei mai periculoși informatori; al doilea grup, era cel alcătuit din „oameni periculoși”, care trebuiau să fie compromiși în fața mulțimii, întrucât trebuiau să se comporte în chip de reeducați. „Băieții buni” erau cei se ce bucurau de încrederea lui Țurcanu și trebuiau să joace rolul oamenilor de atitudine, pentru a putea să se infiltreze în grupurile celor cu comportare demnă, care continuau să condamne comunismul sau se arătau ostili regimului. Ca

urmare a amestecului studenților cu ceilalți deținuți, comitetele de cameră au fost desființate, iar toate informațiile colectate de către informatori erau trimise lui Țurcanu și apoi ofițerului politic, prin biroul de colectare a informațiilor de la parterul închisorii, condus de Gh. Calciu.

Informatorii lui Țurcanu, pentru a câștiga încrederea celor ce nu făcuseră cunoștință cu diabolica reeducare din Pitești și Gherla, căutau să discrediteze pe cei ce aveau sarcina să se comporte ca niște reeducați, urmărindu-se totodată și compromiterea lor totală, deoarece mulți se bucurau în trecut de un respect deosebit. Grupul reeducaților avea și rolul de a atrage de partea lor pe cei mai slabi, încercând să-i determine să facă jocul administrației. Aici au mai fost trecuți și cei ce trebuiau să fie compromiși, scontându-se pe demoralizarea oamenilor și apariția îndoielii, a neîncrederii și confuziei în mijlocul mulțimii. Tot aici vor fi trecuți și cei ce nu se bucurau de încrederea lui Țurcanu, precum și toți cei ce nu dădeau satisfacție în prima categorie, neprezentându-se cu informații culese din fabrică. Numărul celor ce nu fusesem scoși la muncă

se reducea tot mai mult, iar noi, cei rămași în cameră, începeam să ne punem tot felul de întrebări privind soarta noastră. După un timp, îmi amintesc că mai rămăsesem în cameră 5-6 persoane care nu fuseserăm scoși la lucru. Într-o dimineață, au venit Țurcanu și Livinski și ne-au spus să ne facem bagajul.

Nu-mi amintesc ce s-a întâmplat cu toți, știu doar că eu am fost dus în celula nr.94, împreună cu dr. Mărculescu, Victor Dinescu, Voicu Andriescu, Adrian Băcilă, C.Păvăloaie, Dan Dumitrescu, unii dintre ei fiind aduși din alte camere. Prezența lui C. Păvăloaie, pe care nu-l mai întâlnisem din camera 3 subsol de la Pitești, m-a făcut să-mi dau seama că se urmărește o continuare a reeducării de la Pitești. Dintre toți, cea mai mare încredere îmi inspira Dan Dumitrescu, deoarece nu cunoșteam nimic despre comportamentul lui din timpul demascărilor. Am avut mare noroc că nu s-a ivit un prilej favorabil de a sta de vorbă cu el, fiindcă aş fi plătit scump această greșeală.

Mai târziu, aveam să aflu de la C. Oprișan că se afla și el, împreună cu alții, într-o celulă vecină,

confirmându-mi și el intențiile lui Țurcanu de a continua și la Gherla opera începută la Pitești.

Atmosfera din celulă era destul de încărcată, putând fi caracterizată printr-o tăcere aproape totală. Nu-mi amintesc, în timpul cât am stat în această celulă, ca cineva să fi încercat să provoace discuții mai importante, iar cu C. Păvăloaie nu am discutat nimic. Spre deosebire de camera 3 subsol de la Pitești, unde acesta a căutat tot timpul să-mi câștige încrederea prin evocarea amintirilor ce ne legau, de data aceasta căuta mereu să mă evite, ca și cum s-ar fi simțit vinovat de ceea ce făcuse; numai el știa ce se petrece în sufletul lui, numai el știa și cred că trăia o mare tragedie sufletească.

Nu mai știu cât a durat această izolare, în orice caz mai puțin de o lună, când a venit din nou Țurcanu și, spre surprinderea noastră, ne-a anunțat că vom fi și noi scoși la lucru în fabrică, dar că va trebui să ne ținem gura acolo unde vom ajunge. Luându-ne apoi pe câte unul, ne-a repartizat în diverse camere, unde am fost conduși chiar de Țurcanu, timp în care a avut grijă să ne atragă atenția asupra tăcerii în legătură cu demascările, aducându-ne aminte ce s-a întâmplat cu Rodaș. Înainte

de a fi băgat în noua cameră, mi-a spus să mă împrietenesc cu oamenii din fabrică, să caut să aflu de la ei tot ceea ce interesează administrația și în mod special Securitatea, urmând ca la întoarcerea în cameră, după terminarea lucrului, să-i aduc la cunoștință prin șeful de cameră. Cu toate că cele spuse de Țurcanu au reușit să mă tulbure sufletește, îmi dădeam seama că timpul se scurgea în defavoarea lui și că trebuie să mă gândesc bine la ceea ce am de făcut.

Scos în fabrică, primul lucru a fost să mă interesez dacă se află cineva arestat din cei ocoliți în timpul arestărilor. Neaflând nimic din cele ce mă îngrijorau, mi-am recăpătat liniștea. Seara, eram întrebat în mod discret dacă am ceva de raportat despre ce am auzit sau văzut în fabrică.

Îmi lipsea curajul să le spun că nu le voi da nici o informație; le spuneam că nu am reușit să aflu nimic, întrucât parcă mă simt ocolit de cei din jur. Căutând să las să se scurgă timpul, le promiteam că voi depune strădanie și le spuneam să aibă răbdare, că nu-i voi dezamăgi. Am fost lăsat în pace câteva zile și apoi din nou m-au întrebat dacă am ceva de raportat.

Le-am răspuns că am observat pe câțiva că discută, dar nu am reușit să mă apropiu de ei și că voi încerca să le câștig încrederea. M-au înjurat, spunându-mi amenințător să dispar din fața lor. Tot ce le spuneam eu erau numai închipuiri, cu care căutam să trag de timp, în speranța că voi fi lăsat în pace. Nu m-am înșelat, deoarece au renunțat să-și mai piardă vremea cu mine. În acel timp lucram la tâmplărie, la o secție unde se făceau, comandate de ruși, cutii pentru mine de câmp. Norma era de 120 cutii, iar eu nu puteam să fac decât jumătate din normă, din care cauză nu mă puteam bucura de cele 200 g de pâine ce se dădeau în plus și nici de mâncarea ceva mai bună acordată celor ce-și făceau norma. Cu sănătatea o duceam mai bine, iar faptul că scăpasem de atmosfera încărcată din celulă mă făcea să uit de pușcărie până seara. Îmi amintesc că lucram la un loc cu unul din frații Brânzaru din Soveja-Vrancea. El reușea să-și facă norma, primind mâncare de producție, pentru care îl invidiam. După câteva zile a fost mutat în schimbul II și mă întâlneam cu el numai dimineața și seara, când îmi spunea că își face norma în fiecare zi. Urmărind cum lucrează cei ce-și făceau norma, am observat că pe cei

mai mulți nu-i interesa calitatea lucrului, ci numai cantitatea, pentru a-și câștiga bucățica de pâine. Am început să fac și eu la fel, dar tot nu reușeam să fac mai mult de 90 de bucăți. într-o noapte, nemaivând materiale pentru a-mi continua lucrul, m-am dus să văd dacă la locurile de muncă unde erau cei din schimbul de zi nu au mai rămas ceva materiale. Căutând printre deșeuri ceva materiale ce ar mai putea fi folosite, am găsit ascunse 30-40 de cutii gata confecționate. Abia atunci am înțeles cum își făcea norma Brânzaru și am hotărât să procedez și eu la fel. Spre ziuă, când am crezut că nu mă mai vede nimeni, am luat rezerva de cutii a lui Brânzaru și am pus-o lângă ale mele, pentru a fi numărate de către normator; astfel am reușit să câștig și eu pentru prima dată cele 200 g de pâine. După ce a plecat normatorul, am pus deoparte cutiile lui Brânzaru, iar pe ale mele le-am dus la magazie, unde nu se mai numărau.

Când toată lumea era ocupată cu curățenia în vederea încetării lucrului, am dus repede cutiile lui Brânzaru la locul lor, rămânând satisfăcut de isprava mea. Parcă mă răzbunam pe Țurcanu prin această înșelăciune, deoarece,

cu timpul, ca urmare a celor ce se petreceau sub ochii mei, îmi reapăruse în suflet dorința de împotrivire la tot ceea ce voia să facă Țurcanu, ajungând până acolo încât chiar o îmbunătățire venită din partea sa, dacă aș fi putut să o împiedic, aș fi făcut-o, întrucât eram convins că urmărește prin aceasta un anumit scop. Dar singurul lucru pe care-l puteam face era doar să-l mint și să-l înșel. Deși acest fapt era fără importanță, totuși asemenea gânduri îmi dădeau curaj, ajutându-mă să suport teroarea, iar atunci când am reușit să-l înșel la realizarea normei, am trăit bucuria și satisfacția că l-am păcălit. Îl consideram pe Țurcanu ca făcând parte din norma sau calitatea lucrului ce trebuia făcut, încât parcă, prin nerealizarea acestora, mă răzbunam pe el. Nu-mi dădeam seama atunci, dar ura cultivată de el și încercarea de a o impune prin teroare victimelor reeducării, împotriva tuturor celor ce se împotriveau lui, începea să se întoarcă ca un bumerang împotriva sa, astfel încât eram în stare să fac orice nu i-ar fi plăcut, bineînțeles fără să știe nimeni altcineva; nu aveam însă curajul de a împărți cu nimeni nici frica, nici satisfacțiile. Văzusem că exagerarea cu tușea sau cu sângele din spută dăduse rezultatele

scontate, iar acum reușeam să alung din suflet mitul invulnerabilității lui Țurcanu. Acest lucru l-am repetat de mai multe ori și încercam să-mi fac cu încetul o rezervă a mea proprie. Important era că începea să dispară frica din mine. Într-o dimineață, după ce dusesem cutiile lui Brânzaru la locul lor, puțin înainte de venirea schimbului, îl văd pe Țurcanu cum vine grăbit spre mine și mă întrebă plin de ură: „Unde sunt, banditule, cutiile de la masa lui Brânzaru?” Pentru un moment am rămas descumpănit de această întrebare neașteptată, apoi am răspuns: „Domnule Țurcanu, acelea sunt făcute după predarea lucrului la magazie”.

Știam că mă întrebuse altceva, dar numai răspunsul acesta mi-a venit în minte în acel moment. „Banditule, eu nu te întreb când au fost făcute, ci unde sunt?” între timp începusem să-mi revin, devenind oarecum mai stăpân pe mine. „Sunt în rumeguș, veniți să le vedeți” și am pornit spre locul unde erau ascunse, căutând să scap de privirea lui. Îl simțeam în spatele meu cum mă urmărește, dar căutam să-mi ascund teama. Ajungând la locul cu pricina, am dat rumegușul la o parte, spunând ca pentru mine: „Le ascunde probabil pentru a nu le lua

cineva". De data aceasta părea el blocat, neștiind ce să mai spună. M-a privit lung și, fără a mai zice ceva, a plecat. A așteptat sosirea schimbului următor și, probabil întrebându-l pe Brânzaru de cutiile din rumeguș și câte au fost și primind un răspuns asemănător, nu m-a mai întrebat nimic. Presupun că unul dintre informatorii lui m-a văzut când am luat cutiile de unde erau ascunse, dar nu m-a zărit și când le-am dus înapoi, iar Țurcanu, fiind obișnuit cu informații mincinoase, nu a putut să-și dea seama de partea cui este adevărul.

După această întâmplare s-a terminat cu cele 200 g de pâine și cu mâncarea de producție, fiind mutat la un atelier de montat cârlige de rufe, apoi la cel de perii din pir. Pentru mine, lucrul aici era mai ușor, dar norma era de asemenea greu de realizat. Marele dezavantaj acum era că nu mai aveam independență, întrucât fiecare operație necesară la confecționarea unei perii era făcută de altcineva, iar absența unui muncitor stopa întregul flux tehnologic. Fiind legat de locul de muncă, nu mai puteam vorbi cu cine aș fi dorit și puteam fi foarte ușor supravegheat. Dar, pe lângă dezavantajele menționate, aveam și avantajul că, în cazul că mi-ar fi cerut să le

spun ce am auzit în fabrică, puteam să le răspund că nu mă pot ocupa de așa ceva, invocând motivul că nu pot părăsi locul de muncă, ceea ce a făcut ca, încetul cu încetul, să scap de acest coșmar și să reușesc să trec prin Gherla fără să le dau absolut nici o informație. Unii dintre cei care nu-și făceau norma, pe lângă faptul că nu li se dădea mâncarea de producție și cele 200 g de pâine, erau băgați la „neagra”.

Acest lucru mi s-a întâmplat și mie de nenumărate ori. Adevărul este că prin trimiterea la „neagra” se încercau presiuni asupra noastră pentru a ne demoraliza și spre a putea fi manevrați după cum ar fi dorit ei. „Neagra” era un grup de celule la parter, fără geamuri, având o singură gaură în perete deasupra ușii de forma unui dreptunghi, cu laturile de aproximativ 20/30 cm, pe unde se făcea aerisirea, dacă nu era astupată. Pe jos era ciment, iar în interior nici un fel de mobilier. Iarna erau aruncați câte 1-2 oameni într-o celulă, dezbrăcați, numai în cămașă, izmene și o pereche de ciorapi. Caloriferele nu funcționau, iar cei pedepsiți stăteau opt ore la „neagra”, opt ore în cameră și opt ore la lucru, primind jumătate din mâncarea ce li se cuvenea. Când se lucra în două

schimburi, 12 ore se lucra, 12 se stătea la „neagra”. Din cauza frigului, a cimentului rece, tot timpul trebuia să te miști prin celulă, iar când aveam norocul să fim câte doi, ne făceam masaj pe spate unul altuia, pentru a ne mai încălzi. În schimb, vara, în aceeași celulă, erau băgați câte 20-30 de oameni, fiind îndesați uneori în interior cu cizmele, pentru a încăpea mai mulți. Îmi amintesc cum odată, probabil din greșeală, în „neagra” din dreptul bucătăriei, vizavi de baie, au fost băgați la un loc cu politici și doi deținuți de drept comun, care, încercând să fumeze, nu au reușit să-și aprindă țigările, întrucât chibriturile se stingeau din lipsa de oxigen. Au început să bată în ușă, să-i scoată dintre politici, deoarece ei sunt de drept comun.

În cele din urmă a venit ofițerul de serviciu și i-a scos dintre noi. Nimerindu-mă în apropierea lor, a doua zi am găsit pe mine un păduche, luat cred de la ei, pentru că la politici nu exista așa ceva.

Pedeapsa cu carcera era mult mai grea. Cei care lucrau erau ținuți 16 ore la carceră și 8 ore trebuiau să lucreze, până își ispășeau pedeapsa. În acest timp li se dădea o jumătate de porție de mâncare o dată la 2-3 zile,

după cum era pedeapsa. Cei ce nu lucrau erau ținuti în carceră tot timpul, până la expirarea pedepsei.

De la venirea lui Goiciu ca director al închisorii și a lui Al. Drăghici în fruntea Ministerului de Interne, pedepsele cu carcera au fost sporite între 5-15 zile, iar carcerile au fost astfel construite în așa fel, încât cel din interior aproape că nu se putea mișca. îmi amintesc de Mihai Iliescu, muncitor din București, care având o funcție în cadrul atelierului mecanic, dar neacceptând să colaboreze cu administrația, era abonat la una din carcere și niciodată nu primea o pedeapsă mai mică de 10 zile. Și totuși nu a acceptat nici un compromis, iar asemenea lui mai erau destul de mulți. Unii, nemaiputând să stea nemișcați în carceră, începeau să se miște câte puțin, până reușeau să se răstoarne cu tot cu carceră pe ciment, trezind din somn tot celularul. Până ce veneau gardienii pentru a-i scoate din carceră, stăteau și ei câteva minute relaxați. In ceea ce mă privește, nu am fost băgat la carceră niciodată, probabil știindu-mă bolnav.

În perioada când se mai făceau presiuni asupra mea pentru a da informații, am avut norocul să stau în cameră cu Andrei Lazăr, student la Politehnica din București,

trecut și el prin demascări. Deși nu discutam nimic despre Pitești și despre reeducare, totuși sufletește ne înțelegeam perfect. Dormeam alături, reușind să rămânem cât mai izolați de cei ce o făceau pe reeducații și parcă nu mă mai simțeam singur. Seara, de obicei eu ajungeam înaintea lui în dormitor, iar când venea el, în loc de „bună seara” parcă și acum îl aud cum spunea: „Și-a murit iubirea noastră,/ Floare-albastră floare-albastră” Felul cum spunea el aceste versuri aveau parcă efectul unui tonic asupra sufletelor noastre, încă tulburate de amintiri triste, și era totodată și un îndemn de a ne reaminti de acele iubiri care au schimbat cursul vieții noastre și care nu puteau fi date uitării.

Într-una din zile, am fost adunați în fabrică și întrebați cine vrea să meargă la mină. Am cerut să fiu și eu trimis, sperând să scap de atmosfera care domnea în închisoarea Gherla. După ce am fost aleși, am fost duși la baie, urmând să ni se dea bagajele și să plecăm la mină. În timp ce făceam baie, am observat că genunchiul piciorului stâng îmi este puțin umflat și congestionat. Mă durea uneori, dar nu știam din ce cauză. Mult mai târziu, voi vedea că era un început de TBC osos, care, după

aproape un an și jumătate, îmi va cuprinde întreg organismul.

Mă găseam sub duș când a apărut Țurcanu în ușa băii și a strigat la mine să mă îmbrac și să mă duc în cameră, spunându-mi cu răutate că nu scap așa de ușor de Gherla. Am fost atunci cuprins de aceeași deznădejde ca și atunci când nu am fost trimis la spital la Văcărești. Credeam că norocul mă părăsise, pentru ca mai târziu să văd că mă înșelam, deoarece, ori de câte ori voi fi în situații grele, Dumnezeu mă va ajuta să ies cu bine din ele.

Deși eram convins că nu voi rezista la mină, voiam să scap de teroarea lui Țurcanu și speram totodată să-l întâlnesc pe Gh. Pivin, pentru a-i povesti cele petrecute la Pitești și să-i atrag atenția că, în caz că va începe și la mină reeducarea, să nu vorbească nimic despre țărani pe care i-i prezentasem în vacanța Sf. Paști dinainte de arestare. După scoaterea mea din lotul ce trebuia să meargă la mină, voi continua să lucrez la atelierul de perii din pir, unde voi face cea mai mare greșală din timpul detenției mele.

In una din zile a fost adus lângă mine să lucreze un tânăr, care spunea că a fost arestat din armată și că are o condamnare de 2 ani. Prin felul cum se comporta, făcea tuturor impresie bună, dar apropierea lui față de mine mi se părea suspectă. Simțindu-se stingher în mijlocul mulțimii, nu mi-am dat seama că el poate dorea să se împrietenească cu cineva; comportamentul lui mi s-a părut dubios. Eram încă stăpânit de teamă, iar neîncrederea în cei din jur m-a făcut să cred că este un agent a lui Țurcanu pus să mă spioneze, din care cauză căutam să mă îndepărtez de el. În una din zile, nu mai rețin motivul, a apărut între noi o neînțelegere, căreia eu i-am dat o amploare mai mare decât ar fi meritat, cu scopul de a mă îndepărta de el, bruscându-l destul de dur. Nu-mi amintesc cum a reacționat el, dar, cum ședeam noi alături, printr-un gest necontrolat, l-am lovit, deși nu avusesem în gând să fac așa ceva. Când m-am uitat la el, am rămas surprins de felul cum mă privea. Nu se aștepta probabil la o asemenea reacție din partea mea, iar în privirile lui se putea citi o mare dezamăgire.

Orice ripostă din partea lui nu m-ar fi durut atât cât am simțit că doare acea privire. Aș fi vrut să-i cer iertare,

dar nu am avut curajul să o fac, întrucât în sufletul meu mai dăinuia neîncrederea în cei din jur și în special în tineret, a cărei prăbușire o cunoșteam. Mă consolam cu gândul că incidentul din acea zi va îndepărta de mine pe toți cei de bună credință, putându-mi astfel da seama în ce mediu mă aflu. Probabil că acest incident a ajuns la urechea lui Țurcanu, deoarece tânărul a fost mutat din acel atelier, și n-am mai avut posibilitatea să ne mai întâlnim.

Nu mult timp după aceea, voi fi chemat la Țurcanu, care-mi va spune că, deoarece nu am dat dovadă că reeducarea mea a reușit, de acum va trebui să mă comport ca un reeducat în fața oamenilor. M-a atenționat că a doua zi va fi o ședință în cadrul atelierului și că atunci va trebui să iau cuvântul și să-mi fac cunoscută noua poziție. Seara, în cameră, m-am gândit la ceea ce îmi cerea Țurcanu: îmi dădeam seama că voi fi condamnat de toți cei care mă cunoșteau și care nu trecuseră prin „demascări”. Eram mulțumit că reușisem să mă strecur fără a da nici un fel de informații până atunci, dar dacă scăpăm de acest coșmar, va trebui să intru în altul, unde va trebui să gândesc bine la ceea ce

am de făcut în viitor. După multe ore de gândire, am ajuns la concluzia că, decât sub masca de băiat bun, să continui să fiu un reeducat asupra căruia să se facă mereu presiuni pentru a fi transformat în informator, este de preferat să fiu socotit ca un om slab și ocolit de cei din jur, dar care are posibilitatea să se mențină cu conștiința curată, știind că nu face rău nimănui.

Nu-mi puteam da seama cum vor mai evolua lucrurile, de aceea nu aveam convingerea că voi reuși până la urmă să nu dau vreo informație, cât de neînsemnată, dar care era totuși o informație și care ar fi fost începutul unui drum de pe care greu se poate da înapoi. Îmi dădeam seama că orice slăbiciune aș fi dovedit, ar fi fost speculată de grupul reeducaților, fiind un punct de sprijin pentru șantaj și motiv pentru a se intensifica presiunea asupra mea. Ceea ce mă neliniștea era gândul că trebuie să mă comport astfel încât să nu ajungă vreo vorbă despre mine în sat, că am făcut vreun rău cuiva.

Acest gând mă urmărea și în Pitești și nu m-a părăsit niciodată. A doua zi, când am fost chemat la ședință, au luat cuvântul mai mulți, dar eu nu m-am înscris pe lista celor care urmau să vorbească. După ce au vorbit toți,

Țurcanu m-a întrebat dacă eu nu am de spus ceva. Văzând că nu am scăpat, am spus că pe mine nu mă mai interesează politica, nu aștept nici decrete de grațiere cum au spus cei dinainte, ci caut să-mi văd de lucru unde am fost pus și nimic altceva. Probabil că Țurcanu se aștepta la cu totul alt răspuns, dar nu a mai zis nimic. Abia mai târziu mi-am dat seama că îmi pierduse mult din puterea cu care fusese investit, iar acum nu mai făcea altceva decât să compromită tot ce se mai putea, îmi amintesc că acest fapt s-a petrecut într-o zi călduroasă de primăvară, când eram îmbrăcați numai în zeghii sau flanele.

Dacă până atunci pot să afirm că mă bucurasem de oarecare" simpatie în rândul oamenilor cu care lucram, neputând fi niciodată învinuit că aș fi divulgat ceva din cele auzite sau discutate, când m-am întors la lucru m-am văzut izolat de toată lumea. Era o situație greu de suportat, mă simțeam acuzat fără a avea vreo vină, dar în adâncul sufletului eram mulțumit că de acum nimeni nu va mai putea să-mi ceară să dau informații. De pe noua poziție pe care mă situam, oricând mă puteam prevala de ordinele date de Țurcanu de a mă comporta ca un

reeducat, din care motiv eram ocolit de toți. Mă simțeam parcă ieșit de sub influența reeducării și nu mă mai temeam că sunt urmărit de cei din jur.

După puțin timp, se va auzi despre plecarea lui Țurcanu împreună cu cei mai importanți colaboratori ai săi, lăsând în urmă diverse presupuneri, care vor produce o adevărată confuzie în rândul deținuților. Circulau zvonuri că au fost puși în lanțuri la plecare, în timp ce alții susțineau că ar fi fost puși în libertate și încadrați în posturi importante din Ministerul de Interne.

În timp ce eram tot mai izolat în cadrul atelierului, stând odată de vorbă cu I.Oțetea, un țăran din comuna Corbu, județul Constanța, i-am spus: „Văd că la toți vă este frică de mine de când am spus în ședința trecută că nu mă mai interesează politica și zvonurile care se aud. Eu vă spun că nu trebuie să vă păziți de mine, feriți-vă de Ion Huțuleac, pe care toată ziua îl țineți în brațe, iar el îi spune ofițerului politic tot ceea ce vorbiți”. A rămas surprins, apoi mi-a zis că nu poate crede așa ceva, că Huțuleac este un băiat bun și că eu greșesc aducându-i asemenea învinuiri.

Pentru a-l convinge de cele spuse de mine, i-am povestit că îl cunosc foarte bine pe Huțuleac de când am stat în aceeași cameră la Pitești și că ei nu știu ce s-a petrecut acolo și la ce schingiuri am fost supuși cu toții; i-am spus că eu consider că mi-am făcut datoria și că ei sunt liberi să mă judece cum vor. Apoi am întrerupt discuția, despărțindu-mă, nu înainte de a-l fi rugat să nu-i spună lui Huțuleac sau altcuiva ceea ce a auzit de la mine. Peste câteva zile, voi fi trimis din nou la „neagra” pentru motive pe care nu le prea înțelegeam, apoi mutat la atelierul de perii din păr, unde lucrul era mai greu. Aici norma mi se părea mai greu de realizat, întrucât necesita o îndemânare deosebită, care se câștiga în timp, iar mirosul ce domnea la locul de muncă, de la resturile de carne rămase prin păr, abia putea fi suportat. În schimb, se putea justifica pedepsirea cu „neagra”.

Cauza schimbării locului de muncă și a trimiterii mele din nou la „neagra” aveam să o aflu la Aiud, când mă voi întâlni la secția TBC cu Popa Vasile Marcel, tot din județul Neamț și fost cândva coleg de clasă în liceu, care mi-a povestit cum a fost chemat la biroul lui Gh. Calciu și a fost acuzat de divulgarea demascărilor de la Pitești și

de deconspirarea lui I. Huțuleac. Încercând să se apere de învinuirile aduse, cei de față i-au redat afirmația mea că am stat la Pitești în aceeași cameră cu Huțuleac. În urma acestei afirmații, Popa V. Marcel a reușit să se dezvinovățească, arătând confuzia ce se face între mine și el. Nu a mai fost greu să se lămurească lucrurile, având drept urmare trimiterea mea pe diverse motive la „neagra”.

Mai târziu, toți se vor convinge despre cele spuse de mine și își vor schimba atitudinea, devenindu-mi din nou prieteni. După un oarecare timp, voi fi mutat și de la perii și trimis în fabrică, la un atelier de confecționat bricege. Îmi amintesc că în acest timp mă voi îmbolnăvi de dizenterie și, mergând la infirmerie, mi s-a dat un regim dietetic constând din mâncare fără sare, din arpacaș, cartofi sau gris, pentru o lună și 2-3 zile scutire de muncă.

Întrucât starea de diaree nu ceda și nu primisem nici un fel de medicamente, am început un post negru pe care l-am ținut 6 zile, însănătoșindu-mă astfel, dar cu prețul slăbirii organismului. Mâncarea de regim era insuficientă, mai ales pentru cei ce lucrau, iar când, după

3-4 luni de regim, i-am solicitat doctorului civil Bărbosu să mă scoată de la regim pentru a-mi primi mâncarea de producție, mai consistentă, mi s-a refuzat cererea. Probabil, pentru acest doctor, cele 200 g de pâine pe care urma să le primesc în plus reprezentau o cheltuială prea mare pentru regimul în slujba căruia se pusese. Aveam noroc în acel timp de un muncitor din Tulcea, Naciu, fierar de meserie, care, lucrând la atelierul de fierărie, mai primea supliment de mâncare când rămânea. Văzându-mă slăbit, îmi aducea și mie de câte ori putea câte o gamelă de mâncare din suplimentul lor.

Lucrând în asemenea condiții, fără mâncare de producție și fiind schimbat din camera unde era Naciu, am început să mă simt tot mai slăbit. La atelierul de bricege lucram la confecționat lame, iar când era nevoie, eram trecut la un mic circular sau polizor, unde se confecționau plasele pentru bricege, din copite de vite. Limbile bricegelor se făceau prin decupare din căștile militare folosite de armata română în timpul războiului, care nu mai puteau fi folosite, fiind înlocuite cu altele de tip rusesc. În una din zile, când șlefuiam la polizor, am observat că nu mai sunt stăpân pe mâini, scăpând de

două ori mâna în polizor. încercând să mă pansez la mână cu o cârpă, ca să opresc scurgerea sângelui, am observat că-mi tremură picioarele și că nu-mi mai pot controla mișcările. Am oprit polizorul și, cu aprobarea șefului de atelier, m-am dus la poarta închisorii, cerând să fiu dus la infirmerie pentru a fi pansat. Am avut noroc să dau peste un gardian mai cu suflet, care, văzând Sârpa ce-mi înfășură mâna plină de sânge, mi-a deschis poarta, spunându-mi să merg singur.

În cabinetul medical erau doctorul civil Bărbosu și sanitarul Vereș. I-am spus doctorului că nu mă simt bine, din care cauză m-am accidentat la mână. Fără să zică ceva, îl puse pe sanitar să mă panseze, apoi îmi făcu semn să părăsesc cabinetul medical. Cum știam că în pușcărie erai crezut numai dacă aveai temperatură mare, i-am cerut să-mi pună termometrul. Uitându-se bațjocoritor la mine, doctorul îi făcu semn sanitarului să-mi pună termometrul. Simțeam că îmi este frig și, fără să-mi dau seama, m-am apropiat de sobă cu termometrul subțioară. După 3-4 minute, sanitarul îmi scoate termometrul, îl citește, se duce la doctor și-i spune că am 39,5 sau 39,2 nu-mi amintesc precis. Văzând

termometrul, doctorul Bărbosu se scoală de pe scaun, vine la mine, mă ia de mână și mă duce în mijlocul camerei și-mi pune din nou termometrul, zâmbind ironic. Probabil bănuia că m-am apropiat de sobă pentru a influența termometrul. Nu credeam că am temperatură așa de mare, iar în sinea mea nu excludeam posibilitatea ca temperatura sobei să fi influențat mercurul termometrului.

Dacă s-ar fi întâmplat așa, o pedeapsă cu carcera sau „neagra” era sigură și mă înspăimânta, simțindu-mă atât de slăbit. După alte circa trei minute sanitarul îmi scoase termometrul și confirmă doctorului aceeași valoare a temperaturii.

Parcă mi s-a luat o piatră de pe inimă de bucurie, explicabilă probabil din perspectiva unei posibile pedepse. Luând termometrul în mână, doctorul mi-a spus să mă dezbrac, pentru a mă consulta. În urma unui consult foarte sumar, mi-a spus să nu mă mai duc în fabrică, ci să merg în dormitor.

După puțin timp a venii la mine sanitarul și mi-a spus să-mi iau bagajul și să-l urmez, deoarece mi s-au făcut formele necesare pentru a fi internat la infirmerie. Aici,

de bolnavi se ocupau doi foști studenți la medicină, Virgil Lungeanu și Titus Turcu, ambii trecuți prin demascările de la Pitești. După ce m-au consultat amănunțit, mi-au spus că am lichid la plămânel stâng și că la plămânel drept am infiltrat TBC, atât la baza, cât și la vârful lui. O dată cu dispariția lichidului de la plămânel stâng, vor vedea că și la acest plămân au apărut procese TBC, ca și la plămânel drept. Tot în acest timp, le-am arătat și genunchiul stâng, care începuse să mă doară tot mai mult, să se umfle și să se congestioneze.

După ce s-au consultat între ei, mi-au spus că am un TBC osos, iar datorită colecției mare de puroi, vor trebui să-mi facă o incizie în jurul genunchiului.

Din cauza pleureziei și a TBC-ului febra era mereu ridicată, ceea ce făcea să mă simt tot mai rău. Îmi amintesc că într-o noapte m-am trezit când cei din jurul meu se întrebau dacă mai ajung în viață până dimineața. Îi auzeam, în timp ce ședeam cu ochii închiși, cum povesteau, celor ce veneau să mă vadă, cum deliram și vorbeam cu cei de acasă, în special cu mama. Nu mă gândeam la gravitatea bolii, ceea ce mă preocupa era să nu vorbesc prin somn ceva ce nu ar fi trebuit. Mă

străduiam să mă mențin treaz, cu ochii închiși și încercam să ascult ce se discuta în jurul meu. Aprecierile asupra sănătății mele făcute de ei mă lăsau indiferent. îmi amintesc că acolo întâlnisem pentru prima dată pe un deținut, Constantinescu, frizer de meserie, condamnat pentru tentativă de trecere a frontierei. Această încercare o făcuse deoarece era urmărit de miliție pentru comiterea unui viol, fapt pe care acum îl regreta din suflet. Deși avea și el pleurezie și temperatură destul de ridicată, peste 38°, în noaptea aceea, când deliram, nu s-a despărțit de patul meu până la ziuă.

Dragostea cu care eram înconjurat de către cei din jur făcea parcă să nu mai simt boala de care eram cuprins. Tot de la Constantinescu aveam să aflu mai târziu că, atunci când am delirat toată noaptea, temperatura nu mi-a scăzut sub 40°.

Infirmeria era la camera 89-90, în care se aflau circa 60 de bolnavi, așa încât permanent era cineva în jurul meu. După noaptea cu temperatură mare, doctorii deținuți mi-au extras un litru de lichid din plămân, deoarece apa ajunsese la claviculă și mă sufocam. După această intervenție, mi-am mai revenit, dar temperatura

continua să rămână ridicată, determinându-i pe doctori să-mi deschidă punga cu puroi de la genunchi; astfel s-a produs o scădere treptată a febrei.

Lipsa de medicamente se simțea tot mai mult, mai ales că doctorul Bărbosu era extrem de zgârcit la prescrierea medicamentelor, în timp ce doctorii deținuți se străduiau să facă tot ce puteau spre a ne ajuta.

Datorită creșterii numărului de bolnavi și a aglomerării infirmeriei, am fost transferat la secția TBC din celularul vechi, denumită și „Zarea Gherlei”. Condițiile aici erau mai bune, cu celule mici, cu două paturi; puteam să ne regăsim liniștea de care aveam atâta nevoie. Aici aveam să găsim câțiva studenți care trecuseră prin Pitești, ieșiți de sub teroarea demascărilor și care discutau public despre crimele săvârșite în timpul demascărilor. Primul care a venit să mă vadă a fost N. Cojocaru din Bacău, ieșit de sub influența reeducării. Mi-a spus că în celula vecină se găsește C. Oprișan și că este foarte bolnav. A doua zi, m-am dus să-l văd și eu; am rămas adânc impresionat, atât de starea jalnică, cât și de căldura cu care era întâmpinat oricine venea la el. Mai erau internați în acest timp, ca foarte grav bolnavi, Ioniță Sârbu și

Sergiu Mandinescu. Îmi amintesc cât de mult suferea Mandinescu din cauza celor întâmplate în timpul demascărilor de la Pitești. Ajunsesse să-și dorească din ce în ce mai mult moartea. Stătea ore întregi numai în cămașă în fața geamului deschis, indiferent de gerul de afară, cu toate că era conștient de gravitatea bolii sale. Refuza cu încăpățânare să se îmbrace, spunând că numai astfel Dumnezeu îi va ierta greșelile. Nu după mult timp, va fi transferat de la Gherla la Craiova, unde i-am pierdut urma. Spre deosebire de Sergiu Mandinescu, C. Oprișan era resemnat, fiind în stare să suporte orice i-ar fi hărăzit soarta, dornic de a da tuturor din tot ce avea el mai de preț, dragostea și bunătatea care-i umpleau sufletul. Era pentru noi ca un far care ne lumina calea, spre a ne scoate din întunericul în care ne zbăteam, în urma întunecatelor zile trăite în închisoarea din Pitești. În el regăsisem sprijinul moral pentru a rezista tuturor greutăților ce se iveau, iar vorbele lui aveau darul de a ne întări sufletul, dându-ne parcă noi puteri. Deși nu se putea da jos din pat, niciodată nu era singur. Mergeai la el cum ai fi mers la un izvor pentru a-ți potoli setea, iar când plecai, te simțeai mai liniștit, mai ușurat și mai

încrezător în tine. Nu cunosc și nu cred să fi fost vreunul dintre cei considerați reeducați, chiar până în măduva oaselor, care să fi ajuns în infirmerie și, întâlnindu-l pe Costache Opreșan și stând de vorbă cu el, să nu se trezească din starea de îndobitocire în care fusese adus și să nu revină la normalitate. Cu toată boala lui deosebit de gravă, nu evita o clipă să discute cu cei ce-l vizitau, încurajându-i și îndemnându-i a-și căuta liniștea prin meditații și rugăciune.

Tot aici l-am întâlnit pe Pop Cornel, medicul secției. Auzisem vorbindu-se despre el înainte de demascări, nu-l mai văzusem până atunci și nici nu știam nimic despre felul cum trecuse prin Pitești. După îmbrăcăminte, bănuiam însă că făcea parte dintre oamenii lui Țurcanu. Era tăcut și căuta mereu singurătatea, ceea ce dovedea o mare frământare în sufletul său. Probabil avea dreptul la cumpărături, deoarece într-o zi mi-a adus niște halva. Cred că observase că nu puteam mânca.

Nu am primit-o, fiindcă aveam o idiosincrasie față de halva, rugându-l să o scoată afară din celulă. A plecat fără a scoate o vorbă, dar părea rănit până în adâncul sufletului de refuzul meu. Nu-i cunoșteam trecutul atât

de tragic din timpul reeducării, iar faptul că i-am refuzat pachetul a fost probabil înțeles greșit, răscolindu-i toate rănile sufletești. De câte ori intra în celulă ca medic, își făcea numai datoria, fără a scoate un cuvânt în plus.

Aveam să aflu mai târziu că, după plecarea mea din camera 3 subsol din Pitești la infirmerie, a venit în acea cameră în postura de reeducat și probabil că auzise în ce stare fusesem trimis la infirmerie. Mai târziu, după ce și eu aveam să aflu de torturile de care avusese parte în timpul demascărilor, aveam să-mi dau seama de chinurile sufletești în care se zbătea și pe care se străduia din răputeri să și le ascundă.

Nimeni din cei ce n-au cunoscut măcar o clipă din iadul de la Pitești nu va putea să înțeleagă sau să-și imagineze ce se petrecea în sufletul acelor oameni, la care forța morală fusese învinsă de neputința trupească, speranța de deznădejde, iar moartea devenise un privilegiu de care nu oricine putea să aibă parte. Am putut vedea aceste frământări răbufnind în sufletul lui Sergiu Mandinescu sau chinându-l pe Pop Cornel, căruia parcă vroiau să-i prevestească un sfârșit și mai crud.

„Aducându-mi aminte de acești oameni, de chinurile în care se zbăteau, nici astăzi nu pot scăpa fără a mi se umezi ochii de mila lor. Nu mult după cele povestite, Pop Cornel fi trimis la București, pentru a fi inclus în lotul Țurcanu, ci toate că a fost unul dintre cei mai torturați oameni din Pitești. Suferise prea mult și prea multe cicatrici purta pe corp pentru a fi lăsat să mai trăiască, iar prin dispariția sa și a altora ca el, puteau să fie salvați adevărații criminali.

Tot într-o celulă vecină, am găsit un bolnav grav, de la dreptul comun. După câte îmi amintesc se numea Oprea Constantin. Era un băiat tânăr și fusese arestat și condamnat la 25 ani de închisoare, întrucât în timpul unei certe își lovise mortal tatăl. Când a văzut că nu mai este în stare să se dea jos din pat și că devine o povară pentru alții, a hotărât sa nu mai mănânce, pentru a-și curma zilele. Nimeni nu a reușit să-l determine să-și schimbe hotărârea luată, până ce a murit. Ce m-a impresionat la acest om erau remușcărilor care îl chinuiau. Toată noaptea îl auzeam prin perete cum zice: „Tată, nu mă mai chinui, te rog, iartă-mă!” și apoi „Iartă-ma, tată, iartă-mă, nu mă mai chinui!” Aceste strigăte

pline de disperare nu le-am auzit o dată sau de două ori, ele s-au repetat noapte de noapte, până ce a murit. Avea mai puțin de 25 de ani, era fiu de țăran și nu puteam să înțeleg cum de a putut săvârși o asemenea faptă.

Am stat în această secție până în februarie 1954, când am fost mutați în clădirea veche, deasupra beciului. Condițiile erau mult mai rele, camerele mari și foarte friguroase. Cu toate că am primit câte două pături, iar din fabrică ni se trimiteau deșeuri din lemn suficiente pentru foc, geamurile nu se dezghețau și pereții groși din piatră refuzau să se încălzească. Aveam în- cameră o sobă confecționată dintr-un butoi de metal, ce se înfierbânta de nu te puteai apropia de ea, dar noi ședeam în pat îmbrăcați, sub cele două pături. Atât ziua cât și noaptea, se făcea foc continuu, iar noi ne duceam pe rând să ne mai încălzim în apropierea sobei. Această iarnă a anului 1954 a fost, cred, cea mai friguroasă din tot timpul detenției.

Datorită extinderii procesului TBC de la genunchi, doctorii au trebuit să-mi facă încă trei incizii pentru scurgerea puroiului, iar eu eram obligat să stau nemișcat

în pat ca să-mi salvez piciorul de la o posibilă anchilozare.

Lipseau nu numai medicamentele de la cabinetul medical, dar nu se găseau nici pansamente sau vată. Virgil Lungeanu era nevoit să meargă prin camere și să adune resturi de cămăși, prosoape sau alte cârpe,-pe care le spăla, apoi le fierbea, spre a le folosi ca pansamente. Din lipsa acestora, a spirtului medicinal sau a iodului, am făcut două septicemii, din care am scăpat ca prin minune datorită lui Virgil Lungeanu, care mi-a făcut la timp un tratament cu sulfatazol intravenos, fiole, pe care le obținuse de la sanitarul Vereș și le păstra numai pentru cazuri de urgență.

În primăvară am fost mutați în camere ceva mai mici, tot în aceeași clădire, iar cei mai gravi au fost duși într-o altă cameră, care a fost denumită „camera mortuară”. Se înființase această cameră la propunerea medicilor deținuți, pentru ca bolnavii să se bucure de mai multă liniște și pentru ca restul bolnavilor să nu mai vadă cum frații lor de suferință se stingeau din viață unul câte unul. Aici nu mai erau paturi suprapuse, deoarece nimeni nu s-ar fi putut urca sus, iar pentru ajutorul bolnavilor s-a

oferit să stea în cameră I. Dumitriu, muncitor din Constanța.

La scurt timp de la înființarea acestei camere, voi fi și eu mutat în ea și acolo voi rămâne până la plecarea din Gherla. Dintre cei care au stat în „camera mortuară” îmi amintesc doar de Dragavei, un elev din Turnu Severin, de aproape 18 ani, venit de la Bicz, unde se îmbolnăvisese de TBC.

Era un copil foarte bun, mai avea de executat mai puțin de două luni din pedeapsă, dar o hemoptizie puternică îi pusese viața în primejdie. Virgil Lungeanu, ca să-l salveze, a făcut un referat pentru trimiterea lui la spitalul civil din Dej, punându-i diagnosticul de „ulcer perforat”, fără ca administrația să știe acest lucru. I-a spus lui Dragavei ce diagnostic îi pune și l-a învățat ca, atunci când ajunge la spital, la Dej, să spună doctorilor că i-au pus acest diagnostic pentru că mai are doar două luni până la expirarea pedepsei și că doctorii din pușcărie vor să-l salveze de la moarte. Faptele s-au petrecut întocmai cum s-a prevăzut, iar doctorilor de la spitalul din Dej, revoltați de absurditatea diagnosticului, când au vrut să-i refuze internarea, li s-a înmuiat inima auzind cele spuse

de bolnav și l-au reținut la spital. Din cele povestite la întoarcere, a reieșit că medicii de salon și mai ales o doctoriță, văzându-l atât de tânăr și bolnav, s-au purtat deosebit de frumos, ajutându-l cu tot ce a fost posibil. La întoarcerea în închisoare, i-au dat streptomicină și alte medicamente, pentru a-și continua tratamentul până la expirarea pedepsei. La închisoare, găsiindu-l grav bolnav pe Beno Grunstein, a renunțat la medicamente, cerându-i lui Lungeanu să-i facă acestuia streptomicină sa. Beno Grunstein era un evreu din Piatra Neamț, condamnat pentru că în timpul lui Antonescu colaborase cu Siguranța, înlesnind arestarea unor evrei bănuți a fi comuniști. Acum plătea păcatele de atunci și era unul dintre cei mai periculoși informatori ai administrației, turnându-i pe legionari, care însă făceau tot ce se putea pentru a-l salva de la moarte.

Mai era în aceeași cameră Moș Băcărin, tot din apropiere de Turnu Severin (sau Băilești), un bătrân simpatic, care, pe lângă TBC, avea și un astm foarte pronunțat; Gheorghe Cocinescu din Mizil, un țăran cum puțin am întâlnit, de o bunătate și un optimism cum nu mai văzusem până la el și care a murit zâmbind; C.

Oprișan, student la Cluj, originar din județul Bacău, cu un comportament ce ne făcea să uităm atât de boală, cât și de pușcărie și o adevărată enciclopedie; LDumitriu, muncitor din Constanța, care s-a oferit să stea cu noi pentru a-i ajuta pe cei neputincioși, plin de solitudine și cu multă tragere de inimă; un țaran macedonean, Samara Neculai, căruia o infecție la vezică i-a grăbit moartea, deși doctorii i-au făcut mai multe referate cerând să fie trimis la spital la Dej, dar nu i-au fost aprobate; Alexandru Prodan, student la Craiova, frontierist, un suflet ales și caracter deosebit; C. Vamanu, student la Teologie în București, ce trecuse prin Pitești și era foarte timorat. Îmi amintesc că, în ziua când a fost adus în cameră la noi, auzind cum cei care trecuseră prin Pitești povesteau diverse amintiri din timpul demascărilor, cu scopul de a le face cunoscute și celor ce nu știau prea multe despre Pitești, C. Vamanu a bătut la ușă, cerând să fie dus la cabinetul medical. Ajuns acolo, cu o figură de om speriat, îi spuse lui Lungeanu: „Mai, tu știi că cei din cameră au divulgat secretul Piteștiului?”, iar Lungeanu, surprins de această afirmație, îl întrebă: „Cum se face că încă din 1952 lumea a aflat de cele petrecute la Pitești,

iar tu acum în 1954 nu știi acest lucru?" Am relatat această întâmplare, pentru a se vedea cât de îngroziți au fost unii, ca urmare a torturilor prin care au trecut și cât de mult s-au izolat față de cei din jur. De asemenea, cu noi a stat și Pop Achim, un tânăr țăran din Maramureș, adus de la spitalul Văcărești. Era foarte bolnav psihic din cauza bătăilor la care a fost supus. Avea 22 de ani și era de o frumusețe deosebită. Încercase o evadare la Jilava, fusese împușcat în abdomen, apoi bătut și torturat, rămânând cu un dezechilibru psihic. Starea lui de suferință era accentuată și de faptul că întreaga familie îi fusese distrusă; unii morți în luptă cu Securitatea în munți, alții ajunși în închisori și primind pedepse maxime. După aproape o lună de încercări de a-l convinge să vorbească, la stăruințele aceluiși Moș Dumitriu, a început să mai răspundă la câte o întrebare. Au mai trecut și alții prin această cameră, unii găsindu-și sfârșitul aici, alții ameliorându-și boala, dar pe care nu mi-i mai amintesc.

Fistulele de la genunchi continuau să supureze și eram obligat să stau permanent în pat, singurele deplasări pe care le făceam fiind la infirmerie și la WC. Aveam grijă

ca, din când în când, să mai mișc piciorul sub pătură, pentru a nu se anchiloza.

Pe la mijlocul lunii august 1954, din nou Dumnezeu mi-a venit în ajutor. Fiind scos la infirmerie pentru pansat la genunchi, s-a întâmplat ceva mai deosebit ca altădată. Virgil Lungeanu îmi pansa genunchiul de opt luni de zile și se obișnuise cu acest pansament, încât, în mai puțin de cinci minute termina cu mine. De data aceasta lucrurile nu au mai decurs normal. După ce îmi introduse patru meșe pentru drenaj, a cincea și ultima parcă nu mai voia să intre la locul ei. Trebuia introdusă pe sub piele circa 4-5 cm, până la punctul unde se colecta puroiul. Trecuseră mai mult de 15 minute de încercări și toate se dovedeau a fi zadarnice.

De pe fruntea lui curgeau broboane de sudoare, iar eu, după spusele celor din jur, mă îngălbenisem ca o lămâie, privind cum încearcă Lungeanu să introducă meșa la locul ei, ca să termine operațiunea de pansare. În acest timp se deschide ușa și își fac apariția trei ofițeri, care se îndreaptă spre noi, pentru a vedea ce facem, iar unul, țipând, ne întreabă: „Ce faceți aici, ședință?” Virgil Lungeanu se uită la el cu fața plină de transpirație și-i

spune: „Poftiți și vedeți ce fel de ședințe facem!” Printre cei trei era și un medic, care se uită la genunchiul meu, unde se vedeau cele patru meșe și a cincea fistulă, apoi la mine și întreabă ce am. Lungeanu îi spune că am TBC generalizat, precizând că fistulele de la genunchi sunt urmarea unui TBC osos. Impresionat probabil de felul cum arătam, după ce mă întreabă cum mă numesc, pleacă fără a spune nimic. Imediat după ieșirea din cabinet a celor ce ne vizitaseră, la prima încercare, meșa parcă a intrat singură la locul ei, spre mirarea tuturor. Întors în cameră, am auzit că au fost și pe acolo și și-au notat numele celor ce păreau mai bolnavi. Puțin mai târziu, a venit ofițerul de serviciu, însoțit de sanitarul închisorii și a citit un tabel în care eram trecuți 10-15 bolnavi și eram anunțați să ne facem bagajul, iar mai târziu ne-a spus Lungeanu că vom pleca la Sanatoriul TBC Târgu Ocna. Sunt convins că, dacă nu ar fi avut loc întâmplarea cu întârzierea pansamentului și dacă doctorul nu ar fi văzut cum arăta piciorul și cât de palid eram, nu aș fi fost trimis în această serie la Târgu Ocna, întrucât, ca urmare a lipsei de mișcare timp de aproape nouă luni, din punct de vedere fizic arătam destul de bine. Dintre cei care au

fost transferați la Târgu Ocna îmi amintesc doar de C. Oprișan, Beno Grunstein, Alexandru Prodan și Loșonți, care a murit imediat ce a ajuns la Târgu Ocna, din cauza unei septicemii făcută pe drum, urmare a unui flegmon deschis la Gherla, iar la Jilava, cât a stat în camera de tranzit i-a fost refuzat orice tratament, neacordându-i-se nici măcar pansamentul necesar.

Părăseam Gherla după trei ani de zile, timp în care am putut să cunosc regimul de teroare din timpul directorului Gheorghiu, care a susținut și încurajat, împreună cu ofițerii politici - Avădanei-Sucigan, reeducarea din Gherla; ei au fost autorii morali ai tuturor crimelor din această închisoare. Nici prin venirea lui Goiciu în locul lui Gheorghiu la conducerea închisorii, regimul nu se va îmbunătăți.

Deși toți eram grav bolnavi, am fost urcați într-o dubă obișnuită, împreună cu alți 80-90 de oameni și am plecat spre Jilava.

În închisoarea Jilava am stat 10 zile în camera de tranzit, unde se găseau în acel timp peste 250 de oameni. Am avut noroc că am găsit un loc sub prici, la „șerpărie”, unde era totuși mai răcoare și puteam suporta mai ușor

căldura din cameră. îmi amintesc că aici l-am întâlnit pe C. Pivniceru, prin care am cunoscut doi preoți greco-catolici; la care m-am spovedit și am primit Sfânta împărtășanie. A fost o zi de mare bucurie pentru mine, fiind prima dată de la arestare când am întâlnit preoți care să aibă asupra lor Sfânta împărtășanie.

Din Jilava voi pleca cu amintiri neplăcute, nu datorită condițiilor sub orice critică de cazare, cât, mai ales, datorită amestecării a tot felul de oameni, prin care se urmărea crearea unei atmosfere de distrugere a sistemului nervos și de demoralizare a individului.

Cunoșteam această închisoare din povestirile altora, dar, cu ocazia transferării mele la Târgu Ocna, am avut prilejul să stau și eu câteva zile în ea, timp suficient pentru a-mi rămâne în memorie atmosfera și starea de spirit ce domnea aici. Și închisoarea Jilava a avut rolul diabolic și dăunător neamului românesc, de a ne rupe de trecut.

Această rupere trebuia făcută atât prin distrugerea tineretului, cât și prin suprimarea bătrânilor, care mențineau legătura dintre trecut și viitor și care constituiau cea mai mare piedică în falsificarea istoriei,

deoarece, prin cultura sau faptele lor, erau exemple și puncte de sprijin pentru noua generație. Înainte de a fi suprimată, această generație trebuia umilită și compromisă, pentru a nu mai putea fi luată ca exemplu. Acțiunea de umilire a luat proporții și forme de neimaginat, deoarece ea a fost concepută, coordonată și pusă în practică de oameni străini de neam și țară, folosindu-se de scursurile societății, care nu mai aveau nimic bun în ei, nici măcar pe Dumnezeu în suflet.

Pentru atingerea scopului lor diavolesc, nimic nu le era interzis, întrucât numărul de victime nu conta, deviza lor fiind: „Un mort în plus, un bandit (dușman) mai puțin". Exterminarea a fost făcută fie în mod brutal, fie pe cale lentă, prin conceperea și aplicarea unui regim inuman, prin foame, frig, lanțuri, bătăi, lipsă de aer etc.

Acțiunea de compromitere a început asupra celor mai vârstnici și bolnavi, unde se puteau găsi oameni mai ușor de manevrat, datorită stării de senilitate a unora dintre ei, stare care va fi atribuită întregii generații, pentru a o compromite. Cei ce au avut forța morală de a-și păstra demnitatea își vor găsi sfârșitul în gropile comune, pentru a li se pierde urma.

Acestor oameni li s-a luat posibilitatea de a avea parte de o moarte onorabilă, precum le-au fost faptele, ei trebuind să moară umiliți, pentru ca neamul și țara să nu se poată mândri cu ei și să nu rămână ca simboluri pentru generațiile viitoare.

Numai cei ce au trecut prin închisoarea Jilava în acele timpuri pot să înțeleagă cum de s-a ajuns ca unii oameni să poată fi umiliți, pentru ca apoi să fie dați ca exemple negative în mincinoasa propagandă comunistă.

Pentru mine explicația este simplă și iată de ce: toate informațiile care intrau sau plecau din Jilava treceau prin camerele de tranzit, în care veneau sau plecau oameni din toate penitenciarele din întreaga țară. În aceste camere se găseau tot felul de oameni, de la somități în diverse domenii de activitate, până la oameni certați cu cele mai elementare principii de conviețuire socială. Această stare de lucruri nu era întâmplătoare, ci era rezultatul unei gândiri diabolice, experimentată în lagărele și în închisorile sovietice și pusă în practică în România.

Astfel, dacă un răufăcător urmărit de miliție pentru un jaf sau alte vinovății, ca să scape de arestare încerca să

treacă granița și era prins la frontieră sau extrădat, era judecat primind două condamnări, una pentru tentativă de trecere frauduloasă de frontieră, fiind asimilat ca deținut politic, și a doua pentru faptele comise. În această situație, cel în cauză trebuia să execute la început pedeapsa pentru trecerea de frontieră, fiind considerat „deținut politic”, iar după executarea acestei pedepse era trecut la „drept comun”, unde urma să-și execute a doua pedeapsă. La fel se întâmpla și în cazul când un hoț se folosea de o armă la comiterea unei infracțiuni. Și în această situație, cel în cauză primea o pedeapsă pentru port ilegal de armă, fiind asimilat „politic”, iar pentru infracțiunea săvârșită, o a doua condamnare, încadrată la „drept comun”, ce urma a fi executată după efectuarea primei pedepse. Asemenea cazuri erau foarte frecvente în pușcării și mai ales în camerele de tranzit de la Jilava, iar mulți dintre acești deținuți, în realitate de „drept comun”, vor accepta să fie unelte ale administrației, fiind numiți șefi de camere sau brigadieri când erau scoși la muncă, având misiunea de a-i teroriza pe politici, de a provoca scandaluri sau a-i bate. Cu toate acestea, administrația îi considera deținuți

politici, fiind dați ca exemple în sens negativ. Dar, când aveau interes, îi foloseau ca exemplu de cum vor să se reabiliteze.

Prin aceștia, administrația va duce o campanie de defăimare a victimelor, care se va răspândi în întreaga țară. Asemenea lor, erau foarte mulți care nu aveau nici o convingere politică, ajunși în pușcărie ca urmare a unor denunțuri răzbunătoare sau a unor afirmații făcute sub influența alcoolului. Nu caut să acuz pe acești oameni, deoarece în marea lor majoritate au dat dovada de caracter, având o comportare demnă, mulți putând fi dați ca exemplu, dar au fost și unii care, din lipsa unor convingeri politice și ca urmare a unor presiuni venite din partea administrației, s-au lăsat manevrați de ofițerii politici, cu scopul de a-i provoca pe cei din camere și a le face viața cât mai grea.

Îmi amintesc, din timpul cât eram în camera de tranzit, de un oltean, Florescu, arestat ca frontierist sau sabotor, care teroriza camera prin scandalurile ce le provoca.

Într-una din zile, un învățător, tot oltean, în mod cât se poate de civilizată, a încercat să-I tempereze, dar această

intervenție 1-a făcut pe Florescu să-și descarce nervii pe bietul învățător, împrôșcându-l cu tot felul de insulte.

Când învățătorul i-a cerut, tot în mod civilizată, să nu mai fie insultat, Florescu a reacționat:

—Cine p...da mă-tii te insultă, mă dobitocule?

Apoi adresându-se celor peste 200 de oameni, îi întreabă:

— Spuneți și dumneavoastră, oameni buni, cine p...da mă-sii 1-a insultat? Vorbește, boue, cine p...da mă-tii te insultă?

Ședeam sub prici și priveam cu groază la ceea ce auzeam și vedeam, deoarece așa ceva nu mai întâlnisem în cei șase ani de pușcărie.

Noroc că au intervenit mai mulți tineri, care l-au izolat pe scandalagiu și l-au convins pe învățător să nu răspundă insultelor și provocărilor grosolane ale acelui individ, băgat în mijlocul deținuților politici.

Marea majoritate a celor ce plecau din Jilava vor uita, mai devreme sau mai târziu, ceea ce auzeau cu prilejul audierii unor conferințe sau a unor discuții cu caracter social, istoric, etc, dar le vor rămâne întipărite în memorie pentru mult timp unele scene, pe cât de

deplorabile, pe atât de neașteptate, care le-au zdruncinat profund sufletul și care vor fi speculate de răuvoitori.

Cum se puteau apăra niște bieți bătrâni, bolnavi și neputincioși în fața unor asemenea oameni? O eventuală plângere către administrație le-ar fi adus o nouă umilință, deoarece minciunile provocatorilor erau însușite de administrație și tot acești bătrâni ar fi fost pedepsiți.

Astfel, neputința victimei de a se apăra în fața ticăloșiei administrației și a celor ce s-au pus în slujba ei îi făcea pe bieții bătrâni să trăiască umiliți și în disperare.

Datorită perioadei scurte de staționare în această închisoare, este posibil ca impresiile cu care am plecat să fie subiective; eu, bolnav fiind atâta timp, am fost obișnuit cu atmosfera de liniște și de înțelegere ce exista în infirmeria din Gherla, precum și în întreaga închisoare.

Drumul de la Jilava la Târgu Ocna a fost mai ușor, iar gândul că vom găsi un regim mai omenesc în noua pușcărie ne făcea să uităm, într-o oarecare măsură, că suntem bolnavi.

TARGU OCNA

Ajunși la Sanatoriul din Târgu Ocna, am fost amestecați cu bolnavii mai vechi, care ne-au pus la curent cu atmosfera din noua închisoare. Pentru noi, condițiile de aici erau considerate ca „foarte bune”. Nu mai aveam obloane la geamuri, cum erau la celelalte închisori, nu mai eram încuiați în camere, iar după ce se terminau orele de cură, puteam merge prin curte la plimbare sau prin saloane, pentru a ne întâlni cu alți bolnavi. Am aflat că aveam dreptul să scriem câte o carte poștală acasă (cel mult zece rânduri) și să primim îmbrăcăminte și medicamente.

Numai faptul că vom putea să scriem acasă câteva rânduri și să primim vești de la ei era o mare bucurie pentru noi. Trecuseră mai mult de șase ani de când nu mai știam nimic de cei rămași acasă, iar acum toți așteptam cu nerăbdare această scrisoare.

A doua zi după sosire, am fost duși la cabinetul medical, unde s-a făcut fiecăruia o consultație mai amănunțită. Îmi amintesc că doctorul civil Narcea Aurel, după ce mi-a făcut o , radioscopie, mi-a spus că am infiltrate TBC la ambii plămâni, atât la bază, cât și la

vârfuri; în plus, la plămânu drept, am și o cavernă de mărimea unui „oușor”. Tot atunci îmi va spune că nu-mi poate face pneumotorax din cauza pleureziilor pe care le-am avut și că va încerca să-mi facă pneumoperitoneu, care dă de asemenea rezultate bune.

În urma acestui consult, mi s-a prescris un tratament cu hidrazidă și PAS, medicamente, despre care auzisem că sunt făcătoare de minuni. Fiind obișnuit cu boala, nu am fost impresionat de cele spuse de medic, dimpotrivă, auzind de tratamentul ce urma să mi se aplice, am devenit destul de optimist. De altfel, în închisoare, orice tratament, cât de neînsemnat ar fi fost, avea o mare influență asupra stării sufletești a bolnavului, îi întărea moralul și-i mărea speranța de însănătoșire.

Fistulelor de la genunchi nu li s-au mai dat importanță, întrucât tratamentul prescris pentru plămâni rezolva și procesul TBC de la picior. Urmare a regimului de aici și a medicamentelor acordate, optimismul celor veniți de la Gherla va crește, doar moartea fulgerătoare a lui Loșonți ne-a mai mâhnit, deoarece ar fi fost salvat dacă era pansat la Jilava.

După câteva săptămâni, a mai sosit de la Gherla un lot de bolnavi, printre care erau și cei rămași în camera de unde plecasem. Sosirea acestui nou lot ne-a făcut să sperăm într-o îmbunătățire a regimului și în celelalte închisori.

Atmosfera ce domnea în Sanatoriu era cu adevărat de spital. Amintirile urâte din trecut erau uitate, aproape nimeni nu mai știa de încercarea de reeducare din 1951, cei de atunci fiind plecați, iar pentru noii locatari erau întâmplări necunoscute sau fără importanță, încât sănătatea era singura lor preocupare.

Nu-mi amintesc să fi întâlnit vechi cunoștințe; cu toate acestea mă consideram în mijlocul unei familii din care făceam parte și care se opunea instalării comunismului în țara noastră.

O figură foarte controversată, datorită comportamentului său suspect, era Alex. Stan, fiu de moșier din Talpa-Bârgăoani, județul Neamț. Deși înzestrat cu o inteligență și o memorie apreciabile, iar în copilărie se bucurase de o educație deosebită, la Târgu Ocna nu se jena să fie informatorul ofițerului politic. Cu toate că avea o condamnare de drept comun, fusese băgat

în secția deținuților politici, cu scopul de a fi folosit ca iscoadă. Ca pușcăriaș, avea un trecut aventuros, cu trei evadări spectaculoase la activ, în urma cărora, datorită represaliilor și șantajelor la care a fost supus, devenise timorat și ușor de manevrat.

Cu ocazia sărbătorilor comuniste, 23 August, 7 Noiembrie sau în alte cazuri, când unii dintre noi erau izolați, Alex. Stan era totdeauna băgat în mijlocul nostru. Nu ne deranja prea mult acest lucru, noi neavând nimic de ascuns, iar el fiind o fire comunicativă, un bun povestitor și dând dovadă de multă sollicitudine. Pentru toate acestea a fost apreciat, i-a fost trecută cu vederea pierderea demnității, consecință a suferințelor îndurate.

Speram ca, prin toleranța acordată, să-și recâștige demnitatea pierdută. Nu-i cunosc evoluția ulterioară, dar îi păstrez și așa o amintire plăcută.

Interesant era comportamentul celor doi greci trimiși la Tg. Ocna. Nu-mi amintesc exact numele lor. Unul fusese sublocotenent în armata lui Marcos, din câte îmi amintesc unii îi spuneau Papadopoulos, alții Papastratos, numele adevărat nu l-am știut niciodată. Fusese ofițer

combatant în trupele comandate de generalul Costas Caraghiorghis, mâna dreaptă a lui Marcos.

Acest sublocotenent fusese specialist în recrutarea partizanilor. Răpea oamenii din satele din apropiere și îi ținea forțat în taberele lor, răspândind zvonul că s-au alăturat de bună voie trupelor de partizani, încât, după un timp, oamenilor le era frică să se mai ducă acasă, pentru a nu fi arestați de autorități și deveneau astfel partizani, împotriva voinței lor. Era un comunist fanatic, mare admirator al lui Stalin și al comunismului rusesc, convins că Moscova va deveni centrul politic al omenirii. Ca studii, avea doar școala elementară. Deși încerca să ascundă, purta o ură de moarte comuniștilor din România pentru faptul că i-au băgat în închisoare, în loc să le înlesnească plecarea în URSS. În simplitatea lui, nu-și dădea seama că pe ruși nu-i interesa soarta lui. Dar îi mai ura, mai ales, pe români, pentru modul cum s-au purtat cu generalul lor, Costas Caraghiorghis, nedându-i nici îngrijire medicală când s-a îmbolnăvit și pentru că, după ce a murit, a fost ținut câteva zile aruncat jos pe ciment, într-un closet.

După spusele grecilor, comuniștii români justificau acest lucru prin faptul că îl considerau un dezertor ce voia să ajungă în Rusia, în loc să rămână în Grecia și să continue lupta împotriva imperialismului. Din punct de vedere moral, „Papastratos” era lipsit de caracter și un codoș al administrației. Avea aspect mai mult de țigan grec.

Celălalt, dacă memoria nu mă înșală, se numea Damianos, fusese ofițer politic cu grad de locotenent. Era mai bolnav, dar un om liniștit, căutând tot timpul să facă o impresie bună celor din jur în jurul său și încerca din răputeri să-și determine conaționalul să-și schimbe conduita. Cu toate deosebirile în comportamentul lor, se simțeau uniți prin sânge și idei, ajutându-se de câte ori era nevoie.

Spre deosebire de greci, o altă impresie o lăseau cei câțiva sârbi. Majoritatea erau informatori și era foarte greu să se realizeze o apropiere de ei. Nici între ei nu se înțelegeau. Toți erau egoiști și fiecare avea pretenția să fie purtătorul lor de cuvânt; poate pentru faptul că făceau parte din grupări diferite, fiecare se considera

șef, având un model propriu de comunism; erau neîntrecuți în mândrie, dar și în ură.

Nu aveau încredere unii în alții, mai ales că fugiseră din cauza lui Tito, iar acesta își trimisese oameni de-ai lui printre ei, pentru a-i spiona, atât pe ei, cât și pe români. Este cunoscut exemplul faimoasei spioane Vida, infiltrată în Ministerul de Interne, unde era privită ca cea mai teribilă anchetatoare.

Dacă aveai norocul să fii de față când câte unul dintre ei căuta să se laude cu unele „fapte de eroism”, te îngrozeai de crimele comise; nu le puteai întrezări nici o urmă de remușcare în suflet, dimpotrivă, crimele constituiau prilej de laudă.

Apropiindu-se toamna, conducerea a hotărât să se sape o groapă de către cei cărora sănătatea le permitea, pentru ca în ea să se golească closetul din curte. După săparea gropii, în timp ce avea loc golirea closetului«am coborât și eu, atras de veselia ce domnea în mijlocul celor ce munceau. Ajuns în preajma lor, am constatat că toți cei ce erau în stare să coboare din pat erau adunați în jurul gropii, iar veselia și buna dispoziție de care era cuprinsă toată lumea se datora cântecului „Marșul vidanjorilor”,

cântat de cei ce munceau. Atât gardienii, cât și soldații care făceau de pază se uitau la ei, amuzându-se de cântecul auzit. Cei care nu puteau să coboare de la etaj și priveau pe geam au observat că lumea care trecea pe stradă se oprea în loc și asculta ce se cântă și pleca apoi râzând. Veselia atingea intensitatea maximă când se cântau versurile: „Și cui nu i-o place,/ Să ne sărute unde știm”.

Când s-a terminat cu scoaterea murdăriei și a început acoperirea gropii cu pământ, priveam la cei ce munceau împreună cu mai mulți bolnavi, dintre care mi-1 amintesc pe inginerul N. Culniev. Acesta ne-a avertizat că se apropie de noi Beno Grunstein, cunoscut de toată lumea ca informator și care încerca să asculte ceea ce discutăm noi. Deși discuția era fără importanță, văzându-l cum ascultă ce vorbim, pentru a-l îndepărta din preajma noastră, i-am zis: „Măi Beno, ție toată viața ți-a plăcut să mănânci că....at; ar trebui să fii băgat cu capul în groapa aceasta ca să te sature și să nu mai mergi la ofițerul politic și să mănânci acolo”. Toți au început să râdă, iar Grunstein a dispărut imediat din preajma noastră. Beno Grunstein era un evreu fricos și laș, pentru care

principiile morale erau subordonate intereselor personale și de moment. Când avea interes, se comporta de așa manieră încât te făcea să-i acorzi toată încrederea, dar te lovea fără nici o remușcare când acest fapt i-ar fi adus un minimum de folos. În timpul lui Antonescu, s-a alăturat comuniștilor, sperând că va putea să beneficieze ulterior de mari avantaje, dar ajuns în situații mai grele. Beno Grunstein fusese acela care contribuise în 1943 la arestarea comuniștilor din Piatra Neamț, în frunte cu Leonte Răutu, iar acum plătea prețul trădării de atunci. Chiar când mai avea doar câteva săptămâni până la eliberare, a uitat tot ce au făcut cei din jur pentru el atunci când se afla în situații grele, iar drept răsplată, îl bombardă cu tot felul de informații false și tendențioase pe ofițerul politic, cu scopul de a-și asigura punerea în libertate.

Eram satisfăcuți de plecarea lui și speram că de acum nu ne va mai da târcoale sau poate se va lăsa de acest obicei. Dar, în loc să renunțe la nărav, nu știu cum și când a ajuns la ofițerul politic, deoarece, după mai puțin de două ore, am fost chemat la poartă și interogat în legătură cu afirmația mea că-l voi băga pe Grunstein cu capul în

groapa de că...at. Ofițerul a încercat să se dea afirmației mele un caracter politic, ca antisemitism, dar am căutat și cred că l-am convins că adevăratul motiv este obiceiul lui Beno de a da informații denaturate și interpretate după bunul lui plac și că această ură împotriva informatorilor mi-a rămas din timpul demascărilor de la Pitești.

Fie că ofițerul nu era de ajuns informat despre ceea ce s-a petrecut la Pitești, fie că a căutat să-mi cunoască părerea despre cele întâmplate acolo, m-a întrebat ce s-a petrecut în închisoarea din Pitești.

Doream să mi se pună această întrebare pentru a se închide cazul „Grunstein” și am început să-i povestesc despre crimele ce s-au făcut acolo cu concursul administrației și că ele au fost pregătite și patronate de București etc. Când m-a întrebat dacă am curajul să declar în scris cele povestite, i-am cerut să-mi dea hârtie ca să scriu tot ce am afirmat. Mi-a dat imediat hârtie, iar după ce am terminat de scris, nu a mai spus nimic și m-a trimis în cameră. Eram mulțumit că i-am vorbit despre crimele comise de către stăpânii lui, despre zădărniciile lor: dacă au reușit să ne distrugă fizic, nu același lucru s-

a întâmplat din punct de vedere spiritual. În urma acestei turnătorii am fost trimis la izolare, împreună cu N. Culniev, Oct. Popa, Șt. Sabo, Alex. Stan, ultimul fiind cunoscut de către noi ca informatorul ofițerului politic.

Au mai fost izolate încă două sau trei persoane, pe care nu mi le mai amintesc. Probabil tot ca urmare a discuției cu ofițerul politic și a declarației date, am fost izolat și cu ocazia zilei de 7 Noiembrie, împreună cu acești oameni.

Izolarea de la Târgu Ocna nu ne deranja cu nimic, deoarece ea era o simplă mutare a noastră într-o cameră de pe secția de drept comun, având însă aceleași drepturi ca și ceilalți bolnavi, mai puțin dreptul la plimbare.

Relațiile cu Grunstein au continuat să fie ca și înainte de incidentul din jurul gropii, putând fi considerate mai mult reci decât obișnuite. După aproape două luni, Grunstein a fost eliberat, iar când a fost anunțat să-și facă bagajul, a venit la mine și mi-a spus: „Popicule, noi aici în pușcărie nu ne-am înțeles, dar cred că, ajunși afară, în libertate, când ne vom întâlni, vom deveni

prieteni". Am rămas surprins de gestul lui, i-am strâns mâna, spunându-i că nu sunt supărat pe el, dar am încercat să-l determin ca, cel puțin în ceasul al 12-lea, să se lase de urâtul obicei de a pări colegii de suferință. Ne-am despărțit ca doi prieteni.

Astfel, încă o dată am putut vedea cum se poate schimba un om atunci când instinctul de conservare nu are limită și pune stăpânire pe el.

Atmosfera plăcută din mijlocul deținuților făcea ca timpul să se scurgă pe nesimțite; reușeam parcă să uităm că suntem în pușcărie. Spre sfârșitul lunii noiembrie sau la începutul lui decembrie, am fost chemat la poartă. Aici mi s-a dat o hârtie să o semnez, fără să mi se permită să citesc conținutul sau să mi se spună despre ce este vorba. La afirmația mea că nu semnez până nu cunosc conținutul hârtiei, după ce am fost înjurat, mi s-a spus că este vorba de un pachet de medicamente și, dacă nu semnez, mi-l trimit înapoi.

Observând că este un aviz poștal, în fața amenințării cu returnarea lui, n-am mai zis nimic și am semnat, gândindu-mă ce ar fi însemnat returnarea pachetului pentru întreaga familie. Când mă întorceam la cameră,

am observat un gardian care umbla cu un tabel în mână, căruia nu i-am dat importanță, crezând că anunță pe cei ce au primit pachete. Peste puțin timp, a venit și în camera unde eram eu, spunând că toți cei care vor fi strigați să-și facă bagajul. Auzind numele, mi-am dat seama că este vorba numai de legionari și că pentru noi s-a terminat cu șederea la Sanatoriul TBC din Târgu Ocna și cu regimul blând de aici. În mai puțin de o oră, ni s-a făcut tuturor percheziția și am fost duși la gară, pentru a fi trimiși la Aiud.

Beno Grunstein, după eliberare, s-a dus la un văr al meu pe care îl cunoștea și i-a spus să-mi anunțe familia că eu sunt foarte bolnav, că nu am cerut părinților să-mi trimită medicamente pentru a nu-i pune pe cheltuială, dar, dacă nu-mi trimit streptomycină, nu mă vor mai vedea niciodată. Astfel, cel care în pușcărie mă turna la ofițerul politic, acum în libertate, ieșit de sub teroarea din închisoare, a avut curajul să-mi anunțe familia că am nevoie de medicamente.

Nu este exclus, fiind doar o supoziție, să fi fost trimis chiar de Securitate, ca să le capete încrederea și apoi să-i „tragă de limbă”.

Dacă aceasta i-a fost intenția, spre dezamăgirea lui, ai mei cunoșteau sistemul folosit de Securitate și nu s-au lăsat păcăliți. Auzind acest lucru, întreaga familie a făcut tot ce a putut și mi-a trimis 25 g streptomicină. Cred că Dumnezeu a ajutat-o pe mama, să afle, prin bunăvoința unor cunoștințe, că o profesoară bătrână, cu un copil în Olanda, ar avea niște streptomicină, dar îi era frică să recunoască, de teama Securității. Mama, deși era o țărăncă care nu știa nici măcar să se iscălească, s-a dus la ea și, plângând, i-a povestit pentru ce a îndrăznit să o deranjeze, povestindu-i ce aflase despre mine.

Probabil plânsul ei disperat că nu-și poate ajuta copilul și afirmația că numai cu ajutorul ei îl va putea salva au impresionat-o pe profesoară, care și-a riscat libertatea, dându-i streptomicină pe care o avea.

Îmi amintesc că, mergând spre cameră, gardianul care mă însoțea și auzise ce medicamente am primit, mi-a spus că aceste medicamente valorează mai mult decât o pereche de boi, fiind mirat de sacrificiul celor de acasă. Când m-am eliberat, am auzit că mama și o soră au vândut toate covoarele (scoarțele) din casă și fânul pe care-l adunaseră pentru iarnă, ca să plătească

streptomicină trimisă. Trebuie să fac precizarea că nu i-am cerut lui Grunstein să-mi facă absolut nici un serviciu în momentul când va ajunge acasă și nici nu doream ca el să-mi cunoască familia, întrucât nu aveam încredere în el. Am rămas însă convins că, fără acele medicamente primite cu mai puțin de două ore înainte de plecarea mea din Târgu Ocna, nu aș fi putut supraviețui condițiilor de la Aiud și regret că nu l-am mai întâlnit pe evreu pentru a-i mulțumi.

La Târgu Ocna, boala mi s-a mai ameliorat, starea generală devenise destul de bună, iar fistulele de la genunchi, s-au închis, datorită tratamentului cu antibiotice.

Prin scoaterea noastră din Sanatoriu, se poate vedea discriminarea ce se făcea între legionari și restul deținuților, legionarii fiind supuși unui regim mai aspru, fiind frustrați de cele mai elementare drepturi, în primul rând dreptul la o minimă asistență medicală și la un minimum de condiții pentru supraviețuire.

Am părăsit închisoarea din Târgu Ocna, îndreptându-ne spre Aiud, fără a mai trece prin Jilava; probabil că

am fost duși cu o dubă specială, cu care am călătorit mai repede.

Din cei plecați din Gherla spre Târgu Ocna lipsea acum din mijlocul nostru C. Oprișan, care fusese luat cu câteva săptămâni înainte din Sanatoriu și dus în stare foarte gravă la Ministerul de Interne, apoi transferat la Jilava, unde și-a găsit sfârșitul, într-una din celulele special construite pentru exterminare condițiile în care a fost ținut sunt de neimaginat pentru un suflet curat; ele înspăimântă și consternează orice minte nealterată și neperversită de o ideologie criminală, căzută ca un blestem asupra neamului românesc, sub numele de comunism.

AIUD

Ajunși la Aiud, am fost duși în clădirea veche, unde a fost înființată o secție TBC, pentru a se justifica aducerea noastră de la Târgu Ocna. Medicul civil al închisorii era atunci dr. Bogățeanu, care nu făcea decât un act de prezență la serviciu, când mai aproba câte ceva din medicamentele solicitate de către medicii deținuți. Cu

timpul, pe lângă cei veniți de la Târgu Ocna, vor mai fi aduși unii bolnavi de pe celular, încât secția se va mări. Am avut norocul ca în această secție să fie numit, ca medic deținut, cunoscutul profesor universitar dr. Gheorghiu, de la Facultatea de Medicină din Iași, care a făcut tot ce a putut pentru a ne ajuta.

După repartizarea în camere, a venit dr. Gheorghiu și ne-a făcut tuturor un consult medical, cu care ocazie ne-a pus la curent cu atmosfera ce domnea în întreaga închisoare. La rândul nostru, i-am povestit cele auzite de noi. Tot acum i-am spus că la Târgu Ocna începusem un tratament cu antibiotice, că am la bagaj un pachet cu medicamente personale și l-am rugat, dacă poate, să mi le scoată, pentru a-mi continua tratamentul început. Nu știu cum, dar în câteva zile a reușit să-mi ridice de la magazie pachetul cu streptomycină, cu care mi-am continuat tratamentul, care a fost salvator pentru mine. În cadrul spitalului, ca medic radiolog era dr. Costin de la Facultatea de Medicină din Iași, care avea sarcina de a ne face și pneumotorax sau pneumoperitoneu.

Mai târziu, odată cu extinderea secției TBC, dr. Zamfirescu va fi numit ca ajutor al doctorului

Gheorghiu; era un cunoscut medic homeopat din țară și a dat dovadă de multă sollicitudine. Dr. Costin, deși fusese un renumit medic radiolog, nefiind însă fiziolog și fiind și distrat uneori, în loc să-mi introducă aer în cavitatea abdominală, mi l-a introdus sub piele, încât mă umflasem aproape peste tot. Partea hazlie era că, datorită apăsării aerului asupra coardelor vocale, mi s-a schimbat complet vocea și abia mai puteam vorbi. Mergând de la infirmerie spre celulă, am observat că am un mers ciudat, iar în cameră am constatat că aerul ajunsese și la testicule, care se umflaseră de parcă aș fi avut hernie, dând naștere la un nou prilej de glume din partea colegilor de cameră. A trebuit să aștept una sau două zile ca să elimin tot aerul de sub piele, pentru a fi dus din nou la spital, să mi se facă corect pneumoperitoneul. S-a întâmplat ca unora să li se introducă aer în intestine, ceea ce dădea din nou naștere la scene hazlii, când aerul începea să fie eliminat sub formă de gaze. Pentru noi aceste mici incidente erau prilejuri de a se mai face glume pe seama dr. Costin.

Dacă administrația ar fi fost câtuși de puțin interesată de sănătatea oamenilor, ar fi numit și un medic fiziolog

în cadrul spitalului, fiind destui în închisoare, încât nu ar mai fi avut loc asemenea accidente. Chiar apariția unor fenomene sau tulburări mai grave nu era luată în serios, datorită moralului ridicat pe care îl aveam. Îmi amintesc că, din cauza introducerii aerului în cavitatea abdominală, am făcut apă la burtă (ascită), trebuind să mi se facă mai rar pneumoperitoneul și să mi se introducă numai jumătate de litru de aer. Dar gălgâitul lichidului, când mă întorceam în pat de pe o parte pe alta, în loc să mă neliniștească, devenea un motiv de discuții distractive.

Condițiile de la Aiud difereau mult de cele de la Târgu Ocna. Ședeam la început câte 12-14 bolnavi într-o cameră cu paturi suprapuse, iar la geamuri erau puse obloane, care împiedicau primenirea aerului. Lumina soarelui o vedeam când eram duși la spital sau când eram scoși la plimbare.

Programul pentru scoaterea la plimbare era lăsat la aprecierea șefilor de secții, care ne scoteau când și cât voiau ei. Unii gardieni, pentru a-și da importanță și din dorința de a ne face viața cât mai grea, ne cereau să ne plimbăm într-un anumit ritm și cu mâinile la spate.

Deoarece unii erau destul de bolnavi, nu puteau respecta condițiile puse de gardian, ceea ce dădea naștere la adevărate certuri. La o asemenea plimbare, în timpul când de serviciu era gardianul Filipescu, cunoscut pentru răutatea sa, a pretins să mergem mai repede, ceea ce a dus la un protest din partea noastră, prin care ceream să ne lase să ne mișcăm după puterile noastre, continuând să păstrăm același ritm. Gardianul Filipescu simțindu-se jignit că nu respectăm ordinul dat, de a grăbi și mări pasul, ne-a suspendat plimbarea, ducându-ne în celule. Datorită spiritelor înfierbântate, această măsură a declanșat un nou protest din partea noastră; am cerut să vină directorul închisorii, împreună cu medicul civil, ca să le aducem la cunoștință abuzurile făcute de gardian. Simțindu-se vinovat de provocarea scandalului, gardianul ne-a spus că nu va anunța pe nimeni și ne-a amenințat cu alte pedepse. La rândul nostru, i-am spus că, dacă până la ora 12 nu vine directorul închisorii împreună cu doctorul civil, pentru a sta de vorbă cu noi, vom intra în greva foamei de la acea oră. îmi amintesc că în numele bolnavilor vorbea N. Culniev, secondat de Virgil Lungeanu. După plecarea gardianului am hotărât

în grabă revendicările, precum și timpul cât să ținem greva. Dintre cei care atunci eram în cameră, îmi amintesc de următorii: ing. Culniev, basarabean, Virgil Lungeanu, student la Facultatea de Medicină din Iași, Octavian Popa, muncitor din Sibiu, Ioniță Sârbu, student la Iași, Sabo Ștefan, muncitor din București, Dănilă Mihai, student la Facultatea de Medicină din Iași, Nicolae Baci, țăran din Dobrogea, subsemnatul și alții. În total am fost 12 bolnavi care am refuzat masa de la amiază. Întrucât în prima zi nu a venit nimeni din partea administrației să stea de vorbă cu noi, a doua zi dimineață am anunțat că nu mai stăm de vorbă cu nimeni până nu vine procurorul. S-a hotărât ca, atunci când va veni procurorul, să solicităm: desființarea obloanelor de la geamuri pentru a se putea face aerisirea în camere și a lăsa să pătrundă lumina soarelui în celule; să fim scoși zilnică la plimbare și să ni se permită să ne mișcăm după puterile noastre; să ni se dea dreptul de a beneficia de tratamentul medical necesar, iar în cazul când spitalul nu dispune de medicamentele adecvate să ni se dea voie să scriem acasă pentru a ni le trimite; să ni se aprobe să cumpărăm din banii noștri periute și pastă de dinți.

Au mai fost făcute și alte solicitări, pe care nu le mai țin minte.

Întrucât mulți erau grav bolnavi, pentru a nu li se mai înrăutăți prea mult sănătatea, s-a hotărât ca, dacă nu se ajunge la un compromis, să încetăm greva după 10 zile, întrucât o perioadă mai lungă ar fi pus în pericol sănătatea și viața unora.

Cu toate că în fața procurorului greva trebuia declarată pe timp nelimitat, fixasem acest termen deoarece bănuiam că vom fi izolați și trebuia să știm fiecare ce aveam de făcut. Am considerat că este mai bine să intrăm singuri în grevă și să nu anunțăm bolnavii din celelalte camere, deoarece mulți erau grav bolnavi și, mergând alături de noi, și-ar fi agravat boala, iar cei mai ușor bolnavi riscau să fie scoși din secție și trimiși pe celular, unde regimul era mult mai aspru, în special din punct de vedere al alimentației.

După venirea procurorului și în urma declarațiilor date, am fost izolați la parter, pe celularul mare, câte unul în celulă. Pentru a nu se putea comunica prin perete, am fost izolați din două în două celule, separați de câte o celulă goală. Nu știu cum s-a întâmplat, dar eu am fost

izolat tot la parter, dar pe partea opusă față de ceilalți, neavând nici o posibilitate de a comunica cu restul greviștilor. Am încercat să iau legătura cu ei prin țeava caloriferului, cu ajutorul alfabetului Morse, dar totul a fost în zadar. După discuții cu administrația și cu procurorul, toți cei de pe partea opusă au renunțat la grevă a patra zi și au fost duși din nou în secția TBC, fără să fi putut să mă anunțe și pe mine de hotărârea lor. Conform înțelegerii avute, eu am continuat greva așa cum se hotărâse. A patra zi după amiază, dr. Bogățeanu, împreună cu mai mulți ofițeri, văzând că eu nu am renunțat la grevă, a venit să mă hrănească forțat. În fruntea grupului de ofițeri însărcinat cu ducerea la îndeplinire a acestei sarcini era căpitanul (locotenent major?) Ioanițescu. Cum eu nu am acceptat să fiu alimentat, s-au repezit asupra mea, m-au trântit jos pe dușumea și dr. Bogățeanu mi-a forțat deschiderea gurii până mi-a rupt un dinte; a trebuit în cele din urmă să cedez. A doua zi, când am auzit că deschid ușa celulei, m-am postat într-un colț, pentru ca să încerc să-i împiedic să mă mai trântescă jos. Îmi dădeam seama că nu voi putea să mă împotrivesc forței lor, dar nu voiam

să le dau satisfacția că am capitulat de bună voie în fața lor. într-adevăr, a fost o încercare zadarnică, care totuși mi-a adus și o mică satisfacție. în timp ce stăteam într-un colț al celulei, unul dintre ofițeri a reușit să mă prindă de haină și să mă tragă în mijlocul camerei, iar un locotenent mi-a sărit în spate, încercând să-mi imobilizeze brațele.

Nu-mi amintesc cum, dar, încercând să mă descotorosesc de el, m-am învârtit brusc cu el în spate, iar el, lovindu-se cu picioarele de perete, m-a scăpat din mâini și a căzut cât era de lung în mijlocul camerei. Nu întrevăzusem așa ceva, dar această întâmplare m-a satisfăcut și m-am retras din nou cu spatele lângă perete. Aveam senzația că sunt atacat de o haită de câini, de care nu mă voi putea apăra, fiind cu mâinile goale. In timp ce se pregăteau ceilalți să mă atace, căpitanul Ioanițescu le făcu semn să stea liniștiți și trimise pe unul să aducă cămașa de forță.

Bănuind că se vor răzbuna, nu m-am mai opus atât de mult când m-au băgat în cămașa de forță, la fel și atunci când veneau să mă alimenteze forțat. îmi dădeam seama că, oricât m-aș fi opus, tot ar fi reușit să facă ce vor.

Știam că sunt în stare să-mi mai rupă câțiva dinți, din răzbunare. Îmi dădeam de asemenea seama că, pentru sănătatea mea, nu aveam decât de câștigat de pe urma acestei alimentații, mai ales că nu avea nici o influență asupra grevei.

Am fost ținut în cămașa de forță până în ziua a 11-a, când le-am spus că am hotărât să întrerup greva foamei.

M-am simțit tot timpul foarte bine în cămașa de forță, întrucât îmi ținea cald și nici nu pătrundea în ea curentul ce se forma pe jos în celulă. Deși imobilizat, dispăruse orice teamă din sufletul meu, având impresia că ei sunt acum cei ce evită o confruntare directă. În plus, fiind obligat să stau nemișcat, făceam fără voia mea o adevărată cură sanatorială.

După ce am fost scos din cămașa de forță, a doua zi, am fost dus și eu în secția TBC, dar în altă cameră, ceva mai mare, unde, pe lângă cei ce luasem parte la grevă, au mai fost aduși câțiva bolnavi, probabil dintre cei ce erau considerați mai periculoși și care ar fi avut o oarecare influență asupra altora. Dintre aceștia mi-l amintesc pe profesorul Ilie Mocanu din Teleorman, o mare speranță pentru poezia de după gratii.

Ajuns în noua cameră, am aflat că ceilalți renunțaseră la grevă din ziua a patra și că mai rămăsesem doar eu și N. Burecu, un macedonean care ni se alăturase ulterior, din spirit de solidaritate. El, necunoscând înțelegerile dintre noi, a continuat greva de unul singur. Despre durata grevei acestui român macedonean au circulat mai multe versiuni privind numărul zilelor în care a refuzat să mănânce. După unii, greva lui ar fi durat aproximativ 19 zile, după alții 28 sau 39. Nu s-a putut verifica, deoarece, după aproximativ 20 de zile, ar fi fost dus la spital și ținut izolat, iar din spital a fost trimis în celulă, probabil tot izolat, încât nu am mai auzit nimic de el.

A trebuit să recunoaștem că acest macedonean ne-a dat o lecție de cum trebuia dusă la capăt o acțiune începută. Sunt sigur că, dacă cei ce eram în grevă am fi știut de el, s-ar fi găsit mai mulți dintre noi care să continue greva, poate chiar toți.

După cum s-a terminat această grevă, s-a dovedit că nu a fost suficient gândită și a fost organizată superficial, din care cauză și efectele ei au fost neînsemnate. Cel mai mare câștig a fost că au început să ne scoată mai des la

plimbare și că eram lăsați să mergem după puterile noastre.

Mai târziu, am fost mutați pe altă aripă a clădirii, unde obloanele de la geamuri erau aplecate câțiva centimetri în afară, spre a se face mai ușor aerisirea. Mult mai târziu ni se vor cumpăra o dată periuțe și pastă de dinți din banii noștri, dar toate aceste mici favoruri au fost făcute pe rând, încât nu ne-am putut da seama dacă s-au datorat protestului nostru sau era o simplă coincidență. După câte ne povestea dr. Gheorghiu, gardianul Filipescu ar fi fost sancționat, întrucât provocase declanșarea grevei, din care cauză a căutat să se răzbune pe noi cu tot felul de șicane.

Astfel, într-o zi, nu-mi mai amintesc din ce cauză, eu am avut un nou conflict cu el, provocat bineînțeles de temnicer. Probabil că și starea nervoasă de care am fost cuprins să fi avut un rol important, căci am început să fac temperatură mare, ajungând spre seară la peste 39°. Doctorul Gheorghiu, care nici el nu-l putea suporta pe Filipescu, s-a dus la spital și l-a adus pe doctorul civil Bogățeanu să mă vadă, acuzându-l pe Filipescu de îmbolnăvirea mea. Nu mi-am putut da seama ce impresie

i-am făcut, dar mi-a prescris imediat un tratament masiv cu antibiotice. După acest incident, gardianul Filipescu a fost schimbat de pe secție.

Celula noastră se bucura de mare simpatie din partea dr. Gheorghiu; când venea în vizită la noi încerca să ne țină la curent cu tot ce se mai auzea sau întâmpla în închisoare. El ne va povesti despre „procesul Canalului”, fiind bine informat, deoarece unul sau doi cu pedepse maxime au fost izolați pe secția noastră. Unul dintre ei a stat un timp vizavi de celula în care eram, iar într-o zi, când am fost scoși la WC, am reușit să-i deschid vizeta la ușă și să-i dau niște pâine. Cu această ocazie am putut să-l văd. A rămas surprins de gestul meu și nu părea a fi demoralizat. Tot dr. Gheorghiu ne-a informat despre revolta din Ungaria și despre arestările de la Timișoara. Când se întâlnea cu cei de drept comun și afla câte ceva, își făcea de treabă, lua temperatura sau tensiunea cuiva dintre noi și ne spunea și nouă cele auzite.

Totuși timpul trecea destul de greu, deși detenția era suportabilă. Mâncarea era suficientă, căci toți aveam regim TBC, încât mai puteam da și la alții, când aveam posibilitatea, câte o bucățică de pâine. Gardienii se

purtau mai bine cu noi, nu ne mai provocau, ba, mai mult, în urma evenimentelor din Ungaria, câțiva mai treceau cu vederea unele abateri ale noastre, cum ar fi atunci când ne prindeau că vorbim pe la vizete, cu prilejul golirii tinetelor. Alții ne mai pedepseau. Nu ne puteam da seama dacă aveau instrucțiuni cum să se poarte sau, știind că nu sunt informatori pe secție, își permiteau să fie mai îngăduitori.

O dată, cu ocazia vizitei unui procuror militar, am căutat să-i arătăm condițiile inumane în care suntem ținuți, punând accentul pe lipsa de aer și de lumină din cauza obloanelor, a lipsei medicamentelor, a săpunului etc.

A avut răbdare să ne asculte, căutând să lase impresia că ne înțelege și promițând că va încerca să ne rezolve doleanțele. Imediat după ieșirea din cameră, unul dintre noi, care avea auzul mai bun, s-a repezit la ușă să deslușească ce vorbesc ei pe sală. Spre surprinderea celui ce asculta la ușă, îl auzi pe procuror spunând ofițerului care îl însoțea: „Dă-i în p.... m... de bandiți! Aici să le putrezească oasele!" Nu ne-a surprins această afirmație, deoarece știam cum gândesc și cum vorbesc cei puși în

slujba comunismului, dar ne părea rău că ne-am arătat nemulțumirea față de condițiile în care suntem ținuți, în fața acestui om care nu făcea decât să batjocorească justiția română. Îmi amintesc că singura pedeapsă primită în această secție din Aiud a fost în anul 1956 sau 1957, când am fost prins deschizând o vizetă de la o celulă unde dădusem ceva. Am susținut că am dorit să-i văd cum arată, fiindu-mi prieteni, alegându-mă în urma acestui fapt cu o pedeapsă de 7 zile izolare. Întâmplarea a făcut ca această izolare să fie exact în „Săptămâna Mare” a Sf. Paști.

Nu era frig, iar când am fost luat din celulă, colegii din cameră mi-au pregătit o pungă cu pâine, pe care am luat-o cu mine. Ideea de a mi se pregăti punga i-a aparținut dr. Zeană; mi-au pus câte 250 g de pâine pentru fiecare zi de izolare. Cu toate că gardianul de pe secție, un maramureșean cumsecade, a observat, s-a făcut că nu vede, lăsându-mă să iau punga. Pentru a nu fi văzută de gardianul de la izolare, am luat haina pe umeri și, cu mâinile la spate sub zeghe, lăsând impresia că nu-mi pasă de ce se întâmplă, am ținut punga cu pâine, reușind să intru cu ea în celulă fără a fi observat. La această reușită,

un rol important l-a avut și gardianul de pe secția TBC; ajuns în celular, el m-a însoțit împreună cu gardianul căruia i-am fost dat în primire, până am fost băgat în cameră, iar pe tot drumul parcurs până la celulă i-a povestit ceva celuilalt, distrăgându-i atenția de la mine. Nu știu dacă a făcut-o intenționat, dar eu am fost beneficiarul acestei discuții. La închidere am pus punga cu pâine într-un cuier ce era pe perete, iar peste ea am atârnat zeghea, reușind să scap cu ea fără a fi observată. Deși mâncarea mi se dădea ca și la ceilalți deținuți pedepsiți, o dată la trei zile, nu am simțit lipsa hranei, întrucât aveam suplimentul zilnic de pâine cu care venisem. Pe dușumea mi s-a lăsat și în timpul zilei o bucată de rogojină, pe care stăteam întins, atât ziua, cât și noaptea. Într-o seară, un gardian de pe secție a deschis ușa și mi-a arătat jos o gamelă plină cu mâncare, zicându-mi: „Ia-o repede și o mănâncă”. Era o zi când nu aveam dreptul la mâncare. I-am mulțumit, spunându-i că nu-mi trebuie. S-a uitat lung la mine și a închis ușa oarecum nedumerit și puțin jenat.

Numai după câteva minute aveam să regret că nu am luat gamela, deoarece mi-am dat seama că eu refuzasem

mâncarea din mândrie, în timp ce gardianul mi-o oferise dintr-un sentiment uman sau poate creștinesc, dorind să facă și el un bine în acea zi. În privirea lui, în afară de mirare, am putut vedea parcă și o părere de rău.

Regretam că nu am luat-o, să o fi aruncat la tinetă, ca să rămân astfel împăcat în sufletul meu că nu i-am acceptat favorul, dar aș fi fost mulțumit prilejuindu-i satisfacția că a făcut și el un bine.

Timpul a trecut destul de ușor, iar în dimineața primei zile a Sf. Paști am fost dus înapoi în secție.

După câte îmi amintesc, în secția TBC din Aiud am stat în diverse celule cu următorii bolnavi, între anii 1955 - iulie 1957: dr. I. Zeană din București; preot D. Mitoiu din Băcești-Vaslui; I. Lupu, student din Orăștie; Victor Florea, student din comuna Sâmbăta-Făgăraș; Vasile Alupei, elev din Zemeș-Bacău; Gh. Reus, student din Rădăuți; Aurel Vișovanu, student din Sighet; Vasile Marcel Popa, student din Neamț; Gh. Jijie, inginer din București; I. Mocanu, profesor din Teleorman; D. Bumbac, preot din Constanța; Tănase Iacob, preot din Buzău; D. Cheran, țăran din Teleorman; Viorel Demian inginer; Al. Georgescu, inginer din Ploiești; Ion Negru,

ceasornicar din Oradea; Octav Popa, muncitor din Sibiu; Șt. Sabo, muncitor din București; N. Baciuc, țăran din Dobrogea; Atanasie Berzescu, teolog din Lugoj; precum și alții, dar ale căror nume le-am uitat.

Întrucât numărul bolnavilor de tuberculoză creștea mereu, administrația s-a văzut obligată să mărească secția cu vreo câteva celule în plus, având drept urmare provocarea unor perturbări în programul de scoatere la aer a bolnavilor. Pentru a se respecta cât de cât programul de plimbare, curtea interioară unde ne plimbam până atunci a fost despărțită în două printr-un gard de beton, înalt de peste doi metri, putându-se scoate astfel la aer două celule în același timp, fără ca deținuții să se poată vedea între ei, din cauza înălțimii gardului. În acest timp, am aflat că în secția TBC a fost adus și Grigore Caraza, nemțean de pe valea Bistriței. Auzisem numai vorbe frumoase despre el și doream să-l cunosc. S-a întâmplat o dată ca celula în care era Grigore Caraza să fie scoasă prima la plimbare și să fie băgați în țarcul din fundul curții, iar după aceea să fie scoasă celula în care eram și eu, fiind trimiși în primul țarc. Spre norocul nostru, gardianul a fost chemat undeva și ne-a lăsat să ne

continuăm plimbarea singuri. Profitând de absența gardianului, am întrebat pe cei din țărcul alăturat cine sunt. Aflând acest lucru, în câteva clipe s-a hotărât ca cineva să urmărească venirea gardianului, urmând să ne anunțe, iar eu să sar gardul despărțitor pentru a-l vedea și cunoaște pe Grigore Caraza. Cu toată înălțimea sa, gardul nu a constituit un obstacol, deoarece am fost ajutat de cei din jur.

Așa ne-am cunoscut și văzut pentru prima oară, fiind necesare doar 2-3 minute pentru a se naște o prietenie pe care nimic nu a putut-o zdruncina. Dar soarta a fost mai crudă cu Grigore Caraza, care, în urma celor trei procese ce i-au fost făcute, a trebuit să suporte cu demnitate și fără compromisuri 23 de ani de temniță, iar apoi să fie obligat să-și părăsească țara pentru care și-a sacrificat întreaga-i tinerețe, țară pe care a iubit-o și o iubește din tot sufletul și acum. Azi, când mai poate veni să se reculeagă în fața mormintelor dragi, să mai simtă mirosul ierbii pe care se juca de mic, sau, șezând pe ultimele pietre rămase din casa în care s-a născut, să mai asculte cântecul păsărilor ce-l trezeau din somnul copilăriei,

acestora li se mai adaugă bucuria unei revederi, pe care o simțim și o trăim împreună.

Pentru a ne trece timpul mai ușor, fiecare căuta să mai învețe ceva, folosind fundul gamelei drept plăcuță de scris. Astfel, dr. Zeană predă lecții de limbă italiană, ing. Viorel Demian, lecții de engleză sau V.M. Popa, lecții de matematică. Încă de la începutul anului 1957, s-a observat că unii sunt puși în libertate înainte de a le expira pedeapsa, aplicându-se „condiționalul” pentru timpul cât au lucrat în pușcărie. Pentru două zile muncite, se reducea pedeapsa cu o zi. Practic, acest condițional se aplica după cum evoluau evenimentele internaționale, iar regimul căuta să scape de balastul pe care îl reprezentau bolnavii din închisori, încercând să scape de o parte din ei prin aplicarea acestui condițional. Nu exclud să se fi bucurat și unii sănătoși de această reducere a pedepsei, dar eu nu am întâlnit aici un astfel de caz.

Dacă, la prima vedere, punerea în libertate a bolnavilor apărea ca o măsură umanitară, în realitate era o acțiune perfidă, prin care autoritățile urmăreau să scape de obligațiile pe care le aveau față de bolnavi, iar în loc

să putem merge după eliberare acasă la familiile noastre, sau să fim internați în niște sanatorii, eram trimiși pe tot cuprinsul Bărăganului, în domiciliu obligatoriu, unde fiecare trebuia să se descurce cum va putea, mulți devenind o povară pentru familii.

Întrucât am lucrat și eu aproape doi ani, m-am bucurat de acest condițional. Îmi amintesc că, în noaptea dinainte de eliberare, am visat că am plecat din pușcărie, dar înainte de a ajunge în satul meu, mi-au apărut în cale mai multe obstacole. Astfel, atunci când am vrut să trec podul peste râul Cracau, acesta s-a transformat într-o cușcă de fier, din care am reușit să scap cu mare greutate; apoi, în continuarea drumului spre casă, mi-au apărut niște clădiri uriașe, care-mi barau trecerea, transformând peisajul familiar într-un loc necunoscut. A doua zi, când povesteam sau voiam să povestesc visul, a venit un ofițer care striga niște nume. Întrebându-l dacă nu este și numele meu pe listă, deoarece mi-a expirat pedeapsa, uitându-se încă o dată, mi-a spus să-mi fac bagajul.

În sfârșit venise și ziua eliberării. Câtă deosebire însă între ziua eliberării pe care mi-o imaginasem atâția ani și realitatea acestei zile. Poate că

despărțirea de cei cu care trăisem alături atâta timp și pe care trebuia să-i las mai departe bolnavi în întunecata celulă sau poate faptul că-mi dădeam seama că această eliberare nu-i decât un transfer dintr-o închisoare mică în una mai mare, au făcut ca evenimentul să-și piardă din importanță. Luând deci bagajul ce trebuia predat, deoarece fusese stabilit din timp la cine să rămână lucrurile personale, am părăsit celula ca și cum aș fi plecat pe o altă secție, păstrând în suflet imaginea celor pe care îi lăsam în urmă.

După ce mi s-a dat bagajul personal și am predat hainele de pușcărie, nu-mi mai amintesc cum, dar am aflat că eliberarea noastră nu-i decât o farsă, prin care regimul căuta să scape de obligațiile ce le avea față de noi, transferându-ne într-o altă pușcărie, pe întregul cuprins al Bărăganului și care se va numi „domiciliu obligatoriu”, prescurtat „D.O.”

Din cei care ne-am eliberat în acea zi îmi amintesc de preotul Zosim Oancea din Sibiu. Gh. Reus din Rădăuți, cu care am fost trimis în comuna Bumbăcari, raionul Călmățui, iar în altă comună au fost trimiși Gh. Șerban, un tânăr care executase trei ani de închisoare și Tăutu,

care era pe punctul de a-și pierde complet vederea. Luați apoi în primire de câțiva milițieni, am fost însoțiți până la Brăila, unde vom fi predați milițienilor din comunele unde urma să ne stabilim.

DOMICILIU OBLIGATORIU

Am ajuns în comuna Bumbăcari în ziua de 19 iulie 1957. Pe drum, înainte de a ajunge la Brăila, Gh. Șerban și cu Tăutu, care erau înzestrați cu o voce frumoasă, au început să cânte niște romane, încât toți oamenii din vagon s-au adunat în jurul nostru. Un țăran, văzând buna dispoziție de care părea să fim cuprinși, mă întreabă de unde suntem și încotro mergem. La auzul veștii că venim din pușcărie, că am fost deținuți politici și că acum suntem trimiși cu domiciliu obligatoriu în Bărăgan, s-a retras încet la o parte, pentru ca apoi, în interval de 3-4 minute, să ne vedem părăsiți de toată lumea, rămânând singuri în vagon. Această retragere a oamenilor din jurul nostru ne-a permis să ne dăm seama cât de terorizată era lumea din afara închisorii.

Am fost trimis în D.O. pe timp de trei ani, în același sat împreună cu Gh. Reus și preotul Zosim Oancea. Pe Gh. Reus îl cunoșteam încă de la Iași și mai stătusem împreună în aceeași cameră, ceea ce ne făcea să nu ne simțim atât de singuri. Atât la însurăței, reședința raionului, cât și la Miliția din Bumbăcari, ni s-a atras atenția că nu avem voie să părăsim localitatea și, chiar dacă suntem chemați la raion, trebuie să anunțăm postul de Miliție, pentru a-și da avizul. De asemenea, oricine ar fi dorit să ne viziteze, indiferent de gradul de rudenie, era obligat să se prezinte la Miliție, pentru a i se lua datele personale, spre a fi luat în evidență, această obligație fiind una din metodele perfide de terorizare a familiilor.

Drumul de la Brăila la Bumbăcari l-am făcut în lada unui camion, putând să văd astfel câmpia întinsă a Bărăganului. Născut și crescut în regiuni de deal și de munte, trimiterea mea în acest întins uniform și parcă fără de margini a Bărăganului va reuși să alunge din sufletul meu și cele mai palide bucurii care căutau să-și facă loc. Ajuns în comună spre sfârșitul zilei, milițianul, ca să scape de noi, ne-a dus la un cetățean, care fusese și el deținut politic și acum era cu domiciliu obligatoriu, al

cărui nume era Mihăiescu. Am fost primiți cu foarte multă căldură, punându-ni-se la dispoziție tot ceea ce s-a putut și simțindu-ne la el ca în mijlocul familiei.

Locuia într-o clădire ce avusese destinația școală și dispensar medical. Tot în această clădire, care acum era aproape pustie, în urma plecării bănățenilor la casele lor, locuia și Nicu Carandino, care ne-a făcut aceeași primire călduroasă ca și Mihăiescu. În prima noapte, eu și Gh. Reus am dormit la Mihăiescu, iar preotul Oancea la N. Carandino.

A doua zi, am mers cu milițianul la Sfatul Popular, cerându-le să ne pună la dispoziție câte o casă, în care trebuia să ne stabilim. Ne-au dus apoi la cantina GAS din localitate, unde milițianul a vorbit cu administratorul să ne înscrie și pe noi la masă pentru "o perioadă de 10 zile, până vom lua legătura cu familiile, urmând ca atunci să plătim și contravaloarea mesei. După ieșirea de la administratorul cantinei, ne-a spus că el și-a făcut datoria, urmând ca noi din acel moment să ne descurcăm cum vom ști.

Administratorul cantinei era un dislocat de origine germană, căruia toată lumea îi spunea Frantz și care s-a

purtat deosebit de frumos cu noi. îmi amintesc cum, în prima zi, când am venit la masa de prânz, ne-a invitat în biroul său și ne-a servit un lichior pregătit de el special pentru noi. Era o băutură foarte bună și vom regreta mai târziu că nu ne-am putut bucura de ea, întrucât, după primul pahar, ne-am dat seama că pentru noi era deja prea mult și că, dacă am mai fi băut și al doilea pahar, ne-am fi amețit. Lumea la început ne privea cu oarecare curiozitate, dar când afla cine suntem, începea să ne ocolească. După ce a fost rezolvată problema mesei, ne-am dus din nou la Sfatul Popular, unde ni s-a dat un om, cu care am mers la mai multe case pustii, pentru a ne alege una. Aceste case fuseseră construite de către bănățeni, care fuseseră ridicați de la casele lor, aduși în Bărăgan și lăsați în câmp, sub cerul liber, să se descurce fiecare cum va ști.

Povesteau locuitorii că la început și-au făcut bordeie în pământ, până au putut să-și facă chirpici și să construiască aceste case, formate dintr-o cameră, bucătărie și o cămară. Erau acoperite cu paie, dar, după plecarea strămutaților la gospodăriile lor, au început să se degradeze. La venirea noastră, le fuseseră luate

geamurile și ușile, câte mai rămăseseră, de către Sfatul Popular, iar paiele de pe acoperișuri putreziseră, așa că pe timp de ploaie apa se scurgea în interior. De asemenea, sobele, care fuseseră construite pentru a fi încălzite cu paie, începuseră să se prăbușească. Am hotărât, împreună cu Gh. Reus, pentru început să luăm împreună o casă, căreia să-i facem reparațiile necesare și unde să ne stabilim temporar.

După ce am ales una ceva mai bună, am mers la Sfat și am cerut ușile și geamurile de care aveam nevoie, apucându-ne apoi de treabă. Pentru a putea dormi în „casa noastră” ne-am dus la GAS și am cerut două brațe de paie ca să le punem pe jos, unde urma să dormim. Ulterior am mai făcut rost și de o ușă, pe care am transformat-o în pat. Cred că Mihăiescu și Carandino ne-au dat câte o pătură și astfel am devenit „liberi” și „proprietari de casă”. În sat locuiau câțiva foști deținuți politici și ei cu domiciliul obligatoriu, precum și câteva familii de basarabeni, de bucovineni și de macedoneni, fugite din Dobrogea, în urma persecuțiilor la care fuseseră supuse. Toți erau oameni liniștiți și se vedea că făcuseră și ei parte din rândul celor prizonieri de regimul

comunist. Datorită suferințelor și persecuțiilor îndurate, ne înțelegeau, fiind cu sufletul alături de noi și chiar ajutându-ne pe ascuns, când aveau posibilitatea.

Îmi amintesc cum, încă din primele zile după ce ne-am mutat în casa pe care o aranjasem, aveam să ne găsim în fața unei surprize. Dimineața, când am ieșit afară, am găsit lângă ușă vreo 3-4 pepeni galbeni și tot atâția verzi. Acest lucru avea să se repete și în dimineața următoare, ceea ce ne-a determinat să urmărim cine ne aduce pepenii. În spatele casei noastre locuia învățătorul din sat, cu familia. Deși relațiile dintre noi se limitau la salutul obișnuit, spre surpriza noastră, învățătorul, înainte de a se face ziuă, se scula și ne puneă pepenii lângă ușă. I-am mulțumit și l-am rugat să nu ne mai aducă, motivând că ne-am săturat de pepeni. I-am cerut acest lucru deoarece doream să nu aibă neplăceri în cazul că l-ar fi văzut cineva, putând fi acuzat de „ajutor legionar”, dacă acest lucru ar fi ajuns la urechea Securității.

După puțin timp, Gh. Reus și-a amenajat o cameră în clădirea dispensarului, iar eu am rămas în acea casă până la venirea toamnei. O dată cu ploile de toamnă, m-

am mutat și eu într-o cameră din clădirea dispensarului, care, fiind acoperită cu țiglă, mă scăpa de scurgerea apei în casă.

În tot timpul iernii, îmi amintesc că am făcut o singură dată foc în cameră, deoarece lemne se găseau foarte greu și, fiind și scumpe, nu-mi permiteam un asemenea lux.

Nu pot să uit cum. într-o dimineață, grăbindu-mă din cauza frigului să mă îmbrac, când am băgat mâna în mâneca unei flanele, prin partea de jos a mânecii au ieșit patru șoareci, care își găsiseră în timpul nopții, acolo, un loc mai bun și mai călduros pentru dormit, decât sub dușumea.

Tot fără foc ședea și Gh. Reus. Am reușit totuși să ies cu bine din iarnă, întrucât mama îmi făcuse o plapumă mare și groasă, pe care mi-a trimis-o împreună cu câteva pături.

Dormeam iarna cu căciula pe cap, iar dimineața, pe plapumă, peste care puneam o pătură, în dreptul gurii se forma un strat de promoroacă.

Încă din primele zile de la sosirea în Bumbăcari, m-am prezentat la Dispensarul TBC, ca să fac un control mai

amănunțit și să-mi continui pneumoperitoneul început încă la Târgu Ocna. Acolo, la dispensar. I-am întâlnit pe Virgil Mitan, cu care stătusem în cameră la Pitești și care, după expirarea D.O., rămăsese salariat la acest dispensar. Medic de dispensar era tot un fost deținut politic, fiind și el cu D.O. și anume dr. Pompiliu Ioniță, fost conferențiar la Facultatea de Medicină din Timișoara. După ce m-a consultat și mi-a făcut o radioscopie, mi-a spus că trebuie să continui pneumoperitoneul și mi-a prescris un tratament cu antibiotice. M-am obișnuit destul de greu cu noua situație, iar lipsa totală de poftă de mâncare a început să mă îngrijoreze. Toată alimentația mea, la început, se rezuma la ciorbele pe care le mâneam la cantină fără pâine și la câte o bucată de pepene verde.

După o săptămână, au început să-mi vină de acasă, pe rând, surorile, frații, nepoții etc, care mă forțau să mănânc, în timpul cât ședeau la mine; am reușit astfel să intru în viața normală. Deși mi-au adus tot ce aveam nevoie, am hotărât să-mi caut de lucru, ca să mă întrețin singur. Am lucrat astfel la strânsul recoltei, la cărat sau împrăștiat bălegar pe câmp, la un șantier de construcții

sau ca paznic, adică acolo unde găseam. Cea mai frumoasă perioadă îmi amintesc că a fost luna octombrie, când am fost trimis să supraveghez strângerea porumbului de pe circa 100 ha, suprafață ce fusese însămânțată mai târziu și dată la oameni pe¹.lăi a fi lucrată, ei urmând să primească 20% din recolta obținută. Sarcina mea era să stau la capătul parcelei, unde era drumul spre sat, drum pe care veneau oamenii la muncă sau plecau spre casă. îmi amintesc că toată lumea venea dimineața pe acest drum cu căruțele, dar seara plecau toți pe alt drum, așa că nu puteam să controlez pe nimeni ce are în căruță.

Oamenii cunoșteau trecutul meu, nu se păzeau de mine, de aceea își schimbau drumul, pentru ca, în cazul că cineva i-ar fi prins cu porumbul în căruțe, eu să nu fiu implicat în faptele lor. în timpul zilei, pe câmp, nu se bea apă, ci vin, și toți mă invitau să beau cu ei un pahar.

Cu toate că nu aveam acest obicei, am acceptat să beau în fiecare zi câte un pahar de vin dimineața, unul la prânz și unul seara.

Felul cum am fost apreciat de oameni o demonstrează următoarea amintire. în ziua de 6 decembrie, când se

serbează Sf. Neculai, era ziua mea onomastică. Deși era un viscol puternic, pe la ora 9 dimineța aud că cineva îmi bate la ușă. Când am deschis, m-am trezit în față cu unul dintre țăranii care culegeau porumbul de pe parcela unde îi supravegheasem eu. Mi-a spus că a venit să-mi ureze „Mulți ani” de ziua mea, știindu-mă singur și mi-a adus și mie un cadou, dar mă roagă să nu-l refuz. Nu a mai așteptat refuzul meu, a ieșit afară unde avea lăsat calul cu care venise și s-a întors cu o damigeana cu vin în brațe. După ce mi-a mai urat o dată cele cuvenite, mi-a zis că dacă vreodată am nevoie de ceva, mâncare, zahăr sau orice, să apelez fără rușine la el sau la oricare din cei pe care i-am cunoscut, că vor face tot ce vor putea ca să mă ajute. M-a impresionat mult gestul, iar clipele de bucurie pe care le trăiam nu erau cauzate numai de cadoul primit, ci de descoperirea că mai sunt încă oameni așa cum îi știam de copil și cum îi lăsasem atunci când am fost ridicat de acasă.

O dată cu venirea iernii, nu am mai găsit de lucru, trebuind să trăiesc cu ceea ce agonisiseam în timpul toamnei. Magazioner la GAS era un macedonean, Iorgovan, cu care vorbisem despre niște rude ale lui din

închisoare despre care el nu mai știa nimic demult, ceea ce ne făcuse să fim oarecum mai apropiați sufletește. Acesta, când avea ceva de lucru la magazie, mă anunța și astfel mai câștigam din când în când câte un ban.

În apropiere de sediul GAS-ului, se aflau niște pătule pentru păstrarea și uscarea porumbului, din care se furau mereu știuleți. Magazionerul, care răspundea de aceste pătule, îmi propuse să fac de pază în timpul zilei la pătule. Am acceptat propunerea, fiindcă terminasem banii și nu doream să fiu o povară pentru familie, care și așa se descurca destul de greu, iar această pază mai dura cel mult șase săptămâni. Văzându-mă destul de ușor îmbrăcat, magazionerul mi-a dat o șubă îmblănită, spunându-mi să o păstrez până se termină iarna. Această șubă mi-a fost de mare folos toată iarna, atât ziua, cât și noaptea.

Îmi amintesc cum, într-o dimineață, prin luna ianuarie, pe un viscol foarte puternic, m-am dus la Dudești ca să-mi fac pneumoperitoneul și să-mi cumpăr niște pâine, neștiind cât va mai dura ninsoarea. La plecare, nu am dat importanță viscolului ce sufla din spate, mai ales că șuba mă proteja de furia lui. La întoarcere, viscolul crescuse în

intensitate; eram nevoit să merg cu privirea în pământ. Nemaiputând recunoaște drumul sau cărările din cauza zăpezii, m-am hotărât să mă orientez după stâlpii de la rețeaua electrică.

La un moment dat, am observat că m-am îndepărtat de linia electrică, și că nu știam încotro merg. Negăsind nici un punct de reper am pornit într-o direcție unde bănuiam eu că se află gospodăria. Deși nu-mi dădeam seama, totuși cred că mă cuprinsese îngrijorarea; nu simțeam nici oboseala, nici greutatea șubei sau tăria vântului, singura mea preocupare era mersul înainte. După aproximativ două ore de mers, am întâlnit un stâlp de la rețeaua electrică, dar nu știam încotro să apuc. Cunoscând direcția vântului de acasă, m-am întors cu spatele împotriva vântului. Am reușit în acest fel să aproximez încotro să apuc și am avut grijă să nu mă mai îndepărtez de rețeaua electrică. Mă orientam după stâlpi sau sârme, când se vedeau, sau după zgomotul produs de acestea din cauza viscolului.

Calculul făcut s-a dovedit a fi fost bine gândit: după mai puțin de două ore am zărit niște copaci. Uitându-mă atent, mi-am dat seama că sunt salcâmi din preajma

GAS-ului. Am răsuflet ușurat, văzându-mă pe drumul cel bun. Ajuns acasă, îmi dispăruse oboseala și foamea, dar și curajul de a mai ieși din sat pe un asemenea viscol. Aveam să aud după câteva zile că, de la câțiva kilometri de Bumbăcari, vântul a mânat o turmă de oi însoțită de un cioban, care nu a vrut să le abandoneze, până aproape de Dunăre și numai norocul a făcut să nimerească într-un huceag, unde, din cauza tufișului, vântul era mai domol; astfel au putut fi oprite oile pe loc, salvându-le de la înec. Se vorbea că luaseră măsuri să caute prin zăpadă oile din cârd rămase în urmă. Abia după aflarea acestei întâmplări, mi-am dat seama prin ce primejdie trecusem și ce poate face o viforniță în Bărăgan. În acest timp, am primit o scrisoare de la fosta mea prietenă, care îmi transmitea că ar dori să mă vadă și mă întreba dacă are voie să mă viziteze. Surpriza a fost plăcută și i-am răspuns imediat, invitând-o la Bumbăcari.

Revederea a fost plină de emoții și bucurii, iar cu această ocazie am hotărât să ne căsătorim, deși părinții ei susțineau că e mai bine să amânăm căsătoria până mi se va ridica D.O. Fără a ține cont de părerile lor, am stabilit să ne căsătorim în timpul verii, până atunci eu urmând să

caut o casă mai bună și să-i fac reparațiile necesare pentru a putea locui în ea. îmi făcusem de asemenea planul să mă ocup de grădina din jurul casei și să semăn tot ceea ce ne-ar fi fost necesar într-o gospodărie.

O dată cu venirea primăverii, mi-am luat o nouă casă, i-am făcut reparațiile de primă urgență, am arat grădina și am semănat tot ceea ce am crezut că-mi va fi de folos, găsiind totodată de lucru, la șantierul de construcții de pe lângă GAS.

Am încercat să repunem în funcție o fântână destinată adăpării vitelor, care, din pricina nisipului cărat de izvoare, nu se mai putea folosi, pompele înfundându-se cu nisip. Fiind mai tânăr, mi s-a propus să mă cobor eu în fântână, pentru a umple un ciubăr cu care să se scoată nisipul adunat pe fundul fântânii. Izvorul era la adâncime destul de mare, fântâna fiind deci adâncă și temperatura în adâncul ei era destul de scăzută.

A trebuit să fac această operație de umplere a ciubărului cu nisip timp de 2-3 ore. Lucru zadarnic, deoarece izvorul căra alt nisip în loc. însă pentru mine timpul a fost suficient ca să răcesc.

Probabil și din cauza efortului, m-am îmbolnăvit din nou, făcând o congestie pulmonară. Fiindcă mă simțeam destul de rău, m-am dus la dispensarul TBC, unde dr. Ioniță a vrut să mă interneze, dar am refuzat, întrucât nu puteam să las casa singură, mai ales că aveam multe păsări care trebuia îngrijite. M-am mulțumit cu tratamentul prescris și am plecat acasă. Dispensarul era în satul Dudești, la o distanță de 3 km de Bumbăcari, iar drumul până acasă, sub un soare dogoritor, părea că nu se mai termină. Simțeam cum mă părăsesc puterile și singura dorință pe care o mai aveam era să mă așez jos pentru a mă odihni și a-mi recăpăta puterile. Am continuat totuși drumul până la Bumbăcari.

Ajuns acasă, mi-am pus termometrul și, cu toate că, din cauza transpirației, eram tot ud, temperatura mea depășise 39°.

Stând în pat să mă odihnesc și gândindu-mă la ceea ce trebuie să fac, am fost cuprins de o tuse, de care nu puteam scăpa. O dată cu această tuse, sputa a devenit hemoptoică, ceea ce m-a alarmat în oarecare măsură. Având din timp pregătită o rezervă de medicamente pe care mi le trimisese sora mea mai mică, Elena, care m-a

ajutat foarte mult, am hotărât să-mi fac singur antibiotice, deși până atunci nu mai făcusem nici mie nici altcuiva vreo injecție. îmi amintesc că era în jurul orei 12 când mi-am făcut prima injecție cu 1 g streptomicină, apoi la celălalt picior mi-am făcut un flacon de penicilină cu vitamina C. Prima injecție mi-a fost mai greu să mi-o fac, apoi am prins curaj și am început să le fac cu mai multă încredere. Seara, când trebuia să-mi fac penicilina, temperatura era în creștere față de cea de la amiază, așa că am hotărât să-mi mai fac 1 g de streptomicină. Mi s-a părut că e bine să-mi fac un tratament șoc, hotărând ca apoi să-mi fac injecțiile cu penicilină din 4 în 4 ore, iar streptomicină o dată pe zi.

Spre mulțumirea mea, temperatura îmi scăzuse dimineața, iar sângele din spută aproape dispăruse. A doua zi, până seara, temperatura mi-a scăzut aproape de normal, și am căpătat astfel încredere în modul cum îmi făceam singur tratamentul.

În primele două zile de boală nu am ieșit din casă decât ca să dau mâncare și apă la păsări. A treia zi, nemaivând apă, m-am dus la o fântână din apropiere să-mi aduc o căldare cu apă. Nu-mi pot da seama cum

mergeam pe drum, dar o femeie macedoneană, care locuia lângă fântână, a observat că sunt bolnav, a venit la mine și nu m-a lăsat să scot eu apă, mi-a luat căldarea, a umplut-o și mi-a dus-o până în casă.

S-a dus apoi la dispensarul din sat, nu știu cu cine a vorbit, dar în mai puțin de o oră a venit să mă vadă o soră medicală. Am avut cu ea o discuție asupra bolii, dar relatându-i că am fost la dispensarul TBC din Dudești, că îmi cunosc boala și că îmi fac singur tratament, nu a mai spus nimic. S-a oferit să-mi facă ea injecțiile, i-am mulțumit, dar am refuzat propunerea deoarece nu aveam banii necesari ca să mă achit de obligațiile ce-mi reveneau, motivând că-mi pot face singur tratamentul. La amiază, aceeași femeie macedoneană a venit și mi-a adus ceva de mâncare, întrebându-mă de ce mai aveam nevoie. Spiritul de solidaritate în acele momente grele și bunăvoința acestei femei au făcut să nu mă mai simt singur. Tot ea l-a anunțat și pe Gh. Reus, care a venit mereu să mă vadă. După câteva zile, am început să ies prin curte, să mă mișc și să simt cum îmi recapăt puterile.

În această situație eram când a venit pe neașteptate prietena mea să mă vadă. Văzând cum arăt, a plecat acasă să-și dea demisia din serviciu și să se pregătească de mutare la Bumbăcari. După puțin timp, a venit la mine, cu toate împotririile din partea părinților ei. Eu mă refăceam și începusem din nou să lucrez la GAS, continuând să mă pregătesc cu cele necesare pentru iarnă. După sosirea ei la Bumbăcari, ne-am dus la Sfat, unde am făcut formalitățile necesare pentru căsătoria civilă, iar după aproape două săptămâni, a avut loc oficierea căsătoriei.

După 10 zile urma să aibă loc și cununia religioasă, dar, cu trei zile înainte de a avea loc acest eveniment creștin, am fost din nou arestat și dus la securitatea raională din însurăței. Cu toate că securiștii, pentru a nu-i alarma pe cei ce rămâneau în urmă, întrucât mai venise o soră la mine, au promis că până seara mă voi întoarce acasă, am spus soției și surorii că, dacă nu mă întorc în 24 de ore, să vândă tot ce nu pot lua și să plece din Bumbăcari.

Soția, întorcându-se la părinții ei, a fost supusă unei adevărate terori din partea acestora, familia ei

interzicându-i să mai aibă legături cu familia mea și obligând-o să divorțeze, în timp ce mă aflam în lagărul de la Periprava, mi-am asumat un risc foarte mare, trimițându-i cu ajutorul unui deținut de drept comun o scrisoare pe adresa părinților ei, cu scopul de a-i face cunoscut unde mă aflu și că sunt sănătos. Prin scrisoare, pentru a nu o pune la cheltuieli, am rugat-o să-mi trimită numai o cămașă și o izmana din cele rămase acasă la arestarea mea, confirmându-mi în felul acesta primirea scrisorii. Această scrisoare nu numai că nu i-a fost arătată soției, dar nici măcar nu a fost trimisă părinților mei. Probabil, datorită atmosferei în care trăia, nici după eliberarea mea nu a mai avut tăria de a ieși de sub influența părinților, astfel că divorțul a rămas definitiv. Presiunile la care a fost supusă vor avea urmări nefaste în viața ei: nu se va mai recăsători nici după moartea părinților, eu trebuind să-mi întemeiez un alt cămin.

Aveam să aflu, la eliberare, că de toată munca mea avea să profite șeful postului de miliție, care a făcut tot ce a putut pentru ca soția mea să plece cât mai repede și cu cât mai puține lucruri, restul rămânându-i lui, contra

unei sume derizorii, prin care să poată justifica însușirea bunurilor rămase.

Când gândurile mă poartă din nou pe la Bumbăcari și mi amintesc de N. Carandino, nu pot să uit o ispravă a mea, pe care am povestit-o întâia dată lui Gh. Reus, în lagărul de la Culmea și pe care încerc să o redau pe scurt acum.

N. Carandino nu lucra, deoarece primea în fiecare lună bani de acasă, iar timpul și-l petrecea citind și făcând adesea pauze pentru plimbare. Iarna, din cauza vânturilor puternice, stătea aproape tot timpul în casă și, pentru a nu se plictisi de singurătate, își crescuse un pisic, care cu timpul a devenit mai mare decât unul obișnuit, fiind cunoscut de oamenii din sat sub numele de „motanul lui Carandino”. De câte ori avea ocazia, începea să-și laude motanul: era pisoiful cel mai frumos, cel mai deștept, cel mai mare etc. Cred că nu exagera cu nimic făcând asemenea aprecieri, deoarece motanul său întrunea aceste calități.

Prin luna ianuarie. N. Carandino s-a dus la Gh. Reus și cuprins de o mare supărare și revoltă, i-a spus că cei de la Sfatul Popular i-au prins motanul, care era foarte blând

și l-au castrat. Povestea cele întâmplate cu atâta revoltă și regret de parcă i s-ar fi întâmplat lui o asemenea nenorocire. A chemat o doctoriță de la Dudești să-l consulte și să-l panseze, apoi a început să se îngrijească de motan, de parcă ar fi fost un om bolnav. M-am dus și eu să-l văd, manifestându-mi indignarea față de această faptă, încercând totodată să-l consolez și asigurându-l că motanul va scăpa cu viață. Până la sosirea primăverii, cotoiul nu numai că s-a vindecat, dar a mai și crescut, dându-i astfel posibilitatea lui Carandino să se laude din nou cu motanul lui.

Spre sfârșitul primăverii sau la începutul verii, un basara-bean bătrân și bolnav, care mai avea de întreținut și o fată handicapată și care locuia în apropiere, mă oprește pe drum și-mi spune: „Domnule Nicu, ce să fac eu cu motanul lui Carandino, căci îmi mănâncă toți puii?” Apoi îmi povestește cum i-a mâncat 19 pui de la o cloșcă cu câteva zile în urmă și acum a început să-i mănânce pe alții mai mari. Îmi era milă de bietul bătrân când îl vedeam cum încearcă să-și stăpânească lacrimile, dar nu aveam cum să-l ajut.

L-am sfătuit să-și țină puii închiși și să se ducă la Carandino să-i spună durerea sa și să-l roage să țină motanul încuiat în casă.

Mi-a spus că a fost și că acesta i-a răspuns că, dacă vrea să crească pui, trebuie să-i păzească, nu să-și țină el motanul închis.

Seara, când l-am întâlnit pe Carandino, i-am reprodus cele auzite de la bătrânul basarabean și, spre surprinderea mea, a repetat aceleași vorbe. îmi amintesc că din clipa aceea mi-am schimbat mult părerea despre N. Carandino.

După câteva zile mi-am cumpărat și eu șase pui ca să-i cresc pentru iarnă, care m-au costat mai mult de jumătate din salariul meu lunar. I-am învățat ca noaptea să doarmă într-un salcâm de lângă geamul camerei mele, tocmai pentru a fi feriți de motan. într-o noapte, cum dormeam cu geamul deschis, aud puii făcând zgomot în copac, sărind pe alte crengi. Coborând iute din pat și lovind în geam, văd cum motanul lui Carandino sare din copac și fuge. Nu am mai dormit toată noaptea, gândindu-mă că și puii mei vor avea aceeași soartă ca și cei ai bătrânului basarabean. Dimineața, le-am dat apă și mâncare și am plecat la lucru, căutând o posibilitate de a-mi salva puii.

într-un târziu mi-am făcut un plan, pe care a trebuit să-l țin secret și anume, să-i fac de petrecanie cotoiului.

Îmi părea rău că am contribuit la moartea motanului, dar când îmi aduceam aminte de lacrimile bătrânului basarabean, mi se părea justificată fapta mea. Cunoșteam eu însumi mizeria, lipsurile, foamea, le cunoșteam și pe ale bătrânului și care nu puteau fi înlăturate, iar puii pe care voia să-i crească erau pentru el singura nădejde de a-și îmbunătăți viața.

Poate motivul cel mai important care m-a determinat să fac acest faptă a fost afirmația făcută de Carandino: „Nu o să țin eu motanul închis din cauza unor pui”, precum și teama că și puii mei vor avea aceeași soartă.

A treia zi mă întâlnesc cu Carandino care mă întreabă dacă motanul lui nu a mai fost pe la mine, deoarece nu a mai venit acasă de două zile. I-am spus că nu l-am văzut, nestând acasă și am încercat să-l încurajez, spunându-i că poate și-a găsit și el o pisică. „Pe dracu' pisică, nu știi că l-au castrat cei de la Sfat?” îmi răspundea el bosumflat și îngrijorat de soarta motanului.

M-am prefăcut că am uitat, încercând să găsesc alte motive pentru a-i justifica lipsa și ne-am despărțit, căutând să par și eu neliniștit din cauza acestei dispariții.

Ajuns acasă, încep să-mi pun întrebarea: „Oare nu m-a văzut cineva când l-am aruncat în buruienile din porumb?”

După aproape o săptămână, mă întâlnesc din nou cu Carandino, care îmi spune: „Știi că am găsit motanul?”, „îmi pare foarte bine” îi răspund, căutând să mă arăt cât mai bucuros. „Te bucuri degeaba, căci l-am găsit datorită mirosului, mort în buruieni”. îi răspund că-mi pare rău, apoi îl văd cum se uită spre casa basarabeanului: „Al dracului moșneag” zice, apoi ne despărțim, gândindu-ne la moartea bietului motan.

Când i-am povestit după aproape un an lui Gh. Reus întâmplarea, nu-i venea să creadă că am fost în stare, deși am încercat să-i explic că trebuia să aleg între viața motanului sau a câtorva zeci de pui din împrejurimi, printre care se numărau și ai mei.

COLONIA CULMEA (NOUA CULME)

În noaptea de 19-20 septembrie 1958 am fost arestat din nou și dus la Securitate, în însurăței, unde au fost strânși toți legionarii cu D.O. din raionul Călmățui. Deși securiștii afirmaseră că până seara mă voi întoarce acasă, mi-au permis să iau cu mine încă două rânduri de schimburi și un pulover. Am încercat să iau o bundiță din piele sau o flanea mai groasă, cu mâneci, dar nu mi s-a dat voie, interzicându-mi-se de asemenea să iau ceva de mâncare sau țigări.

După ce am fost adunați toți cei arestați la raion, am fost imbarcați în două camioane și duși în Dobrogea, în colonia Culmea. Aici au fost strânși toți legionarii care erau cu D.O. în Bărăgan, plus câteva sute de țărani din fosta regiune Galați, care s-au opus colectivizării și, mai târziu, tot aici vor fi trimiși cei din Aiud, cărora le expira pedeapsa și nu erau puși în libertate, pentru că s-au împotrivit reeducării.

Chiar din prima zi când am intrat în această colonie, gardienii și în mod deosebit ofițerii au căutat să ne intimideze prin comportamentul lor, vrând parcă să ne avertizeze de ceea ce ne așteaptă.

O dată cu perchezițiile, au început să-i înjure și să-i lovească pe cei ce nu reușeau să se dezbrace sau să se miște mai repede.

Făceau tot felul de glume pentru a ne umili, dar și cu gând să ne provoace, ca să aibă apoi motiv să ne bată. Îmi amintesc că am fost prima victimă a unei asemenea provocări, când un ofițer care supraveghea percheziția, a făcut o glumă proastă; i-am spus că eu nu-i permit asemenea glume, iar dacă lui îi fac plăcere, să le facă cu prietenii sau tovarășii săi. Cum era prea multă lume de față, nu a mai zis nimic, trecând la o percheziție foarte amănunțită, nepermițându-mi să iau cu mine nici măcar puloverul, ci numai două rânduri de schimburi, compuse din unul obișnuit și un al doilea format dintr-o cămașă și o pereche de izmene flanelate. În timp ce-mi făceam bagajul pentru a fi depus la magazie, am riscat și am reușit să mai iau o cămașă flanelată și să o amestec printre cele pe care trebuia să le duc cu mine în cameră. Imediat ce am intrat, cineva mi-a dat un ac cu ață strecurat cu greutate în cameră și m-a ajutat să dublez cele două cămăși flanelate, ca să fie găsită numai una la o nouă percheziție. Spre seară, când a venit masa, îmi

amintesc că a fost o ciorbă de cartofi și că hârdăul a fost vârat în cameră. Mi-am luat porția de mâncare și, fiindcă mulți nu și-au luat rația, mi-am mai luat un polonic, întrucât mi-am dat seama că mâncarea era foarte slabă, iar la boala mea aveam nevoie de o alimentație mai bogată. În afară de mine, îmi amintesc că numai C. Paragină a mai luat supliment, deoarece nici lui nu i s-a permis să ia mâncare de acasă, iar ca vechi pușcăriaș știa că mâncarea are rol hotărâtor în închisoare. Numai peste câteva zile se va vedea că toată lumea își va lua mâncarea, indiferent de calitatea ei, putându-se observa cum foamea, încet, dar sigur, începe să-i cuprindă pe toți. După masă, am început să mă plimb prin cameră, pe culoarul dintre paturi, conform unui vechi obicei din pușcărie, gândindu-mă la cei rămași acasă. Cum mergeam către ușă, am observat că cineva ne supraveghează prin vizetă, dar nu am dat nici un fel de importanță acestui lucru. Când am ajuns din nou în fața ușii, aceasta se deschise și gardianul îmi spuse destul de politicoasă să scot hârdăul din cameră pe sală. Pentru moment am avut o ezitare, apoi am acceptat, pentru a nu-i mai irita, mai ales că acest lucru era ceva obișnuit, se

făcea la toate camerele și în toate pușcăriile. Ieșit cu hârdăul pe sală, gardianul a încuiat ușa și, tot politicoș, m-a rugat să-l scoatem împreună afară din baracă și apoi să-l ducem la spălătorul din față. Neliniștea începu să mă cuprindă. Atunci l-am văzut pe ofițerul cu care avusem incidentul în timpul percheziției, care se prefăcea că trece întâmplător pe acolo. M-am convins fulgerător că am fost atras într-o cursă, dar era prea târziu și nu se mai putea face nimic.

Am bănuț că sunt condus în acea baracă, ca să fiu dus la izolare și regretam că nu am cămașa groasă pe mine. După ce am intrat în spălător, gardianul a tras ușa după mine, iar în interior am mai văzut doi gardieni, fiecare având câte un ciomag în mână. Fără a-mi spune ceva, au început să mă lovească pe unde se nimerea și cu o duritate de care numai unii temniceri sunt în stare. Întrucât unui din ei mă înghiontea cu ciomagul în piept, am făcut greșeala să le spun că sunt bolnav de TBC și că s-ar putea să răspundă de ceea ce fac. Din acei moment toți vor căuta să mă lovească în piept sau coaste, iar unul mai tânăr și mai brunet, Costea, se va evidenția prin sadismul său, lovindu-mă numai cu vârful ciomagului în

piept. La un moment dat, încercând să-mi mai protejiez pieptul, m-am dezechilibrat și am căzut peste o chiuvetă, poziție în care le era mai ușor să mă lovească cu ciomegele de-a lungul spatelui. Costea a continuat să mă înghiontească în coaste, cu ciomagul său.

Căutând să mă apăr de loviturile lor, m-am băgat cu capul și cât am mai încăput sub chiuvetă, ei continuând să mă lovească cu aceeași sălbăticie peste restul corpului. După ce au considerat că și-au îndeplinit sarcina primită, au încetat să mă mai lovească cu ciomegele, izbindu-mă în schimb cu picioarele, ca să mă ridic de sub chiuvetă, unde căzusem. Dus în cameră, am fost înconjurat de cei ce mă cunoșteau, îngrijorați de întârzierea mea. M-au întrebat ce s-a întâmplat, îmi amintesc că la început nu le-am spus decât: „Fiți atenți că au de gând să ne extermină”, spunându-le apoi să mă palpeze pe fese și pe mușchii picioarelor, ca să vadă cum s-au întărit din cauza loviturilor.

Le-am povestit pe scurt cele întâmplate și am propus să evităm orice ieșire din cameră. În urma mea s-au mai folosit de un truc asemănător, reușind să-l scoată din cameră pe Titus Turcu, student la medicină. El a fost dus

într-o baracă în apropierea căreia se afla dormitorul ultimilor deținuți de drept comun, care nu fuseseră înlocuiți de la locurile lor de muncă: bucătărie, magazie etc. Când au început să-l bată, a avut inspirația să țipe. Așa l-au lăsat să scape mai ușor, probabil pentru a nu fi auzit de cei de la drept comun. „Tu ai tras-o mai tare din cauza mândriei de a nu te văita”, avea să-mi spună Titus Turcu și a adăugat, spre a mai descreți frunțile oamenilor: „Vezi, oltenii e mai deștepți decât moldovenii”. Această glumă a avut darul de a schimba atmosfera din mijlocul nostru, fiecare retrăgându-se la patul său.

Din sufletul meu nu a mai putut fi alungată însă imaginea gardianului Costea. Asemenea cruzime ca la acest om mai văzusem la Suceava în ochii lui Blehan și Danielevici sau la Pitești în ochii lui Țurcanu. Mi se părea acum că Georgescu de la Pitești sau Filipescu de la Aiud au fost niște miei în comparație cu Costea. A rămas în amintirea mea ca singurul om din toată perioada de pușcărie pe care nu doresc să-l mai văd.

După această bătaie boala mi s-a agravat din nou, iar sputa hemoptoică și-a făcut iarăși apariția.

Mâncarea era atât de proastă, încât îmi amintesc că, până la reacomodarea organismului la condițiile de pușcărie, aveam scaun o dată la două săptămâni și atunci foarte puțin și cu mare greutate, deoarece organismul căuta să digere și să asimileze tot ce se putea, în lupta sa pentru supraviețuire. În urma unor noi mutări prin camere, am dat peste dr. Pompiliu Ioniță, care îmi cunoștea boala de la Bumbăcari, când îmi făcea pneumoperitoneu. În una din zile, i-a spus ofițerului de serviciu că sunt grav bolnav și că ar trebui să fiu văzut de un medic. La început, asistența medicală se rezuma la venirea unui medic de la Constanța o dată pe lună. Medicul nu putea face nimic, nefiind amenajat un cabinet medical. Când a venit medicul de la Constanța, am fost dus împreună cu dr. Ioniță într-o cameră unde era medicul civil, iar dr. Ioniță i-a descris boala, cerând scoaterea mea din mijlocul celorlalți și internarea în infirmerie.

Doctorul civil m-a pus să mă dezbrac, ca să mă consulte și el, apoi mi-a spus că nu mă poate interna, neexistând infirmerie. Văzându-mă plin de vânătăi pe corp și dându-și seama ce se petrece în această închisoare, nu a mai venit niciodată în incinta coloniei,

fiind înlocuit cu altul. îmi amintesc că, punându-se în funcție o baie și fiind duși să ne spălăm, am văzut, când eram sub duș, cum oamenii, în special țărani mă priveau cu un sentiment de groază. Trecuse mai mult de o lună de zile și încă se mai vedeau vânătăile de pe corpul meu. Nemaivenind medicul civil de la Constanța, au fost numiți în locul lui medici deținuți, care cu timpul sau schimbat, fără să cunosc din ce motive.

O dată cu aducerea la cabinetul medical a dr. Tache și a dr. Ioniță, aceștia au obținut două camere unde să fie internați bolnavii. După ce a expirat perioada de carantină și am fost repartizați în alte saloane, fiind înghesuți până la 80 de oameni într-o cameră, condițiile de viață au devenit foarte grele. Aveam în cameră două hârdaie pentru necesități firești, care erau însă insuficiente. Din cauza căldurii din cameră, conținutul începea să fermenteze și să curgă pe jos, dând naștere la discuții permanente cu gardienii, pentru a ni se da voie să le scoatem afară din cameră, să le golim. Geamurile erau văruițe și bătute în cuie, putându-se deschide doar un ochi, dar numai cu aprobarea șefului de secție, iar orice protest al nostru se solda cu închiderea geamului. Am

fost îmbrăcați în zeghii de doc subțire, fără căptușeală, în care am rămas și după venirea frigului.

Celor ce erau scoși la lucru le-au fost date haine mai groase și o manta fără căptușeală, cu uzură mare, încât vântul și ploaia pătrundeau cu ușurință prin ele.

Pentru a ne obliga și pe cei bolnavi să ieșim la lucru, nu aveam voie să stăm în paturi, fiind astfel siliți să rămânem în picioare, de la deșteptare până se suna stingerea.

Întrucât unii erau grav bolnavi, ni s-a introdus în cameră o bancă, pe care puteau șede cel mult patru oameni din cei aproape 70 inapți.

Stăteam la un loc, în aceeași cameră, bolnavi de TBC sau alte boli contagioase, cu oameni slăbiți datorită regimului de înfometare sau vârstei înaintate. Toată lumea trebuia să servească masa pe rând din 17 gamele, ce nu puteau fi spălate după fiecare serie ce-și mânca porția, deoarece așa-zisa spălare a gamelelor se făcea la bucătărie. Bolnavii TBC am cerut în nenumărate rânduri să ni se dea gamele separate, care să fie spălate și păstrate aparte, dar nu am fost auziți.

În preajma Crăciunului, noi, cei bolnavi de TBC din camera în care mă aflam, am refuzat să mai dăm gamelele din care am mâncat, susținând că nu dorim să contribuim la îmbolnăvirea celor ce vor mânca după noi, repetând cererea de a fi spălate și ținute separat sau să fie lăsate în grija noastră. Protestul a fost zadarnic, având ca rezultat doar pedepsirea noastră. Seara am fost scoși numai în zeghe de doc, duși într-un fost grup social și ținuți acolo până dimineața, în frigul ce-l simțeam din plin. îmi amintesc că am fost pedepsiți atunci următorii: Constantin Pivnicieru, Atanasie Berzescu, Pompiliu Ioniță, Romulus Eutușianu, Corneliu Octavian, eu și Aristide Lefa sau Ion Lupu. Am fost șapte de toți și toată noaptea a trebuit să ne facem masajе și să jucăm, pentru a nu ne cuprinde frigul. Cu toate acestea, atmosfera era veselă, iar prezența în mijlocul nostru a lui Corneliu Octavian, care era informatorul ofițerului politic, era un prilej de a face glume răutăcioase la adresa turnătorilor și a modului cum sunt răsplățiți pentru serviciile făcute.

La scurt timp după aducerea noastră la Culmea, a venit un maior din București, care i-a chemat pe rând pe toți deținuții, pentru a discuta cu fiecare. Cu unii discuta

mai mult, cu alții mai puțin. Se vedea clar că urmărea să-și recruteze informatori. Când mi-a venit rândul să merg la el, știindu-mă bolnav, mi-a pus de la început întrebarea: „Cum te simți? Ai vrea să mergi acasă?” I-am răspuns: „Nu, mă simt foarte bine aici!” Nu m-a mai întrebat nimic și, înjurându-mă într-un mod vulgar, m-a trimis la cameră. Cei ce făceau greșeala să dea răspunsuri mai puțin categorice, erau chemați până își prezentau clar poziția. După această discuție, nu voi mai fi băgat în seamă până la eliberarea din 1964. Nu-mi mai amintesc precis, dar cred că tot atunci mi s-a comunicat că am o pedeapsă administrativă de 36 luni. Odată cu comunicarea pedepselor, se urmărea și recrutarea de informatori, cărora li se promitea că vor fi puși în libertate. Rezultatele au fost foarte slabe pentru ei, deoarece îmi amintesc că doar doi oameni au fost puși în libertate dintr-un total de aproximativ 800 de internați și, aceștia fiind foarte bolnavi, nu se știe dacă au acceptat să devină informatori.

După înființarea infirmeriei și numirea dr. Ioniță ca medic, am fost internat într-un salon destinat celor bolnavi de TBC. Am rămas în infirmerie până la

desființarea acestei colonii. Nici aici însă nu am scăpat de gardianul Costea. Parcă îi părea rău că am condiții mai bune, că pot sta tot timpul în pat și că mă bucur de un regim mai bun. De câte ori împărțea mâncarea, întotdeauna căuta să-mi toarne mâncare fierbinte peste mâini. La început am crezut că o face din stângăcie și n-am spus la nimeni nimic, apoi am căutat să mă conving dacă este întâmplător sau premeditat, și am constatat că o face intenționat, la numai câteva zile. Într-o zi, când aburii dovedeau că mâncarea este fierbinte, am văzut cum a întins polonicul depășind gura gamelei, iar când a vrut să deșarte mâncarea în gamelă și pe mâna mea, am tras mâna cu tot cu gamelă de sub polonic, încât aproape a vărsat toată mâncarea pe jos.

A vrut să mă lovească cu polonicul, dar nu a mai avut când, căci am intrat foarte repede de pe sală în cameră, sperând că nu va avea curajul să intre în infirmerie. Din ziua aceea, când gardianul Costea era de serviciu, nu mă mai duceam pe sală să-mi iau mâncarea. La început mi-au luat-o bolnavii din cameră, dar când a observat Costea acest lucru, a dat ordin ca fiecare să vină numai cu câte o gamelă. Nu mă deranja prea mult măsura, întrucât nu

aveam poftă de mâncare, iar cei din cameră îmi făceau și mie o porție din mâncarea lor. Doi dintre ei mă văzuseră la baie cum arătam după ce fusesem bătut de Costea și făceau tot ce puteau ca să mă ajute.

Îmi amintesc că unul dintre ei se numea Bostan și era dintr-o comună mare din apropiere de Bârlad, iar al doilea era un apicultor din Vrancea, Marin... Mai era un bolnav în cameră din împrejurimile Aiudului, Pucea Florin, arestat în timpul lui Antonescu și care a murit în scurt timp. Acest om, deși era grav bolnav, în loc să fie pus în libertate după expirarea pedepsei, a fost trimis la moarte sigură la Culmea, pentru că refuzase reeducarea colonelului Crăciun.

Gardianul Costea era de o răutate și de o cruzime ieșite din comun, iar când avea el poftă să bată pe cineva era vai de cel ce cădea în mâinile lui. Voi exemplifica prin cazul lui Oscar Dumitrescu care, fiind într-o zi scos la curățat cartofi la bucătărie, după câteva ore a mers și el la WC, cum procedau și ceilalți, nefiind interzis acest lucru.

Când se întorcea să-și reia munca, s-a întâlnit cu Costea care, fără să-1 întrebe ceva, a început să-1 bată,

1-a trântit jos și 1-a călcat în picioare, lăsându-1 aproape în nesimțire. Din această bătaie, O. Dumitrescu s-a aies și cu o mână ruptă.

Probabil, incidentul care a avut loc între mine și gardianul Costea a ajuns la urechile medicului civil și prin el, la administrație. Am fost mutat nu după mult timp de pe secția infirmerie. Se vorbea mai târziu la Periprava că această brută a fost văzută îmbrăcată în haine de ofițer la Constanța.

Coșmarurile care îmi tulburau somnul din timpul reeducării de la Pitești și care m-au urmărit încă mulți ani după eliberare, vor trezi sentimente de compătimire sau frică în sufletul multora din cei ce-mi auzeau țipetele disperate. Regimul deosebit de aspru și mai ales bătaia fără milă pe care am luat-o de la gardianul Costea au făcut parcă mai îngrozitoare acele coșmaruri, iar țipetele mai puternice. Țăranii care ședeau în infirmerie și mă văzuseră bătut de gardianul Costea puneau țipetele pe seama acelei bătăi. Erau unii însă care cunoșteau de mulți ani aceste coșmaruri și nu înțelegeau cum de nu mai scap de ele. Unul dintre cei pe care îl impresionaseră strigătele mele prin somn era și Costică Smeu. Ne

cunoscusem înainte cu 5 ani. când stătusem împreună în Sanatoriul TBC din Târgu Ocna. Avea atunci circa 16 ani și fusese condamnat la o pedeapsă foarte mare pentru un copil ca el. Cu toate acestea, la expirarea pedepsei, în loc să fie pus în libertate, a primit alte condamnări administrative în temnițele comuniste.

Fiind slab și bolnav, a fost trimis într-o tabără de odihnă pentru copii la Păltiniș, de unde nu s-a mai întors acasă, luând drumul pușcăriei, pentru că îi plăcea să gândească și să caute singur adevărul. Era orfan, avea numai mamă, care era muncitoare și bolnavă de TBC, iar acest copil, unicul de altfel, era mândria și singura ei bucurie și cred că orice mamă și-ar fi dorit și s-ar fi mândrit cu un asemenea copil.

A fost copilul și apoi tânărul cel mai iubit și apreciat de toată lumea. Era înzestrat cu o inteligență scilicet și o maturitate în gândire rar întâlnită la cei de vârsta lui.

Ne despărțisem cu peste 5 ani în urmă din Sanatoriul TBC Târgu Ocna, iar acum ne-am întâlnit din nou în infirmeria din colonia Culmea. Ședeam în camere diferite și ne întâlneam numai când eram duși la baie. Atunci mă întreba mereu ce visez de tip atât de tare, de se aude în

întreaga baracă. Nu am răspuns niciodată la asemenea întrebări, întrucât mă tulburau și parcă îmi era rușine de slăbiciunea mea.

Eu ședeam într-o cameră mică cu încă trei bolnavi, considerați mai gravi și anume: C. Bostan, un țăran din împrejurimile Bârladului; un apicultor din apropiere de Focșani și Pucea Florin, venit de la Aiud și care va muri după puțin timp.

Lui Moș Bostan îi plăcea să povestească tot felul de povești din satul lui, ceea ce făcea să ne treacă timpul mai ușor. într-o zi ne-a spus o poveste cu care eu voi face o greșală, după cum o să vedeți. Moș Bostan, care era cel mai în vârstă și care fusese printre capii răscoalei țăranilor împotriva colectivizării din regiunea Galați, fiind și un minunat povestitor, ne va spune următoarea poveste, pe care nici el nu o credea.

Cu mulți ani înainte, pe când el era copil, un om din sat s-a sculat mai devreme să se ducă la slujba Sf. învieri, deoarece afară timpul era foarte ploios și foarte întuneric, iar pe drum era greu de mers din cauza noroiului. La un moment dat, omul se gândește să o ia de-a dreptul peste grădini, ca să ajungă înainte de

începerea slujbei. După aproape o oră de mers prin întuneric, omul zărește în fața sa o pată luminoasă, iar privind mai atent, vede că se află departe de sat, pe malul Prutului.

Surprins, privește în jur, iar la câțiva metri în susul apei, vede o horă, jumătate pe uscat, jumătate pe apă. Parcă împins de o forță necunoscută, omul se apropie de ea și, spre marea lui surprindere, observă că cei care luau parte la năzdrăvana horă nu erau oameni de rând, ci niște ființe cu copite și cu cozile pe umeri, având doar o înfățișare apropiată omului și care îi făceau insistent semne să intre în horă alături de ei. Hora era condusă de un diavol mare, iar în mijlocul ei era tartorul lor, cu o tobă în mână, pe care o bătea în ritmul dansului. Din când în când, starostele din mijlocul horei, indicând ritmul dansului, striga: —Rău, rău, rău! Cei prinși în iureșul horei completau, strigând și ei:

—De ce mergem, tot mai rău! Apoi cu toții la un loc:

—Rău, rău, rău! De ce mergem, tot mai rău!

La un moment dat, ca printr-o minune, totul dispare. Omul e readus la realitate de dangătul clopotelor care anunțau învierea Domnului.

Felul cum a știut să spună povestea Moș Bostan a făcut ca timpul să treacă neobservat, iar mie mi-a venit proasta inspirație ca, atunci când Costică Smeu mă va întreba ce am visat când am țipat prin somn, să-i spun această poveste, ca fiind visul meu. Cum peste câteva zile am fost duși din nou împreună la baie, iar el mă auzise iarăși țipând, se apropie de mine întrebându-mă din nou:

—Nea Popicule, spune-mi și mie ce ai visat de ai țipat atât de tare? Nu m-am mai lăsat rugat de data aceasta, îi promit că-i voi spune, dar îl rog să nu mai povestească și la alții.

Deși în Costică Smeu aveam o totală încredere când trebuia să păstreze un secret, fiind vorba de lucruri serioase, de data acesta eram sigur că nu va rezista să nu spună visul meu și altora, deoarece nu era nici un risc, și apoi era sigur că nu mă voi supăra pe el pentru acest lucru. Așa că, în timp ce ne spălam, în mod discret îi spun povestea lui Moș Bostan, ca fiind visul meu. Seara, când dr. Pompiliu Ioniță trece prin salon să-și vadă bolnavii, îmi zice:

—Popicule, ai speriat pe toți puștii din salonul mare cu visul tău.

Toată camera a început să râdă, cunoscând povestea, și-i explic și doctorului istoria visului, rugându-l să se ducă să liniștească copiii, spunându-le adevărul.

Încercarea doctorului Ioniță de a-i liniști a avut însă un efect invers, deoarece acest lucru a fost considerat de ei ca o încercare a noastră de a-i liniști. Realitatea era însă că regimul se înăsprea din ce în ce. În urma ordinelor primite de la Ministerul de Interne, dar și datorită intenției conducerii lagărului să ne facă viața cât mai grea, pentru a-i obliga și pe inapți să iasă la lucru odată cu venirea primăverii. Această libertate acordată gardienilor din partea conducerii de a se purta cât mai rău cu noi, la unii gardieni va depăși limita umanului, ajungând la sadism, astfel încât tinerii continuau să creadă că povestea mea a fost într-adevăr un vis, care începea să se adevărească.

Chiar și mai târziu, când am ajuns cu Costică Smeu la Periprava, unde regimul pentru bolnavi și inapți era mai blând, tot nu am reușit să-l conving că ceea ce i-am spus nu a fost un vis, ci numai o glumă a mea, care s-a

dovedit a fi total neinspirată și a avut un efect demoralizator asupra tinerilor mai puțin încercați.

În primăvara anului 1959, am trecut iarăși printr-o perioadă dificilă, agravându-mi-se boala, dar cu moralul mă prezentam bine. Deși peste jumătate din colonie eram inapți de muncă, se făceau presiuni de tot felul pentru a fi scoși să muncim la un GAS din apropiere și la o secție de construcții. Excepție făceau numai cei internați în infirmerie.

În toamna anului 1959, majoritatea celor considerați sănătoși a fost trimisă la recoltat stuf în Deltă, în apropiere de Periprava. Un an mai târziu, când am ajuns și eu la Periprava, ne povesteau deținuții despre condițiile deosebit de inumane ce le-au avut în timpul recoltării stufului. Se vorbea că numai pe bacul unde era comandant sergentul major Lungu, din circa 240-250 de deținuți, au murit în prima iarnă 80 de oameni. Această cifră nu a putut fi însă verificată, deoarece majoritatea muribunzilor erau trimiși să moară în colonie, iar din cauza izolării nu se putea ști de pe care bac provin și nici nu s-a ținut o evidență a morților de către deținuți.

La acest genocid a participat din plin și doctorul deținut Botezatu, care refuza orice fel de scutire medicală sau tratament. Același lucru s-a întâmplat și pe celelalte bacuri, dar într-o proporție mai mică.

Numărul celor ce veneau de la Aiud și care, în loc să fie puși în libertate, erau trimiși aici, creștea mereu. Cu toate eforturile depuse de dr. Ioniță, mureau cu zile oameni; dacă li s-ar fi făcut tratamentul necesar sau ar fi fost trimiși în spital, ar fi fost salvați. Au murit mai mulți cu mine în cameră, dar nu le rețin numele. Îmi amintesc de două cazuri de ocluzie intestinală, cărora li s-a refuzat trimiterea la spital la Poarta Albă sau Constanța. Cu toate acestea, moralul bolnavilor era destul de bun, toți încercând să suporte cu indiferență greutățile zilnice ale pușcăriei. Îmi amintesc că, prin luna august 1959, printre cei mai grav bolnavi din cameră erau Fănică Pâcleanu din preajma Buzăului și Moldoveanu din Prahova. Ședeau în paturi alăturate și se împăcau foarte bine. Moldoveanu, după ce executase o condamnare de 15 ani la Aiud, în loc să fie pus în libertate, a fost adus la Culmea, unde a mai primit o pedeapsă administrativă de 36 luni. Într-o zi, Moldoveanu, care era mai tânăr, îl

întreabă pe Fănică Pâcleanu: „Nea Fănică, ia să-mi spui acum, cine din noi doi moare astăzi?” Pâcleanu, care nu se aștepta la o astfel de întrebare, îi răspunde, oarecum speriat: „Nu mai vorbi prostii și lasă-mă în pace!”, întorcându-se în pat cu spatele la el, cam îngândurat. Moldoveanu, zâmbind, continuă: „Ce te întorci cu spatele la mine, dumneata nu vezi că toate muștele din cameră s-au adunat în jurul nostru și tot nu vrei să crezi?” Continua să zâmbească și se uita la Pâcleanu, ce sta ascuns sub pătură, cu spatele la el. Toți care am ascultat discuția am rămas tăcuți, privind spre cei doi, apoi discret am început să ne întrebăm, care să fie cauza zborului muștelor în jurul lor. În zadar unii încercau să le alunge, căci ele tot acolo se adunau. După masă, pe la orele 17, Moldoveanu a murit cu zâmbetul pe buze, în timp ce Pâcleanu, profund afectat de această moarte, a rămas mai departe ascuns sub pătură, fără să mai scoată un cuvânt.

Timpul se va scurge ca și până acum, cu bucuriile sau necazurile inerente vieții din închisoare, iar în ceea ce mă privește, dacă TBC-ul pulmonar se stabilizase, mi-a apărut sub braț un TBC ganglionar, care va evolua

mereu, ajungând ca, la începutul primăverii 1960, din cauza temperaturii ridicate și a colecției puternice de puroi, dr. Ioniță să fie nevoit să-mi facă o incizie, ce va avea o influență pozitivă asupra mea.

Temperatura va scădea, iar prin dispariția stării de toxicitate din organism îmi va reveni pofta de mâncare și totodată buna dispoziție.

La scurt timp după incizie și când fistula de sub braț era pe cale a se închide, nemaifiind necesar pansamentul zilnic, am fost luați de la Culmea și transferați la Periprava.

PERIPRAVA

Plecasem de la Culmea cu speranța că vom ajunge într-o colonie unde va fi mai bine și, în parte, s-a adeverit. Ajuns la Periprava, i-am întâlnit pe cei plecați de la Culmea pentru recoltarea stufului; acum lucrau la grădină sau la șantierul de construcții al coloniei. Pentru noi, cei veniți de la Culmea, condițiile de la Periprava

erau mult mai bune. Se locuia în barăci, ca și la Culmea, dar geamurile nu mai erau văruițe și se puteau deschide la nevoie. În cameră erau paturi suprapuse, cu saltele, dar pe jos, în loc de dușumea sau ciment, era nisip. Curățenia în cameră consta în greblarea nisipului pentru a-i da un aspect mai frumos, dar era și un prilej de a ridica mult praf în aer. Cu timpul, camerele au fost pavate cu cărămizi, reducându-se praful din interior. De acum, aici au fost trimiși cei de la Aiud, cărora le expira pedeapsa și nu erau puși în libertate pentru că nu acceptaseră reeducarea sau din diverse dispoziții ale MAI.

La Periprava, am fost repartizat la inapți, nefiind obligat să merg la lucru. Întrucât încă de la Culmea îmi mai apăruseră niște fistule datorate TBC-ului osos și care nu se mai închideau, plus inflamarea unor noi ganglioni, am fost trimis la Văcărești. Acolo nu am fost ținut mult timp, deoarece, spitalul fiind foarte aglomerat, am fost trimis din nou în Deltă.

Ajuns iarăși la Periprava, după un popas în închisoarea din Galați, am fost repartizat într-un salon de TBC stabilizați. Medici la infirmerie erau dr. Botezatu, cel care în timpul iernii fusese medic pe bacul al cărui

comandant era sergent major Lungu și dr. Georgescu, un medic chirurg foarte bun, dar extrem de fricos, din care cauză făcea jocul administrației, încât comportamentul lui ca medic lăsa mult de dorit.

Îmi amintesc că, după întoarcerea de la Văcărești, am făcut o infecție la umărul stâng, ca urmare a neschimbării pansamentului în timpul călătoriei. M-am dus la infirmerie, dar dr. Georgescu, fără a da vreo importanță umărului congestionat, mi-a schimbat pansamentul, trimițându-mă apoi în dormitor și spunându-mi că totul se va rezolva pe cale naturală. Noaptea, durerile s-au accentuat și am început să fac temperatură. În ziua următoare, cei din cameră l-au anunțat pe dr. Georgescu că am temperatură mare și l-au chemat la infirmerie. Când a văzut că temperatura mi se apropie de 39°, m-a pus să mă dezbrac, ca să-mi vadă umărul. Când a văzut că am o pungă de puroi, a hotărât să mi-o deschidă imediat.

M-a așezat pe masa de operație și, cu toată încercarea mea de a-l convinge că nu-i nevoie să fiu legat, mi-a imobilizat mâinile și picioarele de masa de operație. Fără a mă mișca și, fără nici o anestezie, mi-a deschis

punga de puroi. În tot timpul acestei operații am căutat să suport durerile fără să fac cea mai mică mișcare, mai ales că, puroiul fiind la suprafață, durerile erau ușor de suportat. După terminarea operației m-a pansat și mi-a prescris toate medicamentele necesare, antibiotice, calmante.

Aveam să aflu mai târziu că a fost impresionat de modul cum am suportat operația, iar de atunci am devenit un protejat al dr. Georgescu: ori de câte ori mergeam la infirmerie pentru a-i cere ceva, nu am mai fost niciodată bruscat; credea întotdeauna ce-i spuneam și îmi dădea ceea ce credea el că am nevoie. S-a eliberat în acea vară și, din punctul meu de vedere, parcă regretam plecarea lui de la infirmerie, deși mă bucura punerea sa în libertate. O altă veste bună o voi avea peste câteva zile, când, în locul lui, va fi numit dr. Pompiliu Ioniță, care îmi cunoștea de mulți ani boala

Timpul trecea destul de greu, dar puțina libertate pe care o aveam aici în plus, precum și diminuarea terorii, făceau ca viața să fie mai ușoară. Mâncarea nu era gustoasă, însă era mai consistentă, deoarece începuse să se dea la masă destul de des carne de cal. Nu avea gust

plăcut, dar o mâneam nu numai din cauza foamei, ci fiind conștient că organismul are nevoie de proteine, precum și la gândul că nu știam ce surpriză ne mai poate aduce viitorul. Erau unii care nu o mâncau, în special bătrânii, dar eu m-am refăcut destul de mult de pe urma ei, câștigând atât în greutate, cât și în forță.

Infirmeria era mică, iar în camera unde fusesem repartizat erau atât inapți, cât și bolnavi de TBC considerați stabili. În această stare m-a găsit toamna anului 1961, când se apropia expirarea celor 36 de luni de pedeapsă administrativă. Odată cu expirarea pedepsei, au fost strigați pentru a fi puși în libertate un număr neînsemnat de oameni. Optimiștii făceau presupuneri că vom pleca în loturi mici, în timp ce noi, ceilalți, ne așteptam la o prelungire a pedepsei.

La puțin timp după plecarea primului lot, odată cu închiderea, a apărut și cineva de la grefă, care a anunțat prelungirea pedepsei administrative cu încă 36 de luni tuturor celor cărora le-a expirat pedeapsa și nu au fost eliberați. Reacția a fost diferită: unii, mai puțin numeroși, au fost mai mult sau mai puțin afectați de această decizie; majoritatea a primit comunicarea cu indiferență sau chiar

zâmbind. Probabil că echilibrul sufletesc sau starea sufletească în care se găseau unii a avut un mare rol la aflarea acestei vești. îmi amintesc că mulți prevăzusem acest lucru, iar atunci când am auzit de prelungirea pedepsei cu încă 36 de luni, nici atunci și nici acum nu știu pentru ce, am început să râd. Lângă mine se afla Petrică Caloianu. Deși mai în vârstă, eram totuși în relații bune. Nu mi-am putut da seama ce s-a petrecut în sufletul lui, deoarece, văzându-mă că râd, se întoarse spre mine foarte revoltat și-mi spuse:

—Ești un fariseu! Te faci că nu-ți pasă? Te mai prefaci că râzi? Intervenția lui, atât de dură și neașteptată, m-a descumpănit, făcându-mă incapabil în acel moment să-i dau o replică, în timp ce deținuții din jur priveau înmărmuriți spre noi. Noroc că cineva a intervenit, spunându-i:

—Nea Petrică, ce vină are el că ți-a mai dat matale încă 3 ani? Apoi râzând, continuă: Dumneata să fii sănătos să-i faci și apoi vom vedea noi ce se va întâmpla. Deocamdată ei ne dau, noi îi primim, sănătoși să fim. Au mai urmat și alte glume, făcându-l pe Petrică Caloianu să-și ascundă în suflet tot amarul. Nu caut să-i

acuz pe cei mai în vârstă, dar mi s-a părut că ei au suportat mai greu vestea. Cred că era firesc acest lucru pentru un om care simte cum puterile îl părăsesc și care are în față perspectiva de a nu-i mai vedea pe cei dragi. A doua zi, toată lumea părea resemnată, fiind cuprinsă de proaspăta grijă, anume aceea de a se pregăti pentru o nouă perioadă de trei ani de lagăr. Trebuia să începem cu reparatul hainelor, al schimburilor, etc.

Am fost sfătuit de către prieteni să merg și eu la grădină la recoltat roșii, cel puțin două săptămâni, pentru a face o cură de roșii și alte crudități, care se găseau din belșug. Le-am ascultat sfatul și am mers la grădină, lucrând în aceeași echipă cu C. Pivniceru, Atanasie Berzescu și C. Pascu. Munca de toamnă nu era grea, ba chiar era frumoasă și parcă uitam de pușcărie.

Doar comportamentul brutal al gardienilor și uneori al soldaților ne trezeau la realitate, vrând parcă să ne amintească că suntem într-o închisoare comunistă.

Am mers la grădină aproape toată luna octombrie, având norocul de un timp frumos, dar, odată cu schimbarea vremii, am rămas la cameră, pentru a nu mă

expune unei răceli, care ar fi putut duce la o nouă recidivă a bolii.

Nu-mi mai amintesc în ce an, pentru a se asigura mâncarea pe timp de iarnă, au fost aduși aproape 300 de cai ce urmau a fi sacrificați. Neavând nutrețuri pentru ei, erau scoși la păscut pe câmp de către trei deținuți, însoțiți de patru soldați. Imbolnăvindu-se unul dintre deținuții care mergeau cu caii la păscut și primind o scutire medicală de trei zile, nu-mi amintesc cui i-a venit ideea să-mi propună să merg eu cu caii în locul celui bolnav, pentru a mai scăpa și eu cel puțin câteva zile de atmosfera de pușcărie. Am acceptat propunerea chiar cu bucurie, dorind să văd și eu cum arată Delta Dunării din afara gardului de sârmă. A doua zi, m-am îmbrăcat bine și am mers la poarta închisorii cu ceilalți doi, pentru a fi duși să luăm caii în primire. Abia acum am înțeles de ce unii deținuți nu mâncau carne de cal. Sărmanii cai erau numai piele și oase, iar primul lucru pe care trebuia să-l facem era să-i ajutăm să se scoale de jos pe cei ce nu se puteau ridica.

Cei ce nu se mai puteau ține pe picioare rămâneau pentru a fi tăiați de către un măcelar de la drept comun și

apoi trimiși la bucătărie, pentru consum. Caii erau ținuți tot timpul sub cerul liber într-un țarc, unde noroiul era până la genunchi, încât îți venea să plângi de mila lor. Trăiau și ei din plin epoca comunistă. Ieșiți din țarc, mergeam pe câmp, pe unde ne purtau caii, rareori mai dirijându-i și noi, având grijă să nu se împrăștie, dar obligația noastră era să-i ridicăm de jos pe cei ce cădeau și să observăm să nu rămână vreunul căzut în urma noastră. Așa am putut să respir și eu aerul liber timp de trei zile și să cunosc o parte din frumusețile Deltei. Cu această ocazie, am găsit în nisip un ghioc, care depășea ca mărime multe din cele folosite de țigănci la ghicit și pe care am reușit să-l aduc în colonie. Am avut însă și nenorocul să fie găsit la o percheziție în salteaua în care îl ținam ascuns, iar vigilantul gardian a băgat „corpul delict” în buzunarul său, renunțând să-mi mai facă percheziție. Mă simțeam pe câmp ca pe altă lume. deși eram flămând, deoarece mâncarea de la prânz o primeam târziu, la întoarcerea în colonie, o dată cu cea de seară.

În fiecare noapte mureau câte 1-3 cai, care apăreau în acte sacrificăți pentru hrana deținuților. îmi amintesc că a fost și o anchetă în această privință, când au fost

dezgropați mai mulți cai morți, fiind totul mușamalizat până la urmă. Din acele zile, când am văzut ce carne ni se dădea la masă, nu am mai mâncat carne de cal. rămânând totuși cu cele mai frumoase amintiri din Periprava. În vara următoare, deținuții au construit un grajd mare, unde să fie adăpostite animalele iarna.

Într-o zi mă căută la infirmerie Costică Paragină, care lucra la întreținerea straturilor cu flori din exteriorul lagărului, și-mi spuse că un deținut de drept comun care lucrează la popota gardienilor se interesează de mine și că ar vrea să mă întâlnească. Atât riscul, cât și tentația de a ne întâlni era mare. I-am spus lui Costică Paragină că doresc și eu acest lucru, dar I-am rugat să-mi pregătească el întâlnirea. Costică Paragină a aranjat cu cel ce voia să mă vadă să ne întâlnim când se scot alimentele pentru bucătărie, de la magazia de alimente a coloniei, la care lucrau cei de drept comun. La măcelărie era unul Stoica, condamnat la 25 de ani de închisoare și care era foarte curajos. S-a hotărât ca. în ziua stabilită, eu să fiu așteptat la măcelărie de cel ce urma să mă întâlnească, iar, în timp ce trebuia să se ridice carnea, noi să fim încuiați în măcelărie. Totul a fost bine pus la punct și s-a desfășurat

fără nici un incident. Nu-mi mai amintesc cine m-a ajutat să fiu introdus în echipa ce urma să ridice alimente. Important a fost că întreaga echipă știa despre ce este vorba și a căutat tot timpul să facă în așa fel. încât gardianul care ne însoțea să nu observe nimic. în câteva minute, am reușit să transmit primele vești acasă, spunându-le unde mă aflu și să aud și eu vești de la ei. Dacă, pentru ei. veștile primite au fost îmbucurătoare, eu în schimb am aflat despre moartea tatălui meu.

Primăvara, boala a recidivat; am fost iarăși internat în infirmerie, unde am reușit să depășesc și această perioadă datorită dr. Ioniță. Primăvara, când reîncepeau muncile la grădină, unii gardieni, cum se ajungea la locul de muncă, îi obligau pe toți deținuții să se dezbrace la piele, până la brâu, motivând că este sănătos să se facă plajă începând de dimineața. în realitate nu urmăreau ca oamenii să facă plajă, ci să muncească cât mai mult pentru a se încălzi. Mulți s-au îmbolnăvit din cauza plajei forțate și cred că tocmai acest lucru se dorea.

Nu de puține ori s-a întâmplat ca toată coloana de deținuți, în drum spre grădină, să fie culcată în noroi pe

timp de ploaie sau lapoviță, fiind apoi ținuți uzi în câmp până seara. Din faptul că aceste culcări în noroi aveau loc dimineața, când se mergea la câmp și numai rareori și la întoarcerea spre colonie, ne putem da seama de scopul cu care erau făcute.

Întrucât suprafața grădinii era mult mai mare decât apărea în acte, se simțea lipsa brațelor de muncă, ceea ce ducea la exercitarea de presiuni asupra inapților, pentru a ieși la lucru. Fiind în infirmerie, am fost în afara acestor presiuni, ieșind doar de câteva ori la un lot experimental, condus de C. Pascu, student la Agronomie. Mai lucrau acolo C. Pivniceru, Atanasie Berzescu, Emil Brânzei și încă 2-3 persoane, pe care nu le mai știu. Mergeam acolo mai mult ca să scape de atmosfera de închisoare, iar de acest lucru știa numai dr. Ioniță. Găseam și aici tot felul de crudități, iar militarii, fiind mai puțini, se purtau mai frumos cu noi. În infirmerie, viața era mai acceptabilă. Ne bucuram de oarecare libertate, nu mai eram supravegheați tot timpul, încât se mai putea juca din când în când câte o partidă de șah. Din această cauză oamenii nu mai erau atât de nervoși ca în trecut, atmosfera fiind asemănătoare cu cea de spital

În acest timp am avut prilejul să stau în cameră cu doi oameni despre care se vorbea mult în pușcărie. Unul din ei era Sebastian Erhan, pe care am avut ocazia să-l cunosc foarte bine, stând mulți ani împreună în infirmerie sau în camere de inapți, unde se impunea atât prin masivitate, cât mai ales prin modestia lui. Auzeam vorbindu-se despre el, dar abia după ce l-am cunoscut, mi-am dat seama că nu m-am înșelat, văzând în el omul care impunea respect și admirație celor din jur, dar și teamă celor ce-l urau. M-am înșelat în ceea ce privește vorba, deoarece, pentru Sebastian Erhan, vorba însemna faptă. De aceea el vorbea puțin, vorbea ce trebuia și când trebuia. Îl admiram și-l comparam cu Ilie Lazăr, crescut aproape în aceleași condiții, dar puțin mai la vest, în ținutul Maramureșului.

Acești oameni parcă voiseră să se ia la întrecere cu brazii, la umbra cărora trăiseră și ale căror doine le ascultaseră. Și totuși ceva îi deosebea și anume vorba. Amândoi încă din tinerețe s-au pus în slujba țării și a neamului românesc. Ilie Lazăr părăsise armata austro-ungară și trecuse granița, pentru a se alătura armatei române, luptând pentru dezrobirea Ardealului.

Alături de Iuliu Maniu, și-a continuat mai departe lupta în slujba neamului, până ce închisorile și moartea i-au despărțit. Sebastian Erhan, asemenea tineretului bucovinean, se va alătura mișcării studențești condusă de Corneliu Codreanu pentru a se pune în slujba neamului, apoi se va încadra în Mișcarea Legionară, urmându-l mai departe pe Corneliu Codreanu. Cei doi purtau în sufletele lor aceleași idealuri; moartea și închisorile îi vor despărți. Și totuși era o mare deosebire între acești doi oameni. Ilie Lazăr era un temperament vulcanic, pentru care tăcerea era o pedeapsă greu de suportat, iar faptul de a fi ascultat când vorbea constituia o mare satisfacție pentru el, descoperindu-și astfel mândria, pe care nici nu căuta să și-o ascundă.

Sebastian Erhan era o fire tăcută, modestă și echilibrată, care disprețuia vorbăria. Pentru el, fapta trebuia să înlocuiască vorba. Se înțelegeau în cameră, nu se contraziceau, se respectau și, totuși, în intimitatea lor, se disprețuiau reciproc.

Ilie Lazăr, văzând că Sebastian Erhan se bucură de aceeași atenție și același respect ca și el, căuta să-l umbrească, privindu-l ca pe un țăran rămas în fundul

pădurii, simplu, care tace deoarece nu are nimic de spus, iar ceea ce ar putea povesti el nu interesează pe nimeni. De aici poate dorința lui Lazăr, tot mai mare, de a vorbi, de a-și povesti viața, isprăvile sale, lupta lui electorală etc.

Povestirile constau aproape în totalitate numai din amintiri din viața sa; ca militar, dezertarea, trecerea la români, apoi campanii electorale, succese ale lui și numai ale lui, oricând și oriunde, el fiind eroul principal. Aceste povestiri deveniseră arhicunoscute de toți din cameră. Tinerii erau dornici să audă lucruri noi, indiferent de la cine, din orice domeniu, numai să fie ceva nou. Dar, Ilie Lazăr era în stare să te țină de mână lângă el, pentru a-ți povesti aceleași lucruri, despre el și numai despre el, încât, fără vrerea vreunuia, apărea câte o ciocnire de interese. Ilie Lazăr, în dorința de a-și descărca sufletul și a-i trece mai ușor timpul, se confesa față de tineri, care erau mereu în căutare de noutăți. Sebastian Erhan intuia acest lucru și zâmbea disprețuitor. De câte ori îl rugam să ne povestească câte ceva, evita să ne vorbească ceva despre el. Avea grijă să se plaseze în afara subiectului, iar povestirile lui, presărate cu

numeroase expresii în limbaj bucovinean, aveau un farmec deosebit. Nu-i plăcea să fie ascultat de multă lume, își avea un auditoriu restrâns, din care făceam și eu parte: Mă simpatiza și-mi spunea „băiatul meu”. Pe cei ce făceau jocul administrației nu-i ura, dar îi disprețuia, numindu-i „scârnavii”. Fusese înzestrat cu o intuiție și inteligent; deosebite, dar pe care îi plăcea să le ascundă. Făcuse parte din oamenii apropiați ai Căpitanului, apoi în 1941 a plecat în Germania. S-a întors, fiind parașutat în 1945 în țară, iar pentru trecutul lui va avea mult de suferit. Nu-și regreta trecutul, nu se lăuda cu el, dar era singura mândrie care i se vedea pe față și i se descoperea în comportament. A suferit mult datorită trecutului său, mai ales pentru perioada cât a fost în Germania. Anchetatorii l-au supus la tot felul de torturi, știind că el cunoaște multe lucruri care-i interesau, dar nu știau că Bădia Erhan, cum îi spuneam noi, știe să joace și teatru. Și știa, după cum se va vedea din cele ce urmează.

În primăvara anului 1963 a fost luat din infirmeria de la Periprava și dus iarăși la Ministerul de Interne, pentru noi anchete. Eram îngrijorați de soarta lui, știindu-l bolnav, iar prin comportarea lui, reușise să ne câștige

simpatia și-i regretam plecarea. Dar, mai degrabă ca oricând, aproximativ după o lună de zile, ne trezim iarăși cu Bădia Erhan în Periprava; a fost internat din nou în infirmerie, în camera unde eram și eu. Ne-am bucurat cu toții de revenirea sa și abia așteptam să se odihnească puțin după drumul făcut, pentru ca, după o noapte, să ne spună amănunțit noutățile aduse și pentru ce a fost chemat la București.

A doua zi, când bolnavii au început cura sanatorială, cei mai nerăbdători au venit și s-au apropiat de el, ca să audă știrile. Eram în apropiere și mă prefăceam că dorm, cu un prosop pe față, pus în așa fel ca să-l pot urmări pe Bădia Erhan. Se adunaseră în jurul lui mai mulți, printre care și Costică Smeu. Eram atent la ce se discută, când îl aud pe Bădia Erhan că spune provocator:

—Băiatul meu se așteaptă invitat? M-am făcut că nu aud, deoarece ne ptăcea să ne necăjim reciproc. Văzând că nu mă mișc, îi spuse ceva încet lui Costică Smeu, stârnind râsul celor din jur, și-l trimise la mine. Ajuns la patul meu, Costică Smeu mă scutură ușor și mă rugă să nu mă supăr pe el, deoarece el nu face decât să-mi reproducă ceea ce l-a învățat Bădia Erhan.

Mă așteptam ia o nouă șotie a bătrânului vulpoi, deoarece vedeam cum toți mă urmăreau râzând, fiindu-le cunoscute glumele și păcălelile dintre noi. Și așa, Costică Smeu mi-a comunicat de la Bădia Erhan că așteaptă până vine și „ghițelul lui” să asculte ce are să ne povestească. M-am sculat din pat, făcând-o pe somnorosul și, când am ajuns, îmi mai spuse:

—Ai venit, ghițalule?

—Iacă, tată, am venit, îi răspund eu cu un ton de supușenie. Acest răspuns, poate neașteptat, a produs un hohot de râsete, care l-a descumpănit pe Bădia Erhan.

—Nu v-am spus eu, că nu mi-e rușine cu copchilul meu! a zis Bădia Erhan cu mulțumire.

Atmosfera era plăcută și, după aceste glume, vom asculta, cu mult interes, povestirile lui Bădia Erhan. Dacă noutățile aduse de el din călătorie n-au fost deosebite față de cele de altădată, felul în care s-a făcut anchetarea lui a fost nou pentru noi. Astfel, el ne povesti că, după ce a fost dus la biroul de anchetă, a fost lăsat singur vreo jumătate de oră, metodă folosită de anchetatori pentru a produce îngrijorare, teamă și neliniște în mintea celui anchetat, pentru ca în cele din

urmă să-și facă apariția un tânăr cu înfățișare athletică, îmbrăcat numai într-o cămașă cu mânecile suflecate, mângâindu-și mereu mușchii de la mâini, ca și cum s-ar fi pregătit pentru un meci de box.

După un timp, suficient pentru a-i fi fost observată întreaga musculatură, se oprește în fața lui Sebastian Erhan, lăsând impresia că-l studiază, apoi îi spune în batjocură:

—Moșule, ai belit țapul!

Bădia Erhan nu se lasă păcălit și reacționează ca și cum s-ar fi aflat în fața unei mari primejdii, văicărindu-se:

—Zău, domnu' șăf, eu n-am belit niciodată un țap ...

—Lasă, lasă, știm noi, l-ai belit și încă pe cel mare ...

—Vă spun drept, pe cinstea mea de om bătrân, eu am belit berbeci, oi, capre, cârlani, dar țap n-am belit niciodată în viața mea.

—Lasă, lasă, știm noi, că nu suntem atât de proști ...

—Domnu' șăf, vă spun drept, cu mâna pe inimă, că am belit berbeci, cârlani, oi, capre, ghiței, dar țapi nu, că nici nu mă primea muierea cu țap în ogradă.

—Lasă, lasă, știm noi ...

—Domnu' șăf, vă spun drept că muierea mea spunea să nu mă prindă cu țap în ogradă, că pute a pârei...

—Lasă, lasă, că știm noi, a continuat anchetatorul, privindu-l descumpănit.

—Da, da, domnu șăf. Țapul pute tare a pârei și-ți impute toată ograda, dar eu nu am avut așa ceva, continuă să spună Bădia Erhan.

Apoi ne mai povestește Bădia Erhan că, mai privindu-l câteva clipe și văzând anchetatorul cu cine are de lucru și temându-se să nu-i ajungă la nas mirosul de pârei, îl trimite la cameră, pentru a fi expediat iarăși la Periprava. Și Bădia Erhan își încheie povestirea:

—Văzând anchetatorul cu ce tontălău¹ are de furcă, m-a trimis la cameră și cred că nu putea să-și dea seama cum de am mai ajuns și eu în Germania și cum au mai stricat și o parașută pentru un asemenea prostănac.

Astfel a decurs și s-a sfârșit ancheta lui Sebastian Erhan, pe care nu o pot uita și din care se vede inteligența, curajul și talentul de a juca teatru la nevoie ale acestui țăran bucovinean, pe care bătaia, teroarea sau frica nu l-au încovoiat niciodată; el a rămas drept și

falnic, asemenea brazilor în preajma cărora se născuse și crescuse.

Celor ce lucrau începuse să li se dea o carte poștală pe lună, ca să scrie acasă și să primească un pachet cu alimente. Doream să merg și eu la grădină o lună de zile ca să primesc o carte poștală, dar riscul era mare, deoarece, odată ieșit la lucru, nu mai erai crezut că ești bolnav, punând astfel pe doctorii deținuți într-o situație grea, întrucât puteau să fie acuzați de favoritism. Se crea de asemenea un precedent, care ar fi putut face să se pretindă și celorlalți bolnavi același lucru. Totuși obținerea unei cărți poștale mă obseda permanent.

Dacă memoria nu mă înșală, C. Pivnicieru, auzind că cei de la șantierul de construcții se plâng că nu au bidinele, a vorbit cu inginerul Slătineanu, șeful șantierului, și el deținut, spunându-i că, dacă mi-ar da niște bidinele vechi și păr de la cozile cailor care erau sacrificați, eu aș putea să le fac bidinelele necesare, dar să le lucrez în cadrul infirmeriei și pentru aceasta să se obțină o carte poștală și pentru mine. Ing.

Slătineanu a fost de acord și i-a făcut propunerea milițianului conducător de șantier, care a acceptat și el.

Mi s-au adus cele necesare confecționării bidinelelor și astfel, prin bunăvoința altora, am obținut și eu o carte poștală.

Confecționarea bidinelelor nu era o muncă grea, nu se pretindea să fie frumoase, ci doar rezistente, ca să se poată face treabă cu ele, ceea ce am reușit din plin. Nu mai meșterisem niciodată bidinele, dar nevoia m-a învățat să fac în pușcărie periute de dinți, care erau mult mai pretențioase și le făceam foarte bine. Pentru bidinelele confecționate am fost pontat o lună de zile, primind astfel cartea poștală dorită.

Eram mulțumit că am reușit să trimit o carte poștală la părinți, (soția nu știam unde este), cerându-le numai un rând de schimburi și un kilogram de zahăr, pentru a mă convinge că au primit scrisoarea. îmi amintesc și astăzi cum, în noaptea de 29-30 iunie, am visat-o pe mama, pe care nu o visasem niciodată de la a doua arestare. Înainte de amiază, aud cum sunt chemați cei care au primit pachete, iar spre sfârșitul listei aud și numele meu. Bucuria a fost mare, fiindcă am aflat astfel că scrisoarea a ajuns acasă. Pachetul era expediat de mama, iar din conținutul lui se putea vedea că au contribuit la el toți din

familie. Mi-au trimis de toate, punându-mi și fotografiile tuturor și am avut noroc de un milițian cumsecade, care mi-a dat voie să văd toate fotografiile, punându-le apoi la bagaj.

Cu toate că nu am mai scris nici o scrisoare, până în luna octombrie, la fiecare sfârșit de lună o visam pe mama și, în aceeași zi, primeam pachet. Probabil că gardianul însărcinat cu distribuirea coletelor nu mai verifica cine a scris acasă și are drept la pachet, împărțindu-le pe toate.

În luna când nu am mai visat-o pe mama, nu am mai primit nici pachet. Interesant este faptul că, după ce m-am eliberat, mama mi-a spus că mi-a mai trimis încă de trei ori pachet, care i-a fost returnat de fiecare dată cu mențiunea „Circulație întreruptă pe Dunăre”.

Venirea la conducerea lagărului a maiorului Ioanițescu în locul lui Fecioru nu a adus nimic nou, în afară de brutalitățile personale ale noului comandant. Îmi amintesc că, în prima zi când a venit la Periprava, a luat parte la numărătoarea de seară a deținuților. Trecând prin fața frontului în care eram, probabil amintindu-și de

figura mea, s-a întors și, arătându-mă cu degetul, m-a întrebat:

—De unde te cunosc? I-am răspuns că probabil de la Aiud, din 1957.

M-a privit cu ură și după ce mi-a adresat o înjurătură caracteristică celor din Ministerul de Interne, a plecat, amenințându-mă că urmează să ne mai întâlnim. M-a recunoscut de când m-a băgat în „cămașa de forță” la Aiud, dar a uitat să mă mai întâlnească. Tot în acest timp, a venit ca șef de secție la inapți și infirmerie gardianul Bonciulică, pe care îl știam de la Aiud, unde era considerat ca unul dintre cei mai răi gardieni. Acum nu mai brusca pe nimeni, nu mai bătea, nu mai înjura și se comporta așa cum ar fi trebuit să-și facă datoria un gardian.

Noi, bolnavii și inapții eram izolați de restul deținuților în două barăci, despărțiți de ei printr-un gard de sârmă ghimpată, iar contactul cu cei ce lucrau avea loc numai când își făceau drum la infirmerie. Atunci ne mai întâlneam cu ei și eram puși la curent cu ultimele noutăți.

Poarta de la gardul de sârmă ce înconjura infirmeria era încuiată cu un lacăt a cărui cheie o purta șeful de secție și numai când rămânea neîncuiată mai reușeam și noi să ne furișăm pe la celelalte barăci, spre a mai afla câte ceva. O dată, văzând că Bonciulică pleacă spre poarta închisorii fără a încuia lacătul, am ieșit în urma lui și m-am dus la o baracă unde locuiau cei ce lucrau la grădină.

Era o distanță de aproximativ 2-300 m și am mai întârziat, stând de vorbă cu cei cunoscuți. La întoarcere, l-am văzut pe Bonciulică la poarta secției, cum se uită la mine. Mă cunoștea de la Aiud și văzându-mă că îmi continui drumul spre infirmerie, a descuiat lacătul și, lăsând poarta deschisă, a plecat și a intrat în baraca inapților. În felul acesta mi-a dat posibilitatea de a merge la cameră, lăsând totodată impresia că nu știe nimic. După această întâmplare, când era Bonciulică de serviciu, plecam fără grijă prin colonie, fiecare dintre noi prefăcându-ne că nu știm nimic unul de celălalt. Mi se părea, câteodată, ciudată comportarea lui și nu mi-am putut da seama de marea schimbare produsă în comportamentul acestui om. Am auzit mai târziu că s-ar

fi căsătorit în Periprava și că soția ar fi avut o influență mare asupra lui.

Tot în acest timp, am auzit că a venit un lot de la Aiud, printre care ar fi fost și frații Perceli sau I. Comănici, nu-mi mai amintesc cine din ei. dar pe care nu-i mai întâlnisem de mult timp și cu care fusesem colegi de clasă la liceu. Văzând poarta neîncuiată și gardianul plecat, m-am dus în cealaltă parte a coloniei, unde erau ținuți în carantină noii veniți. Nu știam precis baraca în care sunt, încât am început să merg pe la geamuri și să fluier încet.

Nu am reușit să-i găsesc, în schimb am fost auzit de șeful secției respective, care m-a luat și m-a băgat la izolare, într-o cameră mică. Eram numai în cămașă și, spre seară, începusem să simt răcoarea. Când s-a făcut numărătoarea, ofițerul de serviciu 1-a întrebat pe gardian cauza pentru care sunt acolo, plecând apoi mai departe.

Înainte de a suna stingerea, spre mirarea mea, a venit același gardian și, scoțându-mă de acolo, m-a condus până la infirmerie, fără să-mi spună ceva.

Se putea observa că, totuși, în comportamentul unor gardieni s-a produs o oarecare schimbare, dar nu

înțelegeam de ce alții se comportau la fel de brutal față de cei care lucrau sau față de deținuții duși spre punctele de lucru. Nu mai eram pedepsiți nici când găseau asupra noastră piese de șah din pâine sau săpun.

În toamna anului 1963 sau primăvara lui 1964 s-a încercat un fel de reeducare, care s-a limitat la o recenzie a unei cărți, făcută de Horia Cosmovici; a fost scoasă afară toată lumea pentru a o audia. Întreaga acțiune de reeducare s-a oprit la această recenzie, deoarece nu s-a mai oferit nimeni să mai recenzeze vreo carte, pentru că gestul lui Horia Cosmovici a fost dezavuat de marea masă a deținuților, cu toate că alesese o carte care nu avea nimic politic în conținutul ei.

Concomitent cu această tentativă nereușită de reeducare, ni s-a acordat o mai mare libertate: puteam să stăm în curte aproape cât dorim și chiar aveam îngăduința tacită de a circula prin curte sau a merge pe la alte barăci. Această libertate de a sta afară avea drept scop să facă să dispară de pe fețele noastre paloarea cauzată de statul în camere.

Cu aproximativ o lună înainte de a fi eliberați, am asistat la o întâmplare pe care nu o voi uita niciodată.

Într-o zi, unul din cei care lucrau la grădină, nu știu prin ce împrejurare, a făcut rost de o minge, cu care se juca volei, după ce lumea venea de la lucru. Gardianul nefiind la poartă, care era deschisă, am ieșit și eu din curtea infirmeriei și m-am dus la locul unde se juca volei.

Acolo i-am întâlnit pe C. Pivniceru, Aristide Lefa, dr. Jula, Atanasie Berzescu. Stăteam cu toții grămadă și priveam cum se joacă, dar la o lovire greșită a mingii, aceasta a venit spre noi. Dr. Jula se duce după minge și le-o înapoiază, apoi se întoarce și se așează „pe vine” în fața mea, pentru a urmări jocul în continuare. Nu se așezase bine în poziția dorită, că-l simt cum se lasă pe picioarele mele. Uitându-mă la el, i-am zărit pe buze salivă și atunci am strigat la Aristide Lefa, care era student în anul V la medicină: „Aristică, ce are doctorul nostru?” Toți cei din jur s-au repezit la el, dar nu au putut decât să constate că el murise. Inima încetase să-i mai bată, ajutându-l astfel să scape de gardul de sârmă ghimpată care ne înconjura. Împrejurarea însă ar fi putut fi considerată ca un fapt divers, dacă nu s-ar fi auzit după aceea următoarea poveste: în dimineața acelei zile, un

bolnav din cameră, un tânăr ce avea o trăire și un comportament ireproșabil, Mitică Neagu mi se pare, îl cheamă la el pe doctorul Jula și-l roagă să nu se ducă în acea zi la grădină. Surprins, doctorul l-a întrebat care este cauza rugăminții și dacă se simte rău. Bolnavul, la insistențele dr. Jula, s-a văzut nevoit să-i spună motivul care-l determinase să-i spună ceea ce-i spusese. Și anume, i-a povestit că, în acea noapte, a visat că dr. Jula va muri, că este mai bine să rămână în colonie și să nu se ducă la grădină, pentru ca nu cumva să i se întâmple ceva sau să fie împușcat de escortă. Zâmbind, dr. Jula i-a răspuns: „Fii liniștit, nu mor caii când vor câinii!...” Totuși dr. Jula nu s-a dus la lucru în acea zi; mai târziu însă s-a văzut că visul s-a adevărit.

Nimeni nu se aștepta la o eliberare apropiată, așa că am rămas surprinși când, în dimineața zilei de 6 mai 1964, a apărut un avion ce transporta mai mulți ofițeri de la București, care au oprit scoaterea oamenilor la lucru. La puțin timp după numărătoarea de dimineață, au început să fie chemați oamenii la un maior. Am observat totodată că bagajele deținuților sunt aduse de la magazie în colonie. Prin chemarea la ofițerul respectiv, probabil,

se încerca recrutarea unor informatori, iar pentru a nu da de bănuț, era interogată toată lumea. îmi amintesc că ofițerul mi-a pus întrebarea: „Dacă ai vedea că cineva vrea să arunce un pod în aer, ce ai face?” I-am răspuns că nu știu cum aș reacționa și l-am întrebat: el ce mă sfătuiește? Satisfăcut de întrebarea mea, ofițerul mi-a spus că ar trebui să anunț Securitatea. L-am întrebat din nou, zâmbind: „Dar cel ce vrea să distrugă podul va aștepta până să ajung eu la Securitate?”, apoi luând o atitudine serioasă, i-am spus că sfatul lui ar fi singurul lucru la care nu m-aș fi gândit.

Întrucât discuția devenise inutilă pentru ambele părți, mi-a mai zis că dorește să-i dau o declarație în care să scriu că, dacă voi fi pus în libertate, mă voi încadra în câmpul muncii, explicându-mi că așa i se cere și lui. Am refuzat să dau declarația cerută, pe motivul că eram bolnav și nu știam dacă sănătatea avea să-mi permită să muncesc. În cele din urmă s-a ajuns la un compromis, prin care am admis că, atunci când sănătatea îmi va permite să muncesc, mă voi încadra în câmpul muncii, pentru a mă întreține singur.

La scurt timp după această discuție, am fost anunțați să ne facem bagajul; am fost apoi duși într-o baracă nelocuită, unde am predat hainele de pușcăriaș și tot ce aveam asupra noastră, primind în loc hainele personale, cu miros de naftalină și mucegai, dar și cu un iz de libertate.

Așa se încheie o perioadă din viața mea, mai precis dintre 15 mai 1948 și 6 mai 1964.

După amiază am fost îmbarcați pe un bac, cu care aveam să ajungem la Galați după miezul nopții, când portul și străzile erau pustii, pentru a nu fi văzuți de nimeni în drum spre gară.

Având rude în Galați, am ieșit din grupul ce se îndrepta spre gară, apoi, după ce s-a luminat de ziuă, le-am făcut o vizită; prilej de mare bucurie pentru toți.

Seara, îmbrăcat în alte haine, curate, am fost condus la gară, plecând spre Piatra Neamț, unde mă aștepta o parte din familie, care fusese anunțată din Galați de nepoții mei.

După ce am pornit de la gară, sora mea mai mare, Ana, deși văduvă și mamă a doi copii, trăind dintr-un singur salariu de 600 de lei, m-a dus drept într-un

magazin, spunându-mi să-mi aleg un costum de haine. Mi l-a plătit apoi ea, din micile ei economii, făcându-mă să simt din nou dragostea ei de soră. Cu toate acestea însă, și eliberarea de atunci, ca și cea din 1957, nu mi-a oferit bucuria pe care mi-o imaginasem în visurile mele din închisoare. Eram sigur că pseudolibertatea în care intram avea să-mi ofere multe deziluzii și poate aveam să regret multe, tânjind după liniștea sufletească din unele perioade ale pușcăriei.

Autorul